

p. 46 Damaged

Ex libris

Mildi orbaerlick wat
leeren oft beghere le we
ten so minne oubekent le
sijn en niet geacht le sijn.

EX SCIENTIA SPES
JULIUS S. HELD

sets 75-

5

Crift

Neder-duytsche

P O Ë M A T A

Van

Adrianus Hofferus Zirizæus

Rentmeester Generaal

OVER DE

Graaffelijcke Domeynen van Zeeland

Beöosterfcheld.

R. J.

Explicatio Imaginum titulo exhibita-
rum supra, infra, ab utroque latere.

I.

A Spice quàm charo Virtutum fœdere dextræ,
Et sacre coëant in sua sacra manus.
Religio patrium constans aspectat Olympum,
Hanc pia Virtutum lumina cuncta vident.

Siet hier der Dueghden treyn gevlochten in malkander,
End houdend hand aan hand de eene vast de ander,
De Godsdienst tusschen beyd, end siet den Hemel aan,
End op haar al de rest haar ooghen 't samen slaan.

II.

Heraclite doles, rides Democrite, risus
Materies eadem, tristitieque fuit.
Hic nugas hominum, & magnum deridet inane,
Ille hominum curas plorat, uterque sapit.

Democriti gelach, end Heracliti tranen
Ontstaan uyt eene saack, uyt 's weerelds ydel wanen,
De een belacht ons doen, de ander dat beschreyt,
End beyde dit geschied op goed, end wijs beleyd.

III.

Quisquis in hac spectas mundi deliria Chartâ,
Et mores hominum, stultaque facta vides.
Elige, num cupias tantos ridere labores,
An potius lachrymis ista rigare pijs?

Die in dees Prente siet des weerelds fottigheden,
Der menschen mal gelaat, end ongeschickte seden,
Bedenckt eens of ghy wilt belacchen dese daad,
Of schreyen over 't woel dat hier al ommegaat.

FID SPES CAR Reli- JUST Temp- K...

HERACLITVS II DEMOCRITVS

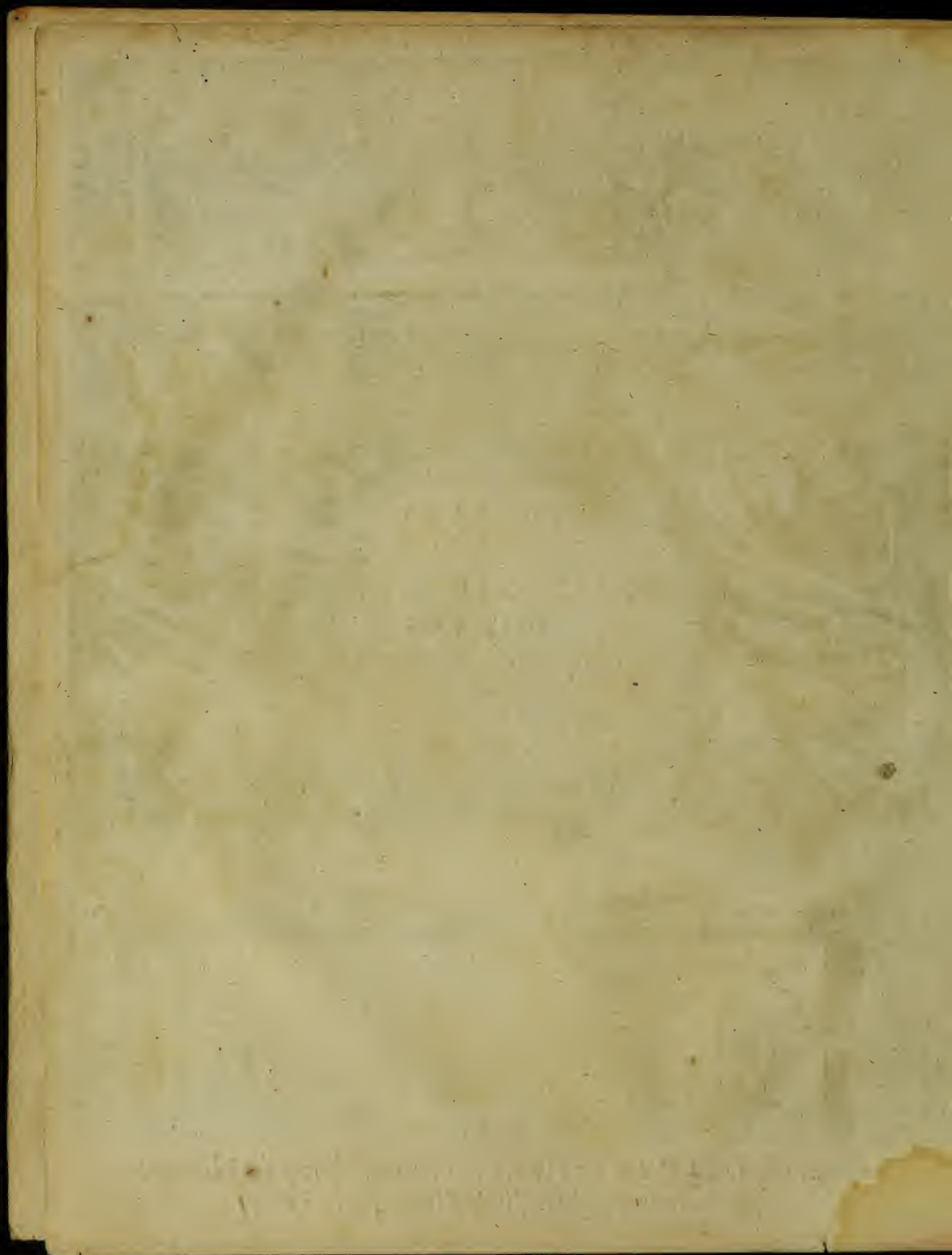

Nederduytsche
POEMATA
van
ADRIANVS HOFFERVS
ZIRIZÆVS
Rentmeester Generaal
over de
Graaffelycke Domeynen
van
Zeeland Bëooster-
scheld.

ANSER STREPIT INTER OLORES.

Amsterdam, By BROER JANS Z. woonende op de Nieuwe-
zijds Achter-burghwal, inde silvere Kan. 1635.

*Aansprake des Authuers tot sijn Boeck op gele-
gentheyd van het Symbolum, ofte. Devijs des selfs, het
welcke aldus luyd*

Anser strepit inter Olores.

*Al drijft een Gans met Swanen jacht
Hy snuyft, hy blaast gelijk hy plaght.*

Hier Koomt een schrale Gans in 't midden van de Swanen,
End' drijft op't water heen vol ydelheyd, end wanen,

(3 * 2)

Wat

Wat maackt hem doch soo stout, hoe sal hy dit bestaan,
 Hoe dert hy hier ontrent sijn swacke wiecken slaan ?
 Ghy hoort hem over al niet anders doen als quaken,
 Hy houd sijn oud geluyd, hoe soud hy 't anders maken ?
 Elck voghel singht sijn sangh naar dat hy is gebeckt,
 Naar dat hem de natuer tot sijnen aard verweckt.
 D'een voghel sal den mensch met sijnen sangh verlusten,
 Hier in sijn eyghen Land, of daar op vreemde kusten,
 Een ander is te dom, end blaast gelijk een uyl,
 Een musch is al te geyl, een koeckoeck al te vuyl.
 De Swane koomt altijd met luyfter aangedreven,
 End singht een heerlijk lied, soo immers word beschreven,
 Daar teghens dat de Gans noch glimp en heeft, noch toon,
 Noch is in 't singhen fray, noch op haar pluymen schoon.
 Soo gaat het oock by ons met alle de Poëten,
 D'een foet, end lieflijk singht, de ander is vermeten,
 De derde gaat te grof, end hitst de jueghd maar aan,
 Een ander is te slecht, end slorsigh ongedaan.
 Soo sijt ghy oock, mijn Boeck, al wilt ghy u vertoonen,
 Uw wesen is te slecht, men sal maar met u hoonen,
 Blijft liever in uw huys besloten uyt de lucht,
 Wanneer men is op s'raat dan is 't te laat gevluucht.
 Al is uw slappe pen tot singhen wat geneghen,
 Wat weet ghy waar de kracht, end glants in is geleghen ?
 Daar werd te veel vereyscht in dicht, end sin, end maat,
 Bysonder als de Geest met volle luyfter gaat.
 Waar drijft uw dan de lust, wat wilt ghy my verschreeuwen ?
 Noch past niet op den roem, noch wijsheyd van dees eeuwen,
 Voor desen plaght de konst soo helder niet te staen,
 Maar magh nu met een Grieck, end 't oude Romen gaan.
 Daar is een oud verschil van langher hand geresen,
 Wie dat in Poësie de beste konde wesen,
 Of die 't quam uytter Geest, end schodde s' uyt de mouw,
 Of die tot dese konst met moeyte raken fou.
 Maar ghy, mijn teere Boeck, waar sijt ghy in te prysen,
 Wiens Dichten noch bebloekt, noch uyt de Geest en ryfen,
 De beste diemen vind, niet erghens in een schijn,
 Is als de konst met Geest, end moeyt vereent magh sijn.
 Bedaart u dan in tijds, bedwinght uw schrale wiecken,
 Die maar op 't water slaan als teer geboren kiecken,

Waar mede drijft een Swaan als zeylen op de vloed,
 Tot dat hy fijnen roem op alle waters boet.
 Leert dan uw eyghen vlucht, end fwacke wiecken kennen,
 Wie fal hem aan uw pen, end slechte fangh gewinnen?
 De weereld is te wijs, end al te seer gewent
 Aan Dichten die de konst met luyfter maackt bekend.
 Men seght wel in een Woord dat niemand moet belaken
 Soo jemand fijnen Geest verweckt tot groote faken,
 Maar soo hy veel vermeet, end blijft ten halven in
 Soo houd ick dat die mensch is dol, end dom van sin.
 De jonghers die haar lijf vertrouwen op de baren,
 End evenwel nochtans in 't swemmen onervaren,
 Doen wel een stoute daad om dat sy dit bestaan,
 Maar fullen dies te eer te gronde moeten gaan.
 Een decker die om hoogh moet klimmen op de daken,
 Loopt vry wat meer gevaars om tot een val te raken,
 Als wel een ander man die buyten ongeval
 Om laghe langhs de aard een strate maken sal.
 Een voghel die sijn vlucht ontydigh wil verheffen,
 Dien sal of hier een ghier, of daar wat anders treffen,
 Een bloeme die te vroegh haar toont in 't koude weêr,
 Valt wederom te eer met hare bladers neêr.
 Soo word een moerenboom tot wijsheyd vergeleken,
 Wiens botten, na de koud is uyt de lucht geweken,
 En als de Sonne klimt, maar eerst en worden groen,
 Soo sien wy van gelijck de vyghebladren doen.
 Een wijse hovenier, om dat de boom sou groeyen,
 Sal altijd inden hof onnutte tacken snoeyen,
 Soo langh het ander hout noch sal gesloten staan,
 Want anders soud de jueghd, end al haar sap vergaan.
 Soo waart ghy oock, mijn Boeck, noch beter opgesloten,
 Tot dat ghy had besnoeyt de rouwe waterschoten.
 Die u misschien de tijd soud' geven een fatsoen,
 Gelijck een wilde beyr moet aan sijn jonghen doen.
 Bedenckt dit dan te recht eer ghy wilt vorder treden,
 End soo ghy niet en hoort na raden, of gebeden,
 Soo wensch ick u geluck op wegghen die ghy gaat,
 Daar schande, dienst, of eer te saam vermenghelt staet,
 Op dat ghy immers word' niet al te seer verschoven,
 Soo raad ick u als vriend vlieght niet te seer naar boven,

Houd u om laag by d'aard, soo valt ghy niet van hoogh,
 Noch staat oock over al een yder in het oogh.
 Wanneer men op een disch het eten sal bereyden,
 Soo setmen al de spijs voor yder een verscheyden,
 Dit smaackt een graghe maagh, end 't ander is te soet,
 Hier is wat voor een vrouw, daar dat de kinders voed.
 Soo is het met een Boeck, end dichten die wy lesen,
 Hier sal wat voor een man, daar voor een vrouwe wesen,
 Hier voor de geyle jueghd, daar voor een teere maaghd,
 Bedenckt dan, ó mijn Boeck, wat vruchten dat ghy draaght.
 Hier is gheen spijs voor mans, veel min geleerde lieden,
 Die moetmen hier aan HEINS, of daar aan CATS gebieden,
 Of wel aan KAMPENHUYs, of ander geestigh HOOFD,
 Haar wijsheyd al den roem van yder een verdooft.
 Nochtans het slimst metaal, veel min als goud in krachten,
 Is evenwel tot dienst niet teffens te verachten,
 Een duytken sal dan oock, het minste geld in 't land,
 Voor allemans gerief noch schieten door de hand.
 Al watmen op de marckt voor yder een stelt voren,
 Smaackt niet al even soet, wat gaatter noch verloren?
 Het best is voor een mensch wiens tongh, end buers 't vermagh,
 Maar algemeene kost die eetmen al den dagh.
 Soo magh het oock, mijn Boeck, met uwe Dichten vallen,
 Beeld u niet anders in, dat is het best van allen,
 Weest stille van gelaat, end sedigh in uw woord,
 Op dat ghy met uw sanch gheen wijse pen verstoort.
 Misschien of ghy noch sult gemeene lieden stichten,
 End dan noch hier, of daar den blinden wat verlichten,
 End soo dit maar magh sijn, soo heb ick mynen wensch,
 Een yder is tot dienst van sijnen even-mensch.
 End soo ghy dese vrucht noch niet en sult verkrijghen
 Soo laat uw slechte pen voor and're menschen svijghen,
 't is my dan noch genoegh dat 't my soo verre streckt,
 Dat ick mijn Geest, end Ziel hier door heb opgeveckt.

Op de
Nederlantsche Dichten
VAN DEN

E: Achtbaeren, Hoochgeleerden Heer

ADRIANVS HOFFERVS,
Rentm^r. Generaal van Beöosterscheld.

Olor inter anseres.

Offer, heylig van gedachten,
Hoog van sinnen, en gemoet,
Leerend' eer, en goet verachten,
Vol van eer, rontom int goet,
Wilt sich met een gans gaen paeren,
Die meest by de modder blijft,
Sijnd' een swaen, die opgevaeren
Boven in de wolcken drijft:
Daer de gans, ver buyten reden,
En van allen geest berooft,
Dom, en traeg van lijf, en leden,
Blaest, en alle sanck verdooft.
Doch de swaen eer sy gaet derven
Phœbi licht, begint haer liet,
Hoffer sinckt om niet te sterven,
Dat en leert de swaen hem niet.

Daniel Heinsius.

In Symbolum Libri

A B A V T H O R E

In fronte operis positum,

quod ita sonat:

Anser strepit inter Olores.

Nferis haud instar Paphios strepis inter Olores,
Docte Vir, insueto vectus super æthera passu,
Sanctaque Hyampæi penetrans penetralia, Clarus
Jure salutaris Batavis, Gentisque Sycambrae

Professore gravi, cujus tua vena palato
Condito sapit, & qui versiculo haud fucato
Te beat, atque elegos, queis formidanda minaris
Imperio occiduo latè dominantis Iberi.

* Alludi-
mus hic, ut
& supra ad
carmina
quorundam
doctorum
virosum, qui
suis versibus
bina
scripta D.
Hofferi:
nempe Pro-
tea in info-
litam anni
1615, sicci-
tatem, &
Elegiam in
expeditio-
nem nava-
lem versus
Indiam Oc-
cidentalem
summope-
rè lauda-
runt, &
evexerunt.

* Adde quod eximij terfissima Musa Scriverit
Te celebrat, quoties non uno carmine plangis
Ignivomi solis radios, pluviasque negatas,
Tempore, quo totas insana canicula messes
Vrebat, longumque nihil jumenta bibebant,
Tempore, quo Phaëthon alter, temerarius, expers
Fræna videbatur moderariæ aurea Phœbi,
Et mundum insolitis iterum comburere flammis.
Sed quid? tale tibi genuina modestia dicat
Elogium, & placidos sese diffundit in artus,
Hinc tibi major honos surgit, Vatumque mereris
Vota, triumphales capiti nexura corollas;
Quippe tuis scriptis sæcli properantibus annis
Largiris vitam, Ziringi manibus adfers
Immortale decus, pandit tibi Cyrrha recessus
Tota suos, gasasque suas Thymbraeus Apollo.

Herm. de Hubert.

VOOR-

VOOR-REDEN

Aan den

Goed-gunstighen, ende Rijm-lievenden

L E S E R.

Oed-gunstighe, ende Rijm-lievende Leser,

Het is een vermaard Spreeckwoord onder de geleerde by den Poëet Horatius neder gestelt in zijn Boeck, het welcke hy onder den titel van de Konste der Poësie heeft uytgegeven, seggende in den sin aldus

Et prodesse volunt, & delectare Poëta.

*De Dichters doen door dichten dueghd,
En maken oock den geest verhueght.*

Waar mede de selve ons wijslijck heeft willen te kennen geven dat het wit, ende ooghmerck der Poëten in haren aanvangh daar toe is henen gericht geweest, dat sy beyde in haar schryven, ende spreken hebben betracht, eensins om den menschen eenigh nut, ende voordeel, andersins eenighe vrueghd, ende vermaken toe te brenghen, want tot alle het ghene dat de menschen aanvangen worder sy meest bewoghen door hope van profijt, ende voordeel, ende insonderheyd te meer daar toe aangedreven, by aldien haar werck met eenighe nevens-gaande vrueghde vergeselschapt is; schade daar en teghens, ende droefheyd worden van der hand geschoven, als het mensche-lijcke leven afkeerigh, ende viandigh sijnde: dese nuttigheyd nu en bestaat niet, ofte en behoorde immers niet te worden gestelt in de besittinghe van geld, ende goed, ofte in eere, ende aansienelijckheyd by den menschen, ende groote deses weerelds, alhoewel misschien eenighe daar naar trachten, gelijk als erghens de Poëet Ovidius seght, toevoeghende het selve strax op hem selven

Quid petitur sacris nisi tantum fama Poëtis?
Hoc votum nostri summa laboris habet.

*Dit is alleen de wensch der heylicher Poëten,
Dat nimmermeer de faam haar wercken magh vergeten,
End als ick 't wel doorsie, gelijk ick 't oock beken,
My dunckt dat ick hier toe oock meest geneghen ben.*

Maar dit en is het rechte oogmerck van de Poësie niet, veel min datmen door de wetenschap, ende konste van dien niet en soude leeren vervallen tot aardiche, ende vleeschelijcke wellusten, ofte om die selfs te pleghen, ofte om de ongefette jueghd, de welcke door hare eyghene, ende inwendighe drift van selfs daar toe niet dan te seer henen loopt, tot onkuyfheyd op te hitfen, derhalven die de krachten van haren geest, ende verstand alleen te werck legghen in de beschryvinghe van de dertele Liefde, ende hare ontuchtighe beweginghen, misbruycken het eynde der Poësie seer onfatsoenlijck, want daar en kan noch eere, noch dienst met reden worden voorgewend, daar de vermakelijckheyd van de eerbaarheyd is afgescheyden, ende veroorsaken selfs menighmaal dat hier door de Poësie, die anders by een ygelijck bevalligh is, oock by erachte personen in verachtinghe werde gebraght.

Die dan in hare Poëtische Schriften van de Liefde willen handelen, moeten insonderheyd daar op acht nemen, dat sy de natuerlijcke beweginghen van de selve, ende hare ketelende gedachten niet naacktelijck, ofte hare eerbare schaamte ontdeckende, onbehoorlijcker wijze voor ooghen en stellen, gelijk wel eertijds de dertele Poëet onder den Romeynen dede, maar die bekleeden met dueghfame, ende eerlijcke bedenkinghen, op dat de lichtverleydelijcke jueghd daar door alleynskens niet befoedelt en werde, noch oock van de eerbaarheyd altemets onwetende afgevoert, doende gelijk eertijds die groote Poëet seyde van de Schriften van den ouden Ennius, dat hy uyt den mis hoop van sijne Dichten kostelijcke gesteenten vergaderde, alsoo souden wy oock uyt aanmerckinghe, ende voorstellinghe vande Liefde, ende gestaltenisse van dien, de jueghd kunnen afwenden van vleeschelijcke, ende onreynne begeerlijckheden, ende haar daar over ter hand stellen soodanighe bedenkinghen waar uyt sy oock hier in eerlijck vermaack soude kunnen nemen, ende naar den

hemel

hemel gefonden werden tot hoogher gedachten, gelijk dan eenighe welfprekende, ende invloeyende Poëten van onsen tijd andere daar in hebben voor gegaan.

Nu dan om wederom te komen tot onse voorgestelde redenen, segghen wy dat de kracht van de Poësie, ende het oogmerck van dien bestaat in dese twee stucken, wanneer sy maar naar behooren word geouffent, namentlijk in het leeren, ende vermaken, niet alleen in het vermaken, ende om den sin te verlustighen, gelijk wel eenighe meynen, maar oock om de menschen te leeren, ende van de boofheyd deses weerlds tot de dueghd te trecken, ende als met de hand soetkens te geleyden tot een eerlijck leven, ende alsoo in nieuwe, ende beter geschickte menschen te doen veranderen; hier op hebben selfs eertijds de Heydenen gesien wanneer sy haren Orpheus hebben gestelt al spelende op sijn harp midden onder de wilde dieren, die als tam naar sijn sangh luysterden, ende die de bosschen al groeyende tot hem dede komen, niet dat die wijse lieden het daar voor hebben gehouden, dat foodanigh yet oyt soude sijn voorgevallen; maar om daar door af te beelden, dat hy sijnde een Poëet door de soetigheyd van sijn sangh de wilde, ende woeste menschen, die haar in bosschen, ende speloncken warē onderhoudende, heeft getemt, ende als in nieuwe menschen verandert. Wederom Amphion, ende Arion, van de welcke de eerste door sijn snarenspeel de steenen van hare plaats heeft doen gaan, ende aan malkanderen hechten, sulx dat hy huysen, ja geheele Steden alleen spelende heeft getimmert, de ander op een Dolphijn sittende, van de welcke hy door de ongestuymige baren der zee werde gevoert, door dien dat onvernuftigh gedierte in sijn spel vermaack was scheppende: door welcke voorstellighen de oude hebben willen aanwyfen, ende te kennen geven, dat de Poësie heeft gestreckt om de menschen, die als woest in de wildernisse onder de beesten liepen, by malkanderen te versamelen, ende met goede wetten, vaste ordre, ende politie, de regeringhe der Steden, ende Republijcken te bevestighen; midsgaders oock datter niet soo wreed, ende ongebonden en is of het kan door soete aansprake, ende aangename bevalligheyd der Poëten van sijne wildigheyd worden afgewend, hierom seght de geboren Poëet

Scilicet ingenium placidâ mollitur ab arte,

Et studio mores convenienter eunt.

*T-verstand, ons levens treyn, ons doen, end al ons seden,
Versoeten door de konst, end der Poëten reden.*

Hier op hebben selfs de Heydenen gezien, wanneer sy het selve met een gefond oordeel hebben willen aanmercken, ende sochten daar door te betrachten de dueghdzaamheyd des levens na hare wijze, maar wy die Christenen sijn, opgebraght tot een beter hope, ende geroepen tot het licht des Evangeliums in Jesu Christo, laat ons onse gedachten, ende pennen hoogher opstygghen, ende alles doen tot grootmakinghe des ghenen die ons uyt de duysternisse heeft overgeset tot sijnen wonderbaarlijcken lichte, ende ons Gode weder gekocht met sijnen bloede, die ons onse mond, ende tonghe vernieuwt, ende krachten geeft om te kunnen spreken, laat ons, segh ick, sijne dueghden verkondighen, ende roemen wat goeds hy aan onse Ziele gedaan heeft, ende door dese heylighe betrachtighen ons selven opwecken tot danckbaarheyd teghens God, ende tot versterckinghe beyde van ons geloove, ende stichtinghe onses even naastens inder liefde, hier toe dan moet alle ons doen worden gericht, het sy oock over wat sake ofte materie dat wy onsen geest, ende gedachten laten loopen, die van den anderen nochtans wel kunnen verscheyden sijn, waar op soudé kunnen gebruyckt werden dat de Poëet seght

Sunt tamen inter se communia sacra Poëtis,
Diversum quamvis quisque sequamur iter.

*De Poëten onder een
Hebben menigh dingh gemeen,
Alhoewel sy boven dit
Hebben haar bysonder wit.*

Maar moeten altijd, als het slechts wel gaat, tot stichtinghe ofte van het geestelijck, ofte burgherlijck leven uyt komen: een mensche moet voorsichtighlijck, ende wel leven om een eerlijck burgher te sijn, maar moet hoogher gaan om saligh te werden, ende beyde dit moet onse betrachtighe sijn: dese ondersoecken de nature, ende de verborghen oorfake van dien, andere betrachten de groote der Sonne, ende Mane af te peylen, ende hare distantie van der eerde, andere wederom soecken de redenen van ebbe, ende vloed in dat groote element te kennen, midsgaders oock van den donder, ende blixem in de lucht, ende van het schudden, ende beven der eerde, ende diergelijcke dinghen, de welcke alhoewel de selve ten eersten opsiene alleen souden

souden schynen te strecken tot vermakelijcke spitsinnigheyd, ende
ouffeninghe des verstands, kunnen evenwel ten goede, ende tot
grootmakinghe worden gebraght van den ghenen die Schepper is
van dien allen, waar van ons de Koninghlijcke Propheet David een
levendigh voorbeeld voor ooghen stelt in sijne Dichten van de Psal-
men, ende met namen in den xviiij^{en}, Lxxiiij^{en}, ende insonderheyd
inden ciiij^{en}, ende cxlviiij^{en}, waar toe ick desen aangaande den Leser
henen sende : aan de ander sijde worden de beweginghen van eeni-
ghe gedreven tot het beschryven van de Burgherlijcke dueghden,
van de bestieringhe der familien, ende de huyshoudinghe, van den
schuldighen plicht der Koninghen, ende Princen, ende Overighe-
den, midsgaders oock van het ampt der Onderdanen teghens de self-
de, waar door sy de menschen door eene lieffelijcke, ende bevallighe
maniere van spreken van hare aangeborene, ende quade bewegin-
ghen afleydende soecken te brenghen tot de soete over een stemmin-
ghe, ende order aller dinghen, sonder de welcke noch Republijcke,
noch Stad, noch Familie en kan bestaan : want het sy dat de Poëten
de fauten, ende gebreken der menschen berispen, het sy dat sy de
dueghden ende gaven van treffelijcke, ende uytmuntende mannen
verbreyden, ende als opproncken, uyt beyde kunnen wy ons voordeel
trecken ; aan de eene sijde om d'eene van de sonde door de vertoo-
ninghe van dien af te leyden, ende aan d'ander sijde om de andere tot
betrachtinghe van de dueghd door voorgestelde exempelen op te
wecken : wederom betrachten andere de opmerckinghe van sooda-
nighe dueghden die niet alleen Burgherlijck, maar oock Christelijck
sijn, die den mensche hier niet alleen geluckigh maken, ende beval-
ligh by andere, maar oock gelucksaligh na desen leven, die den men-
sche toebrenghen alle heyl, ende saligheyd beyde in dese, ende in de
toekomende eeuwe, hier toe sijn gedreven geweest de heylighe Man-
nen Gods soo inden Ouden, als Nieuwen Testamente Gode te sin-
ghen soo menighvuldighe Liederen, ende Loffanghen, om aan de
eene sijde te loven de dueghden van den genen die ons gemaackt
heeft, ende sijnen lof te verkondighen, ende aan d'ander sijde haar
selven, ende andere op te wecken tot de heylighmakinghe des gee-
stes, daar toe wy geroepen sijn in Jesu Christo, hier op siet het ghene
dat de heylighe Apostel Paulus seght in sijne Brieven : *Het woord
Christi woone rijckelijck onder u lieden met alle wijsheyd, leert, ende ver-
maant malkanderen, ende singht den Heere in uwe herten met Psalmen,
ende Loffanghen, ende geestelijcke Liedekens* : ende wederom dat wy
alles souden doen ter eeren Gods, ende tot stichtinghe, tot volmakinghe
der

der heylighen, tot den wercke des dienstes, namentlyck tot de stichtinghe des lichaams Christi.

Indien nu de Poësie ons foodanighen voordeel soude kunnen aanbrenghen, soo moet dan de selve Konste behoorlijck, ende met een deftighe maniere van doen na hare weerde worden geouffent, ende niet voorgestelt in een deel ydele, ende lichtveerdighe vertooningen selfs van foodanighe menschen die wandelen na de ydelheyd hares herten, ende roeckeloos geworden sijnde haar selven overgegeven hebben tot oneerlijckheyd, om alle onreynigheyd gierighlijck te bedryven; de welcke dickwils door de onwetenheyd die in haar is voor den volcke yet voorstellen, het welcke sy ofte selfs niet en verstaan, ofte van den toehoorderen niet en kan werden begrepen, haar selven dickwils te vreden houdende met slechts een hoop ydel klinckende woorden op malkanderen te doen rymen, dewelcke alhoewel sy den naam van Reden-rijck draghen, evenwel nochtans duergaans rede-loose, ende onbesnedene menschen sijn, die niet minder in haar leven en betrachten, dan het ghene sy tot stichtinghe voor den volcke schy-
nen te willen voortbrenghen, waar door de voorz. Poësie, die anders in haar selven soo dienstigh is, ende in weerde soude worden gehouden, in verachtinghe gebraght werd, hierom seght de Apostel *Dat my met den Geest souden singhen, ende met den verstande*. Dese Konste nu, alhoewel sy in haar selven altijd dese eygenschap over haar heeft dat sy soo wel den geleerden, als ongeleerden Leser verlustight, heeft evenwel nochtans dies te meerder bevalligheyd, hoe de selve met meerder wetenschap, ende kracht beyde van sin, ende mate kan voortgestelt werden, ende met foodanighe woorden verciert die niet erghens met den hayre uyt een versufen hoeck sijn getrocken, maar die gemeensaam sijn, ende beyde van geleerde, ende gemeene lieden konnen werden verstaan, want hier door is dat sy in het ooghe van den menschen aangenaam worden, ende datmen daar door aangelockt sijnde de selve liever soeckt te hooren als een ongebonden, ende ongerijmde reden, waar door sy hare lippen laven niet met de bracke Zee, ofte stinckende born-putten der eerden, maar met de lieffelijcke, ende levende wateren die den menschen konnen vrueghd, ende vermaken toe brenghen, de bitterheyd des levens versoeten, den mist van sware gedachten verdryven, ende alsoo soetkens in de herten der menschen invloeyen.

Goede spijse, alhoewel sy aangenaam is, word evenwel te smaackelijcker gemaackt door hare sausse, als het water hem niet en beweegt, word het stinckende, ende wanneer de lucht besloten is brenghetse
bangig-

bangigheyd aan, alsoo oock moet het menschelijcke leven hebben sijne uytspanninghe, sijne vermakelijcke uyren, ende de genuueghelijcke beweginghen des gemoeds, dit wetende de voorsichtigheyd der nature heeft alle de tyden, ende stonden vanden mensche met hare vrueghde, ende vermaack getempert, de kinsfheyd, jongheyd, de mannelijcke jaren, ende den ouderdom selfs: ende heeft dese Konste van Poësie hier in haren bysonderen aard, ende gawe dat sy selfs den mensche in sijne uytspanninghe, ende tijd verdrijft met het lesen, ende bedencken van dien grooten dienst kan toe brenghen, andere vermakelijckheden sijn voor het lichaam, maar hier in kan oock onse geest, ende ziele haar vermaken, ende vervrolijcken met leerzaamheyd.

Nu en wil ick, Goed-gunstighe Leser, hier mede niet segghen hoedanigh myne Dichten sijn, ende wat ghy van de selve sult hebben te verwachten, maar hebbe alleen aangewesen hoedanigh de selve behooren te sijn, ende hoedanighen stichtinghe men soude hebben te verhoopen by aldien een yegelijck hier toe sijne gaven, ende rijckdom des verstands opweckte, ende te wercke leyde na de mate eenes yegelijcken lids, op dat het lichaam der Gemeeynte, soo veel in yder van ons waar, moghte opwassen tot onser eygener opbouwinghe in der liefde. Dit sal de Goed-gunstighe Leser altijd kunnen bemercken dat myne meditatie, ofte bedenckinghen geloopen hebben op saken die niet onstichtighlijck en sijn, ende die misschien eenighe eenighsins tot nut, ende vermaack fullen kunnen dienen.

Smaackt het niet naar de welsprekende tonghen, ende soetvloeyende gefangen van soo veel voortreffelijcke, ende onsterffelijcke Poëten onses tijds, daar van dese eeuw, die wy beleven, seer geluckigh is, moet daarom het selve, immers niet den goeden wille, ende genueghendheyd, niet teenemaal werden veracht: 't en is al gheen Nachtegale, ofte Swanen gefangh dat wy in het wout, ofte op de wateren hooren, men moet oock altemets het kirren van een duyve, ende het gansen geluyd niet al versmaan: op de merckt kooft voor elck een sijn gerijf, ende het en is al gheen leckernye datmen daar kooft, gemeene kolt is voor den meesten hoop der menschen, ende het ghene niet wel te bekomen is genieten weynighe.

Den ledighen tijd die my soo nu, soo dan van myne publijcke bedieninghen is vergunt geweest, hebbe ick hier aan besteed: ghy sult hier vinden Gedichten van verscheyden stoffe, altemets spreek ick van Goddelijcke dinghen, ende die de betrachttinghe der Christelijcker Religie aangaan, altemets van saken die de Burgherlijcke dueghden betreffen, altemets tot lof der ghener die aan ons Vaderland,

(***)

ende

ende Stad goede dienften gedaan hebben, altemets van het ghene in tyde van oorloghe is voor gevallen, naar dat de lust, ende occasie der dinghen, als oock de gelegendheyd des tijds ons hier, ofte daar toe heeft getrocken: de schepen die door tempeest gedreven worden, houden gheen eenparighen kours, maar naar dat sy herwaerts, ende derwaerts gesmeten werden, soecken sy haar ancker te vestigen, alsoo gaat het oock met ons in dese Studien, naar dat d'eene, ofte d'andere materie, ofte gelegendheyd ons is voorgekomen daar sijn wy wat blyven staan, tot dat wy weder op een ander sijn gedreven geweest, ende hierom ist dat wy uwe E. gheen Boeck van eenderley materie, ofte stoffe, maar van verscheyden inhoud mede deelen: een boomgaardman die hem met de plantinghe van boomen is generende, sal eerst een interije aanqueken al eer hy de selve op hare orden in een boomgaard sal planten, alsoo hebbe ick mede gedaan, misschien of sy noch t'eenighen tijde op haar orden, ende ranck moghten werden gesien, waar toe uwe E. goedgunstigheyd veel sal konnen te weghe brengen.

De afbeeldinghen die alhier soo tusschen beyden sijn ingeschoven, en sijn niet alleen gestelt om de ooghen te vermaken, maar insonderheyd om door de selve de ooghen des verstands verder te leyden, ende yet aan te wijsen het welcke door de beteyckeninghe der beelden te krachtigher word uytgedruckt.

Vaart wel, ende neemt desen mynen arbeyd in dancke aan, dien ick eerst voor my in het bysonder hadde nedergestelt, misschien of ergens noch yet moghte gevonden werden, daar uyt uw E. eenighen dienst, ofte vermaack soude konnen scheppen: ick sal met Martialis segghen, ende besluyten,

Sunt bona, sunt quædam mediocria, sunt mala multa

Quæ legis hîc: aliter non fit, Avite, Liber.

*De Dichten sijn meest quaad, som middelbaar, minst goed,
End soo word op het lest een Boecksken uytgebroed.*

Wtgegeven tot Ziericzee desen j^{en} Decemb. Anno 1634.

Uwe E. dienstwillighe

Adrianus Hofferus.

LOFDICHT

Ter eeren van den E: Welgeleerde Heere

ADRIAEN HOFFER,

Rentmeester Generael over de Graeffelijcke

Domeynen van Zeeland Beöoster-scheld,

OVER HET

uytgeven van sijn E. Bouck genaemt

Nederduytsche Poëmata.

GElijck als in een Hof daer veelderhande cruyt
Van reuck, vā smaeck, van oog, gelijkelijck uyt spruyt;
Soo is d' Heer Hoffers Bouck van veel verscheyde stoffen
Van Geest, van vleesch, van recht, te samen vvel getroffen.
Of als een s' Princen Hof vol allerley cieraed
Heeft watmen dencken mag, of watter geestig staet;
Soo heeft d' Heer Hoffer oock dit Bouck alsoo beschreven,
Dat daer schier niet en is, dat hier is overbleven.
Of als het Paradijs hier boven vast gesteld
Heeft alderhande lust van't geen daer diend vermeld,
Soo heeft d' Heer Hoffer oock soo vullen dit betreffen
Dat schier daer niet en is, of t' is hier alles effen.

Abraham vander MEER.

Op de
Nederduytsche Poëmata
VAN
mijn Heer , ende Neef
ADRIANVS HOFFERVS,
Rentmeester Generael van de Graeffelijke
Domeynen van Zeelandt Beöosterfcheldt.

Aest als op haren bergh de negen Susters saten,
En waeren al gelijk in vreughden uytgelaten,
Om datter meenigh geeft in onse steden leeft,
Die met de snelle Faem in verre landen sweeft;
Doen wert Calliope met yver aengesteken,
En gingh met vollen mont van onse Geesten spreekken;
Gesulters, seyt de Maeght, hier onder aen den stroom
Daer waft in volle jeught een groene Lauver-boom,
Dat hout is eens geplant ter eeren vande pennen
Die met een soet geluyt door al de werelt rennen,
Dat hout, dat jeughdigh hout, heeft langh genoegh gegroyt,
Het dient tot ons gebruyck ten lesten afgesnoyt.
Wy moeten heden selfs gaen vlechten groene kroonen,
Om schulden af te doen, en dienst te mogen loonen,
'Tis reden dat hun gunst, en eere wert gedaen
Die al het Vaderlant, en ons ten dienste staen.
Het woort is nau geseyt, een Nymphe vande negen
Is snellijck vanden bergh tot in het dal gesegen,

En eerſe wederom aen haere plaets genaect,
Soo waſſer, nae de kunſt, een groene krans gemaect.
Daer gingh het geeſtig volck te ſamen onder-vragen
Aen wien dit jeughdigh groen dient op te ſijn gedragen ;
Ten leſten refer een, Uranie genaemt,
Die ſprack een deſtig Woort, gelijk het hier betaemt.
Goddinnen van Pernas en wilt niet langer twiſten,
Noch uwven nutten tijt in lange reden quiiſten,
Wie vanden hemel ſchrijft, en ons den hemel toont,
Die koomt het voor-recht toe om eerlt te ſijn gekroont.
Ick ben vol hemels vier, en 't is mijn eygen weſen,
En 'k hebbe deſen aert al over lang gepreſen
In *Hoffer* onſen vrient, die aende Zeeuſche kuſt
Ons ſchenckt een ſoet gedicht, maer niet tot vuyle luſt.
Hy ſinght geen ſlim bejagh, geen liet van Amarillis,
Geen Melibeus vier, dat maer een rechte gril is ;
Hem drijft een ander geeſt, en met een hooger vlucht
Verheft hy ſijn gedicht tot boven inde lucht.
Gunt hem dit nieuw juweel. De ſoete Nymphen ſwegan
Doen *Hoffer* wert genoemt, en al de ſuſters negen
Met ſoet, en bly gelaet ; dat was enough geſeyt
Dat u, ô weerde Man, de krans is toegeleyt.
Wel aen dan, ſwiert de pen, en laet u reyne dichten
Uw Stadt, u Vaderlant, en verder rijcken ſtichten,
'T is wint, 't is enckel roock, met al des werelts glans :
Den hemel ſchenckt alleen den rechten Lauwer-krans.

J. Cats.

(*** 3)

In

D. ADRIANI HOFFERI

Regalium Zelandiæ, quæ est ab
Oriente Scaldis, Quæstoris Gene-
ralis, Affinis sui.

*Spicis egregium, quid enim discriminis? Hortum;
Nonne vides varijs lilia mixta rosis?
Sive pias animum juvat exercere per artes,
Pagina per sacros luxuriatur agros:
Seu magis arrident placidæ moralia menti,
Moribus, & vitæ convenit illa tuæ.
Quid melius castos quam vitæ jungere mores,
Et morale piâ voce sonare melos?
Fungit utrumq; tuus dulci modulamine Vates,
Et tibi dat flores, urbs Zirizæa, pios.*

Ludov. à Kinschot.

*Aende Stat van Ziericzee over de nieuwy gevon-
den, ende wel gemaecte Emblemata, Veersfen, Leeren,
ende Lessen, vanden Wijsen, ende Hoochgeleerden Heere
Adrianus Hofferus, Rentm. Generael vande Gracffelijc-
ke Domeynen van Zeelandt Beoosterschedt, in dit sijn
Bouck by een gevoucht.*

Iringus heeft wel eer aen u gy oude Stat

Gegeven sijnen naem, t'welck scheen te wesen wat,

Maer dat wel ingesien heeft niet met al om 't lijf,

Een mets'er doet soo veel, end' hout hem uyt 't gekijf,

Daer Ziringh tot dees uyr met sijn voorspreeckers kloeck

Noch steken midden in, end krygen boeck op boeck,

'T geen u onsecker hout, noch sulcken eer toebrengh,

Als doet die na sijn doot uws levens draet verlenght,

Exempel Lemnius, en Peckius vermaert,

End' dese die u naem oock door den druck bewaert,

Diet daer by niet en laet, maer voor u jonge jueghd

Wtsoeckt, opheft, en teelt veel bloemen, die met vrueghd

Getrocken werden af, insonderheyd hun vrucht

Voortbrengen by den geen, die alle sijn genucht

Schept in sijns levens rust, de duere van de doot

Gebruyckt hy tot een wegh die haer ten hemel noot,

Hoe wilt sy is, gevent om met een vuyl getier

Den dagh te brengen om, haer wesen, doen, manier,

Ghy sult verandert sien, soo sy maer inden Hoff

Van desen Heer en gaet, en volgh't sijn les, en loff

Der dueghden, die den mensch uyt sijne sonden weckt,

End' hem van d'aerd naer hoogh, en tot den hemel treckt.

Num Zelus in it damna? I. V. D. M. D.

Amplissimi, Doctissimique viri

D. ADRIANI HOFFERI

Regalium Zelandiæ ad latus Scaldis

Oriente Quæstoris Generalis.

O *Quis chely, vel barbito,*
Vel efficace copiâ,
Facundiæve robore
Concinnus, eruet tuas
Dotes, Vir ingens ingenI!
Quibus refulges clarior
Vatum choro Zelandico:
Vis ingenI tua potior
Bacca petita ab ultimo
Mari, vel imis fluctibus
Rubens coralli copia;
Quis voce posset limpidâ
Exasciata Emblemata,
Imò expolita extundere!
Parnassio quæ munere
Sæclis sacraſti poſteris

Non Heynsius, non Catzius
(Imbuta Musis pectora)
His obstrepant præconiis,
Suffragio potius pari
Meos iamboſ approbent,
Hoffere Quæstor in chlyte,
Quæstor per excellentiam
Qua Scaldis ad latus Oriens
In æquor undosum ruit,
Fucatus has non cantito
Laudes,* rotundus undiq;
Teresque, stringo perpetim
Bona fide negotia;
Mattiaca sicut indoles
Suis colonis ingerit.

* Alludo
ad vetus
dictum,
Goet ront,
goet
Zeeuws.

Herm. de Hubert.

Op de

Op de Rijmen vanden
Erntfesten, ende Hoochgeleerden

ADRIANVS HOFFERVS,
Rentm^r. Generaal van Beösterscheld.

DE duytsche Poësy die eertijts lach versteecken
In eenen duyft' ren hoeck van 't Came, speelders gild.
Of in het slechte breyn van ongeleerde leecken,
Die sonder wet, of slot daer rijnden in het wild.
Die heeft in onsen tijd haer hooft seer opgeheven,
En neemt haer eygen plaets weer in, en eerste rust.
Geleertheyt, ende deucht, met eer, en met wel leven
Gefelschapt, sijn nu haer vermaeck, en meeste lust.
De Heer van Aldegond', met yver lust bevangen
Van Davids hoog gedicht, heeft haer den wech bereyt.
D'hoog'dravend Heinsius, in sijne lofgesangen
Heeft haren roem, en naem seer hooglick uytgebreyt.
Waer laet ick dy, Heer Cats, die ons den staet der Maegden,
Den staet des Huwelicks so heerlick hebt gecroont.
Waer laet ick and're meer, welck' oock den prijs najaegden,
Die dese eerste dry so rijck'lick heeft beloont.
Hofferus comt na Cats, na d'Hubert, met sijn Dichten
Wt 't Eylant vande Scheld', en soeckt de selve eer,
Niet in moosjanckery, noch deuntjens die onstichten:
Maer in lof vande deucht, in goed, en wijse leer.
Hier kan een jongelinck dan konst, en wijfheyte leeren,
Hier kan een jonge maeg't vercloecken haren geest,
Hier door kan man, en vrouw' voorsichticheyt vermeerden,
Hier door kan 't hert getroost, de siel sijn onbevreesst.
Geluckich Eylant dan, daer d'Oceaensche velden,
Door Zeevaerts rijcke const, den segen houden staen.
Doch meer geluckich Landt, daer so veel cloecke helden,
Met haer constrijcke pen, tot deucht, en wijfheyte ra'en.

Antonius Valkens.

(****)

Op de

Op de Gedichten

Vanden

Erntfesten, Hoochgeleerden Heer

ADRIAEN HOFFER,

Rentmeester van Beösterscheldt.

V Erheven groote Ziel, wiens naem altijd sal blyven,
En boven het geweld der slijtend' eeuwte dryven:
Die met dijn heerlijk werck, en schoon gedicht de maet
Van mijn gering verstant gants ver te boven gaet:
Wat ist dat ick doch hier sal mijnen naem doen stellen
Int midden van de geen, die uwen lof vertellen,
Die met uw sijn geweest op Heliconis top,
En hebben daer met uw geproeft van 't selfde sop?
Ick die in d'eene text of d'ander altijd suffe
Van Paul, of Africaen, en daer in sit en muffe,
Ben vreemt van alle const, die fray, en aerdich sy,
En al wat dat ick weet, is hayre-cloovery.
Wat staen ick hier en blink? waer op sal ick het leggen?
Alleen sal ick een dinck tot mijn verschooning seggen:
Indien ick niet ter plaets, daer ick behoer, en staen,
Het is uw eyghen schult: gy hebt het self gedaen:
Oock had ick nimmermeer my selven dus vergeten
Dat ick mijn dorre pen dijn eer soud uyt doen meten,
Ten waere myfoo ver ons oude vrintschap bracht:
Dat ick om dijnen lof mijn eygen eer veracht.

Petrus Cunæus. I. C.

Op de stichtelijcke Rijmen

Van de Heere

ADRIANVS HOFFERVS,

Tegenwoordich Rentmeester vande

Graeffelijcke Domeynen Beoosterfcheldt in

Zeelandt, ende Out-Burchmeester

der Stede Ziericzee.

Hoe ongerijmt het sy te rijmen, en te knopen
HDen geylen Venus bandt : hoe ongerijmt de nopen,
En malle grillen sijn, of ander brabbelingh ;
Verstaet ons Hoffer wel ; en drijft een ander ding.
Wel hem ! die sulcks bestaet, en in de wegh des Heeren
Sich oeffend, en soo rijmt om anderen te leeren :
Die lichte boerterij, en Martiaelschen schamp
Niet acht dan ydelheyt, dan mist, dan roock, en damp.
De Gods-dienst is het Wit. Hy siet de Wereld rasen,
Meelijdich met het volck. Al lacht hy om de dwaesen,
En schreyt om 't misverstand ; soo gaet hy baet wers aen,
En laet Democritus, en Heraclitus staen :
Hy baent den Wegh tot God : hy gaet de toers aensteken,
Waer by de mensch op d'aerd de duysternis kan breken,
En raken tot het licht ; dat eenigh eeuwich Licht,
Dat yders saligheyd, en niemands schade sicht.

εργηδίαοε P. S.

(**** 2)

In

In Poëmata
Pietatis, & Eruditionis plena
Doctissimi, & Consultissimi Viri
D. D. A D R I A N I H O F F E R I

Regalium Zelandiæ, quæ est ad Orientem Scaldis, Quæstoris.

Ad Lectorem.

LEctor Ave, fortasse sacro si carmine gaudes:
Si te nulla movet dictio sacra: Vale.
Si te justitiæ sitis importuna fatigat,
Sive ejus tibi sit corde molesta fames.
Cur avidus comedis polluti frustula panis?
Et bibis impuram cum cane pronus aquam?
Sume famescentem saturantia pabula ventrem,
Sorbe, avidam possis unde levare sitim.
Fertilis ecce penus tibi panditur, utere tutus,
Ex ejus fiet nausea nulla cibo:
Hi latices puri, sætisque salubribus undis,
Crebrius utenti commoda magna dabunt.

Ad Authorem.

Hofferi sibi quæ præfixit pagina nomen,
Debit illa simul nomen habere Pij.
Vir pius è sancto cordis depromit abunde
Thesauro, unde alios ipse juvare queat.
Non tibi Vaticinos cepisti mente furores,
Ast hanc cælesti flamine Numen agit.
Non etenim solum castum decet esse Poëtam,
Sed neque molliculos cudere versiculos.
Este procul vani, spurcissima turba, Poëta,
Hofferò laurum cedite quam meruit.

Ejusdem Gallicum.

SI jadis les doctes Poëtes
Desquels les plumes plus discrettes
Meritans reputation,
Ont eu des hommes les louanges

Je soustien, sans exception
Qu' Hoffer les merite des Anges.

Son vol n'est point a fleur de terre,
Il ne nous descrit point la guerre
D'un Cupido voluptueux,
Mais se guindant dedans les nues,
Il guide nos ames perdues,
Au vray sejour des vertueux.

Le sujet de sa Poësie
N'est point quelque beauté choisie,
D'entre celles qu'on voit perir,
Et nous, par l'ardeur de leurs flames ;
Son object, est celui des ames,
Qu'un feu celeste vient ravir.

Ses escrits n'ont rien de contraire
A sa vie tant exemplaire,
Del'abondance de son coeur
Savouréz bien ce qui degoutte,
Vous n'aurez que la mere goutte
D'une tresacrée liqueur.

Aussi, puisant dans l'Ecriture
Ce qu'il donne de nourriture
En ce poëme industrieux,
Il fait bien juger que sa plume
N'a forgé ses vers sur l'enclume
Des poëtaistres furieux :

Mais qu'eschauffé d'ardeur celeste
Il ne garde plus rien de reste
A ceste folle vanité,
Que fuit autant l'ame pieuse,
Comme elle court religieuse
A rechercher la verité.

Hoffer : dans le siecle ou nous sommes
Le plus scavant de tous les hommes
Pour monstrier tes perfections,
Auroit besoin d'estre toi mesme,
Et pourtraire dans son poëme
Tes vertus, & tes actions.

*Samuel de Lecherniere de la Riviere, Ecclesie
Gallica apud Delfenses Minister.*

In Sylvam Poëmatum

Quæ præsertim Belgicè scripta

à viro Clariss. atque Ampliss.

D. ADRIANO HOFFERO,

Comitatus Zelandiæ, quæ est ad Orientem
Scaldis, Thesaurario.

*Uæ scribit mixtis non una poëmata verbis
Latina jungens Belgicis*

*Hofferus, nostri non infima gloria sæcli,
Suaeq; laus Zelandiæ,*

*Hæc Helicone licet procul, & Parnesside lymphâ
Sub axe promat frigido,*

*Plena tamen sunt illa Deo, sed Apolline majus
Qui numen addit mentibus:*

*Hoc ubi percussus, se tollit ad æthera, & inter
Canit choreas astricas,*

*Quale solet dulci modulamine fundere carmen
Ad Asiæ ripas Olor.*

*O dulcis mihi cantus, & hoc mihi dulcior, ipsum
Quod pectus imbuat simul!*

Ioh. Isacius Pontanus.

In Cl. Amplissimique Viri

D. ADRIANI HOFFERI

Zelandiæ cis Scaldim Quæstoris Poëmata Carmen.

Eridicos olim tripodas, & conscia fistra
Numinis, & Cyrrhæ sacrum Pæana reclusum
Prisca ætas mirata fuit. Contorruit Ammon
Jupiter, & totus Lybicus desedit arenis,

Ac Delos Phæbæa filet, priscumque Sibyllæ
Cumarum liquere specus. Jam pectora Vatum
Imbuit, & clausis per sæcula Cynthius antris
Exiit, vatemque Deo majore replevit
Deserto Pythone furor. Jam detonat ingens
Spiritus, & sacras edunt oracula voces
Mattiæcis, Hoffere, tuis. Seu prospera belli
Decantas graviore tubâ, seu funera magni
Principis, & tragico resonas ferale cothurno,
Grandiloquum tibi surgit opus, seu charta pudicos
Exposcit signanda sales, seu percitus æstro
Dulcisonis faciles commendes versibus hymnos.
Nunc tibi Socraticæ præstantia dogmata sectæ
In faciles abeunt numeros. Tibi sanctior ætas
Panditur, & prisca redeunt in carmina mores,
In feros abitura dies. Non antra, specusque
Consulimus, non fistra cavas edentia voces.
Dat Phœbi cortyna fidem, Pæanque furoris
Vix retinens, Vir Magne, modum. Cerno omine fausto
Jam tibi Pieriæ per frontem serpere lauros
Innexas myrti folijs, quæ blanda-Dione
Miscuit, & vati tenerorum indulfit Amorum,
Mattiæcis devota tuis. Sive appulit illic
Desertâ Dea blanda Papho, Scaldi que sonoro
Intulit albentem longinqua per æquora concham.
Seu vestro prognata mari, Batavumve profundo
Exeruit cæleste caput. Seu littora Cypris
Fixit, & in vestras Helicon transfudit arenas.

Pieri Winseni. Icti, & Ill. Frisæ Ord. Historiographi.

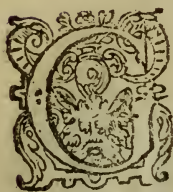
Aen den

Hoogh-geleerden, ende hooghgeſeten Heer'

Heer' **A D R I A E N H O F F E R,**

Rentmeester der Zeeuſche Landen Beöoſterſcheld,

verlangende na d'uytcomſte ſijner Digh ten.

Elijck een Landwiff waght de kiecken
Die 't broedſieck' hoen met borſt, en wiecken
· Nu twintigh daghen heeft gebroed,
En met haer hitt' gemaect, gevoed:

Alſoo beginnen mijn gedaghten
Uw Digh ten, *Hoffer*, te verwaghten,
Uw Digh ten die gy hebt volvrocht,
En dienen maer int licht gebrocht.
Hoe langh' ſult gy nogh mijn verlanghen
Met hope vo'en, met vreeſe prangen?
Waerom houd gy haer inden naght
Die voor den dagh ſijn voortgebracht?
Wilj' eer', den moeites loon ontbaeren,
Die moëite niet hebt willen ſpaeren?
Wat, wilt gy dat ſy 't light ontvlien
Die 't light nu hebben half geſien?
Vergunt uw Digh ten, *Hoffer*, 't leven
Die 't om te leven is gegeven,
Of anders ſijn uw Digh ten dood
Eer ſy van 't leven ſijn ontbloor.

Cornelius Boy.

In Sum-

In Summi Viri
ADRIANI HOFFERI

Zelandiæ cis Scaldim Quæstoris

Poëmatum Editionem

Epigramma

constans jambis puris sine elisionibus.

A Dorat Orbis, & sinu
Fovet, stupet que Belgicus
Fluentis usque Catzij
Melos, datamque nemini
Lyram, cui quod antea
Canebat omne mutuit.
Triumphat unus, & diu
Nimis resulget unicum
Jubar, decusque Patriæ:
Resurgit alter, alterum
Ad astra pectus evehit
Ab hinc futura duplici
Superba prole Scaldia,
Acutioris haud parum

Serax Alumna pectoris.
Prioris ampla nectare,
Meroque melle defluit,
Scatet que venas paginas
Sequentis has perambu'at
Styli cothurnus altior.
At, his pusilla non quadrat
Avena: Rumor hos vehat
Recens, vetusque: non enim
Zelanda Terra, nec soli
Quod est, erit, fuit, mei
Viros duobus his duos
Pares dedere, dant, dabunt.

Cornelij Boy Zirizæi. I. V. D.

(*****)

In

In Emblemata Domini

ADRIANI HOFFERI,

Orientalis Scaldis Quæstoris,
& Viri Consularis.

V Ir Consularis, non sine gloriâ
Rexisse priscum diceris oppidum
Quod Scaldis ambit, & nitore
Fura suo posuisse gentis.

At nata cælo mens tua, circulo
Haud contineri Mattiacum potest:
Sed spargit ignes, atq; acumen
Ingenij patulum per orbem.

Accedat ergo qui sapientiam
Ex ore summi numinis expetit:
Non hic amores indecoros,
Aut Veneris Liber edit ignes.

Emblema castum hæc pagina continet,
Quam vel tenellæ volvere virgines,
Vel nupta possit, quæ maritum
Nocte canens placidum moratur.

A. vanden Brouk.

GEDICHT

Op het Boeck van d'Heer

ADRIANVS HOFFERVS,

Rentmeester van Beösterscheldt.

1.

ALS ick eens in mijn gedachten
Gae betrachten
Wat dat stedē mae& vermaert,
Dan bevind' ick oock dit eene,
Geensins kleene
Datter Dichters zijn gebaert.

2.

Hebben eertijts seven steden
Niet gestreden,
En getwift met groot gedruys,
Om te weten in wiens wallen
Van hun allen
Dat Homerus hoorde thuyt?

3.

Sey niet elck, dien grootē segen
Heeft gecregen
Ick, en niemant anders meer,
Dat tot mijnent heeft begonnen
'T licht der sonnen
Aen te sien die Griecken-eer?

4.

Weest dan, Ziericzee, wel blijde
Nu ten tijde,
Want daer rijft uyt u een helt,

Die sal maecken door sijn dichten
U gestichten
Nimmermeer te sijn gevelt.

5.

Want soo lang de son haer stralen
Af doet dalen
Over ons, wert hy geromt;
Verr', en na sal nu dijn eere
Blinken seere
Mits dat *Hoffer* uyt u comt.

6.

Hoffer welckens soete fangen
Soo bevangen,
En bewegen mijn gemoet,
Dat ick uyt mijn gantsche crachtē
Gae verachten
Ydel eer, en weerelts goet.

7.

Want hy vry geen geyle dingen
Ous comt singen
Van vrouw Venus, of haer kint,
Dieme nu in veler boecken
Sonder foecken
Leyder! maer te veel en vint.

(***** 2)

Maek

Maer hy leert ons sonden haten,
 'T quade laten,
 En te dooden 't boose vleysch,
 Wijfend' ons en padt, en wegen
 Om ter degen
 Te voldoen des Heeren eyfch.

Hoe me noot, en droeve dagen
 Sal verdragen,
 En gebruycken, geeft hy raet,
 Hoeme weeld, en vroolickheden
 Moet besteden,
 Leert hy ons als op een draet.

Waer uyt ick voor vast bekenne
 Dat sijn penne
 Is bevochticht, en genat,
 Niet in d'Hippocreensche tranē,
 Enckel wanen,
 Maer in d'Heyl'ge Geestes bat.

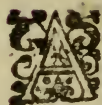
Vaert dan eeuwich wel, ô *Hoffer*,
 Die den koffer
 Uwes herten dus ontfluyt,
 En van daer tot onfer leere,
 Dy ter eere,
 Sulcke schatten brenget uyt.

Job. Rogiers Midd: Zeel: S: S: Theol: Studiofus.

In Poëmatia

Clariff. Doctiffimique Viri

D. ADRIANI HOFFERI,
 Quæstoris ab Oosterscheldt.

Bdita naturæ fileas miracula Lemni,
 Namque alius prodit nunc, Zirizæa, labor.
 Sertur, magna tuæ Levinus gloria gentis,
 Naturæ occultos explicuisse fimus;
 Ast major nunc surgit honos, Hofferus Olympi.
 Aoniâ Æthereas detegit arte vias.
 Utque Deo natura minor, sic Lemnius amplo
 Cedat ut Hofferi cogitur eloquio.
 Interea magnis exurgat Scaldis alumnis,
 Et sit, probe virum par Tiberi, atque Tago!

Ludovicus Berchemius.

Op de
Nederduytsche Rijmen

Vanden Geleerden, Hooghgheachten Heer

ADRIANVS HOFFERVS,

Rentmeester der Graeffelijcke Domey-
nen van Zeelandt Beoosten Scheldt;

*Ouwst-Burgher-meester der Stadt Ziericzee, en lofbaer
Poëet in onsen tijdt.*

Vois:

Phæbus is langh over Zee, &c.

Om Voordanser van den Choor
Van de Musen alle neghen,
Kom, en danst de Dochter voor
Dochter van den Man vol segen,
Die den Hemel brengt ter Aerdt,
En de Aerdt ten Hemelwaerdt.

Welck van vleesch, noch bloet en quam,
Maer van breyn, en geest gebooren
Daer sy haer gestalt uyt nam
Die ons nu soo schoon komt vooren,
En ontvlamdt als t'morghen roodt
Dat op elck den dach uytgoot.
Al hadt' Appol self ghemaeldt
En oft waer een Goden Offer
Boven uyt de Locht ghedaeldt,

(*****) 3)

Is be-

Is bekranst dit Bouck van *Hoffer*.
Voor den Tempel, voor 't Ghelacht
Dat m'ontstervelijcken acht.

Komt Gheleyder leydt dan in
By de onvergheten Scharen,
Dees ghewijde Inghelin,
(Met haer kostelijke waren)
Aen den Rey, en inden ghlans,
Aen de Hemelsangsters dans ;
Toetst haer wesen, haer ghelaet
Ooght haer zeden, haer manieren,
Off haer thoon niet Hemelsch gaet :
K'weet sy sal t'Ghesangh verciere
Met haer stemmeken soo klaer
Offt t'gheluydt van Cana waer.

Braldt sy niet vraeght Heyns, met Kas
Als een Son door duystre wolken ?
Is sy niet een Siel vol schats,
Een Ghedenck voor alle Volcken,
Een soo waerden Licht, en schijn
Die niet mach verduystert zijn ?

Hemelvlieghe voerdt haer dan
In den Sternkrans der Poëten,
Daer haer elck nu hooren kan
Elck haer naemaels sien, en weten,
Daer sy eeuwich gae en keer
Haer met haere Stam ter eer.

Brenght van boven wederom
Hemels kruyd, met gulden blaeren
Op het Hoof, dat desen Rom
In ons Vaderlandt quam baeren,

Ende

Ende waer ghy rijft, of daeldt

T'hooft van defen Zeeuw afmaeldt:

Die hoewel hy is gefieldt
Hier beneden by de Goden,
En des Graefs Domeynen teldt,
Leydt den Burgheren Geboden;
Heeft noch boven al dien laft
Ons dit Voorbeeldt toegepaft.

Zeeuwen al, en Lefers me,
Siet het aen met wel beduyden,
T'fal u dienen in de fte
Van een Hoff vol heylfaem kruyden
Dat u *Hoffer* offert fiet,
Maer het onkruydt meendt hy niet.

Ziericzee tot wederloon
Sal *Hofferi* lof bebouwen,
Soo langh alffer huys, of woon
In haer mueren blijft behouwen;
Dat foo langh men *Hoffer* nomt
Wort fijn Stadt in hem geromt.

*Singh ick Hoffer eer, of Lof,
Ist niet Heer u eyghen ftof.*

Cecinit Samuel vanden Ende.

Die Endende begon.

*Mis-stellinghen in den Druck onverschens ingeslopen,
die te verbeteren staan.*

{ 6		{ 9		{ 't waar minder als		{ 't waar even als
7		8		mildlijck		milde
9		27		Daar en is noch		Want daar en is noch
19		5		nescio		nescio
40		11		geschoncken		geschonden
46		19		End dat de		Of dat de
50		27		dit gebod		dit gebed
74	}	4		Wierd de tijd		Word de tijd
80		25		Al toeft u oock		Al treff u oock
82		10		weerelds weesen		weerelds wesen
84		17		't donck're gaf		't donck're graf
90		2		en doghen		en dooghen
92		7		De wijse God		De wijse God
129		11		hem soecken		hem schricken
130		7		offerhanden		offeranden
168		5		offerhand		offerand
171		18		nimmermeer?		immermeer?
193		17		Bëemen		Beemen
194		22		Son haar		Son sijn
196		24		haar stralen		sijn stralen
198	}	2		schiet haar		schiet sijn
242	}	10		Verledight		Beledight
243	}	18		hoenigh-werck		honigh-werck
257	}	15	} voor	temere nequit	}	tenere nequit
260	}	17		ab errando	}	ab-errando
262	}	26		Die hoenigh	}	Die honigh
268	}	22		prosequor	}	prosequar
291	}	2		Pizari	}	Pizardi
301	}	22		Bëemen	}	Beemen
309	}	9		end getuer	}	end getruer
324	}	13		set hem	}	set haar
336	}	1		linguâ proptum	}	linguâ promptum
357	}	18		langh sy	}	langh het
362	}	13		& fallaci	}	& fallaci
366	}	5		Castella	}	Castella
370	}	6		aC nostro	}	& nostro
381	}	18		degluivit	}	deglubit
390	}	3		in den Land	}	in een Land
392	}	8		marsalijque	}	marsalijque
397	}	4		men uerghens	}	men erghens
399	}	12		gaan halen	}	gaar halen
		26		tot een danck		haar tot danck
		5		jonghen bock		jonghe gheyt
		16		betrassingh		betrassingh
		9		haar best		het best

Andere geringhe mis-stellinghen, die evenwel seer weynigh
sijn, sal de goed-willighe Leser selfs gelieven te veranderen.

Neder-duytsche Poëmata

V A N

Adrianus Hofferus Zirizæus,

Rentmeester Generaal

Over de

Graaffelijcke Domeynen van Zeeland

Beöosterfcheld.

*Lofdicht ter eeren Godes over de groote vveldaden**den Christenen boven andere Menschen, ende Schep-
fels bewesen.*

M Y N Geest word aangedreven,

Mijn tongh begint te leven

End berst vrywilligh uyt,

Ick wil den Heere singhen,

Hy doet my groote dinghen,

Mijn Ziel, maackt bly geluyd.

God die is al in allen,

End naar sijn wel gevallen

Elck dingh sijn wesen geeft.

Die kond u op der eerden

Doen wesen kleyn van weerden,

Ja 'r snoodste datter leeft.

A

Maar

Maer hy vol hief in desen,
Schiep u een Mensch in 't wesen,

End steld u over al,

End heeft u soo begoedicht,

Gefeghent, overvloedicht,

End voor, end na den val.

Hy heeft in u almachtigh

Sijn beeld gedrukt warachtigh,

Maar meest in Ziel, end' geest,

Daarom sijt ghy gepresen

Voor al dat hier met wesen

Oyt is verciert geweest.

Uw Ziel is een, haar krachten

Sijn schoon, end' groot te achten,

Uw Ziel niet sterven kan,

Uw Ziel alleen kan siveven

Als geest'lijk na dit leven,

Noyt sagh haar eenigh Man.

Uw Ziel was vol van reden

Geschapen, end' van seden,

Daar by een reyne wil,

De tochten van uw herte

En maackten u gheen smerte,

Maar hielden haar gansch stil.

Uw hert was vol van vrueghden,

Vol kennis, rijck van dueghden,

End' vol gerechticheyd,

Ghy waart als God op eerden

Vol lusters, groot van tweerden,

Begaaft met heyligheyd.

Ghy

34

Ghy heerfchfte over dieren,
Oock selfs wreed van manieren,
Sy ginghen aan de hand,
Sy moesten nederbuyghen,
Als Lammeren die fuyghen,
End' eeren uwv' stand,
Doch als ghy door uw' sonden
Dees dueghden hebt geschonden,
Soo heeft de goede God
U fijnen Soon gegeven,
Die voor u liet fijn leven,
End' gaf hem tot een spot,
Dees is voor u geflorven,
End heeft by God verworven,
U 't leven voor de dood,
Sijn vloeck heeft u den feghen,
Sijn fchand u eer verkregghen,
Sijn kleynheyd maackt u groot,
Al eer des Weerlds gronden
Van God gebouwt ftonden,
Soo had hy u bemint,
Niet om uw doen, of wercken,
Of uyt geloofs voor-mercken
Dat God in u bevind.
Hy heeft u eerst verkoren,
Daar na fijn woord doen hooren,
End' 't woord doen hebben kracht,
Hy heeft u gerechtveerdicht,
End' tot fijn kind geyveerdicht,
Verheerlijckt door fijn machte

4
Dus wilt wel overweghen
Den onverdienden segghen
Dien ghy van God geniet,
Wanneer hy soo mildadigh,
Soo goedigh, soo genadigh,
Uw 't licht sijns vvoords aanbied.
Hy doet u ernstigh nooden,
Door sijne trouwve Boden
Tot sijne weerde feest,
Daarom vvilt als de vromen,
Met 't Bruydlofts klee'd daar komen
In vvaarheyd, end in geest.
Wat sijnder al die dolen!
Door dien haar is verholen
De Sonne, die soo klaar
Schijnt binnen onse palen
Ghy voelt, mijn Ziel, haar stralen,
Maar neemtse vlytigh vvaar.
Soo sal hy u geleyden,
End noyt van u verscheyden,
Maar tot u vvoonen in,
Soo sal hy sijn uvv Vader,
Uvv tuchter, uvv berader,
Uvv trooster, uvv gevvin.
Dat God ons heeft geropen,
End' sijn genaad doet open
Voor ons, end' onse Ziel,
Moet ons niet dertel maken,
Maar doen tot God genaken,
End' dat hem best beviel.

Hy heeft

Hy heeft ons wel in vreden,
Voor alle eeuwigheden,
Verkoren tot de vrueghd,
Wy moeten in de tijden,
Alleen het quaad niet mijden,
Maar gaan van dueghd tot dueghd.
Of anders sal het blijcken,
Dat God van die wil wijcken,
Die hem niet nemen aan,
Hierom sijn Land, end Steden
Verwoest, verdelght, vertreden,
End' gansch te grond gegaan.
Maar ghy nu wederboren,
Mijn Ziel, mijn uytverkoren,
Staat daar ghy sijt gestelt,
Bewaart in vrees, end' beven
't Pand dat u is gegeven,
De Hemel lijd geweld.
Ghy weet dat ghy vervallen
Waart, end' niet had met allen
Doe hy u 't leven schanck,
Roemt dan niet t' uwer eere,
Maar singht alleen den Heere
Door Jesum Christum danck.

Devicta est mors morte Dei.

Christus heeft des doots geweld

Door sijn dood ter ne^{er} gevelt.

DE Dood had onder voet vertreden al de menschen,
End' in ons was gheen lust om 't leven we^{er} te wenschen,

6
De Sonde was onf' Dood, wy waren vreemd van God,
Des Duyvels eyghen erf, sijn slaven, roof, end' spot:
Maar siet de Dood des Doods, de Dood den Dood gegeven
Heeft met sijn eyghe Dood, waarom de Dood in 't leven,
Die anders als een vloeck by alle menschen gaat,
Nu weder uyt Gods gunst voor ons verandert staat.
God is ons heyl, onf' kracht, hy doet ons we'er verblijden,
Hy toont ons hoe de mensch sijn leven sal bevrijden,
't Vertrouwen dat is 't al, 't waar minder als een niet,
Indien wy slechts verstaan dat dit maar is geschied.
't Vertrouwen dat is 't al, dat nergens vvord verkregen,
Dan daar Gods weerde Geest kooft in ons hert gelegghen,
En toont ons door 't geloof dat *Christi* dierbaar bloed
Alleen om sijn verdienst ons dees genade doet.

Van de eyghenschap der Christelijcker Liefde, beschreven

1. Cor. Cap. 13.

DAar is een Maaghden rey van dryederhande Dueghden,
Een rey, een soete rey, vol alle soete vrueghden,
Geloove, Hoop, end' Liefd', maar Liefde heeft een kracht
Waar sonder dat Geloof, end' Hope sijn verdacht.
Al waar 't schoon dat mijn tongh kond spreken alle talen,
Ja als der Engh'len tongh in 't spreken niet kond dwalen,
Soo waar dit sonder Liefd' een vruchteloos geraas,
Die sonder Liefde spreeckt, end' preeckt, is maar een dwaas.
Al kond' ick door 't Geloof de Berghen selts versetten,
Doch wilde op den nood mijns naastens niet eens letten,
't En sal my niet gedijen, de Liefde siet niet aan,
Of oock foodanigh mensch haar onrecht had gedaan.

De Liefde soeckt gheen eer door onrecht te bejaghen,
 De Liefde heeft in nijd, noch afgunst gheen behaghen,
 De Liefde soeckt gheen twist, de Liefde tracht na vrê,
 De Liefde jaaght den hoon, end' s'maadheyd uyt haar stê.
 De Liefde soeckt gheen baat door anders scha te krijghen,
 De Liefde spreekt het goed, end' 't quade sal sy swijghen,
 Sy wreekt haar selven niet, sy lijd het ongelijck,
 End' als sy mild'lijck geeft dan word de Liefde rijck.
 De Liefde sal niet doen, noch laten niemand krencken,
 De Liefde sal het best, end' noyt het quaadste dencken,
 De Liefde willigh' geeft een yder een het sijn,
 Sy lieght om niemands gunst, sy liegt door dwang, noch pijn,
 De Hope, end Geloof vergaan hier met ons leven,
 De Liefde blijft altijd, end sal oock sijn verheven
 Na deses weerelds eeuw: de Engh'len onder een'
 Sijn door der Liefden band verbonden, end' gemeen.
 Een die hier Hopen kan heeft stoffe om te roemen,
 End' die 't Geloove heeft magh Christum Heere noemen,
 Daarom die 't beyde heeft, heeft wonder veel geraackt,
 Maar die de Liefde heeft die is alleen volmaackt.

*Vermaninghe tot overckelijcke betrachtighe der
 genade Godes in Christo.*

Ilt alle tot den Heere gaan,
 Ghy die vermoeyt sijt, end' belaan,
 Hy vvil u helpen uyt de pijn,
 Hy sal u rechte trooster sijn,
 End geven uvves herten lust,
 Ja stellen uvve Ziel gerust.

Hy

Hy is gedaalt van boven ne^{er},
 Om niet alleen de Joden we^{er},
 End' uytverkoren van die stam
 Te vryen, maar als Godes Lam,
 De Heyd'nen oock uyt ware min
 Te brenghen tot het leven in:
 Hy sal u wesen tot een heyl,
 Een Herder, leydsman sonder feyl,
 Een waarheyd die het alles leert,
 Een wegh die tot den hemel keert,
 Een leven dat sijn krachten spreyt
 Van nu tot in der eeuwigheyd:
 Want soo door een tot ons gewis
 De sond eerst ingekomen is,
 End' door de sonde voorts de dood,
 Soo doodt nu die, wiens naam is groot,
 Onf' boose sond, end al ons quaad,
 Soo dat de dood ons niet en schaad:
 Maar al sijn lijden aan het kruys
 En baat u niet eens blads gedruys,
 Sijn goedheyd, die hy jonstigh bied
 Aan alle menschen, helpt u niet,
 Alwaar uw Ziele mat, end mo^e
 't En syghy u die eyghent toe:
 Wat helpt den siecken dat hy siet
 Den Medicijn in sijn verdriet,
 Soo hy niet inneemt t'sijner baat
 Den voorgeschreven dranck, of raad,
 End' soo hy hem niet steeds en wacht
 Voor 't gheen de sieckt geeft meerder kracht:

Wat helpt den mensch die sonde doet,
 Dat God hem toefeyt 'thooghste goed,
 Indien hy 't niet gelooft, end vast
 Hem dees genade toe en past,
 Of soo hy sijnde bet geleert
 Hem weder tot sijn spoufel keert.
 Niet dat ghy door uvv eyghen macht
 Kond nemen Godes Woord in acht,
 Want Woord, Geloof, end Geest daar by
 Sijn gaven van God alle dry,
 Dat wy tot 't goed ons vvillen spoen,
 End' dat vvy 't vvercken is sijn doen.
 Doch sulck Geloof ghy hebben moet
 Dat stadigh goede vvercken doet,
 Dat uvven sin-luft soo bedvvinght,
 Dat sy nu voorts niet meer volbringht
 De tochten van uvv dertel vleysch,
 Maar leve naar des Heeren eysch:
 Nu dit Geloof in't openbaar
 Word u verkondight ver, end naar,
 God treckt u krachtigh door den Geest
 Dat ghy sijn Woord gelooft, end vreeft,
 Daarom uw hert doch niet verstockt
 Dewijl hy u noch heden lockt:
 Dit heden nu voor ons bestaat
 Niet langher als ons leven gaat,
 Daar en is noch uyr, noch tijd
 Die ons hier na van sonden vrijd,
 Naar 't leven dat hier word beleeft
 Een yder sijn belooningh heeft:

Soo neemt dan uw beroupingh waar,
 Want *Christi* jock en valt niet swaar,
 't Is waar hy moet voor by de Hel
 Die wesen wil, end' blijven wel,
 De poort is engh, de wegh is smal,
 Maar denckt dat God u leyden sal.

Fortior est qui se, quàm qui fortissima vincit
 Moenia, nec virtus altius ire potest.

*Die hem, end' sijn lusten wint
 Is de sterckste diemen vind.*

O Ch ! hoe krachtigh sijn de daden,
 Sijn de handen, sijn de raden,
 Hoe ! voltoghen is 't verstand
 Van een Prince, die een Land,
 Die een Stad versien van binnen,
 Als een Held weet in te winnen,
 Die de poorten met geweld,
 Of met konste neder velt ;
 Die de hoogh gesteghen wallen
 Doet als voor sijn voeten vallen,
 Die de Leghers, end haar macht
 Dickwils heeft tot niet gebraght.
 Sulck een Vorst sal eer behalen,
 Diemen niet en kan bepalen,
 Die op nijd, noch tijd en past,
 Eer die met de jaren wast.

Maar noch stercker sijn de lieden
 Die haar vleysch den oorloogh bieden,
 Die de tochten binden in
 Van haar aangeboren sin.
 Die de lusten konnen temmen,
 End' de baren over swemmen
 Van haar waderspannigh bloed,
 Dat haar als een Zee op doet.
 Die haar selven konnen wreken,
 End den ouden mensche breken,
 Die de weereld, end haar lust
 Hebben in haar uytgebluft.
 Die haar wil, haar lust, haar reden
 Konnen tot wat goeds besteden,
 Die, in spijt van hoon, end spot,
 Haar verblijden in haar God.
 Die we'er weten te genesen
 Al wat strijdigh plagh te wesen,
 Die door God den nieuven man
 Eenmaal sullen trecken an.
 Hier en kent men Vorst, noch Heere,
 Dese hoogh verheven eere
 Past op weereld noch haar vrueghd,
 Al haar roem bestaat in dueghd.
 Dese doet den geest verblijden,
 End' op vvitte peerden rijden,
 Dese eer is voor de Ziel,
 D'ander maar het vleesch beviel.
 Noyt en hoord ick erghens spreken
 Dat de Dueghd kan hoogher steken,

Hier alleen is 't hoogste goed
Daar de Dueghd op rusten moet.

Veritas mendacium discutit.

*Al is de lueghen noch soo snel,
De waarheyd achterhaaltse vvel.*

Nu lestmaal 's morghens vroegh voer ick te waghē af
Van Delft na Rotterdam, 't was vuyl, end' mistigh weder,
't Was duyster op het veld, maar korts soo viel sy neder,
Mids dat de klare Son haar goude stralen gaf,
End' schiftede de mist, hoe vuyl s' oock was, end' straf,
Verdreeffe voor hem heen gelijk de Wind een veder:
Alfoo rijst onder ons de lueghen veel gereder
Dan mist, of eenigh damp; end' brenghet een droeve nacht
Van haat, end' viandschap, maackt menighs eer verdacht,
Maar als de held're Son der waarheyd op koomt rijzen,
Verdwijnt de lueghen strax, end' kan niet langher staan,
End' moet als roock, end' damp, end' mistigh we'er vergaan:
De waarheyd is vol heyls, de lueghen vol afgrijfen.

Op de Christelijcke Bedenckingen D. Godefridi Cornelij

*Udemans bedienaer des H. Evangelij tot Ziericzee, gestelt op
elcken dagh van der weke.*

I.

O *Christ-geloovigh mensch*, die teghen veel gebreken
Te strijden hebt, soo langh ghy sijt met vleesch bedeckt,
't Welck teghen uvven danck u dick tot sonden treckt,
End' in de schijn van vriend geeft doodelijcke steken:

Koomt

Koomt herwaarts, ende drinckt aan dese water-beken
 Den dranck, die uwve ziel tot beteringhe streckt,
 Wt *Godes Woords* fonteyn getrocken onbevleckt,
 End' u hier voor-gestelt op elcken dagh der *Weken*.
 Des *Maandaaghs* overdenckt hoe groot dat uwve sonden
 Sijn, end' hoe swaren straf ghy daarom hebt verdient,
 Oock hoe *ellendigh* dat al hier is uwve staat,
 Hoe traagh ghy sijt tot goed, end hoe geneyght tot quaad,
 Hoe noodigh u daarom is een alsulcken vriend,
 Die oly, ende wijn uyt-stort in uwve wonden.

Van onse
 ellendig-
 heyd.

II.

Des *Dijssendaaghs* betracht doch uwves *Gods weldaden*,
 Die veel sijn, ende groot, die niemand tellen kan,
 Maar sonderlinghe denckt op uw verlossingh dan,
 Die soo dier heeft gekost den *Vader* der genaden,
 Sijn een-geboren *Soon* gaf hy tot uwer staden,
 Op dat ghy werden moght bevrijdet van den ban,
 Daar in u had gebraght de eerst-geschapen man,
 Als hy 't verboden fruyt at door des *Satans* raden.
 Bedenckt hoe *Christus* sterf den schandelijcken dood,
 Des kruyffes, om alsoo den dood te overwinnen,
 Die u hingh over 't hoofd, bekommert uwve sinnen
 Met 't over-legghen hoe hy uyt sijns *Vaders* schoot
 Gedaalt is, end om u te maken seffens rijcke,
 Geworden arm, end naackt, daar hy was *God* gelijcke.

Vande
 weldaden
 Gods te-
 ghen ons.

III.

Des *Woensdaaghs* overleght wat *danckbaarheyd* end *trouwwe*
 Ghy schuldigh sijt aan *God*, die u dees weldaat doet,

Van onse
 schuldighen
 danckbaar-
 heyd.

Gaet in door d'enge poort ontsloten door sijn bloed,
 Soo vvord ghy op het lest bevrijd voor anghst, end' rouvve :
 Doet aan uvv' Bruyd-lofts kleed verciert met suyv'ren gouvve,
 De *Bruydegom* die koomt, gaat flux hem te gemoet,
 Niet langher in de aard als blinde mollen vroet,
 Laat branden uwe lamp, dat yder die aanschouwe,
 Den naackten kleed om niet, den hongherighen spijsst,
 Den dorstighen verquickt, den plompen onderwijst,
 Den krancken, ende die in banden zijn gevanghen,
 Besoect in haren nood, den vreemdelinghen huyst,
 Doet and're soo ghy woud dat sy u deden juyst,
 Soo sult ghy van de *Heer* des levens kroon ontfanghen.

IIII.

Van de
 loop der
 Nature.

Des *Donderdaaghs* betracht uvv sinnen te begeven
 Hoe de Nature loopt geduyrigh op haar stel,
 Siet hoe elck element ghehoorsaam is 't bevel
 Dat haar heeft in 't begin de *Schepper* voor geschreven :
 De hemel houd sijn streeck, de sterren daar beneven
 Volkomen haren last, de Son int loopen snel
 Verlicht den klaren dagh, 'snachts quijt de Maan haar wel,
 Tot *Godes* lof, end nut van die op 't aardrijck leven,
 De koude Winter doet dat menich end beesten beven,
 De Lente wederom brenghst kruyd, end bloemkens voort,
 De Somer rijpt den oegst door *Gods* almachtigh *Woord*,
 De Herfst komt met sijn fruyt, end wijnen aan-gedreven :
 Wt dese dinghen al neemt oorfaack om te loven,
 O *Christelijcke Ziel*, den *Heerscher* van hier boven.

V.

Van de
loop des
Weerlds.

Des *Vrydaaghs* sult ghy op den *loop des weerlds* mercken,
 End vlijtigh nemen acht hoe uwe *God* aldaar
 Zijn wijf heyd, ende macht vertoont in 't openbaar,
 Als op een ruym tonneel, voor leecken, ende klercken.
 Bermhertigheyd, de kroon van alle sijne wercken,
 Gebruyckt hy teghen die sijn stemme nemen waar,
 End doet haar hier veel goeds, maar noch veel meer hier naar,
 Verftootende met recht de honden, ende vercken.
 Al schijnt de boof heyd dan te nemen d'overhand,
 Al is geheel bedeckt met haghel-steenen 't land,
 Al is in menigh hof de liefd' heel uyt gefrosen,
 Al gaat de rave vry, end dat men 't duyfken quelt,
 Al kooptmen recht, end trouw, ja eer, end eed om gheld,
 Wilt ghy om 'f weerlds loop verbleycken, noch verblofen.

VI.

Van de
strijdende
Kercke.

Des *Saterdaaghs* bedenckt d'oorloogh, end *sware strijden*,
 Die d'eenfaam *Duyve Gods* is onderworpen hier,
 Hoe krachtigh haar bevecht de weereld, end hoe fier,
 End wat sy al gevelds moet van de *Duyvel* lijden:
 Merckt hoe in haren hof in-fluypen van besijden.
 Veel stieren niet getemt, hier wolvern, daar een gier,
 End ginder we^eer een vos, met menigh ander dier,
 Die onder heyl'ghen schijn de *Kudde* niet en mijden.
 End als ghy dit bedenckt, verheft uw hert tot *God*,
 Bid hem dat hy sijn *Kerck* bewaar voor schand, end spot,
 End sijnen *Wijngaard* niet en late gansch verwoelten,
 Maar om d'eer sijnes naams aanschouwe sijne *Bruyd*.

In Chri-

In *Christo*, ende veel getrouwe *Dienaars* uyt
In *zijn* *Acker* send, om 't rijpe zaad te oeghsten.

VII.

Vande tri-
umpheren-
de Kercke.

De *Dagh des Heeren* kooft, wat fult ghy dan betrachten ?
De groote saligheyt, d'oneyndelijcke vrueghd,
Die 't wel *geluckigh volck* daar boven nu verhueght,
't Welck hier heeft met *geduld* den *Heere* konnen wachten ;
Heft derwaarts uw gemoed, stiert opwaarts uw gedachten,
End daar en tusschen gaat hier voort van dueghd tot dueghd,
Op dat ghy door de poort in *Stad* geraken mueght,
Daar kommer, end verdriet niet langher en vernachten.
De *vrucht* nu die ghy fult uyt sulck bedencken halen
Schrijft sonderlinghe toe des *Heeren Heyl' ghen Geest*,
Maar ondertusschen denckt oock dat de *Heere* meest
Door *Instrumenten* werckt in alderhande talen,
End wilt dien *Dienaar Gods* die u gheeft dese *leere*,
Oock hebben lief, end weerd, oock geven prijs, end *eere*.

nleydinge tot
het naastvol-
gende *Carmē*,
ste Dicht.

Aan den Christelijcken Leser.

* Vide Jo-
hann. Wol-
fij 1. c.
fectionum
memorabi-
lium to-
mum 2.
pag. 823.

DE Padua in het Minnebroers Clooster is te sien een
Schilderije des gekruyften Christi, uyt wiens doorge-
steken rechter sijde desen tijtel hanght :

Hinc sanguine pascor.

Aan dese sijde worde ick met bloed gevoed.

Aan de sliicker sijde staat de Maaghd Maria met hare bor-
sten bloot, uyt wiens borst vloeyt desen tijtel :

Hinc

Hinc ubere lactor.

Aan dese sijde worde ick met de borst gesooght.

Aan de voeten des gekruyften knielt een Minnebroer, uyt
wiens vuyle mond gaat dit rolleken :

Quò me vertam nescio.

Ick en vweet niet tot wien ick my keeren sal.

Wt wijsfende de figure, ende schilderije als hier naar volght.

Ende

ENde om niet verre te gaan is dese vuyle afgoderije oock nagebotſcht ſelfs in dese Nederlanden binnen de Stad van 's Hertoghenboſch, by * *Gisbertus Masius* in ſijn leven Biſſchop aldaar, de welke tot tweemalen toe dese geſtalte van ſchilderije heeft laten afmalen, ende in twee openbare plaatsē in glazen ten toone geſtelt; als namentlijck in *S^c. Pieters*, ende in *S^c. Catharinen* Kercke genaamt de *Kruyf-broeders*, waar van ick de laaste met mijne ooghen met verwonderinghe, ende verſchrickinghe hebbe geſien, -als wanneer de voorſz. Stad onder het wijs, ende kloeckmoedigh beleyd van ſijn Ex^{tie}. mijn Heere den Prince van Orangien, in den jare 1629. tot de gehoorſaamheyd der Vereenighde Nederlanden was gereduceert, welke ſchilderijen, onder verbeteringhe van ander gevoelen behoorden ongeſchend bewaart te werden, ſoo voor dese eeuwe, als onſe nakomelinghen, niet om hare weerdigheyd, maar om te dienen tot overtuyginghe ſelfs van de verdwaalde Papiſten, ende tot een gedenckteecken van hare afgoderije, die den rotzſteen haars heyls kleyn achten, ende Goden offeren die ſy niet en kennen, den nieuwen die te voren niet geweest en ſijn, die hare Vaders niet ge'eert en hebben: want ſoo dit niet en is een grouwel der verwoeſtinghe ſtaande in des Heeren Tempel, wat ſal het doch dan ſijn? hebben derhalven eenighe perſoonen onbehoorlijck gedaan die de ſelve glazen na het overgaan der voorſz. Stad, met ſteenen, ende andere inſtrumenten hebben uytgeworpen, behoorden anders ſoodanighe teyckenen van afgoderije, ende beelden, ſtaande tot verdriete den Huysheere, door publijcke autoriteyt te worden afgenomen, ende uyt de gemelte plaatsē geweert. In welck voorſz. glas ſtaande in de Kercke van de *Kruyf-broeders* de voorſz. Biſſchop heeft laten ſchilderen Chriſtum, ende Mariam, ende hem ſelven wat lagher in het midden knielende, Chriſtum aan den Kruyſſe hangende met een doornen kroone op ſijn hoofd, Mariam als in een Sonne met een kroone op haar hoofd gelijk een Koninghinne; by het bloed, dat uyt de ſijde Chriſti tot defen Biſſchop ſchijnt af te vloeyen, ſtaan dese woorden:

Hic à sanguine pascor.

Hier worde ick van 't bloed gevoed.

Nevens de melck, die uyt de borst van Maria ſchijnt te ſtralen, ſtaan dese woorden:

Hic

* Siet de nader openinge van de Predikanten binnen 's Hertoghenboſch in de j. artic. van de j. Sectie.

Hic ab ubere lactor.

Hier worde ick met de borst gesooght.

Nevens den Biffchop, die ten naaften by tuffchen beyden staat, staan dese woorden:

Positus in medio, quò me vertam nescio.

In het midden gestelt sijnde, en vveet ick niet tot wvienz ick my keeren sal.

Ende op dat uwe E. oock de forme, ende gestaltenisse van dit beeld als na't leven soude kunnen sien, hebbe ick goed gedacht,

dacht, voor den ghenen die aldaar niet en sijn geweest, de schilderij daar van oock alhier by te voughen.

In priore
Amphithe-
atri editio-
ne pag. 373
& 374.

Waar op *Pater Carolus Scribanius* Rector van de Iesu-wijten tot Antwerpen, onder den herstelden, ende vermomden naam van *Clarus Bonarscius*, heeft onder andere in sijn *Boeck* geschreven ter eeren van de *Iesu-wijten* onder den titel van *Het groote Tonnel der Iesu-wijtscher Eerweerdigheyd*, een *Latijnsch Carmen* gemaackt vol van grouwelijke af-goderijen, ende vertwijfelde superstitionen, heeft oock dit sijn *Carmen* in't bysonder toe-geeyghent de *Lie-vrouwe van Halle*, ende haar *soogh-kind Jesus*, het welcke hy in-voert *nu op hare ermente spelen, nu sijns Moeders Borsten te vullen, nu wederom leegh te maken, &c.* al-hoe-wel hy nochtans ten deele voor-heeft de beschrijvinghe der wonderen, ende krachten des *Gekruysten Christi*, die de *Kercke Gods* nu al meer dan over vijftien hondert jaren, een volkomen man zijnde, in den Hemel op-gevaren, ende geseten ter rechter-hand des *Vaders* aan-bid, ende voor haren eenigen *Voor-spreker* ende *Saligmaker* erkent: Het welcke *Carmen* ick over eenighe jaren vertaalt hebbende, nu goed gevonden hebbe oock beneffens mijne andere *Rijmen* door den *Druck* gemeyn te maken, niet om yemand in dese af-godische aan-biddinge des *Maaghds Maria*, of anderer af-gestorven *Heylighen* te stijven, och neen! ick ben door de loutere genade mijnes goeden *Gods* beter onderwesen, ende hebbe nu langhe voor de ooren der *Gemeynthe Christi* het teghen-deel beleden: Maar veel meer, het welck oock alleen mijn wit is, om de selve (die anders by den *Iesu-wijten* voor de eenvoudighe, ick en weet niet met wat schijn-heyliche vonden bedeckt word, ende bewimpelt) met hare eyghene woorden eenen yegelijck alsoo voor ooghen te stellen, dat hare gruwelen hier door sich ooghen-schijnelijck souden moghen verthooren,

nen, ende openen, oock selfs by den ghenen die alnoch hare sinnen niet geoeffent en hebben tot onderscheydinghe des goeds, ende quaads. Nu en is mijns voornemens niet het *Carmen* in sijne deelen te ontleden, ende alsoo de gruwelen, die daar in door-gaans uyt-munten, te beandwoorden, gemerckt dit mijn werck sulcx niet en vereyscht, te meer naar dien *M^r. Willem Tee-lingh* nu over eenighe jaren in sijne *Ontdeckinghe des Vermomden Balaams, &c.* daar van met opset alsoo gehandelt heeft, dat ick den *Christelijcken Leser* (die sich dan hier in noch niet en voldoet) daar toe liever henen sende: swijghe dat het *Carmen* aldus naacktelyck, ende soo als het light den volcke voor-gedraghen zijnde, sich selfs ten vollen weder-leght, ende ont-krachtight, ten waar wy anders niet willende sien, onse ooghen sloten voor de middaaghscbe *Sonne*, den sulcken in hare moedwillige blindheyd na te volgen, daar voor behoede u, ende my de *Vader der lichten*, die ick bidde dat ons al te samen meer, ende meer verlichte met sijnen *H. Geest* door *Jesum Christum* onsen Heere, wetende dat wy niet met verganckelijcke dinghen verlost en sijn, maar met den dierbaren bloede *Christi*, als eenen onstraffelijcken, ende onbevleckten *Lams*, in wien alleen, ende in gheenen anderen saligheyd te soecken, ofte te vinden en is. *A M E N.*

Fol. 314.
ende soo
vervol-
ghens.

Vaart wel.

*Aan de Lie-vrouwe van Halle, ende haar kind
Jesús.*

WAnneer ick aan d'een sijd op 't *sogh* des *Moeders* lette,
Aan d'ander op het bloed des *Soons* gedachten sette,
End over-denck de vrueghd des *Borsts* end van de *Sy*,
Wat ick van beyden hoor te kiesē *twijffelt my*.

C 3

Want

Hier begint
het verduyck
te *Carmen* van
*Carolus Ser-
banius* Recto-
van de *Jesu-
wytē* tot *An-
werpē*, by hen
in 't *Latijn* g-
stelt.

Want soo ick mijn gesicht maar by geval eens wende,
 ô *Moeder*, end *Goddin*, end naar uw *Borsten* fende,
 Soo spreek ick overluyd, end wensch voor mijnen dorst,
 De blijdschap, ende vrueghd van uwe soete *Borst*.
 Maar als ick weder sla mijn ooghen op uw *lijden*,
 Soo kies ick, *Jesu*, noch de soetheyd uwer *Sijden*:
 Doch al-hoe-wel mijn hert aldus in twijfel staat,
 Ick weet noch wel vvat doen, ick heb gevonden raad.
 Ick sal, indien het my magh vverden toe-gelaten,
 Met mijne *rechter-hand* de soete *Borsten* vaten;
 Ick sal, indien ick't magh met oorlof vry bestaan,
 Met mijne *slinker-hand* de *Wonden* grijpen aan.
 'K wil 's *Moeders melck*, end 't *Bloed* des *Soons* te samen gieten,
 Want beter *teghen-gift* en kan ick niet genieten.
 De *Wonden* sullen haast, al is sijn heele lijf
 Van sweeren als een schorsch, van etter-buylen stijf,
 De *Wonden* sullen haast een *Bedelaar* genesen,
 Wiens etter met een scherf alleen gekrabt kan wesen:
Ismaël sal gelaast zijn door der *Borsten vloed*,
 Dien *Sara* niet en lijd, noch *Hagar* niet en voed,
 De *Wonden* hebben kracht genoegh om my te helpen,
 Wanneer de *Peste* sal my willen over-stelpen,
 De *Borsten* sullen my de *Koortse* nemen af,
 Al duert sy noch soo langh, al valt sy noch soo straf.
 Of schoon *Onkuyfcheyd* roockt als *Ætna* met haar vlammen,
 End dat de Gramschap wil my heftigh doen vergrammen,
 Ick kan alleen door *melck*, ick kan alleen door *bloed*,
 Des *Moeders*, end des *Soons*, uyt-dempen haren gloed.
 Soo *Nijd*' geduerigh pooght mijn leden te door-woelen,
 Ick kan met *melck*, end *bloed* strax haren roest af-spoelen:

Soo *Ydel Eer* my niet te kitt'len af en laat,
 Sy kan met *melck*, end *bloed* haaft van my zijn verfaat.
 Ghy *Moeder*, ende *Soon* neyght beyde doch uw ooren
 Tot my-waarts, ende wilt doch mijn gebed verhooren,
 Naar *melck* ick seer verlangh, naar *bloed* ick haack eenpaar,
 Een is my niet *genoegh*, ick wilse *bey te gaar*,
 Ghy *Kindeken*, dat speelt op 's *Moeders* ermen vredigh,
 Nu uwe *Borsten* vult, nu wederom maackt *ledigh*,
 Hoe koomtet dat ghy my dus over-dwers besiet ?
 De nijd en heeft doch in den *Hemel* gheen gebied.
 Ghy hebt wel dick gefeyd vergramt door mijne sonden,
 Ghy die soo God-loos zijt, end soo seer ongebonden,
 Soud ghy mijn *soete mam* soo hebben naar uw' vvensch ?
 O neen ? 'k en ben noch niet soo onbeschaamde mensch.
 'Ken vvil uvv' *mammen* niet, ó *Kind* dat sijt *goud-weerdigh*,
 Maar druypen laat alleen uyt uvve *sijde* veerdigh
 Een druppel, ofte tvvee, laat tot mijn onder-stand
 Een druppel vallen slechts uyt uvve *rechter-hand* ;
 Of vvilt ghy immers uyt de *rechter* niet doen dalen,
 Doet op de *slinker-hand*, end soudet daar oock falen,
 Laat dan laat druypen dan een druppel van uvv *bloed*,
 Wt uvve *rechter*, of uyt uvve *slinker-voet*.
 Laat uvve *Wonden* vry, indien ick u mis'haghe,
 My vvonden totter dood, maar soo ick my soo draghe
 Dat ghy my kent voor goed, in plaats van een kroon,
 Laat uvve *Wonden* dan my geven mijnen loon.
 De *Babylonsche hoer* nood my dick om te drincken
 Wt haren gulden kop, doend' in mijn ooren klincken
 Dit vleyende geluyd, nu lieve drinckt, end prouft,
 Dat ick u heb gebraght, 't is dranck dien ghy behouft.

Neen

Neen ick en drincke niet het ghene ghy my brenghet,
 Al soude *Hemel* oock met *d' Helle* sijn vermenghet,
 Neen ick en drinckeniet van uwen valschen dran
 Wegh; *Goddeloose Hoer*, neemt elders uwen gangh.
 Nochtans foo heb ick dorst, de tonghe schijnt te kleven
 Aan mijn gehemelt vast, de spraack wil my begeven,
 Laaft my doch met uw *bloed*, *ô Sone*, laaft my doch,
ô Moeder altijd Maaghd, met uw gefeghent *sogh*.
 Spreeckt uwe *Moeder* aan, end seght, *ô liefste Moeder*,
 Slaet eens uw ooghen ne'er op desen mijnen broeder,
 Hy smacht by naar van dorst, wilt ghy hem maacken sat?
 Schenckt hem uyt uw *fonteyn*, of uyt de *mijne* wat.
 Spreeckt ghy tot uwen *Soon*, uw' broeder is voor handen,
 End toont u dat hy is gevanghen in de banden,
O Honigh-soete Soon, ghy kond hem vry doen gaan,
 Sijn lofgeld is by u, ghy hebt het licht gedaan.
 Soo dan uw' *edel bloed* kan ander *bloed beschamen*,
 Toont dat men u *met recht* magh den *Verlosser* namen,
 Toont oock dat ghy *met recht* de *Moeder* werd genaamt,
 Soo uwe *rijcke Borst* al d'ander maackt *beschaamt*.
 Wanneer sal ick doch eens des *Moeders Borsten* suyghen?
 Wanneer sal my de *Wond* met voedsel eens vernuyghen?
 Wanneer sal ick, *ô Borst*, wanneer sal ick, *ô Sy*,
 De vrueghde smaacken die besloten is in dy?
 Vergeeft het my, *ô God*, end houd het my te goede,
 Soo ick met mijn geroep u make veel te moede,
 Ghy die doch niet en sijt te dwinghen met geweld,
 Noch met pracktijck, of list kond werden omgestelt.
 Indien ghy mijn geroep wilt t'eenemaal doen enden,
 Soo wilt my desen dorst van mijnen monde wenden,

Soo langh die by my blijft, end my dus deerlijk plaaght,
 Sal mijn geduld den toom verwerpen onversaaght.
 Ick immers ben meer weerd dan al de *spijckers* t'famen,
 Die tot *sat wordens* toe uw *dierbaar bloed* aan-namen,
 Gelijck de *spies* al me geworden is heel rood,
 Geverwet in het *bloed* dat uyt uw' *Sijde* schoot.
 Ick immers ben meer weerd dan *windels*, ofte *doucken*,
 Nochtans die hebben *nat* geweest aen *allen houcken*,
 Soo van het *bloed* des *Soons* dat uyt *sijn wonden* schiet,
 Als van des *Moeders melck* die uyt haar *Borsten* vliet.

Hier eyndigh
 het Carmé van
 den voorschre-
 ven Jesu-wijt.

*Gedicht om op een Bruydloft gebruyckt te mo-
 ghen worden.*

GOd die wel eer het eerfaam Huywelijck
 Als Vriend, end Heer gemaackt heeft seghen-rijck,
 Tot onderhoud van 't menschelijck geslacht,
 't Welck anders soud haast t' onder *sijn* gebraght:
 End Godes Soon, die, soo de Schrift ons leert,
 Sels in persoon de Bruydloft heeft vereert,
 Die 't Water daar verandert heeft in Wijn,
 Laat u te gaar in vreed' end' vrueghde *sijn*:

U, segh ick, die nu t'famen sijt vergaart,
 Verhueght, end bly^e end' naar der liefden aard,
 Die eertijds twee, nu 't famen vvord een vleysch,
 Toe vvensch ick be^e al uvves herten eysch.

Den tvvift, end' haat als ballinghen verbant,
 In droeve staat malkand'ren bied de hand,
 Als vrueghde schijnt soo matight uvv gemoed,
 Als dees verdvvijnt de lijdzaamheyd aandoet.

D

Ghy

Ghy die daar sijt het hoofd van uwe vrouw,
 Wilt haar altijd toedraghen liefd, end trouw,
 End' ghy voortan, ô nieuwgehoude Bruyd,
 Eert uven Man, end treckt uw tochten uyt.

Dit heeft gedaan die Sara die haar lief,
 Door dieghds vermaan, als haren Heer verhief,
 Daarom uw' sin sy onder uven Man
 End sijne min verdraagh al wat sy kan.

Soo fal 't u wel gaan met uw huysgesin,
 Al uw bestel fal strecken tot gewin,
 Oock sult ghy lust aanschouwen aan uw saet,
 End' vinden rust na al des weerelds quaad.

Non animæ pia turba fumus, sed carnis
 amantes.

*De Ziele vword niet recht bemint,
 Maar 't vleesch is altijd 't liefste kind.*

WAt sijt ghy doch, ô Mensch? hoe dom is uw verstand!
 Hoe duyfter is uw oogh! dat niet en weet te kueren
 Wat u tot vrede dient, end daar ghy 't hoofd moest bueren
 Om hooghe door de lucht, daar daalt ghy u tot schand,
 End acht uw nietigh vleesch meer dan 't onsterflijck pand
 Van uwe weerde Ziel, men kan 't hier aan licht spueren,
 Ghy laat haar schoon cieraat door vadfigheyd besmueren,
 End let u yet aan 't lijf daar slaat ghy strax de hand,
 Al vloogh maar op uw oogh een vliesken van de wand,
 Niet dat ick dit misprijs, of d'aangeboren brand

Van liefde tot u zelfs wil van u selven schueren,
 Maar dat ghy noyt en let in wat een droeve stand
 Uw Ziele staat voor God, end schuyft dit aan een kant,
 De sorghe tot het vleesch sal uwve Ziel doen trueren.

Quo semel est imbuta recēs servabit odorem
 Testa, diu.

*Een nieuww, end noyt gebesight vat
 Smaackt langhe naar het eerste nat.*

DE ruecke daar een pot me'e natis, end besprenght,
 Wanneer sy noch is versch, end' noyt heeft nat gesoghen,
 Soo haastigh niet vergaat, voor dat men stercker brenghet,
 't Kan qualijck van de test noch vvorden uyt gespoghen:
 Dit dient ons oock tot nut, end' geeft ons dese leer
 Dat vvy vvel op de jueghd sorghvuldigh moghen mercken,
 End doen voor haar gesicht selfs altijd goede vvercken,
 Op dat sy door ons doen niet vverd' verydelt meer,
 Want vvaar een Jonghman loopt daar vvijckt hy selde van,
 Wanneer hy nu oock is gevonden tot een man,
 Al sijn't die hy betreed noch soo verdoolde vveghen,
 Noch leere, noch verstand hem hier van scheyden sal,
 Hy houd sijn oude pas, end' blijft al even mal,
 Hier is sijn vrueghd, sijn heyl, hier sijn verdriet geleghen.

De vveerdigheyd der Heyligher Schrifsture.

OF schoon Gods Heyligh Woord met woorden, uytgelesen
 In 's menschen teere breyn, noyt kan verheerlijckt wesen,
 Ons lof is stof, end' stanck, het draaght sijn eyghen eer,
 End' staat altijd bereyd ten dienste van sijn Heer.

Nochtans soo magh de mensch met woorden wel betuyghen
 De luyster van dit Woord, end' hem daar onder buyghen,
 Mijn Ziele, spreeckt dan uyt, maar maackt het immers kort,
 Op dat ghy door den glantz niet als verblind en word.

Wat isser beter als een Peerl in sijnen goude?

Den suyveren Rubijn ick noch voor beter houde,

De suyvere Rubijn wijckt voor den Diamant,
 Maar boven al 't gesteent dit Boeck de kroone spant.

Dit koomt uyt 's hemels throon, de and're van der eerden,
 Dit koomt van God de Heer, de and're kleyn van weerden
 Van menschen sijn gemaackt, hier is gheen dwaalgeest in,
 De and're boecken sijn of valsch, of los van sin.

Hier leert ghy hoe ghy sijt wel eer van God geschapen,
 Uw schild vvas heyligheyd, oprechtigheyd uuv vvapen,
 Ghy vvaart u eyghen selfs, had ghy maar blijven staan,
 Gods gunste sou den mensch noyt vvesen afgegaan.

Dan siet ghy uuv ellend veroorsaackt door de sonden,
 Daar aan ghy onbevveeght in Adam laaght gebonden,
 End hoe ghy van dit pack, versmeten onder voet,
 Nu sijt gelaten los door *Christi* dierbaar bloed,

End' leert dan vvederom hoe u dit moet bevveghen,
 Waar in uuv danckbaarheyd, uuv plichten sijn geleghen,
 Dit maackt gheen sorghloos volck, 't bind onse tochten in,
 Hier sietmen vvie een kind is van Gods huysgesin.

God doet ons sulcken goed dat niemand kan beseffen,
 End' souden wy ons doen dan teghen hem verheffen ?
 O neen ! ô Heere neen ! een goed, end' danckbaar kind
 Hem selven dies te meer voor God demoedigh vind.
 Betracht dit, end' verwacht een Kroon niet om waardenen,
 Die ghy voor al het goed des Weerlds moet begeren,
 Een Kroone die u doet hier onbeweeghlijck staan,
 End na uws levens eynd in't eeuwigh leven gaan.

Op de woorden Christi Matt. Cap. 23.
 vers. 27.

*Vvee u Schriftgeleerden, ende Pharize'en, ge-
 veynsde, want ghy sijt gelijk de gewitte graven, die
 van buyten schoon schijnen, ende van binnen, &c.*

WEe u ghy Hypocriten !
 Die onder 't schaapkens vacht
 Uw Broeders wilt verbijten,
 End yder maackt verdacht,
 Treckt eerst uyt uwen ooghen
 Den balck die u belast,
 Dan sullen wy gedooghèn
 Dat ghy ons zeyr aantast.
 Met recht sijt ghy geleden
 By graven buyten schoon,
 Maar die van binnen steken
 Vol beenderen van do'on,

Soo schijnt ghy voor de lieden
 Van buyten goed, maar doch
 Van binnen u gebieden
 Geveynstheyd, end bedrogh.
 Ghy sijt in al uw leven
 Als appels langhx de kant
 Des waters heen gedreven
 Daar Sodom licht verbrand,
 De welcke wel van buyten
 In 't oogh sijn schoon, end' fier,
 Maar stincken in 't ontsluyten
 Als sulpher, roock, end' vier:
 Ghy wilt een Mugh uyt sijghen,
 Maar slickt heel Kemels op,
 End denckt niet eens te krijghen
 Den vloeck op uwen kop,
 Al schijnt God hoogh geleten,
 End ver van u verscheen,
 Nochtans soo sult ghy weten
 Dat hy is God alleen:
 Al schijnt hy niet te plaghen,
 End eerst als stil te staan,
 Soo sal hem dit vertraghen
 Daar na doen snelder gaan,
 Dies laat u niet verleyden,
 God is die 't al doorsiet,
 Hy sal niet altijd beyden,
 Hy wreect, al spreekt hy niet.
 Denckt wat in d'oude jaren
 Annias met sijn vrouw

Met recht is weder varen

Doe hy God lieghen wou,

Sy moesten 't beyde boeten,

Haar veynsen was te groot,

End vielen voor de voeten

Van den Apost'len dood:

Denckt oock aan 't valsch gebroetsel

Der boose Pharifæen,

Geveynstheyd was haar voetsel,

Vol huychels wat sy de^{en},

Maar kond' haar niet bevrijden

God was te feer verwoed,

Die gheen dingh min kan lijden

Als een geveynst gemoed.

Op de woorden Christi Matt. Cap. 15.

vers. 14.

*Indien de een blinde den anderen blinden leyd, soo sul-
len sy beyde in de gracht vallen.*

WAnneer de blinde mensch den blinden leyd alleen,
Wat kan doch anders uyt soo blinde dwaafheyd spruyten,

Dan dat sy noch op 't lef, als licht verwaande guyten

Vervallen in een gracht vervolgens een voor een:

Soo gaet het oock met ons, wanneer wy in 't gemeen

Soo trotzen op ons selfs, end' gaande licht te buyten

Het oordeel onses Gods, voor vast, end goed besluyten

Waar toe ons 't blind verstand, end 't eyghen hoofd sal le^{en},

End

End trecken soo met ons al 't ghene dat wy moghen,
 Op dat wy menigh mensch noch hebbend' aan den dans,
 Ons reden soo wat heen magh hebben als een glans:
 Maar vinden haar op 't lest niet dan te seer bedroghen,
 Want 't ghene niet en light op goed', end' vaste gronden,
 Moet doch, hoe schoon 't oock schijnt, tot schande sijn bevondē.

*Op de wytterlijke Macht der Ziele, geseyd
 de vijf Sinnen des Menschen.*

IN 't Hooren kan men ons niet by een Hert gelijken,
 Wy moeten in't Gevoel de Spinne-koppen wijcken,
 By Honden in den Rueck en heeft de mensche niet,
 De Arend meer als wy, end snelder alles fiet.
 De Simme is begaaft met scherper tongh in 't Smaken
 Dan yemand onder ons, wat wilt ghy, menschken, maken?
 Wat ist dat ghy u selfs soo trotsigh doch verheft,
 Daar u soo menigh Beest in Sinnen overtreft.

Culpam poena premit.

*Wanneer een mensche tracht naar quaad,
 De straf hem op de hielen staat.*

DE wind die uyt het Noorden waayt,
 End dan wat naar het Westen draayt
 Met kracht de wolcken na hem treckt,
 End ons den reghen soo verweckt,

Daar

Daar teghen dat de Suyde wind
De wolcken, end haar nat verflind.

Soo treckt de sonde achter haar
Oneere, droefheyd, end gevaar,
Dit sijn de vruchten van haar hof,
Dit is de muer, dit is het schof
Dat ons, end' onsen Schepper scheid
Van nu tot inder eeuwigheyd,
Maar daar de dueghd magh open staan,
Koomt vrueghd, end' voorspoed in gegaan,
De dueghd oock dees beloften heeft
Dat sy hier rust, end' volheyd geeft,
End na dit leven sulcken goed
Als niemand in 't gedacht ontmoet.

*Klaghe van den boetveerdighen Sondaar, die van
God gekastijd sijnde sich bekeert.*

O Vader, die ghy sijt hier boven in den Hemel,
Laat mijne heesche stem, mijns tonghes traagh gewemel
Niet blijven op der eerd, maar tot u klimmen hoogh,
Op dat ick mijns begeerts magh doen een recht vertoogh.
Ghy neemt mijn dorre ziel, haar vochtigheyd, end leven,
Voor uwen strenghen toorn mijn vleesch, end beenen beven,
Mijn ooghen sijn bedwelmt, mijn borst verhit, end smelt,
De tongh kleeft my aen 't raack, 't hert is my ganich ontstelt :
Wanneer ick maar, *ô Heer*, tot u stier mijn gedachten,
Mijn krachten slaan my swijck, mijn ziele moet versinachten,
End' als ick mijn gesicht op mijne sonden sla,
'K en weet niet waar ick ben, noch waar ick henen ga.

Ghy sijt de goedheyd selfs, ick die het quaad noyt hate,
 Ghy sijt mijn *Schepper* wiens geboden ick na-late,
     Ghy sijt reyn, ick onreyn, ghy heyligh, ick vol smaad,
     Ghy wijf heyd, ick wiens hert met dwaaf heyd omme-gaat.
 In sonden hebben my mijn *Ouders* (laas!) gewonnen,
 Van kinds been heb ick, *Heer*, te sondighen begonnen,
     End tot noch toe volhert, oock niet al teghen danck,
     Soo dat mijn leven is niet dan een vuyle stanck.
 Hierom soo moet ick my van mijn beghinself schamen,
 Waar op voorts is gevolght, dat ick nauw derve namen,
     Ick moet bekennen dat ick ben der sonden knecht,
     End dat ghy hebt om my te straffen dobbel recht.
 ô *Vader*, ende *God*, 'k en ben niet weerd te leven,
 Veel min dat ick tot u mijn oogh houd' opgeheven,
     Doch nademaal ghy niet en wilt des Sondaars dood,
     Maar dat hy sich bekeer, en sitt' in *Abrams* schoot:
 Siet soo verfstout ick my, end derve veyligh treden
 Naar 's Hemels hoogh gevelf met suchten, end gebeden,
     Ja, *Vader*, waarom niet? ghy roeptle die belaan
     Verfoecken uwen trooft, end neemt haar klaghen aan.
 Ghy hebt my dick verthoont de felle dood, of 't leven,
 Maar ick ben even-wel halsterrigh oyt gebleven,
     Ghy klopte voor mijn hert, maar (laas!) dat lagh en sliep,
     Al was het dat ghy my schoon nu, end weder riep.
 Ick meynd' het was al wel, het woey al voor de winde,
 Maar als ick 't wel in-sie, heel anders ick 't bevinde,
     Mijn leven was de dood, mijn vrueghde was verdriet,
     Ick was een forghloos wicht, ja slaaf, end anders niet,
 Had ghy uw' heyligh saad in my niet op-gewecket,
 Had ghy mijn stalen hert, soo jammerlijck vergecket

Op 'sweereids valsche loop, niet dweeg gemaect door 'tkruys,
 Had ghy my, *Vader*, niet in tijds gesocht te huys,
 Ick laagh in 't midden van mijn sonden noch verdroncken,
 Of waar tot in het diepst der hellen af-gefoncken,
 End 't ware my geschied als 't *Sodom* heeft ghedaan,
 Die met haar *Susters* is door 't eeuwigh vyer vergaan.
 Doch ghy die niet en wilt dat yemand ga verloren,
 Maar tot bekeeringh wacht, elck die ghy van te voren
 Maackt dat door uwen *Gheest* in *Jesum* uwen *Soon*
 Gelooven sal, hebt my (gelijck ghy sijt gewoon
 Te hand'len dien ghy lieft) genaadlijck gekastijdet,
 End soo gebraght tot boet, end van de dood bevrijdet,
 End voorts door uwe kracht gewilligh, end bequaam
 Gemaackt, om niet alleen te prijsen uvven naam,
 Maar oock om van nu voort, soo langh als ick sal leven,
 Mijn saligheyd met vrees te vvercken, end met beven,
 End u te dienen in gerechtigheyd, verselt
 Met vvare heyligheyd, soo *Zacharias* melt.
 Dit voel ick, end' de hoop maackt my in-vvendigh krachtigh,
 Dat ick om sulcx te doen voortaan sal vvesen machtigh
 Soo langh ick ben in 't vleesch, vvant die dit vveerde pand
 In my begonnen heeft, sal 't door sijn stercke hand,
 In my sijn Dienaar oock genadighlijck volvoeren,
 In spijt van *Hel*, end *Dood* die op mijn *Ziele* loeren.
 Mids dat ick bid, end waack, end *Satan* teghen ga,
 Die van my wijcken moet, als ick hem weder-sta.
 Wel saligh is hy dan die waar-neemt *Gods* kastijdingh,
 Want sy is als een bood, die hem de blijde tijdingh
 Van sijnen vrede brenght, indien hy sich bekeert,
 End luystert na de les, die hem dan word geleert.

't Ist 'mijnen heyle dat ghy my hebt soo begoedight,
 Dat ick door uwe straf my hebbe verootmoedight,
 Want ick voor uw gesicht, het welck my nu doet wee,
 Geworden was, *mijn God*, niet anders dan een Vee.
 Wat sal ick u dan nu voor alle dese dueghden
 Vergelden kunnen? *Heer*, ick sal met den verhueghden
 Den beker uwes heyls aanveerden, end met sangh
 Aan-roepen uwen naam, u spreken lof, end danck.
 Ick sal u in het land der ghenen die noch leven
 Behaghen, end voortaan my vlijtighlijck begeven
 Om volghens uw verbond, end gansch volmaackte *Wet*,
 Te wandelen voor u, te leven onbesmet.
 Ghy die den goeden wil in my hebt willen wercken,
 Werckt oock 't volbrengē voorts, end wilt my, *Heer*, verstercken
 Met uwen stercken *Gheest*, door *Christum* onsen *Heer*,
 Die met u eeuwigh leeft, tot dijns naams prijs, end eer:

*Nieuwe-Faars-dicht op de gheboorte onses Hee-
 ren Jesu Christi Anno 1615.*

Laat hem die staagh tot 'f Weerelds lust hem wend,
 End' *Christum* noch maar na den vleesche kent,
 Ver van sijn huys, wijd van vriend, ende maagh,
 't Beloofde Land door draven naar behaagh,
 End' soecken 't stal, de kribbe, met de luere,
 Daar in God-mensch de menscheyd moest besueren :
 Laat sulck een mensch dan loopen vry na Room,
 Of elders daar hem roept der Papen droom,
 End bidden aan 'k en weet niet wat voor sogh,
 Of hier een hemd, end ander vuyl bedrogh,

Met Annas wiegh, end' dierghelijcke grillen,
Die maar en sijn om kinders me'e te stillen.

Maar ghy, mijn Ziel, die mi hebt uwen eysch
Na dat Gods Woord' geworden is ons vleyfch,
Na dien tot u God' uyt des Hemels throon
Gesproken heeft door sijnen lieven Soon,

Soeckt niet de schors die maar en is uytwendigh,
Maar 't pit dat blijft in eenwigheyd bestendigh:

Doorsnuffelt niet hoe dat het wesen kan,
Dat sonder bloed, of wille van de man
De Soone Gods uyt Davids' fader sy
Geworden van der Vrouw, end' hoe dat hy,

Door wien wel eer God' schiep' des Weerlds gronden,
Nu selve word' een' s'chepfel Gods' bevonden:

Doorsnuffelt oock soo weynigh, of noch min,
Hoe 't Woord by God' geweest is in 't begin;
't Woord dat begin, noch oock gheen eynd en heeft,
't Woord dat elck dingh begin, end' wesen geeft,

Of hoe dit Woord God' sijnde na, end' voren,
Ter rechter tijd is mensch uyt mensch geboren.

ô neen, mijn Ziel, ô neen Gods' waarde Bruyd,
Treckt ootmoed aan, end' sulcken weetfucht uyt,
Leest maar de Schrift eenvoudigh, end' geloof
Dat 't Vrouwen saad' vertreden heeft het hoofd.

Van d'oude slangh op Goddelijcker wijze,
Soo ons belooft was in den Paradijse:

Geloof dat Gods' beloften sijn gewis,
End' dat by hem gheen dingh onmooghlijck is,
Dat d'heylghe Geest, dat 's Alderhooghstes kracht
Omschaad' wet heeft de Maaghd' soo hoogh geacht,

Die uyt de stam van *Jesse* was gesproten,
 End' dat uyt haar Gods Soon is opgeschoten :

Gods Soone die met sijnen Vader een
 Is, was, end' blijft, end' nochtans 't vleesch gemeen
 Heeft met de mensch, die sijnd' in Gods gedaant
 Daar op gheensins noch trots was, noch verwaand,
 Noch voor gheen roof uyt eyghe baat gehouden,
 Te wesen God gelijk, soo wy wel souden :

Maar heeft hem selfs vernietight met der daad,
 End' is een mensch geworden in 't gelaat.
 Ja als een knecht die op een ander siet,
 Of als een rijs dat uyt der heyden schiet,
 Daar noch getalt, noch schoonheyd is gevonden,
 Om onse smert te heelen door sijn wonden.

Och of in ons oock dat gevoelen waar !
 End dat noch twiſt, noch ydel eere, maar
 Ootmoedigheyd, de moeder aller dueghd,
 Met haren wijn ons hadde soo verhueghd,
 Dat yghelijck den and' ren t' allen stonde
 Voor beter dan hem selven houden konde ;
 Soo soude dan de tweedracht nemen af,
 End trecken ons selfs uyt ons eyghe graf,
 Dan souden wy dus niet verschillen meer,
 Maar sijn vernoeght met de gesonde leer,
 Die uyt haar baart Godsaligheyd der zeden,
 Die, leyder ! nu soo deerlijck word vertreden :

Dan souden ons de Enghelen verblijd
 Verschijnen, end' verkondighen met vlijt,
 Gelijk sy de en den Herderkens op 't veld,
 Dat God nu sijn behaghen had gestelt

Op Abrams saad, end' sijnen Soon vol weerden

Gefonden tot een Vrede-Vorst op eerden :

Dan reesser haast een sterre wederom

Tot onderwijs van 't rechte Christendom,

Dan souden oock de Wijse uyt der borst

Toe brenghen haar gesencken aan dien Vorst,

Dan woonden Lam, end' Wolf haast by malkand'ren,

In sickels soud het sweerd dan haast verand'ren.

Mijn Ziele, bid, bid God door sijnen Soon

Dat hy eer langh ons desen dagh vertoon',

End' 't Christen-rijck niet langher blijven laat

Der Joden spot, der Turcken hoon, end' smaad,

Of immers meer, end' meer sijn schaapkens wapen'

Met lijdszaamheyd, die naar sijn stemme gapen :

Die schaapkens die met yder houden vrê

Soo veel in haar is, end tot gheener stê

De wolven oyt vervolghden, maar met macht

Hier sijn benijd van 's weerelds boos gellacht,

Die schaapkens met het teecken Gods geteekent

Maar hier voor stof, slijck, vuylnis, dreck gereekent :

Die schaapkens die den Soone Gods gelijk

Hier moeten sijn, om namaals in sijn rijck

Hem over al, 't sy waar dat hy oock ga,

Gansch onbevleekt te moghen volghen na,

Daar gheene vloeck ons meer en sal betichten,

Daar Gods throon, end des Lams in haar sal lichten.

Daar f' onbelet Gods aanschijn fullen sien,

End' noch tot Son, noch keerse moeten vlien,

Om 't sy van dees, of gheen' te sijn verlicht,

Vermids aldaar gheen nacht voor haar gesicht

Meer vallen fal, maar God sal 't al genesen,
 God sal alleen haar licht, haar Sonne wesen.

Dit overlegh, mijn Ziel, end dit bedenck',
 Dit bid ick God dat hy uyt liefde schenck'
 Aan u, end elck die na sijn komste haackt,
 Die hier sijn vleesch om sijnen 't wil verfaackt,
 End kan sijn kruys op nemen onverbolghen
 Om Christum langhs den enghen wegh te volghen.

Op den naam van de Jesu-wijten.

G Hy snoode *Jesu-wijt*, arghlistigh, valsch van gronden,
 Die met uw mes, end' pen veel Princen hebt geschoncken,
 Die Landen stelt in roer, end' Koninghen op hist,
 End' maackt dat menigh Ziel den waren heylpat mist.
 Wat ist ? dat ghy u na *Lojola* niet laat namen,
 Als d'and're Ordens doen, die haar des niet en schamen,
 Of ist ? nadien ghy doch van *Jesu* verre sijt,
 Dat ghy daarom oock draaght den naam van *Jesu-wijt*.

Een ander.

W At helpt het dat ghy voert den naam van uwen Heere ?
 Wanneer ghy selfs verfaackt sijn leven, end sijn leere,
 Ghy nadert hem met naam, maar wijder inder daad
 Uw leven, end uw leer van hem verscheyden staat.

Op de

Op de woorden van den Psalm 95. vers. 8. ⁴¹

*Heden soo ghy Gods stemme hoort, soo verstockt
uwe herte niet.*

IN dien ghy heden hoort de stemme uwes Gods,
Daar mee hy ernstigh roept met ermen wijd ontloken,
Ontmoetet uwen God eer ick my heb gewroken,
Verstockt uw herte niet tot sijner hoon, end' trotz
Voor seker 't geld u mee, gedenckt der Vrouwe Loths:
Maackt dat sijn vriend'lijckheyd geen oorsaack heeft te klagen,
ô neen, ô mensche, neen, koomt laat ons noyt vertragen
Te hooren wat hy seght, end bouwen op die rotz,
Nu dat het heden is, nu heden, even nu,
Wat weet ghy offer meer een heden is voor u,
Ja of ghy niet terstond uyt 't leven sult verscheyden,
Misschien oock of hy meer soo krachtigh roepen sal,
Al doet hy 't yemand oyt, hy doet het niet aan all',
Wel saligh is de man die hem tot God laat leyden.

Virtus est, ubi occasio admonet, dispicere.

Als het past

Strax toe tast.

VEel dinghen men veracht
Waar na men dickwils wacht
Wanneer het is te laat,
De tijd seer veerdigh gaat,

F

End'

End' schiet gelijck een schicht,
 Of als een flickrigh licht,
 Blijft ghy niet langhe staan,
 Maar grijpt van voor haar aan,
 Van achter is het hoofd
 Heel katal van hayr berooft :
 't Is beter wijs te sijn
 In tijds, dan dat de pijn
 Van rouw, end leed ons druckt,
 Als 't goed is wegh geruckt,
 De Dueghd en achtmen niet
 Soo langh men haar noch siet,
 Maar als s' is uyt ons oogh
 Dan heftmen haar om hoogh :
 Geleerdheyd word versmaad
 Wanneer sy met ons gaat,
 Maar als de man is dood
 Dan maacktmen hem eerst groot.

Mors omnibus una est,
 Sed pretiosa pijs.

*De dood gaat tot een yder in,
 Maar is den vromen groot gevvin.*

GHy die wilt sterven met geduld,
 Herdenckt eerst hoe ghy sterven sult,
 Want die het sterven wel verstaat
 Door sterven in het leven gaat ;

Wanneer

Wanneer ghy denckt hoe dat de dood
 U brenghen sal uyt alle nood,
 Wanneer ghy denckt dat dese tijd
 Niet anders is als een ontbijt,
 Wanneer ghy denckt dat van dien dagh
 Gheen mensche vrydom hebben magh,
 Derhalven denckt dat dese wer
 Van sterven u oock is geset,
 End dat ons leven gaat voor by,
 Gelyck der stroomen snel gety,
 End dat het is een groot gewoel,
 Een bobbel, end een Wevers spoel,
 Een huys van leem, end slijck gemaackt,
 Dat altyds van ellenden kraackt,
 Wanneer ghy denckt dat arm, end rijck
 Te samen sijn een droevigh lijck,
 Dat schepters, end een slechte spa
 Nu door de dood sijn even na,
 End dat ons leven hier gewis
 Niet anders als den teerlingh is,
 Wanneer ghy denckt dat Godes Soon
 Gestorven is in smaad, end hoon,
 Wanneer ghy denckt dat die is vroom
 Voor 't sterven heeft noch schrick, noch schroom,
 Wanneer ghy denckt dat die wel sterft
 Het Koninghrijcke Gods be'erft,
 Wanneer ghy legt uw sonden af,
 Om soo t'ontgaan des Heeren straf,
 Wanneer uw leven soo sal gaan
 Dat ghy we'er saligh op sult staan,

Dat God u door sijn weerde Geest
 Verleent den voorsmaack van de Feest,
 Die hy sijn kinders heeft bereyd,
 End dat ghy Abba Vader seydt,
 Soo ghy dit voelt, end dat bedenckt,
 Het sterven u gansch niet en krenckt,
 Maar doet u spreken overluyd,
 End roupen vol van blijdschap uyt,
 Ick ben bevrijd voor alle nood,
 Waar is uw anghel wranghe dood?
 Uw prikkel is geworden stomp,
 Al word mijn lichaam maar een romp,
 Noch geeft de dood een foete guer,
 Sy is alleen de rechte duer
 Die ons door 's Weerelds teghenspoed
 Doet treden naar het hooghste goed.

*Op de ongewoonlijcke, ende langhduyrighe drooghte
 des Jaars 1615.*

DE eerde light van dorst gespleten,
 De vruchten branden wegh van 't veld,
 Het Vee en vind' nau gras om t'eten,
 Soo dat het schier van hitte smelt,
 Ja vaar, end' floot, hoe diep, end' groot
 Sijn sonder dranck bevonden over al,
 Den Hemel is vergramt op d'aarsche dal.
 De boomen staan schier en verdwijnen,
 Op d'eerde gaan de vruchten uyt,
 Door dese heete Sonne-schijnen,

Die 't al verslinden loof, end' kruyd,
 Selfs menigh mensch, en vond naar vvensch
 Gheen vvater schier, ja vvaar van dorst verfmacht,
 't En vvaar men 't hier te schein van buyten braght.

De Hemel is voor ons gelloten,

De vvolcken schijnen met metaal

Te vvesen langhs, end' d'vvers beschoten,

Daar valt gheen reghen t' eenemaal,

Soo huys, of schuer, by avond-uer

In Dorp, of Stad te raken quaam in brand,

Daar vvaar geen nat om sliffchen in ons Land.

My dunckt het sijn Elias tijden

Doe God sijn volck gheen reghen gaf,

Alleen de locht kan ons verblijden

Soo maar haar vvolcken quamen af,

Of dat de Zee, 't amechtigh Vee,

End' t dorre Land vve'er konde maken goed,

Gelijck de Nijl het droogh Ægypten doet.

Veel kinders oock soo haastigh sterven

Als of de locht besmettet vvaar,

End' dat de Heer ons te verderven

Had voor genomen t' eenegaar,

Mid dien vvy hem, end' sijn stem

Moetvilligh in de vvind' dus langhe slaan,

Vast even seer als 't Joodsch volck heeft gedaan,

Voorvvaar ten sy vvy ons bekeeren,

In sack, end' asch tot boete spoen,

End' ons door dese straf des Heeren

Vernederen in al ons doen,

Soo sullen vvy, gelijk als sy,

Te samen al oock worden onderdruckt,
 Ja van het dal des aard-rijckx wegh geruckt.
 Daarom dewijl het noch is heden
 Laat ons verlaten 's weerelds vrueghd,
 End' onsen korten tijd besteden.
 Naar Godes wil tot alle dueghd,
 Op dat sijn straf, magh laten af,
 End door het bloed van *Jesus* onse Heer
 Hy sijnen vloeck in segheningh' bekeer.

Flagrantior æquo
 Non debet dolor esse.

*Uw droef gelaat
 Laat sijn met maat.*

DAt jemand altemet in droefheyd hem bevind,
 Met reden magh bestaan, de droefheyd is natuerlijck,
 Ja met een Christen selfs als Christen oock gebuerlijck,
 Want 't sy de dood den band des echten-staats ontbind,
 Of datmen oock verliest sijn lief-geboren Kind,
 End' dat de Kinders sien haar weerde Ouders sterven,
 Soo werd de mensch bedroeft om dat hy nu moet derven
 De vrueghde van een vriend daar toe hy was gesint:
 Maar als men Godes wil, waar toe de vroome bid,
 End' 't onbegrepen goed, dat boven nu besit
 Een Christgeloovigh mensch, gaat legghen in de schalen,
 End' weeght te samen op als Christen dat, end' dit,
 Soo moet de droefheyd weer, ja in haar meeste hitt,
 Al ~~al~~ 't gewicht het minste deel behalen.

Quos Deus amat, arguit, & castigat.

*In Godes huys
Is 't meeste kruys.*

VAn 't bloemkē daar men siet dat 't bieken-honigh suyght,
Daar sietmen oock met een de spinne-kop af swellen,
End' trecken haar vergift: dit kan men eerdigh spellen,

End

End passen op den mensch die noyt en is vernuyght,
 Het bloemken is het kruys daar God met overtuylt
 Ons van onf' sonden, selfs van die wy noyt en tellen,
 Het bieken is Gods Geest, de Duyvel van der hellen
 Is de venijnde spin, die dese dinghen buyght
 Tot quaad van onse Ziel, gelijk of van den rouw,
 End' droefheyd die ons perst gheen eynde volghen sou,
 Maar wy die door den Geest des Heeren sijn herboren,
 Laat stijghen ons gedacht selfs boven 't hoogh gebouw
 Des hemels tot in God, wiens tucht is als een dou
 Op onse dorre Ziel, die anders gingh verloren.

De woorden Matt. Cap. 6. vers. 9. tot 14.
 ende Luc. Cap. 11. vers. 2. tot 5.

Sijnde het Gebed onses Heeren Jesu Christi.

O Groot, end stercke God des Hemels noyt volpresen,
 Wiens woon-plaats sonder hand, end' wercktuylg is gebouwt
 Die u Onf' Vader naamt, ons voor uw Kinders houd:
 Van alle menschen moet uw naam geheylight wesen:
 Uw Koningh-rijck toe koom: uw wille moet geschieden
 Op eerden, als om hoogh in 's hemels ronde klood:
 Geest ons voor desen dagh, ô Heer, ons daaghlijx brood:
 Vergeeft ons onse schuld, als wy 't doen and're lieden:
 Wilt ons noch nu, noch oyt met swaar bekoringh pramen,
 Maar onse Ziel verlost, soo gh'ons hebt toegeseyd,
 Want u alleen is 't rijck, de kracht, end' heerlijckheyd
 Nu, end' tot aller tijd: 't moet soo geschieden, *Amen.*

Infano similis calumniator.

Lasteren met vinnigheyd

Is gelijk een dolligheyd.

WAnneer een Medicijn
Genesen sal van pijn
Een die is kranck van sinnen,
Soo sal hy met verdragh,
Ja selfs oock met een lagh
Verdraghen, end' verwinnen
Het spreken van dien man,
Die nu niet beter kan,
Want sieckt' maackt onverduldigh:
Een wijs man doet alsoo
Hy achtet niet een stroo
Het schelden oock veel-vuldigh,
Hy denckt die mensch is swack,
End' wijsheyd hem ontbrack
Hier uyt koomt al het schelden,
Want waar sijn Ziel gesond
Hy sou met sijnen mond
Gheen laster reden melden.

*Dancksegginghe eenes verootmoedighden,
ende bekeerden Sondaars.*

MYn Ziele, wilt een nieuw lied brenghen voort,
End' s Heeren naam in 't openbaar verkonden,
Die my heeft soo genadighlijck verhoort
Als ick tot hem riep uyt den anxt der sonden,

End' hem mijn schuld bekende met ootmoed,
 Waar van ick my nu schaam tot aller stonden :
 Hy sagh dat ick in mijner sonden vloed
 Soo gansch bedwelmt lagh, dat my sijn weldaden,
 Hoe groot, end' veel sy waren tot het goed
 Niet weckten op, noch 't quaad af konden raden,
 Dies hy op 't lest de gheeffel nam in d'hand
 My straffend' als een Vader vol genaden :
 Hier door soo werd eerst wacker mijn verstand,
 't Welck voorspoed had soo langh gewieght in slape,
 Ick sprack, mijn God, straft doch niet in den brand
 Van uwen toorn my uwen armen knape,
 Die gheern beken' een kind des doods te sijn,
 Niet weerdigh dat ick 't licht der sonnen rape.
 Ick heb den schat van uwe goedigheyd
 End lijdzaamheyd, tot noch toe kleyn geachtet,
 Maar sie nu eerst dat sy, ô Vader, leyd
 Ons tot berouw, end' na bekeeringh wachtet,
 Dies ick mijn hert nu langher niet verstock
 Voor uwe stem, die naar mijn welvaart trachtet,
 Maar koom tot u omhanghen met den rock
 Van uwen Soon, dien ghy ons hebt geschoncken,
 End bid u treckt dit ongevoeligh block,
 Ja wilt my soo met uwen Geest ontvoncken,
 Dat ick flux loop in 't rueckwerck uwer salf,
 End' van de wijn der vrueghden worde droncken.
 Nauw had ick dit gebod volsproken half,
 God heeft terstond sijn ermen wijd ontloken,
 Terstond voor my geslacht 't gemeste kalf,
 End' tot mijn Ziel inwendighlijck gesproken,

Uw sonden sijn vergeven minst, end' meest,
Doch weest altijd van hert, end' geest gebroken.

ô wel, mijn God, sterckt my door uwen Geest
Soo kan ick dueghd na sporen, ondueghd mijden,

End' dienen u gansch vry, end' onbevreesst,
Niet nu of dan, maar al mijns levens tijden,

Soo kan ick recht de eeuw'ghe Sabbathf-feest
Tot uwes naams eer vieren met verblijden.

Vt sit lenta, tamen certissima Numinis ira est.

In't straffen God veel langhsaam is.

Maar als hy strafst hy strafst gewis.

DAar sijn hier op der eerd soo veelderley rivieren
Die onder d'eerde heen door vele Landen swieren,
Haar loopen is bedeckt, nochtans al waar het wil
Soo loopt het water heen, end' nergkens staat het stil:
De wrake van onf' God, die word hier by geleken,
Men sietse dickmaals niet, nochtans sy houd haar streken,
End' tast den boosfvicht aan; ô mensche mijd de sond,
Of Godes hand die sal u treffen t'een'gher stond.
Beseft ghy 't niet te recht, doorfoeckt de oude jaren,
Besietse die ghy leeft, ghy sult het beyd ervaren,
Rampsaligh is de man dien dit te laat berouvt,
Geluckigh vvederom die dese bakens schouvt.

Op de woorden Pauli tot den Romeynen

Cap. 8. vers. 31.

Soo God voor ons is, wie is teghen ons.

DE Adder quetst my gansch gaar niet,
 't Venijn my niet kan deren,

Het brengt veel menschen in 't verdriet,
 Ick houf het niet te weren :
 Soo gaat het met de vroomen man
 Die sich op God verlaten kan,
 Gheen quaad sal hem verteren.
 Is God met ons, is 't sijne hand
 Die 't sweerd voor ons wil trecken,
 Gheen viand kan dan aan ons Land
 Sijn leghers henen strecken,
 Door 't vier soo ga ick sonder scha,
 Door 't water ga ick even dra,
 De Leeuw mijn hand sal lecken.
 Laat Heyden, Turck, end Saracijn,
 Laat vry de Spaanjaard woeden,
 Magh ick met God in vrede sijn
 Niet quaads kan ick vermoeden,
 Een Enghel sal mijn viand slaan,
 Ægypten sal my laten gaan,
 Mijn viand sal my voeden.
 De weereld lockt my door sijn e^{es},
 De helle leght my laghen,
 De lusten van mijn dertel vleesch
 My willen selfs beklaghen,
 Maar God die ons rechtveerdicht heeft,
 Die voor ons sterf, end weder leeft,
 My op sijn hand sal draghen :
 De ovens sullen worden koel,
 De Son te rugh sal treden,
 Ick jaagh mijn viand uyt sijn stoel,
 Gheen quaad kooft aan mijn leden ;

Daarom sal ick in groot verdriet
 Betrouwen op die Wonder hiet,
 Soo ga ick veyl in vreden.

Etymon Figurarum, quæ Evan-
 gelistis solent apponi.

M A T T H A E U S.

Cernis ut ad sacri pluteos, & pulpita Scribæ
 Nō procul humanis vultibus adstet Homo?
 Scilicet hæc hominē describit pagina Christū,
 Primaque majorū stemma papyrus habet.

*Matthæus vvel te recht vword by een mensch geleden,
 Om dat hy in't begin gaat van't geslachte spreken
 Van Christo onse Heer, end' hoe hy hier gevvis
 Vvt Maria de Maagd een Mensch gevworden is.*

M A R C U S.

Cur socium poscat Marci pictura Leonem,
 Vera quoque in Libri limine causa datur.
 Rugit, & in populū exclamat Baptista ferocē,
 Illaque vox sævi signa Leonis habet.

In't

*In't eerste van zijn Boeck roept Marcus t'onser leere,
Maackt Godes paden recht, bereyd den vveggh den Heere,
End om dat hy dit roept met briesschende geschreeuw
Soo vword hy vvel te recht geleken by een Leeuw.*

L U C A S.

Tertius Historiæ dum pandit limina sanctæ
Maçtato scriptor de Bove verba facit.
Zacharias tauros adolet de more Sacerdos,
Hinc nata est tardi picta figura Bovis.

*Als Lucas in't begin Zachariam doet branden
Het vviercock op't Altaar, den Heer ter offerhanden,
Naar't Priesterlijck gebruyck, soo moet men Ossen do' on,
End daarom vword de Os alhier gestelt ten toon.*

J O A N N E S.

Non aliter quã celsa petit rex ille volucrum,
Explicat excelsum pagina docta Deum.
Panditur æterni genus haud effabile Christi,
Atque Aquilam, quam nunc conspicias, au-
thor agit.

De vvijsl

*Devvyl Joannes is tot aan den top geresen
Van't Goddelijcke VVoord, end Christi Godlijck vvesen
In't eerste van sijn Boeck hoogh vlieghende verhaalt,
Soo vword benevens hem een Arend afgemaalt.*

Iniquus Iudex est, qui aut invidet, aut favet.

*'t Is een Rechter sonder recht
Die uyt nijd, of gunst iet seght.*

GElijck eens rechters vreed end onbedacht gemoed
Seer dickmaals hier op d'eerd d'onnoofele doet sneven,
Soo ist aan d'ander sijd dat vele schaden doet
Een rechter die het recht sijn eesch niet steeds wil geven,
De slappigheyd is quaad, het recht dan word veracht,
De straf men niet ontsiet, noch d'alderbooste fonden,
De boeven gaan dan voort, de sonde word belacht,
De vroomen lijden last, end' worden staagh geschonden.

*Dancksegginghe tot God de Heere over de ge-
boorte mijner Kinderen, ende een Gebed voor 't god-
saligh opbrenghen der selver.*

O Seghen-rijcke God, ghy die de Moeder geeft
Dien soeten honigh-dau, die selver oock te voren
Koomt vallen uyt haar borst, al eer 't kind is geboren,
't Kind dat door desen dranck soo wel, end' weeldrigh leeft.
Uw goed-

Uw goedheyd is my goed, het is mijn roem, mijn sangh,
 Ghy hebt my wederom met vrueghde doen ontfanghen
 Een vrucht, een Soon, mijn trooft, mijn hoope, mijn verlangen,
 Dies moet ick uwen naam nu segghen lof, end danck :
 End bidde wederom dat uwve goedigheyd
 Mijn Kinders, die ghy hebt al re^e gebraght in 't leven,
 End die u milde gunst my noch sal willen geven,
 Noyt van uw trouwe forgh, end goede tuchten scheid,
 Haar leven staat by u, ghy draaght het op uw hand,
 Geeft dat sy wassen op, end komen tot haar jaren,
 Wilt haar voor ongeluck, end teghenspoed bewaren,
 Sy sijn my van uw gunst een lief, end weerdigh pand.
 Laat door haar teere mond uw lof oock sijn verbreyd,
 End laatsse met uw volck tot haren heyland komen,
 Die haar gefeghent heeft, end in de erm genomen,
 End heeft haar als haar God den Hemel toegeseyd.
 Och leert de jonghe mond al stamelende, Heer,
 Het Christelijck Gebed, end Onse Vader spreken,
 Het waterbad aldaar sy worden in-gesteken,
 Laat wasschen af de sond, end die noyt heerschen meer :
 Uw thien Geboden wilt oock schrijven in haar hert,
 Op dat sy u, end oock haar naasten recht beminnen,
 Vernedert haar gemoed, bestiert de domme sinnen,
 Op dat uw goedigheyd haar niet tot straf en werd :
 Verlichtse met uw Geest, end leert haar wel verstaan
 Dat ghy haar Schepper sijt, dat ghy haar hebt gegeven
 Haar wesen door uw macht, 't beweghen, end haar leven,
 End dat haar sonden sijn door Christum uytgedaan.
 Geeft dat uw Wetten sijn een reghel van haar doen,
 Geeft dat uw heylich Woord haar leyde op haar weggen,

Haar voeten maackt tot recht, haar hand tot trouvv geneghen,
 Soo fullen sy tot dueghd, end goed haar selven spoen.

Haar oogh voor ydelheyd, haar ooren doch bevvaart
 Voor vuylen klap, end praat die licht de jueghd besmetten,
 Haar ooren laat alleen tot eer haar open setten,

Bescheyden sy haar tongh, die rult, end vrede baart.

Dat sy niet uyt bedwangh, maar slechts uyt enckel dueghd
 Haar Ouders liefd, end eer, end nedrigheyd betoonen,

Haar wille willigh doen, in moeyten haar verschoonen,
 Haar troosten in haar kruys, verhueghen in haar vrueghd:

Befeghent haar beleyd op dat sy in haar daad

Voorfichtigh moghen sijn, bevalligh in het spreken,

Haar Ziele noyt geneyght om eyghen leed te wreken,

Weert verde van haar af verwaantheyd, trots, end haat.

Haar herte, noch haar mond laat wesen immers niet

Afgunstigh tot de gunst, end eer van and're lieden,

Maar haar veel eer haar dienst, end medegunste bieden,

Beradigh aan een vriend die naar haar hulpe siet.

Laat doch haar sedigh hert noyt worden overheert

Van al wat weereldsch smaackt, maar dat sy moghen leven

In eere niet veracht, end niet te seer verheven,

Op dat haar Ziel van u niet werde afgekeert.

Geeft dat sy uwve Kerck ten dienste moghen sijn,

End 't sijner tijd het Land voor onheyl, end voor schaden

Beschermen met haar raad, met wijsheyd, end met daden,

Op dat onf' Vryheyd oock te meer door haar verschijn.

Ick doe u dees beloft, verhoort mijn bidden, Heer,

Dat ick haar in uw vrees, end wille sal doen leven,

Wilt my maar dees genaad, end seghen daar toe geven,

End sterckt my door uw Geest hier in hoe langhs hoe meer.

Wat ware dat een vruēghd voor die 't moght schouvvē aan!
 Ick saagh hier op der eerd den lust van mijn' gebeden,
 Ick riep met Simeon, nu, Heere, laat in vreden
 Uvv Dienstknecht uyt dit dal naar 't eeuwvigh leven gaan.

Os unum, aures geminæ.

Eene mond is ons gegeven,

Maar twee ooren daar beneven.

GOd de Schepper aller dieren
 Die hier op der eerden svvieren,
 Die beneden, of om hoogh
 Svvermen in onf' aller oogh.
 Dese heeft ons oock gegeven
 Dat vvy hier als menschen leven,
 Dat vvy recht als menschen gaan,
 End voor and're dieren staan:
 End heeft al onf' vaste leden
 Konstighlijck gevvracht met reden,
 End soo aardigh ingelijft,
 Dat hy's Weerelds vvonder blijft.
 Dat noyt jemand konde laken
 Haar fatsoen, of ordre vvraken,
 Of haar plaats, getal, of kracht
 Daar vvy sijn me'e 't saam gebraght.
 Dese gaf den mensch twee ooren,
 Om vvel haast te kunnen hooren,

Maar een tonghe die in daad
 Dese noch beneden staat.

Eene tongh is u gegeven

Om daar mede wel te leven,

Eene tongh die spreken moet,

Maar die niemand hinder doet.

Eene tongh die met de tanden

Is besloten als in banden,

Om te spreken op sijn pas,

Niet te traagh, of niet te ras.

Maar twee ooren geeft de Heere,

Die ons dienen tot een leere,

Om te hooren veel, end snel,

Om te hooren ras, end wel.

Wilt uw ooren dan ontsluyten

Als ghy hoort wat goeds van buyten,

Sluytse als ghy hoort een woord

Dat een vuyle mond brengt voort.

Wilt uw tongh dan niet besteden

Om te klappen quade reden,

Om te spreken t'aller stond

Wat u voorkoomt in de mond.

Soo sal uwen mond gepresen,

End uw ooren dienstigh wesen,

Soo sal tot sijn rechte end

Mond, end oore sijn gewent.

Mores mulierem, non monilia, decorant.

*Het beste dat een Vrouw verciert,
Ist als sy haar tot dueghd bestiert.*

Wilt ghy, Dochters, sijn vol eeren,
Die u noyt en word berooft,
Soeckt gheen pracht in moeye kleeren,
Noch gesmijde aan het hoofd,
Soeckt gheen lust in vreemde tuyten,
Noch gheen onbeschoft gespan,
't Is maar lockaas voor de guyten,
't Is een fluetjen om een man,
Die haar staat sal gaan te boven,
Die haar optoeyt als een hoer,
Word in 'teynde wegh geschoven,
Al haar eer stond op de vloer :
Dese sal haar recht vercieren,
Die in huys blijft stil van aard,
Die niet langhs de straat loopt swieren,
Die haar kuyfheyd trouw bewaart,
Die haar Ouders sal beminnen,
Die haar hoesch, end sedigh houd,
Niet te wild, maar sacht van sinnen,
Die op Godes Wetten bouwt,
Die haar vvel bevalligh vvesen,
Die haar vriendelijck gelaat,
Altijd houd om hoogh geresen,
Daar de dueghd, end' vroomheyd staat.

Dese sullen sijn verheven
 Van een wijs, end vroom gemoed,
 Dese maken met haar leven
 Datmen haar beminnen moet,
 D'ander loopen als de honden,
 't Schijnt sy boven alle staan,
 Maar indien sy 't wel verstonen,
 't Is maar om haar eer gedaan:
 Soeckt dan eer van sulcke lieden
 Dien haar geest om hooghe siet,
 Die na boeven henen vlieden,
 Dueghen oock op 't eynde niet.

Op de woorden van den Psalm. xvij.
 vers. iij.

*Ick hebbe my voor geset dat mijnen mond niet en
 sal overtreden.*

Soo niemand dan die lieght, of anders heeft in 't hert
 Als wel betuyght de mond, oyt worden kan gepresen,
 Of wesen lief, end weerd, hoe sal 't met my doch wesen?
 Wiens tonghe niet en spreeckt dan dat gewoghen werd,
 Of dat my uyt de dueghd, end waarheyd kooimt geresen,
 Soo sal ick immers dan niet liefstal sijn by desen,
 Of die de lueghen lieft, end dat noch roemen dert:
 Hoe? sal my dese dueghd dan wesen tot een last?
 Neenf? ja al waart oock soo, noch staat mijn wille vast,

End hebbe aan mijn Ziel oprechtigheyd besworen,
 De vriendschap die ick maack op d'eerste niet en past,
 Hier vind ick God tot vriend, mijn Ziel in ruste wast,
 End' liefde, die met my van God is wederboren.

Attendite à fermento.

*Wacht u immers voor het quaad,
 Oft al schoon in syvanghe gaat.*

Die Godloos is van sinnen,
 End soeckt des Weerelds vrueghd,
 Sal al haar doen beminnen,
 End tracht maar naar genueght,
 Siet hy de Weereld springhen,
 Hy sal oock springhen met,
 Begeert sy quade dinghen,
 Hy loopt oock in haar net,
 Wanneer hy haar hoort lieghen,
 Hy lieght oock even seer,
 Wanneer hy siet bedrieghen,
 Hy soeckt daar in oock eer,
 Wanneer sy soeckt te slempen,
 Hy slempt gelijk om strijd,
 Gheen Zee sijn lust kan dempen,
 End soo vergaat de tijd:
 Dus roepen al de menschen,
 Leest, soo ghy leven siet,

Laat ons voldoen ons wenschen,

Een ander hebb' verdriet :

Daar teghen roept de Heere,

Leeft, soo ick heb geleeft,

Betracht der dueghden leere,

End my die eere geeft,

Ick ben uw God, uw Vader,

Ick ben uw wegh, uw licht,

Na my moet allegader

Uw wesen sijn gericht ;

Soo let niet op de lieden

Die buyten 't spoore gaan,

Maar watter moet geschieden,

End watter dient gedaan,

Om hier geruft te leven,

End na de doende dueghd,

Te worden op geheven

Tot in de hooghste vrueghd.

Die dese leer betrachten

Sijn hier, end altijd wel,

Maar diese staagh verachten

Vervallen naar de hel :

Die Godes gunst wil derven,

End leven naar sijn wensch,

Hoe soud hy kunnen sterven

Als een rechtveerdigh mensch ?

Nascen.

Nascentem extinguite flammam.

*Soo daar erghens brand ontstaat
Bluscht haar eer sy hoogher gaat.*

’T Vonxken daar men somtijds niet
Op en let, hoe wel men ’t siet,
Sietmen oock sijn vlammen slaan
Boven d’huysen, ende gaan

Tot verderven, end tot wee,
 Beyd' van menschen, end van vee :

Even gaat het oock met ons,
 Soo de Geest, als met een spons,
 Niet en wast de vlecken af
 Die ons oyt de Weet-sucht gaf;
 Even, segh ick, gaat het oock
 Met de menschen die den roock
 Van haar eyghen ydel Eer
 Achten in haar herte meer,
 Als Godseere van sijn werck,
 End de liefde tot sijn Kerck,
 Die Gods wil, end reyne Wet
 Houden naar haar hoofd geset,
 Dickwils uyt een misverstand,
 Of om niet te sijn vermant,
 Dese om te houden staan
 Hare woorden sietmen slaan
 Menigh ongherijmden slagh,
 Diemen oock wel eertijds sagh
 Van haar selfs bestraffen seer
 Tot bevord'ringh van Gods eer,
 Hier, end' daarom, siet, soo ist
 Dat de kleen begonnen Twist,
 Die maar tusschen weynigh raast
 In 't beghinsel, oock in 't laast
 Swentfelt, ende daaghlijcx kruypt
 Langhs de straten, ende sluypt
 In een ongespend gemoed
 Dat meer quaad, als voordeel doet.

Dit geruchte ons bewijst
 Dat de vlamme daagelijcx rijst
 Van het droevigh Twist-vertough
 Boven d'herten, ja soo hoogh,
 Dat sy buyten hoope brand
 Steden, ja het gansche Land.
 Daarom is het wonder goed
 Datmen met een kloeck gemoed
 't vonxken, soo wannermen 't eerst
 Noch fiet smoken op zijn teerst,
 Onder sijne voeten houd
 Die 't van God is toe-vertrouwt :
 Dat hy oock des Heeren Wet
 Tot sijns voets Lanteeke set,
 Godes Woorden tot een richt
 Sijner paden, anders licht
 In een onuytbluselijck vier
 't vonxken wel verandert wier :
 Dat dan yeder onder-saat
 Die na rust, end vrede staat
 Niet alleen sijn goede wil
 Make dienstbaar, houde stil,
 Maar, die in den winde slaat
 Hare Wetten, ende gaat
 Werwaarts hem sijn wille drijft,
 End daar in halsterrigh blijft,
 Die den sulcken, segh ick, met
 D'ander oock gewilligh set,
 Om gelijk uyt eender hand
 Godes eer, end weerdste Pand

Na 't vermoghen onser kracht
 Op te bueren door den nacht
 Vande swarte twiftigh eeuw,
 End volherden als een leeuw,
 Tot dat ons des duer-ganghs dood
 Tot die waarde Bruydloft nood.
 Och of een-maal desen dagh
 Dese blinde eeuwwe sagh !
 D'oude gulde eeuwwe quam
 Weder, end sijn krachten nam,
 Krachten al te langh beleent
 Van de yf're, end beveent
 Van soo menigh vroom gemoed
 Met een heete tranen vloed.
 Dan soo reesser meerder Twist
 Tot de Liefde, die beflift
 Eyghen eer, end eyghen baat,
 Die te veel in swanghe gaat,
 Allser heden Liefde leeft
 Tot het Twisten, dat men geeft
 't fuyver' voedsel, doch bedeckt,
 Dat men van de Liefde treckt.

Cælo vita beat, quã non Satanæ impius error,
 Sed Domini consulta trahunt.

't Leven in den hemel set

Dat men leyd naar Godes Wet.

DE alderhooghste trap tot heyligheyd gepresen
 Is leven sonder sond', maar waar sal dese wesen

Die sulcken heyl betracht? de tweede trap daar aan,
 Is leven datmen magh seer weynigh quaads begaan.
 God doet niet dan het goed, de Duyvel niët als sonden,
 De mensche met sijn doen word tusschen beyd bevonden,
 Door God so doet hy 't goed, doch door dé Duyvel 'tquaad,
 Maar die het eerste doet met vrueghd ten hemel gaat.

*Op het salighe afsterven des Eervveerdighen ende
 Godsalighen Nicolaas Bayard, in sijn leven Kercken-
 dienaar vande Walsche Gemeente Jesu Christi binnen
 Ziericzee, overleden den x. Meye Anno 1617.*

En Leeraar die met vlijt neemt op hem selven acht,
 End' in de suyv're leer volstandigh blijft ten goeden,
 End' opbouw van sijn Kerck, sal sijne Ziel behoeden,
 End' die hem hooren bey; ô vvoorden vveerd betracht!
Bayard, den vvelcken sy steeds laghen in 't gedacht,
 Een Leeraar, die noch dood ontsagh, noch Satans vvoeden
 Om Christi schaapkens selfs oock onder 't kruys te voeden,
 Sijns levens gansche loop alsoo heeft toegebracht,
 Dat vvie sijn dueghden recht gekent heeft moet belijden
 Hy sy een man gevveest gesonden van de Heer,
 Die totter dood door daad bekrachtight heeft sijn leer,
 Soo vvel in 't goed te doen, als in het quaad te mijden,
 Een vvaar Israëlijt, die nu van ons gevveken
 Aanscouvvt het aangesicht van dien hy plagh te preken.

Fælices obeunt quorum sine crimine vita est.

De dood is soet

Is't leven goed.

SY sijn voorwaar niet al geluckigh op der aard
 Die veele jaren langh hier leven onbeswaart,
 Hoe langher datmen leeft hoe meerder grove sonden
 Door 't langh gebruyck van 'tquaad in haar dan word bevondé,
 Maar sijt ghy jongh, end vroom 't is langh genoegh geleeft,
 End sijt ghy oud, end vroom oock voor de dood niet beeft,
 Die vroom is heeft de dood vertreden onder voeten,
 Ja sal haar als een duer van 't ware leven groeten.

Nulla dies abeat quin linea sacra supersit.

Laat gheen dagh ten eynde gaan,

Of ghy hebt wat goeds gedaan.

HEt is een Koopman leed dat hy niet alle dagh,
 Ja niet op yder uyr wat winningsh krijghen magh,
 Een Klerck die scholen gaat, end' neerstigh wil studeren
 Laat dagh, noch uyr voor by, end soeckt hem wel te weren:
 Doch ghy, ô vaddigh mensch, laat glijden al uwv tijd,
 End doet dat uwve Ziel geduerigh schade lijdt.
 Den halven tijd men slaapt, het ander deel van waken.
 Kan qualijck met een uyr tot forgh der Zielen raken,
 Men eet, men drinckt, men praat, men arbeyd menigh uyr,
 De tijd die God vereyscht die staat ons al te suer.

Denckt

Denckt dat ons leven is een koopmanschap, wy moeten
 De schade die wy doen ons God, end Heer we'er boeten,
 Daarom soo wilt doch niet begraven uw talent;
 Maar wint wat voor uw Ziel, of droevigh word uw end.

Et muscis est dogma suum.

Al is een vliegh veracht, end teer

Noch dient sy ons tot goede leer.

'T Vliegheken dat maar hinder doet,
 Dat noch geest en heeft, noch bloed,

Dat maar uyt 't verderven wast,

Evenwel tot leere past,

In dit beestjen, in dit beeld

Recht een vuyle Dronckaard speelt:

Soo een Vlieghe somerdagh

Vlieght al waar sy vlieghe magh,

Soo en sal gheen dronckaard me'e

Blijven op sijn oude ste'e,

Maar als dol, end' dom van sin

Vlieght de huysen uyt, end' in:

Soeckt een Vlieghe haar gulsigh aas

Of op boter, of op kaas,

Of op eenigh ander goed,

't suyght maar 't sap, end enckel bloed;

Sit een dronckaard op de banck

Niet wel heele daghen langh?

Altijd met sijn nues in 't nat,

Altijd van den wijne sat,

Altijd

Altijd als een open hol,
 Schreeuwer, snorcker, rase-bol:
 Eet een vlieghe niet met al
 't is noch uyt een misgeval,
 Want de fistel die sy heeft
 Haar slechts dranck tot voetsel geeft,
 Maar een sloef, een dronckigh man
 Alhoevvel hy eten kan,
 Alhoevvel hy eten moet,
 Houd noch voor sijn beste goed,
 Houd noch voor sijn hooghste lust
 Dat hy staagh de kanne kust:
 Suyght sy 't van eens anders goed,
 Dit oock vveleen dronckaard doet:
 Vlieghe sy om, end' om de kant
 Van een keerffe die daar brand,
 't is maar om een kleyne vrueghd
 Tot een meerder ongenueght,
 Dit heeft menigh onbedacht
 Oock in 'teeuuvigh lij'en gebraght:
 Raackt haar vluegel eens ter neer
 Noyt en sal sy groeyen vve'er,
 Word hy eens sijn goedjen quijt,
 We'er te krijghen? 't is gheen tijd:
 's Winters gaat sy uyt ons oogh
 In een houcken, of om hoogh,
 's Winters hem een dronckaard sal
 Houden als een Koe op 't stal:
 Maar hier gaat sy voor een man
 Die sijn hert light in de kan,

Dat sy ondertuffchén doet
 Nerghens in gheen overvloed,
 Hy en houd hem van de straat
 Niet om dat hy 't drincken laat,
 Maar om dat hy drincken fou
 Sluyt hy hem als in een kou.

Op de woorden Eccles. Cap. 12. vers. 1.

*Gedenckt aan uwven Schepper in uwver jueghd, eer
 dan de boofse daghen komen, &c.*

Wilt ghy dienen God uw Heere,
 Wacht doch dan niet al te langh
 Tot het u fal vallen bangh,
 Alsghy noch sijt jongh, end teere
 Siet dan ist het recht saay-soen
 Om uw Ziel wat goeds te doen.
 Die haar boete doen vertraghén
 Tot den ouden swacken dagh,
 Die niet veel te doen en plagh,
 Konnen God niet wel behaghen,
 Want het beste van haar tijd
 Sijn sy met de sonde quijt.
 Alsmen qualijck meer kan hooren
 Wilt men naar de Kercke gaan
 Om sijn wille te verstaan,
 Als 't verstand nu is verloren,
 End' gebroken al onf' kracht,
 Wilt men op 't goed nemen acht.

Als de ooghen sijn betoghen
 Met een dicke duysternis,
 End 't gesicht gebroken is,
 Wierd de tijd eerst overwoghen,
 Als de spraack, end tonghe beeft
 Sy haar eerst tot God begeeft.
 D'alderbest', end' jonxste jaren
 Sijn de weereld toegeleghet,
 Ja den Dryvel toegeleghet,
 Doch de quaadste wiltmen sparen
 Voor onf God, die van de jueghd
 Liever heeft geloof, end dueghd.
 Laat ons God het beste geven,
 Niet den droefem van de wijn,
 Die voor hem een vloeck sal sijn,
 Wilt van jonx af dueghsaam leven,
 Als ghy noch wat goeds kond doen
 Wilt u dan tot Christum spoen.

*Op het Geestelijck Compas D. Godefridi Cornelij
 Vdemans wytgegeven Anno 1617.*

GHy Visschers, die om winst de wilde woeste Zee
 Zuyd, ende Noord doorsnijdt met uwe scherpe kielen,
 End' swiert op uw Compas, als waghens op haar wielen,
 Befeylt, alst God belieft, wel een gewenschte ree,
 Al toeft u oock by nacht wind, haghel, ijs, end' snee,
 Maar aangesien de storm u oock wel kan vernielen,
 Soo koomt, op dat ghy mooght behouden uwe Zielen,
 Hier is noch een Compas, slaat d'ooghen op dees twee,

Het eerste dient het lijf, dit *Geestelijck Compas*
 De Ziel ter haven brengh, trots winden strangh geblas,
 End' maackt u onverfaaght in 't midden van de baren,
 Leyd u het eene daar ghy haringh vanght, end vis,
 Dit and're leert u hoe ghy veyligh, end' gewis
 Mooght door een korte dood in 't eeuwigh leven varen.

Corripere multo facilius est, quam corrigere.

*Een vverck te laken is vvel licht
 Maar beter doen van meer gevught.*

Gelijck men sonder moeyt seer licht kan worpen neder
 Een huys dat cierlijck staat, gelijk men oock dan weder
 Het gheen gebroken is seer swaarlijck weet te stouven,
 End' naar den rechten eesch het huys we'er op te bouwen :
 Soo isser niet soo licht als in der menschen wandel
 Te laken dit, of dat, te spotten met sijn handel,
 Maar daar en teghen ist veel swaarder soo te leven,
 Dat ons de eer, de schand een ander word gegeven.

**Quo mors magè certa propinquat
 Illius hoc magè vive memor.**

*Hoe de dood u nader gaat
 Denckt te meer dan op haar staat.*

WAar dat wy gaan, end' staan wy moeten altijd tellen
 De daghen onses tijds, op dat vvy vvel bereyd,
 Geraken tot het gheen vvaar toe de dood ons leyd,
 Wy moeten alle daagh ons rekenboeck gaan stellen,

Maar dan wel aldermeest, wanneer de bangigheden,
 End' vreesse van de dood ons sijn gekomen naar,
 Dan moeten wy onse Ziel gaan maken suuyver, klaar,
 Om soo voor onsen God hier boven toete treden:
 De mensch wanneer hy is op eene feest gebeden,
 Hy doet strax nieuw gewaat, end' schoone kleed'ren aan,
 Om eerlijck tot de Bruyd, end' Bruydegom te gaan,
 Met middelbare stof en is hy niet te vreden,
 End' als wy gaan tot God, end' haastigh moeten sterven,
 En souden wy niet strax door bidden, doen, end' laat,
 Door hoope, door geloof verbet'ren onsen staat,
 Om met een reyne Ziel des hemels kroon te erven?

O miseri! quorum gaudia crimen habent.

Rampsaligh mensch! vviens vuyle lust

Niet als met schande vword geblust.

HEt is een lust te sien een vrolijck bly gelaat,
 Wanneer maar dese dueghd beneffens vroomheyd gaet,
 Daar teghen is die vrueghd ten rechten te misprijfen,
 Die nergkens als uyt quaad, end' vuyligheyd koomt rijfen,
 Want dese vrueghd die is een grouwel voor den Heer,
 End heeft haar grond alleen in schanden, end' oneer.
 Soodanigh is de vrueghd van vleeschelijcke lusten,
 Soodanigh is de vrueghd vvaar op de sondaars rusten,
 Wanneer sy hebben lust in brassen, end' in dranck
 In tuyschen, in gedans, of in der hoeren stanck;
 In pracht, in vuyle praat, in valscheyd, end' in lieghen,
 Want dese vrueghd altijd haar meester sal bedrieghen,

Sy lacht

Sy lacht hem dickvvils toe, maar let eens op het end,
 Sy vvord in druck, end' pijn van lijf, end' Ziel gevvend.

Epigramma incerti Authoris

In Statuam Ducis Albani quae Antverpiae fuit.

Cur statuam vivo tibi, Dux Albane, dedisti,
 An quia defuncto nemo daturus erat?
 Nō malè coniectas: neq; enim crudelia laudē
 Facta tua, infamem sed meruere crucem.

Verduyscht.

*Wat stelt ghy u een beeld als voor uvv vrome daden,
 Duc d'Albe, nu ghy leeft? ist dat u niemand dat
 Soud' stellen naar uvv dood? ghy hebt het vvvel geraden,
 Uvv' vvreedheyd en verdient geen eere, maar een rad.*

Epitaphium Ennij Duci Albano accommodatum.

Si fas cædendo cælestia scandere cuiquam,
 Mi foli cœli maxima porta patet.

Verduyscht.

*Soo teghen vvreede moord de hemel vword gevoghen,
 Soo hebt ghy die soo seer als yemand oyt verdient :
 Nu voelt ghy 't alderbest, oft vvaar is, of geloghen,
 Of die u anders ried niet vvas vvy beste vriend.*

Tēporibus mores sapiens sine crimine mutat.

*'t Is een vvijs voorsichtigh man
 Die naar reⁿ en hem voeghen kan.*

L And, bergh, end' vveyden, ackers, dal
 De selfde vrucht niet geven. sal,
 De vviynen sullen naar het Land
 Veranderen haar aard, end' stand,
 Dan valt de reghen vroegh, dan laat,
 Dan is het vveder goed, dan quaad,
 De velden hebben oock haar tijd,
 Dan staan sy groen, nu sijn sy 't quijt :
 Een mensch die vvijs vvil sijn, end goed
 Niet over al het selfde doet,
 Maar naar dat hem de reden leert
 Hy al sijn doen, end leven keert :
 Een reden die niet strax gelooft
 Wat vvy ons smeden in ons hoofd,
 Een reden die de Ziel verhueght,
 Niet af gescheyden van de dueghd,

Een reden die met God bestaat,
 Daar eerbaarheid'te samen gaat,
 Een reden die gebonden leyt
 Met vvaarheyd, end rechtveerdigheyd.

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito.

In tegenspoed
Wijckt niet een voet.

E En Soldaat die in de slagh
 Voet by voet te fetten plagh,
 Heeft hem dickvvils in het veld
 Door het vechten vry gestelt,
 Daar en teghen die vervaard
 Worpt sijn vwapens teghen d'aard,
 Krijght een kogel dies te meer,
 End moet sterven sonder eer:
 Een die met standvastigheyd
 Teghen 't quaad de reden leyt,
 End het kruys vervvint met strijd,
 Raackt daar door, end' vvord verblijd,
 Maar die in haar teghenspoed
 Laten vallen gansch den moed,
 End' gaan trueren in ellend
 Raken haastigh aan haar end.

Op het

Op het overlijden van den Erntfesten
ende wel gedachten Heer

IOHAN ANTHONISSE de Jonghe,

*In zijn leven Heere van Oosterland, ende
S^r. Janland &c.*

Oud Burghmeester der Stede Ziericzee, mijne eerwaar-
dighe Schoonvader.

*Overleden den xix^{en}. Decemb. Anno 1617. Oud
sijnde 72. jaren.*

W At ist doch met de mensch ! wat is het weerelds weesen !
Wat is het dat ons hier doet hoopen, end doet vresen !
Wat is het dat wy sijn ? wat sijn wy ? vvelckers sijn
Is eens gevveest gesien, end sijn is niet dan schijn.
’t begin van yet te sijn begint tot niet te deysen,
Wy klimmen naar onf val, ons komen is ons reysen,
Ons leven is onf dood, end al vvat leven heeft,
Heeft voor sijn leste eynd in ’t eynde vvat geleest.
Soo rijst de Sonne op om ’s avonds vve^{er} te dalen,
Soo bloeyt het jueghdigh veld om ’t hoofd vve^{er} in te halen,
Wy sijn als roock, end mist, vvy sijn van stof bereyd,
End vvorden vvederom in aard, end stof geleyt.
Soo ist met dese Heer, een Man soo vol van leven,
Wiens vvesen tot op ’t lef soo jueghdigh vvas gebleven,
Die selden of met pijn, of sieckte vvas gequelt,
Die light nu van de dood in ’t graf ter ne^{er} gevelt.

Wat

Wat is de Jongh geweest, een licht nu uytgeschenen,
 Een borgher van onf' Stad, een lichaam nu verdwenen,
 Een mensch, maar nu ons wensch, eē vriend van vromigheyd,
 Van sedigheyd, end trou, end wat tot dueghden leyd.
 De hemel had hem steeds bedauwt met rijcken seghen,
 End voorspoed had hem hier becinghelt aller weggen,
 Gods ooghe was op hem, end alles wat hy de^e
 Al waar hy gingh, end stond, Gods gunste was hem me^e.
 Geen rijkdom hem ontbrack, noch 'tgeen wy hoog waarderē,
 End 't gheen hy rijck besat dat kond hy oock ontbeeren,
 In rijkdom was hy rijck van nedrigheyd, end maat,
 End borgherlijck in 't doen, end sedigh in sijn staat.
 Was vreedzaam sonder twist, bespraacksaam aan een yder,
 By goede sonder nijd, hooghveerdigheyds benijder,
 Soo dat veel dueghden t'saam hem hadden 't hoofd verciert,
 End tot een hooghe eer, end weerdigheyd gestiert.
 Sijn bed gesehent was met kinders onbesproken,
 De vruchten van sijn lijf tot Godes eer ontloken,
 Waar in de jueghdigheyd, end schoonheyd ginghen t'saam,
 De schoonheyd sonder trots, de jongheyd sonder blaam.
 Dit was een groote troost voor d'oude grijsse jaren,
 Sijn Sonen in der echt, end Dochters syen vergaren
 Met Mannen, die hy oock met hem verheven sagh,
 Tot dienste van het Land dat hy te dienen plagh;
 Dat hy te dienen plagh, end lieflijck te bestieren,
 Gelijck goe Vaders doen, end niet die altijd tieren,
 Die anders niet en doen dan onder schijn van recht
 Haar selven maken Heer, end d'ander tot een knecht.
 Een Heer van onse Stad, beminner van de Vromen,
 Die noode luyden sagh die voor de Wetten schromen,

Sijn Vaderland getrouw met wijsheyd, end met raad,
 't sy of het was benouwt, of in gewenschte staat.
 Hy heeft sijn Vaderland in onheyl eerst bedolven
 Syen rijfen uyt haar pijn, end binnelandsche golven,
 Hy heeft haar aangesien gelijk een duystre maan,
 End weder als een Son in volle glants sien staan.
 De rijcken gaan nu op, nu dalen sy we^er neder
 Dan sijn haar krachten swack, dan groeyen sy eens weder,
 Dan blincken sy als goud, dan vallen sy tot asch,
 End weynigh sietmen meer van 't gheen te voren was.
 Soo gaet het oock met ons, end met der menschen leven,
 Nu was de Jongh vol jueghds in Jongheyd opgeheven,
 Nu was de Jongh vertraaght, veroudert, end vergaan,
 De naam alleen was Jongh, de Jongheyd had gedaan.
 Maar even in die tijd nu sijnde oud van daghen,
 Soo schein sijn wesen noch een vaste jueghd te draghen,
 End alhoewel de dood hem leght in 't donck're gaf
 Soo sietmen niet te min noch daar een teycken af.
 Niet in een schilderij, of in sijn eyghen wesen,
 Maar in een jueghdigh heyr uyt sijne stam geresen,
 Van Kinders die noch sijn in 't leven, end ten toon
 Met hare Kinders staan, hem tot een eeren-kroon.
 Sijn leven was nu meer als sevenmaal thyen jaren,
 Sijn Kinders evenwel, die thyen, end seven waren,
 Versamelt met haar echt, end Kinders van haar bey,
 Meer waren als 't getal van jaren doe hy sচেy.
 Soo was hy van gemoed, soo was hy rijk van seghen,
 Die altijd op sijn hoofd veelvoudigh heeft geleghen,
 End 't ghene dat als doe maar duerde voor een tijd,
 Daar heeft hem nu de Heer voor alle eeuw verblijd.

Gelijck 't getuyghenis van dueghden, end haar gaven
 Noyt word in 't doncker graf met 't doode lijf begraven,
 Soo blijft de Jongh in ons, soo word sijn dueghd bedacht,
 Ja, Vader, uwve sorgh, end liefde dit verwacht.
 Wy wenschen u te sien, end uw eerweerdigheden
 Te staan in volle glants, gelijk sy eertijds dedén,
 End soo maar dese saack moght naar ons wenschen gaan,
 Soo soud ghy op der aard noch by uwv Kinders staan.
 Maar nu de groote God, de Heere van ons leven
 De meester van ons dood, u vvil vvat beters geven,
 End treckt van 's vveerelds stof, soo houden vvy ons stil,
 End setten ons vermaack beneden sijnen vvil.
 Daar sit ghy boven ons, end siet het aardsche vvoelen,
 Ver buyten het verdriet, end onderganghs gevoelen,
 Veracht al 't gheen vvy hier groot achten voor ons oogh,
 Uvv lust is ander lust, uvv leven leeft om hoogh.
 Uvv vveerdigheyd is God, uvv liefde kan niet sterven,
 Uvv eer kan niet vergaan, uvv Jongheyd niet bederven,
 Uvv leven kend gheen dood, uvv dagh is sonder nacht,
 Veel grooter is uvv vrueghd als oyt een mensch bedacht.

Ingenium hominum ad aliena negotia
 perspicax est, ad sua cæcum.

*Eens anders doen men licht verspied,
 Al sietmen op sijn eyghen niet.*

Daar sijnder die van verr' vvel sien met haar gesicht,
 End sien die dinghen niet die by haar sijn heel dicht,

End beyde dit geschied door faute van haar ooghen,
Die in de een soo wel, als d'ander niet en doghen :

Hier door word afgebeeld een al te spits verstand
Die in sijn eyghe saack soo blind is als de wand,
End ander menschen doen nieuwsgierigh wil doorsoecken,
Ja weten op een draat 't geheym van allen hoecken :
t'huys sijn sy als een block die niet en siet, noch leeft,
End buyten als een man die hondert ooghen heeft,
End daarom is het oock dat nu soo weynigh lieden
Het onkruid uyt haar hert, end eyghen boesem wieden.

Agnoscenti Deus ignoscit.

Die sijn sonde sal belijden

Sal hem van de straf bevrijden.

S Oo langh men sijn misdaden gaat
Missaken, sal 't niet wel gelucken,
Maar diese recht bekent, end laat,
Sal vruchten van genade plucken :
De eerste trap van saligheyd
Is 't recht beklagh van onse sonden,
Een Ziele daar door wel bereyd
Vind medicijn voor sulcke wonden.

Super.

Superstitio religioni æmula.

*Het By-geloof den mensch vergeekt
Om dat sy naar het Ware treckt.*

HOe dat ick naarder koom mijns broeders gulden hoofd,
Hoe dat ick meerder word van licht, end schijn berooft,
Hoe dat ick verder blijf van sijne held're stralen,
Hoe dat ick meerder licht in mijnen klood kan halen:

Soo is het By-geloof dat van de Waarheyd vlucht,
 Al draaght het oock sijn hoofd verheven tot de lucht,
 Sy doet haar cierlijck voort, al sijn 't maar menschen trekken,
 Sy pronckt haar reden op al wilde God soo spreken,
 Sy botst de Waarheyd naar, end hier, end daar ontleent,
 Een schijnsel van het licht dat staat in Gods Gemeent'.
 End als het nu van verr' van 't Ware staat verscheyden,
 End dat ons dom vernuft alleen staat tusschen beyden,
 Dan schijnt sy als de Maan, men kent gheen ander licht,
 Men meynt dat hare glantz de gansche weereld sticht.
 Maar als de klare Son van Gods bepaalde Wetten
 Hem nu gaat met sijn licht by 't Waan-geloove setten,
 Dan is haar schijnsel uyt, dan is de glantz gedaan,
 Al scheen haar doncker licht gelijk als vol te staan.
 De Waarheyd, end' haar licht heeft al te grooten luyfter,
 Van verr' schijnt 't Schijn-geloof, maar is by 't Ware duyfter.

Quæcunq̃ue mulier est proba, hæc ser-
 vat domum.

*Een Vrouw die sedigh is van aard,
 De sorghe van haar huys bevvaart.*

WAnneer de Mane loopt gevoeght met haren Broeder,
 Haars lights, end' klaren glantz gestadighe behoeder,
 Dan word sy meer, end' meer vermindert in haar licht,
 Dan neemt haar Circkel af, dan duyftert haar gesicht :
 Doch als sy word gestelt wat verder van de stralen
 Der Sonnen, siet soo sal sy haren glantz we'er halen,
 Hoe verder dat sy is, hoe klaarder dat sy schijnt,
 Hoe naarder dat sy is, hoe meer dat sy verdwijnt.

Maar met een vrome Vrouw en ist soo niet gelegen,
 Hoe naarder dat sy is haar Man, end' op sijn wegghen,
 Hoe meer sy haar verthoont, een die wil wesen kuysch
 Loopt selden achter straat, maar houd haar steeds by huys.
 Sy acht op haar gesin, end' wat daar magh gebreken,
 Sy laat haar luye hand niet in den boesem steken,
 Sy voed haar kinders op, end' brenghet tot de dueghd,
 Sy maackt het lustigh hert van haren Man verhuegh.

Discordes animos publica jura ligant.

Al sijn de burgers los van sin

Noch toomen haar de Wetten in.

DE weereld die bestaat uyt dinghen die daar strijden,
 End' vechten teghen een, end' d'een de and're mijden,
 Het vier is heet, end' droogh, het water nat, end' koud,
 De locht is vochtigh, doch de aarde droogh gebouvt.
 End' alle dese vier die sijn nochtans in vreden,
 End' houden eenigheyd, end' blijven in haar steden,
 De eene wint terstond het gheen de ander mist,
 Door twist gemenght met vrê, door vrê gemenght met twist:
 Sulx is de rechte staat van alle Republijcken,
 Van menschen onder een, van kleen, end' groote rijcken,
 De sinnen, end' de vvil der menschen is niet een,
 Waar me'e dat d'eene is, is d'ander niet te vrê'en,
 Sy tvvisten teghen een, dan is het vveder vrede,
 Sy doen malkander scha, end' dan eens voordeel mede,
 End' ondertusschen blijft dat groot veel hoofdigh beest.
 Getempert onder een, soo langh 't sijn Heeren vrees.

GRAF D I C H T

Op het afscheyden van den Erntfesten,
ende Hoogheleerden Heer,

M^r. HVBERTVS STEENGRACHT,

Gecommitteerde Raad van de Ed: Mog:

Heeren Staten van Zeeland, mijn eerweerdighe

Oom, overleden den xj. Augusti

ANNO 1618.

Die dickwils met sijn sorgh gewaackt heeft voor de Landen,
End met sijn trouwe plicht beschermt heeft onsen stand,
Is nu bevrijd van sorgh, ontlost van 's weerelds banden,
Verheven uyt ons oogh in 't hemelsch Vaderland,
Het sorghen laat hy ons, het woelen, end het strijden,
Dewijl hy nu tot eer, end ruste word genood,
By ons is droefheyd steeds, by hem soo is verblijden,
End daar ons leven is daar brenght hem nu de dood,
Hy sit nu boven ons, end treed met sijne voeten
De weereld, end al 't gheen by ons hier word geacht,
Hy laat ons om den kant, end 't slijm der eerden wroeten,
Tot dat wy tot die plaats, daar hy is, sijn gebracht.
ô Zeeland, wel is waar sijn dood die sal u schaden,
Maar 't gheen dat ghy beklaght dat is sijn hooghste baat,
't sy of ghy waart in rust, 't sy of ghy waard beladen,
In beyde was hy steeds uw Leydsman, end uw Raad.
Kloeckmoedigheyd, die had in hem haar plaats genomen,
End maackte hem in nood heel moedigh, onbevreesd,

Stant-

Stantvastigheyd, die gaf dat hy gansch sonder schromen

Het goede vast behielt, verlekert in den geest,

Oprechtigheyd, die had getrouwt de and're dueghden,

End maackte dat hy was by hoogh, end leegh bemind,
Godsaligheyd, voor al deed smaken hem de vrueghden,

Die niemand als een vroom Godsaligh herte vind;

Dees gaven hoogh van prijs die moeten wy nu derven

In desen, die nu is verrijckt met sijnen God,

Doch 't gheen dat ons voor al sal troosten in sijn sterven,

Is Gods bestemde wil, end vast gesette lot.

Op de woorden Christi Ioan. 14. vers. 6.

Ick ben de VVegh, de VVaarheyd, ende het Leven.

Alle Sondaars die daar dwalen,

Moeten tot onf' Heyland gaan,

Want hy is haar wegh, end baan,

Alle Sondaars die daar falen,

Moeten hooren naar sijn stem,

Want de waarheyd is in hem,

Alle Sondaars die daar sterven

Door haar sond', end eyghen nood,

End daar ligghen in de dood,

Willen sy het leven erven,

Moeten weder van onf' Heer

Krijghen al haar glantz, end eer.

M Sapius

Sæpius ingenio pollet cui forma negata est.

Daar de schoonheyd is te min

Sietmen dickvils dueghden in.

DE mollen die de aard met haren muyl doorbooren
 Zijn blind van ooghen, doch scherpsinnigh in het hooren,
 Het een dat is gebreck, het ander is we'er goed,
 De wijle God alsoo het quaad met goed versoet :
 Het gaat soo met de mensch, daar sijnder met gebreken
 Van buyten gansch ontciert, maar binnen vind ghy steken
 Een treffelijck verstand, een Ziel die God de Heer
 Verrijckt heeft met de dueghd, met wetenschap, end' leer.

Crocodili insultus.

Blijft moedigh staan

Of 't is gedaan.

<p>DE Crocodijl, Die in de Nijl Betoont sijn machten, Wanneer hy fiet Dat jemand vlied, End' sich wil wachten, Sal stout, end' wreed Vervolghen reed Die voor hem vluchten, Maar die blijft staan,</p>	<p>End' houd de baan Stout sonder sichten, Voor sulck een vrees Dat stoute beest, End' is vol schromen : Som sijn van aard Bevrees, vervaard Wanneer sy komen By die haar stout, End' onverflout</p>
--	---

Sien onder d'ooghen,
 Maar als sy sien
 Dat slechte lien
 Haar niet en pooghen,
 Om teghen haar
 In 't openbaar
 Te derven strijden,
 Dan sullen sy

Verhueght, end bly,
 End' sonder mijden
 Haar toonen trots
 Gelijck een rotz,
 Ja als verbolghen,
 End die daar vlien,
 Noch weer' en bien
 Seer hard vervolghen.

Op de woorden Pauli Gal. Cap. 6. vers. 8.

*Wie in sijn vleesch saayt, die sal van den vleesche
 verdervinghe maayen.*

AL ghy jongh, end' domme lieden
 Die uw jongheyd niet en acht,
 Ja in uw verderf selfs lacht,
 Siet ick heb wat te gebieden
 Dat ghy doen moet tot uw best,
 Of ghy sult vergaan op 't lef.
 Als ghy sijt met bancketeren
 Besigh, end' vervult van wijn
 Als een overladen swijn,
 Als ghy gaat uw bloed verteren
 Met een dertel hoere-luft,
 Die ù tot uw onheyl kust:
 Wilt dan houden dit voorseker,
 Dat wanneer ghy oud sult sijn
 Sult versmelten in de pijn,
 Want des weerelds soete beker

Breeckt den ouderdom den neck,
 End' vervult dien met gebreck:
 Doofheyd, blindheyd, lamme leden,
 Pijn in ermen, end' in been,
 Niet te rusten in 't gemeen,
 Stenen, kuchghen, traagh te treden,
 Sijn de vruchten die ghy maayt,
 Als ghy wellust hebt gefaayt.
 Daar by koomt 't gestadigh knaghen
 Van een ongerust gemoed,
 Dat voor God hem soucken doet,
 End hem quelt by nacht, by daghen,
 Soo sal eyndlijck dese vrueghd
 Eyndighen in ongenueght.

*Op den Christelijcken Land-man D. Josia van den
 Houde, bedienaar des Goddelijcken Woords tot Rennisse
 uytgegeven Anno 1620.*

DAar 't herte vol van is, daar van spreeckt oock de mond,
 De goede doet wat goeds door Godes goeden segghen,
 * Josias als dat vier des Heeren oock geneghen
 Om wat gebreckigh is te maken we'er gefond,
 Stelt huyden leerzaam voor den Landman, end' terstond
 Gaat hy hem naar het doen van Noäch overweghen,
 End' hoe van Godes hand de drooghte, of den reghen,
 Of segghen, of geluck kan komen op sijn grond,
 Soo wijst hy overal als met de vingher aan,
 Hoe dat hy sijn beroupe in Christo sal beslaan,

* Josias be-
 teyckent
 in de He-
 breusche
 tale Dat
 vier des
 Heeren.

End

End wat hy met de mond heeft meermaals meer gebeden,
 Dat doet hy nu in Druck gelijk dit Boeck bewijst,
 Soo danckt hem voor dit werck dat hy u doet, end' prijst
 Hem, die voor ons den dood heeft onder voet getreden.

Dum novus est, foedo Veneris pugne-
 mus amori.

*Der hoeren lust
 In 't eerste blust.*

Niet en isser meer
 Sorghelijck, of teer
 Dan het eerst begin
 Van de liefd; end' min,
 Hier een lagh, of lonck,
 Daar een woord, of pronck,
 Hier een hand, of soen
 Kan veel wonders doen:
 Daarom schouwt een hoer
 Eer ghy sijt aan 't snoer,
 Wacht u voor haar sangh,
 Al is 't soet, 't geeft stanck,
 Bied ghy maar den duym
 Sy sal nemen ruym
 Gansch de hand, end' dan
 Raackt ghy daar niet van,
 Wilt ghy wesen wel
 Wacht u voor haar spel,

Boert niet met dat dier
 't Brand gelijk een vier,
 Als ghy voelt haar quaad
 Siet dan ist te laat.

*Impia vox animos lædit dimissa per
 aurem.*

*Een vuyle mond beschadicht haast,
 Indien sy maar ons oor verdyvaast.*

En Stad die van 't geweld des viands is omcingelt,
 End word aan alle kant bevanghen, end' omringelt
 Haar poorten sluyten sal rontsom aan alle kant,
 Op dat sy niet en werd' of hier, of daar vermant.
 Want soo sy maar alleen in 't minst yet laat staan open,
 Daar soud de viand licht selfs komen door gekropen,
 't moet over al sijn toe, 't moet al gesloten sijn,
 Of anders is de Stad, end' 't volck in vrees, end' pijn:
 Een die wil leven kuyfch, end' vroom sijn van manieren,
 Die moet sijn sinnen al gesamentlijck wel ftieren,
 Want soo hy door 't gehoor laat sluypen eenigh woord
 Dat niet en sticht, end' laat soo open dese poort,
 Soo sal de loose sond, 't verderf der menschen Zielen,
 Strax sluypen door dit gat, end' soecken te vernielen
 De Dueghd, end' al het gheen dat goed is in 't gemoed,
 Een wijse voor de sond oock dese duer toe doet.

Quando

Quantò plus liceat, tantò libeat minus.

*Hoe dat wy macht meer voortgangh doet
Hoe dat ghy't minst betoonen moet.*

HOe een sterre hoogher staat
Aan de pool, hoe dat sy gaat
Tragher in haar circkels rond
Even of sy stille stond :

Hoe wy grooter sijn van macht,
Hoe wy meerder sijn geacht,
Hoe wy soeter moeten gaan,
End gelijck als stille staan,
Hoe ons dienst in beter schijn
Moet voor onse burghers sijn,
End als Vaders van het Land
Haar geleyden aan de hand,
Veel min als een wreed tyran
Heerschen over yder man :
Want al is een onder voet,
Altemet noch hinder doet,
Ider hayr sijn schaduw' heeft,
Voor een Haan de Leeuwe beeft,
Voor een Muys een Oliphant,
't grootste beeste van het Land,
Kleyne Honden in het veld
Maken wel een Beyr verfelt,
Kinders, voor een stroo verveert,
Temmen wel een moedigh Peerd ;

Bind daarom uw' rochten in,
 End gebruyckt uw macht te min,
 Vriend'lijckheyd met trouw te saam
 Maackt een Heer meest aangenaam,
 Reden gaat voor rouwe kracht,
 Sijde snoeren binden sacht,
 Keyen breecktmen op een bed
 Beter als op staal geset:
 Soete woorden trecken meer
 Als een trots, end wrevel-Heer,
 Die na dat sijn hoofd besluyt
 Alle dingh wil wercken uyt,
 End soo seer een ander perft
 Dat oock eens sijn luyster berft,
 Want gheen mensch, hoe klein van schijn,
 Altijd wil vertreden sijn,
 End wie weet het of die man
 Die nu niemand schaden kan,
 Die nu voor sijn meerder schroomt,
 Oock niet eens na boven koomt,
 End die hooghe staat gestelt
 Niet wel eens ter ne'er gevelt.

Si mu-

Si mutandum emendandum.

97

Hebt ghy lief veranderingh,

Doet het tot verbeteringh.

DE hemel, end' de lucht verand'ren steeds haar welen,
Na datter koude kooft, of hitte op geresen :
De mensch, die als een aap wil alles volghen naar,
Verandert sijnen sin wel thienmaal in een jaar.

N

Hy

Hy draayt sich als een top, end wend sich als de zeylen
 Aan dees, of ghene sy'e, end meynt soo niet te feylen,
 Is lossen als een riet, onseker als de haan,
 Die door 't gebied des winds dan dus, dan soo moet staan.
 Dan wilt hy vvesen dit, dan keert hy we'er sijn sinnen,
 Dan is hy teghen u, dan wilt hy u beminnen,
 Dan houd hy het met die, dan staat hy hem niet aan,
 Dan neemt hy dit geloof, dan laat hy 't weder gaan.
 Maar wilt ghy immers sijn verandert, end gepresen,
 Verandert uvv gelaat, leght af uvv sondigh vvesen,
 't verand'ren is niet quaad, vvanneer ghy u van 't quaad,
 End 't gheen oneerlijck is, bekeert tot beter staat.

Non bene conveniunt.

*Luyden van verscheyden aard
 Sijn niet vvel te saam gepaart.*

DE vvijsse seght hy niet en vveet,
 D'onvvijsse sich te veel vermeet;
 De proeve van dir ongh'lijck paar
 Betoont dat gheen van beyd' is vvaar,
 Maar d'eerste vvijs, end vvel bedacht
 Soo vveynigh van sich selven acht,
 End' d'ander stout, vermetel, trots
 Stuent op sijn vvoorden als een rotz,
 End paayt hem met een kale Schijn,
 De vvijsse soeckt het rechte Sijn.

Cave temerè diffidas.

Licht mistrouwen

Moet ghy schouwen.

Alle liefd' die altemet
 Met nadencken word besmet,
 Kan niet hebben langhen duyr,
 Maar vergaat van uyr tot uyr :
 Als een vriend sijn vriend mistrouwt
 Siet haar vriendschap strax verflouwt,
 Want mistrouwen maackt verschil,
 End' 't verschil breeckt beyder wil,
 End' des wils oneenigheyd
 Maackt dat hare vriendschap scheid :
 Alsmen na sijn vrouw moet sien,
 Moet de liefde verre vlien,
 Niet en wortet seer geacht
 Datmen houd' van schuld verdacht ;
 Doch die met een losse sin
 Houd' verdacht eens anders min,
 Wint hier door, end' anders niet
 Dat men oock sijn doen bespied,
 Dat men oock sijn trouwe peylt,
 Of hy rechte streken seylt :
 Want wiens oordeel niet en gaat
 Daar de reden richter staat,
 Maar alleen uyt wrevel spruyt,
 Is een beest, een vuyle guyt,
 Die wel op een ander past
 Daar hy me'e staat selfs belast.

Magistratum gerens audi & justum, &
injustum.

*Een Rechter die zijn eed beleeft
Hooft bey vrie recht, end onrecht heeft.*

E En Rechter die wil hebben prijs,
Moet hebben kennis, end' zijn wijs,
Daar by soo moet hy hebben macht
Op dat zijn vonnis werd volbragt,
Rechtveerdigheyd is 't derde goed
Dat hy oock by hem hebben moet,
Want dees vereyscht dat ongehoort
Hy niemand straffe met zijn woord,
Want als hy wijst het vonnis al
Daar d'ander niet op spreken sal,
Al wijst hy 't recht heel blijkelyck,
Noch doet hy 't recht dan onghelyck.

Naturæ sequitur semina quisque suæ.

*Elck een heeft zijn aard verkoren
Na hem die is aangeboren.*

G Elijck de kruyden sijn van aard
Verscheyden die de aarde baart,
Soo sietmen dat groot onderscheyd
Is tusschen mensch, end' mensch geleyt,

End dat sy volghen elck het faad
 Daar yders een natuer op slaat.
 De eene van natuere draaft
 Naar hoogheyd, d'ander altijd slaaft,
 De een wil sterven in het veld,
 Een ander tot den vrede helt,
 De een moet reysen, d'ander sal
 Steeds blijven als een Koe op 't stal,
 De een wil wesen Medicijn,
 De ander wil een Leeraar sijn,
 De derde word een Advocaat,
 Een ander voor een Koopman gaat,
 De eene die wil sijn een Boer,
 De ander haat hem als een loer,
 Een yder in sijn werck soo leeft
 Naar dat hy lust, of onlust heeft,
 Een lust, of onlust die haar streckt
 Naar dat hem sijn natuer verweckt ::
 Soo gaat het na gemeynen aard
 Die sijns gelijcke vruchten baart,
 Maar als nu Gods almogendheyd
 Wat anders op de menschen leyt,
 End over ons nu yet besluyt.
 Dan is de drift der menschen uyt,
 Dan draayt het al na Godes wil,
 't sy datmen hem sal houden stil,
 Of dat hem een daar teghen set,
 Gods wille maackt een vaste wet,
 Die wy niet kunnen wederstaan,
 Al schijnt het anders om te gaan.

Quem res plus nimio delectavere secundæ,
Mutatæ quatiens.

*Die op voorspoed vveeld' righ bouwt,
Teghenspoed hem neder houdt.*

WAnneer de Maan in ons gesicht
Ontfanghen heeft haar volle licht,
Dan sijn de Oesters in de Zee,
De Mossels, end' de Boomen me'e
Vervult van sap, van mergh, van nat,
Want elck alsdan sijn voetsel vat,
Wanneer de stralen van de Maan
Allenxkens meer, end' meer vergaan
Soo sijn de Oesters magher, teer,
Haar sap is weggh, end' t'oude smeer:

Soodanigh is een wan-gelaat,
Die niet en weet de rechte maat
Te houden of in teghenspoed,
Of als hy is verrijckt van goed,
Want als hy is van weelde prat,
End van sijns herten lusten sat,
Dan is hy in sijn wapens hoogh,
Dan treed hy als een pauw in 't ooggh,
Dan is hy vol van pracht, end' eer,
Dan draaght hy hem gelijk een Heer,
Doch als de kans hem teghen slaat,
End dat sijn voorspoed haast vergaat,
Wanneer sijn naam, end' eere breeckt,
End dat hy nu in schulden steeckt,

Soo vallen, al sijn spillen ne^aer,
 Hy is een slaaf, wegh is de Heer,
 Sijn goed, sijn moed, sijn trotse geeft,
 Sijn hoogheyd isser al geweest,
 Sijn sap is wegh om dat de Maan
 Van voorspoed niet meer vol wil staan.

Syncerum est nisi vas, quodcunq̄ue
 effundit, amarum est.

*Soo het vat van binnen stinckt
 'tis al quaad al wat ghy drinckt.*

Die goeden wijn, of eenigh nat
 Wil tappen uyt een stinckend vat,
 Die sal voorwaar van sulcken dranck
 Ontfanghen weynigh eer, of danck,
 Al is hy van koluere goed,
 Van rueck, end' oock van smake soet,
 Nochtans om dat het vat is quaad
 De guer, de smaack terstond vergaat :

Wanneer een boef, of boos gespuys,
 In handel, noch in wandel kuysch,
 Wil spreken van de dueghd, of God,
 't en heeft gheen val, 't schijnt dat hy spot,
 Al sijn de woorden goed, de man
 Die maackt dat niemand hebben kan
 In sulcke reden lust, of smaack,
 Sijn hert besmet de goede saack.

Omnia assentari is quæstus nunc multò
est uberrimus.

*Spreken naar eens yders mond
Is tot winst de beste vond.*

Waar dat ick keer mijn selfs, of wend
Mijn schaduw altijd na my rent,

Wanneer

Wanneer ick sta, soo staat sy recht,
 Wanneer ick ligh', sy light oock slecht,
 Soo ick my buygh, sy buyght haar me'e,
 Ga ick van hier, sy gaat van ste'e,
 Sy springht met my, wy loopen bey,
 Wanneer ick dans, sy maackt haar rey :

My dunckt dit is de rechte aard
 Van een die pluymstrijckt onvervaart,
 Van een die yder na sijn sin
 Kan praten om sijn vuyl gewin,
 Soo ghy yet wilt, hy wilt het met,
 Soo ghy yet prijst, hy noemt het net,
 Al 't gheen ghy laackt, dat dunckt hem quaad,
 't gheen u behaecht, dat is sijn praet,
 Soo ghy yet wits sult sien voor swart,
 Of sachte dinghen noemen hart,
 Hy sal uw sotheyd volghen naar,
 End van u schillen niet een hayr,
 Soodanigh mensch springht met u om
 Dan goed, dan quaad, dan slim, dan krom,
 Dan hoogh, dan leegh, dan wijs, dan mal,
 Naar dat 't gewin hem draayen sal.

Solus vult scire videri.

*Hy is het haanken van de baan,
 Is 't niet in daad, soo is 't in vwaan.*

Ick weet niet wat het is met onse Nederlanders,
 Want nevens hare taal soo spreken sy noch anders,

O

Het

Het is haar niet genoegh te spreken hare taal,
 Sy spreken Frans, end' Schots, Latijn, end' als de Waal.
 Sy weten 't als een kock te menghen, end te scherven,
 Om soo quansuys vvat eers by and're te ververven,
 De eene feyd, *bon jour*, mijn Heer, de and're vve'er
 Seyd *bona dies*, Heer, end' fvetts soo even seer.
De grace, neen *Monsieur*, *excuse moy* sy spreken,
 End' doen niet anders als vvat Frans den hals te breken,
 Dan koomter oock Sénor, end' maackt den Spaansché ge
 In plaatse van voornoemd, is *ditto* nu den treck.
 Van vvaar koomt ons dit toe te menghen soo de talen,
 End' dan van deel' een vvoord, end' dan van die te halen,
 Is 't scharfheyd in de taal? vervvert ons die de spraack?
 Neen, d'hooghmoed die ons quelt is oorfaack van de faack.

Aurea nunc verè sunt sæcula:

*Gulde eeuwen siet ons Land,
 VWant het goud heeft d'overhand.*

DE eeuwen, soo 't beschrijft 't poëtisch pen-gefangh
 Van Naso, die vvel eer tot Sulmo is geboren,
 Die hebben haren glants soo achter een verloren,
 Het Silver quam na 't Goud, de derde gingh haar gangh
 Na 't Koper volslaaghs heen, de vierde was te strangh
 Van Yfer, end van Staal; maar die nu recht te voren
 De eeuwen onderfoeckt, niet dan te licht kan sporen
 Veelergher eeuw als oyt, end dat noch eeuwen langh:
 Maar ick doe 't avrechts om, end segghe dat de tijden

Die wy beleven sijn van klaar, end' klinckend Goud,
 End' nochtans alder booft, van 't Goud men nu meest houd,
 By dit staat trouw, end' eer, ja lijf, end' Ziel besijden,
 Wanneer oock 't geld, end' 't goud maar wilt gevoeligh spreken,
 Soo kan het eer, end' eed, verbonden, Steden breken.

Velox inopes usura trucidat.

*Om dat den Int'rest loopt soo snel
 Soo doodse strax een arm gesel.*

WAnneer de menschen aan haar lijf
 Gevoelen eenigh ongerijf,
 Aan vinghers, voeten, of aan hand,
 Of scherpe pijnen in haar tand,
 Soo geven sy veel liever geld
 Dat sulcken deel word afgestelt,
 Dan dat het gansche lichaam sou
 Geraken in noch meerder rouw:
 - Soo moetmen dickwils huys, end' hof,
 Ja selfs den huysfraad steken of,
 End snijden af de knecht, end meyt,
 End al dat ons in schulden leyd,
 Om van eens anders schuld, end geld
 Te worden vry, end' vranck gestelt,
 't is waar, het schijnt u wel een schand
 Naar dat de wijse van het Land
 Sich nu in onse tijd vertoont,
 't is best wanneer de Bruyd verschoont,

Maar soo ghy dan daar na te meer
 Sult suynigh sijn, soo is 't u eer,
 Ghy weet wel dat men kuere siet
 In't ghene dat is yet, of niet,
 't is best wat quijt dan altemaal,
 Een half ey voor een leghe schaal,
 't en is niet al uw eyghen goed
 't sijn anders jonghen die ghy broed,
 Soo ver uw goedjen is belast,
 Soo ver het tot een ander past,
 't is sijne niet al watmen siet,
 De kroon en maackt den maaghdom niet:
 Ghy meent ick weet een ander man
 Die my genoegh sal tellen an,
 Wat is 't of hy een rentjen treckt
 Als maar mijn schande word bedeckt,
 Hoe? neemt ghy geld op Int'rest op,
 Ghy speelt maar met eens anders pop,
 Al blickt sy schoon, end geeft wat schijn
 Nochtans sal 't ongeraden sijn,
 't en sy ghy 't beter siet beleyd,
 Of dat het u van schade scheyd,
 Of dat het op een goed fatsoen
 U voordeel, end profijt kan doen,
 Soo neemt het voor een korte tijd,
 Doch maackt het u we'er haastigh quijt,
 't is anders kancker die u eet
 Al is 't dat ghy 't soo niet en weet,
 Noch voelt wanneer ghy 't eerst neemt aan,
 Ghy moet uw oogh op 't eynde slaan.

Dies handen af, niet al te stout,
 't en is de wegh niet, riep de Schout,
 Wanneer hy nu door 't bier gevat
 Te midden in het water sat,
 'ten is gheen kruyd voor alleman
 Al ried nu lest u Joris an,
 Hy doet het om sijn eyghen baat
 Wanneer hy naar uw sin soo praat,
 Sijn meester siet maar op uw goed
 Als hy u al uvv vville doet,
 Hy leyd u soetjens in sijn schuyt,
 End suyght u dan als honigh uyt.

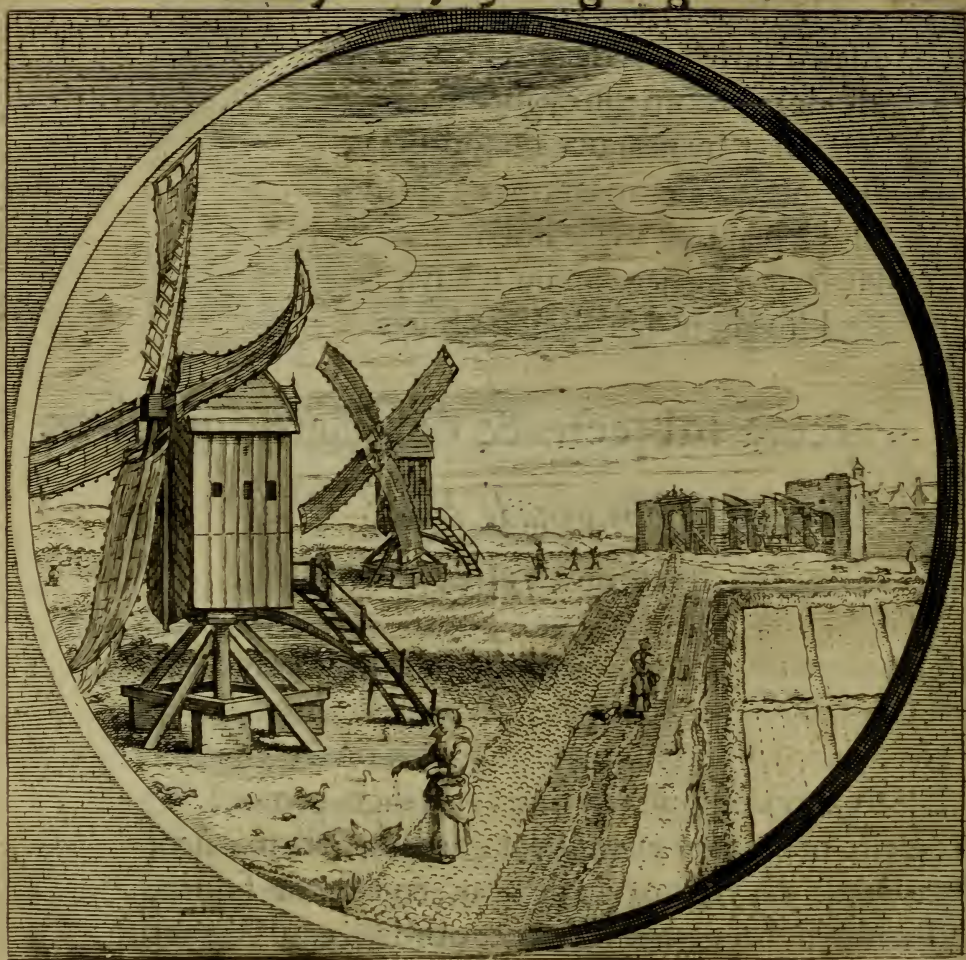
Parcere subjectis, & debellare superbos.

*Den ned'ighen genade doet,
 Maar tred den trotsen onder voet.*

HEt is eens Koninghx ampt die gheerne te vergeven,
 Die voor sijn voeten ne'er als nederflachtigh beven,
 Het is eens Koninghx ampt te treden onder voet,
 Die teghen hem opstaan met vvreveligh gemoed.
 Het eerste brengh te vveegh dat goede hem beminnen,
 Het tvveede dat vermorvvt de boos, end' harde sinnen,
 Bermhertigheyd gemenght met oordeel, end' met recht
 Maackt dat een Heer, of Prins by elck een eer inleght.

Curiosus nemo est qui non sit malevolus.

*Een vraagh-al naar eens anders staat
Met laster altijd sovangher gaat.*

STroeyt gerste voor een Hoen, of wat het liefst sal eten,
Noch sal het sijn belust te krabben met sijn poot,
End vind het dan wat goeds dat sal 't wel niet eens weten,
Maar siet alleenlijck aan waar toe de lust hem stoor:

Soo sijt

Soo sijt ghy schendigh mensch, end al te nau in 't vraghen!
 Al hebt ghy voor uw nues wat anders om te doen,
 Maar siet hier hoe een beest in sich uw beeld kan draghen,
 Ontbloot van alle re'en, een onvernufftigh hoen;
 Wat reden heeft u dit, of schijn van haar bevolen,
 Dat ghy oock selfs een hayr spitsvinnigh klijft in twee,
 End' schravelt om, end om al 't ghene dat verholen
 Lagh in uw buermans huys met niemand niet gemeen,
 Is 't goed, end soo het sou hem, end sijn daden prijsen
 Dan gaat men 't noch voor by, men soeckt alleen een lack,
 Men soeckt maar hoe mē magh hem schand, end hoon bewijsen,
 Uw naaste is een mensch, end daarom is hy swack,
 Een vraagh-al sal dan selfs noch in 't gemeen min dooghen,
 Dan dien hy sal verspien soo listigh als een valck,
 Hoe siet ghy soo een stroo in uwes naastens ooghē,
 End in uw eyghen oogh daar siet ghy nau een balck.

Desine matronas sectarier.

*Laat anders vrouwen
 Haar eer behouven.*

Plinius de Schrijver seyd
 Dat wanneer de Koeckoeck leyt,
 Dat hy in eens anders nest
 Dickmaals sijne eyers vest,
 End die worden onverhoed
 Van een ander uytgebroed :
 In des weerelds slim geslacht
 Sijn veel Koeckoecks die de kracht

Van

Van haar eyghen echt, end trouw
 Breken met eens anders vrouw,
 Die de vruchten van haar lijf
 Brenghen tot eens anders wijf,
 Ghene Koeckoecks sijn in 't woud,
 Dese hem in huysen houwt,
 Ghene vlieghe 's somers maar,
 Dese vliegt het gansche jaar,
 Ghene roepen steeds koeckoeck,
 Dese swijght stil in een hoeck;
 Die niet met dees koeckoecks gaat
 Is voorfichtigh in sijn daad,
 Die dees koeckoecks niet en quelt
 Is noch boven die gestelt,
 Die dees koeckoecks niet en slacht
 Heeft sijn lusten in sijn macht.

Genus, & divitias qui laudat aliena laudat.

*Die op goed, end' afkomst staat,
 Prijsst alleen eens anders daad.*

O Waterloose wolck! ô mensche weerd belacht!
 ô mensche sonder eer! hoe? wilt ghy altijd blaken
 Naar 't onverdoufde goed, end niet dan hoogheyd kraken,
 Die u, ô vuyle sloef, magh geven uw geslacht,
 End hanght u aan het lijf gelijk een losse vacht,
 Wat is uw geld, end goed? wat sijn 't doch al voor saken,
 't sijn messen in uw Ziel, end die u ergher maken,
 Het glinstert wel in 't oogh, maar dood u onverwacht,

Wat

Wat prijft ghy uw geflacht van boven ne^Aer foo feer,
 't fijn ander luyden die verdienden defe eer,
 Ghy fijt haar maar tot mist, uw vrienden ftaan verbolghen,
 Soeckt ghy in afkomst eer, wilt ghy in rijckdom heyl,
 Hier fla ick voor uw ooggh een oud, doch feker peyl,
 Laat uyt uw rijckdom dueghd , uyt d'afkomst vroomheyd
 volghen.

——— Sapiencia prima est
 Vindicta caruisse.

*Die noyt fal na vrake vvenschen
 Is de vijfte van de menschen.*

T Is een wijs mensch die kan sien
 Wat hy doen moet, of moet vlien,
 Maar noch wijfer is de man
 Die fijn fauten mercken kan,
 Alderwijft die sonder nijd
 Scheld fijns naaftens misdaad quijt,
 End verlost van vleefch, end bloed
 Noyt aan jemand vraack en doet.

P

Concor-

Concordia discors.

Daar de eendraght hoort te staan,
Koomt veel tvreedraght ingegaan.

D Eef' honden twee aan twee gaan nevens een gebonden,
Het jock is wel gemeen, maar elck een kiest sijn zy,
De eene wilt dit heen, de and're heeft gevonden
Een wegh die hem behaaght, end wilt soo wesen vry,

Sy trec-

Sy trecken teghen een, end' willen van een wesen,
 Sy konnen niet van een, het jock dat houd haar vast :
 Het waar wel dienstigh dat dit werde veel gelesen
 Van man, end' vrouw niet wel in eenen band gepast,
 Al sijn sy eens in trouw, nochtans soo sijn verscheyden
 De willen onder een, de eene die wilt soo,
 De ander die wilt dus, end' twilten met haar beyden,
 Sy sijn eens door haar echt, end oneens om een stroo.

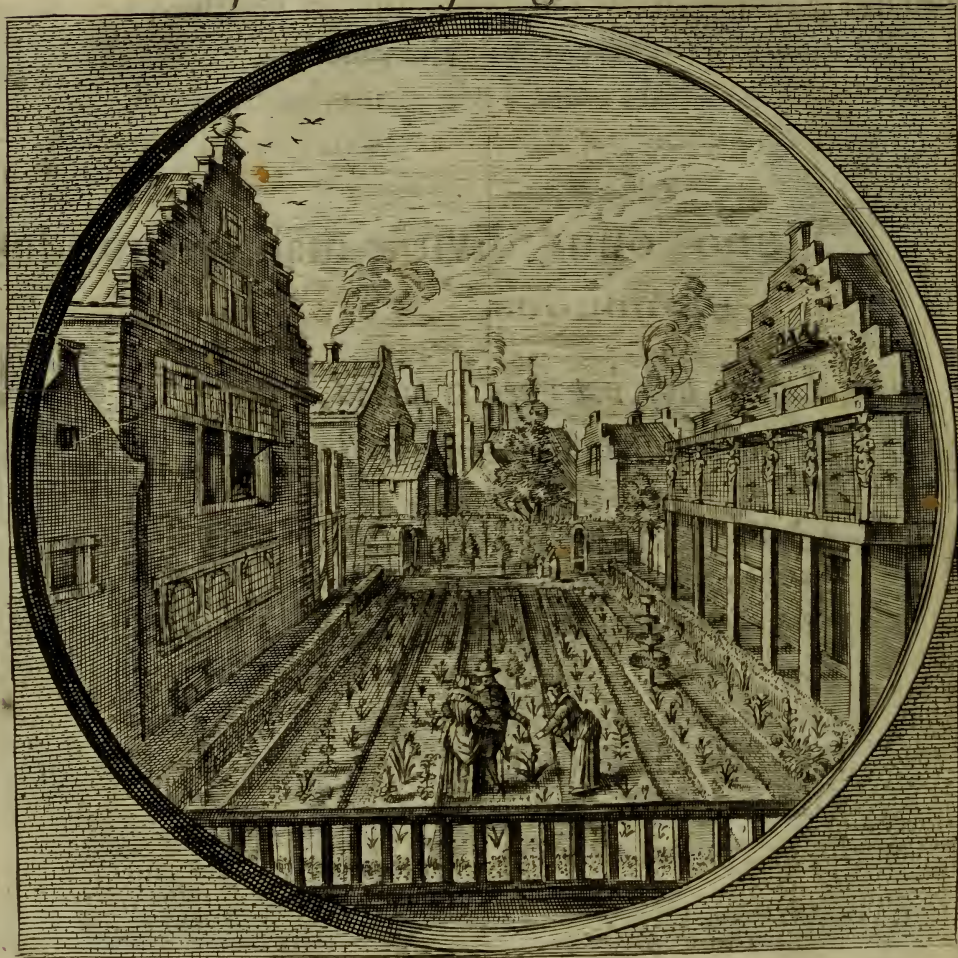
Honos onus, divitiæ malitiæ, mundus
 immundus.

*Lof is stof, het goed is quaad,
 's vveerelds lust op onrust staat.*

E Ere, rijckdom, 's vveerelds lust
 Sijn drye dinghen diemen kust,
 End nochtans is 't openbaar
 Dat sy onrust, end' gevaar,
 Dat sy dickvvils voor het goed
 Brenghen alle teghenspoed,
 Daarom dat my best beviel
 Sijn de lusten van mijn Ziel.

Ex minimis patet ipse Deus.

*Niet en is soo seer veracht,
Of het toont Gods groote macht.*

Niet isser oyt van God soo kleen, end' slecht geschapen,
Of 't wijst sijn Schepper aan,
Men kan uyt alle dingh gelijk met handen rapen
Dat God dat heeft gedaan,

Siet maar een plantjen aan, een struyckjen kleyn van waarden
 Het toont dat God daar is,
 Want 't wesen dat het heeft, koomt niet eerst uyt der aarden,
 Maar van Gods macht gewis,
 Het leven dat het heeft, kan niemand haar oock geven
 Dan God die boven leeft,
 Wanneer ghy oock aansiet de konst daar in verheven,
 De draatjens die het heeft,
 Het steeltjen met sijn blad, de worteljens seer teere,
 Soo moet ghy bersten uyt,
 End' segghen overluyd, dat niemant als de Heere
 Geschapen heeft dat kruyd.

*Bedenckinge op het eerste Capittel Genesis van
 de Scheppinghe des Weerelds.*

Altemet ben ick gewent
 Tot het nieuwe Testament,
 Altemet soo keer ick weder
 Tot der Sienders oude leer,
 Om als nu, end' dan mijn geeft
 Te vermaken aldermeest.

Nu soo valt my in de hand
 Moyfes dien God trouw bevand,
 Daar hy schrijft, vvat op een ry
 Van onf' God geschapen sy.

Eerst soo vvas het maar een klomp,
 End in een gemenghde romp,
 Duyfsteris had d'eerd bedeckt,
 Op de vvaters vvas gestreckt

Godes Geest, die door sijn kracht
 Al dit had uyt niet gebraght;
 Dit soo vvas de eerste stof
 Aller dinghen rouvv, end grof,
 Die niet eeuuvigh is gevveest,
 Soo men vvel by d' Heyd'nen leest,
 Want dat eeuuvigh is, is een,
 End ons God, end' Heer alleen,
 Oock soo is die stof te slecht
 Om te hebben sulcken recht,
 Hier uyt heeft het stercke vvoord
 Van onf' God doen komen voort,
 't gheen hy van dien tijden af
 Wesen, end gedaante gaf.

Op den eersten dagh soo is
 Van het licht de duylternis
 Af-gescheyden, end de nacht
 Teghen sijnen dagh gebraght;
 Siet het is volmaackt, end goed
 Wat des Heeren Wijsheyd doet.

Op den tweedeen dagh soo sprack
 Onse Schepper, ende strack,
 Door het spreken van sijn mond,
 Kreegh de weereld doe sijn rond,
 't Firmament werd als een kleed
 Wt gespannen wijd, end' breed,
 End de hemels hoogh gestelt
 Werden door haar loop gemelt:
 Siet het is volmaackt, end goed
 Wat des Heeren Wijsheyd doet.

Als de derde dag verscheen
 Weeck de aard, end zee van een,
 D'aard die in de waters lagh
 Werde gansch droogh dat men 't sagh,
 Oock soo gaf de aarde uyt
 Loof, end gras, end alle kruyd,
 End de boomen met haar top
 Refen in de hooghten op:
 Siet het is volmaackt, end goed
 Wat des Heeren Wijs heyd doet.

Op de vierde dag daar aan
 VVerd de Sonne, met de Maan,
 Lichten voor den dagh, end nacht
 Aan het Firmament gebracht,
 Dese sctheyden van malkaar
 Alle tijden van het jaar,
 Alle stonden van de tijd
 Staan in orden, sonder strijd:
 Siet het is volmaackt, end goed
 Wat des Heeren Wijs heyd doet.

's morghens op den vijfden dagh
 In de locht men vliegghen sagh
 Al 't gevoghelt, 't welck gevoeght
 In een schar, de lucht doorploeght,
 Oock soo krield' het blauwe diep
 Van de visschen, die God schiep,
 Van versctheyden slagh, end aard
 Werden daar by een gepaart:
 Siet het is volmaackt, end goed
 Wat des Heeren VVijs heyd doet.

Op den fecten dagh terftond
 Op de eerd men beesten vond,
 Alle dieren, groot, end kleyn
 Vulden daar het gansche pleyn,
 Op het lefte vverd een held
 Op, end' over d'eerd gestelt,
 In de vvelcke vverd geplant
 Reden, vvijsheyd, end verftand,
 Een getrocken uyt fijn zy
 Voeghde God tot hulp hem by:
 Siet het is volmaackt, end goed
 Wat des Heeren Wijsheyd doet.

Op den sevenften met luft
 Heeft de Schepper selfs geruft,
 Al des vveerelds groot beflagh
 Datter niet te vvesen plagh,
 Sonne, Maan, end Firmament
 Stonden nu te faam volend,
 Dies hy oock van ftonden aan
 Liet fijn rijcken feghen gaan
 Over defen dagh, ter eer
 Van hem als ons Opper-Heer:
 Siet het is volmaackt, end goed
 Wat des Heeren Wijsheyd doet.

Daarom fal de mensch altijd
 Loven fijnen God verblijd,
 Die uyt d'aard hem heeft vervveckt,
 End fijn macht vvijsd uyt gestreckt,
 Over al dat op het land
 Van de Schepper vvas geplant:

Groot soo is Gods macht alhier
 Die uyt niet soo menigh dier
 Sonder arbeyd met een woord
 Heeft in 't licht doen komen voort,
 Groot is oock de wijs heyd Gods
 Van de welck, als op een bots,
 Menigh hondert duysent dingh
 Elck een nieuw gedaant' ontfingh,
 Oock soo is sijn goedheyd groot
 Die vrywilligh sonder nood
 Med' gedeelt heeft aan de mensch
 D'hoope van sijn hooghste wensch.
 Dit, end wat hier meer op viel
 Dacht, end loofde mijne Ziel.

Lof der heyligher Vrouwen.

NU wel op, met soete toon,
 Die mijn Ziele sijt gewoon
 Te vermaken met uw sangh,
 Oock wel heele daghen langh,
 Wilt nu op een nieuwe wijs
 Singhen van der Vrouwen prijs,
 Laat de Mannen, oock hoe koen,
 Hooren wat een Vrouw kan doen.

Sara Abrahams gemaal
 Heeft met nederighe taal
 Haren Man genaamt haar Heer
 Tot haar eyghen lof, end' eer;

Q

Oock

Oock soo vword Rebeccaas vond
 Altijd by Gods volck vermond,
 Om dat sy een middel vand,
 Waar door Jacobs ruyghe hand,
 Niet belet door sijne stem,
 Isaacx seghen nam tot hem ;
 Debora die kloecke Vrouvv
 Bragt des viands heyr in rouvv,
 End haar mannelijck gemoed
 Heeft gansch Israël behoed ;
 Jahel met een stoute sin
 Smeet door 't hoofd een naghel in
 Van haar viand, die vervaard
 Lagh verborghen op de aard ;
 Esther heeft door haar gebed
 's Koninghs gramschap afgeset,
 End den Haman, nu verflouvt,
 Opgehanghen aan een hout,
 Anna, vol van Godes geest,
 Bad den Heer aan aldermeest
 Doe sy sonder spraack, of stem
 Hief haar lippen op tot hem.

Onder al het Vrouvv geslacht
 Iffer niemand soo geacht
 Als Maria, die vermaard
 Sels haar Schepper heeft gebaart,
 God, end mensch die vwaren t'saam
 Wonderlijck in haar lichaam,
 Om als mensch te vallen ne^{er},
 End' als God te rijzen vve^{er} ;

Stelt hier by Elizabeth
 Gansch onstrafbaar in Gods Wet,
 Die Mariam dede groet
 Doe sy haar quam in 't gemoet;
 Anna Phanuelis kind
 Al haar lust in Gods-dienst vind,
 Dien men in den tempel sagh
 Vasten, bidden nacht, end dagh;
 't Cananeefche Vrouvken me^e
 Moet hier vinden plaats, end ste^e,
 Haar geloof sal t' aller stond
 Klincken door eens yders mond;
 Wie en sal oock loven niet
 Die Mariam, die met vliet
 Hoorde Christi vvoorden aan
 Om het beste deel t'ontfaan,
 Die ons door een soet bevvijs
 Heeft geleert dat dranck, end spijs
 Moeten gansch niet sijn geacht,
 Alsmen naar den hemel tracht;
 Daar is oock een Magdaleen,
 Wiens geloof men sal verbr^een
 Alsoo langh als Christi leer
 By sijn volck sal sijn in eer,
 Tranen, als een vvater vloed,
 Storte sy op Christi voer,
 End met haar ontvlochten hayr
 Maackte sy die vveder klaar;
 Koomt nu oock, ghy Vrouvken, hier
 Die bevveeght door geeft, end vier

Balssem, myrrh', end wierooock koopt,
 End' naar 't graf seer haastigh loopt,
 Om te salven uwen Heer
 Tot dat hy verrijse we^er,
 Uw geloof, uw liefd', uw dueghd,
 End uw yver, trouw, end vrueghd
 Salmen loven over al
 Daarmen Christum preken sal;
 Lydia die purper kocht
 Moet hier oock sijn by gebroght,
 In' haar wooningh op dat pas
 Paulus doe ontfanghen was.

Al te segghen op sijn maat
 Dat op sulcke Vrouwen slaat,
 Die in waarheyd, end in geest
 Hebben haren God gevreesst,
 Die als lichten op die baan
 And're hebben voor gegaan,
 Dese naar haar weerdigheyd
 Af te beelden met beleyd,
 End te stellen op haar eer
 Is mijn penne veel te teer,
 Die haar swackte kent, end fiet
 Als haar vlucht om hooghe schiet,
 Maar vereyscht eens anders gunst
 Die door luyster van de kunst
 Kan de wiecken hoogher slaan
 Als gemeene berghen gaan,
 Hier is maar een staaltjen van,
 't ander is voor sulcken Man:

Stelt maar kortelijck daar by,
 Alle Vrouwen op een ry
 Die als Martelersſen ſijn,
 Om Gods woord gebraght in pijn :
 D'een gehanghen, of verſmoort,
 D'ander als een beeft vermoord,
 D'een gedolven, of onthoofd,
 D'ander van haar goed berooft,
 D'een vermaart door vierigheyd,
 D'ander door ſtandvaſtigheyd,
 D'een wel ſprekend in de VVer,
 D'ander vaſt in hoop geſet.

Daarom ſegh ick dat een VVijf
 Oock is kloeck in haar bedrijf,
 Meerder als een Man die doet
 Minder als eens Vrouws gemoed.

Leert dan, Vrouwen, uyt dit dicht
 Uvver aller ſchuld, end plicht,
 Dochters, eerlijck van gemoed,
 Die verlanght naar 't hooghſte goed,
 Leert hier door uvv evenbeeld
 Hoe ghy lof, end eere teelt,
 Dat uvv geeft, end haren aard
 Oock vvel in de hooghten vaart,
 Dat een heyligh Vrouvv geſlacht
 Is van hoogher ſtam gebraght,
 End daarom geboren hier
 Niet om eeckels, als een dier
 Dat in boſſchen beeftigh ſvveeft,
 Op te rapen, maar dat leeft,

End sijn wesen heeft naar hem,
 Die ons door sijn weerde stem,
 Die ons door sijn dierbaar bloed
 Heeft verkoren tot een goed,
 Dat gheen Vrouwe, noch gheen Man
 Sonder dueghd besitten kan,
 Slaat uw ooggh op gheen cieraat,
 Dat licht maar op wulpsheyd staat,
 Hier is schoonheyd, maar in dueghd,
 Die de Ziel, end geest verhueghd,
 Dese sullen Spiegghels sijn
 Die u met haar wederchijn,
 Die u met haar doen in daad
 Wijfen waar de hemel staat,
 Anders soo u dese eer
 Niet en prickelt, maar veel meer
 Uw van uwve plichten scheyd,
 Word u schande toe geleyd,
 Schande die u hier onteert,
 End hier na in druck verkeert.

Leert, ô Mannen, oock hier door
 Dat ghy treed het rechte spoor,
 Dat uw oordeel dat ghy velt
 Niet te seer na binnen helt,
 Dat ghy na uw eyghen hoofd
 Niet eens anders eer verdooft,
 Dat ghy u niet toe en schrijft
 Oock wat dat een Vrouw bedrijft,
 Die wel op een goed fatsoen
 Altemet wat groots kan doen :

Siet wat kloeckheyd, ende verstand
 In een Vrouw oock is geplant,
 Siet 't Geloof, end yver aan
 Die oock met haar Ziele gaan :
 Hoe is jemand dan soo vreemd
 Die een Vrouw de Schrift ontnemt ?
 Noch haar oock niet weerdigh kent
 Dat sy aan Gods Woord gewent,
 Even of sy niet en hiel
 Van den seghen van haar Ziel,
 Noch belofte voor haar was,
 Noch en wist wat dat sy las :
 't is een algemeyn gebod
 Van ons aller Heer, end God
 Dat een yder Man, of Vrouw
 Sijne Wet doorfoecken sou,
 End haar eyghen saligheyd
 Wercken in voorsichtigheyd,
 Spreeckt sy niet in Christi Kerck,
 Sy bevordert wel sijn werck ;
 We'er een ander is te stuer,
 End soo hard gelijk een muer,
 Alles vvat een Vrouwve doet
 Is maar quaad, al vvaar het goed,
 End een ander altijd kijft
 Altijd harde vvoorden drijft :
 End noch een soo verre gaat
 Dat hy oock sijn Vrouwve slaat,
 Fy ! sal dan een echte Man
 Wesen als een vvreed tyran !

't is uw eyghen vleysch, end bloed
 Die ghy al dees droefheyd doet.
 't is uw eyghe bedgenoot
 Die ghy schier van hertseer dood,
 S'is u even, end gelijk,
 Oock haar Ziel in dueghden rijk,
 Sy bestiert uw eyghen huys,
 Voed uw kinders reyn, end kuysch,
 Troost u oock wel altemet
 Als uw Ziel, of lijf wat let,
 Steeckt uw Hoop oock dickwils aan,
 Doet uw Liefde stercker gaan,
 Maackt oock wel dat overhand
 Uw, end haar Geloove brand :
 Hoe dan houd ghy haar verdacht ?
 End haar doen afkeerigh acht ?
 Sijt ghy meer begaaft met dueghd,
 Dat ghy uwer plichten hueght,
 Is een Vrouwe swack, end teer
 Gaat dan haar te voor in eer,
 Is uw wijfheyd, end bedrijf
 Meerder als van eenigh wijf,
 Laat sy u dan drijven aan
 Om noch hoogher op te gaan :
 Maar erkent het groote goed
 Dat oock God aan Vrouwen doet,
 Acht de dueghd, end vveerdigheyd
 Die in haar kan sijn geleyt,
 End een Vrouvv dan d'eere geeft
 Die oock in haar daden leeft.

*De uytterlijcke Godsdienst en behaaght Gode niet
sonder de innerlijcke.*

GHy die den Heere wilt sijn eer, end dienst betalen,
Op dat ghy niet en soud in desen deele falen,
Soo dient uw God oprecht, met gansche Ziel, end hert,
De uytterlijcke dienst alleen verachtet werd.
Wanneer ghy tot hem kooft met uwe offerhanden,
End ondertusschen draaght het bloed in uwe handen,
Ghy sijt een vloeck voor God, de Heer en achtet niet,
Want hy meest op 't gemoed, end 't innerlijcke siet.
De valsche Phariseen, end niet oprecht van gronden,
Die bliesen op de straat voor 't volck met open monden
Haar aalmoes, end haar dueghd, sy sochten voor, end' naar
De eere van de mensch met uytterlijck gebaar.
De balcken in haar ooghen end konden sy niet mercken,
Maar onder eene schijn bedeckten sy haar wercken,
Haar bidden was heel langh, maar door haar gierigheyd
Werd menigh weduws huys verslonden, end verleyd :
Daarom soo worden sy by graven vergeleken,
Die binnen in haar hol vol doode beend'ren steken,
Van buyten op gepronckt, sy pleegden dese kunst
Om soo te krijghen steeds der menschen eer, end' gunst.
Der huychelaren doen is niet als Cains vruchten,
Die God van hem verstiet, 't is niet als Achabs suchten,
Pilatus wiesch sijn hand, maar binnen in sijn Ziel
Hy meer van 's Keyfers gunst, als van de waarheyd hiel :
't is Joabs valsche kus, 't sijn Judas valsche groeten,
Wanneer wy onsen God maar naarderen met voeten,

Met lippen, of met mond, end leven als een guyt,
 Verachten sijn gebod, end slaan van achter uyt.
 Hoe dickmaals hoortmen God den Hypocrijt vervloecken,
 Die niet als met een schijn de heyligheyd wil soecken,
 Hy wil gheen offerhand, noch 't vette van een beest,
 Alleen bermhertigheyd behaaght hem aldermeest.
 Een hoer die pronckt haar op, sy schijnt niet om verwenschen,
 Maar binnen is sy vuyl, soo sijn oock dese menschen,
 Een appel aan den boom, wanneer hy hanght om hoogh
 Is dickwils binnen quaad, end schoon nochtans in 't oogh.
 Dat ghy een Enghel waart, end kond met duysend spraken
 Veel segghen van uw God, end Goddelijcke faken,
 End had de liefde niet in 't herte tot uw God,
 Noch tot uw naasten oock, soo waart ghy hem tot spot.
 Uw God die is een geest, daarom die hem wil eeren,
 Moet tot hem in den geest, end in der waarheyd keeren,
 Wat baat het u, ô Jood, dat ghy uw lichaam wascht,
 Soo ghy niet op de dueghd, end ' goede wercken past?
 't besnijden is gansch niet, de voorhuyl niet met allen
 Om teghen onse sond Gods toorne te doen vallen,
 Maar een oprecht geloof, 't welck door de liefd heeft kracht,
 Alleene de beloft van 't eeuwigh leven wacht.

——— Homo non sibi tantum,
 Sed natus est & proximis.

*Betracht uwv heyl soo seer ghy meught,
 Maar doet oock aan uwv naasten dueghd.*

AL't ghene dat ghy sult oyt nemen by der hand,
 Al waar't oock met uwv schaad, hebt daar in altijd voren

De eere van uw God, end sijnen naam besworen,
 Maackt dat uw vierigh hert hier toe met yver brand,
 End let dan op u selfs, maar als de goedheyd Gods
 U weder heeft gebaart, dan word ghy oock herboren
 Tot uwen even-mensch, end tot sijn heyl verkoren,
 Door liefde, die haar scheyd van wrevel, end van trots,
 God is haar eerste wit, sy gaat van voren aan,
 Noch sal oock op haar selfs geduyrigh blijven staan,
 Maar dringt geduyrigh voort, staagh denckend aan haar plichte,
 Een keerse houd haar licht in 't branden niet alleen,
 Maar maackt het aan de mensch door stralen oock gemeen,
 Soo sal een saligh man een ander oock verlichten.

Conscientia peccati maximum est malum.
 Vacare culpâ maximum est solatium.

*Een quaad gemoed baart groote pijn,
 Die uvel doen blijd, end vrolijk sijn.*

DAAR is ter weereld niet soo schrickelijck te vinden,
 Dan een beanght gemoed dat wroegend is, end' boos,
 Het gaat u achter aan gelijk een buel altoos,
 End soeckt u over al door onrust te verflinden :
 Daar teghen isser gheen soo wenschelijcke lust,
 Dan een gemoed, end Ziel in God de Heer geruft,
 Al waar 't schoon dat ick waar in 't midden van de baren,
 In bosschen, in een kuyl, op berghen, of in dal,
 Verarmt, verjaaght uyt 't land, berooft van goed'ren al,
 Gheen quaad my deren kan, gheen nood my kan beswaren,

De dueghd is my een muer, de dueghd is my een schild,
De dueghd die geeft my vrueghd, de dueghd het wroegé stilt.

Sis vitæ, mortisque memor.

*Op des doods, end' 's levens vyet
Stadigh, end' vvel ernstigh let.*

HOe seker is de dood, end wat haar volghen sal,
Onseker is de tijd, end uyre van ons leven,
't kan dueren hondert jaar, 't kan schielijck ons begeven,
Het tobbelt om, end om juyft even als een bal,
Nu sal een wijs vernuft aansiene dit geval,
Soo stadigh tot wat goeds te leeren sijn gedreven,
Al waar sijns levens loop van Gode voor geschreven
Tot hondert jaar, end bet hier in dit tranen dal;
Maar weder sal hy soo sijns levens loop bedacht
Besteden, end' daar op soo altijd nemen acht,
Al waar 't hy morghen moest, ja nu oock daadlijck sterven,
Ja wien selfs noyt de dood kan komen onverwacht;
Wel saligh is de man die dit, end dat betracht!
Sijn leven is tot rust, sijn dood is 't leven erven.

Nec metuit mortem bene conscia vita,
nec optat.

*Een goed' gemoed in God de Heer
Noch hoopt, noch vreeft den dood te seer.*

Die ontijdigh hoopt de dood
Is van alle wijs heyd bloot:

Die kleyn-moedigh voor haar slaan

Vrees en is niet wel beraan :

Waarom sal ick met verlangh

Hopen naar het gheen maackt bangh ?

Waarom sal ick vreesen 't gheen

Niemand en kan overtreⁿen ?

Waarom sal ick soecken haar ?

't leven valt my niet te swaar :

Waarom sal ick vreesen dat

Als ick ga in Godes pat ?

Waarom hopen ? ick en kan

Niet een uyre doen daar van :

Waarom vreesen ? want ick sal

Leven mijn geset getal :

Hoop ick ? mooghlijck wil de Heer

Dat ick hier noch loof sijn eer :

Waarom vrees ick ? want mijn God

Seyd my toe een beter lot :

Daarom sal foodanigh hert,

Dat in God gesehent werd,

Duyvel, Helle, dood tot spijt,

Na de dood voor sijne tijd

Niet verlanghen, noch verbaast

Vreesen, als sy koomt in haast.

Calamitosus non est quem sæpè judicas.

*Die ellendigh sijn in schijn,
Niet altijd ellendigh sijn.*

HEt is een wreed gemoed, end' onbermhertigh mensch,
Die met een ander spot alst niet gaat naar sijn wensch,
Die oordeelt uyt het quaad, end ongeluck van buyten
Dat die de Heer besoeckt sijn boeven, ende guyten,
Gods oordeel dat begint eerst van sijn eyghen Huys,
End die hy meest bemint besoeckt hy meest met kruys.
God proeft door ongeluck ons vromigheyd, end dueghden,
End om te sien onf' hoop, berooft hy ons van vrueghden,
Was Paulus daarom boos om dat de adder quam
Gespronghen aan sijn hand? was God op Abram gram,
Om dat hy hem gebood sijn eyghen soon te slachten?
Was Job in ongena, om dat hy moest verwachten
Aan lichaam, goed, end' eer, aan kind'ren sulcken slag?
Des Heeren ooghe steeds op sijn vertrouwen sagh:
Wat meynt ghy dat het is een teycken van Gods toren,
Dat hy sijn kind kastijsd om niet te gaan verloren?
Soo betert dan uw sin, end' oordeelt niet soo stout,
Dat die het teghen gaat, moet wesen een rabout.

Vergelijkinghe tusschen het oordeel Christi

over de saligheyd der menschen. Matth. 5.

ende des Poëets Martialis lib. 10, Epigr.

D At des menschen leven doet
 Zijn geluckigh, ende goed,
 Zijn die dinghen die ick al
 Hier beneden stellen sal,
 Niet gelijk het de Poët
 Martialis ons afmeet,
 Alhoewel in foet Latijn,
 End dat dese dichten sijn,
 Die hy daar van heeft gestelt,
 Oock met schijn; end sijn getelt
 Onder dinghen die den mensch
 Geven op der aard sijn wensch:
 Maar soo 't Christi weerdigheyd
 Selver ons heeft toege seyde,
 Is wat anders ons geluck,
 Dat hier volght van stuck tot stuck,
 Saligh is die Man gewis
 Die in geest vernedert is,
 Die verslaghen van gemoed
 Valt sijn Heer, end' God te voet.
 Vry sal oock van al ellend
 Wesen na sijns levens end,
 Die, de weereld tot een spot,
 Truert, end sucht naar sijnen God.

Saligh sijn
 De arme
 van Geeste.

De crueri-
 ghe.

Saligh

De facht-
moedighe.

136
Saligh is oock sulck een mensch,
't sal hem gaan naar 's herten wensch,

Die fachtmoedigh is van hert,
Niemand leed doet, ofte smert.

Die hon-
geren, ende
dorften na
de gerech-
tigheyd.

Oock soo sal hy sijn verfaat
Die naar recht, end' vroomheyd staat,

End wiens Goddelijcke lust
Niet dan door God word gebluft.

De berm-
hertighe.

Oock soo word de saligheyd
Al den ghenen toe gefeyd,

Die in hares naastens pijn
Metter daad bermhertigh sijn.

Die reyn
van herten
sijn.

Ghy die oock van herten sijt
Reyn, end ongeveynst altijd,

Sult des Heeren aangesicht
Sien in 's hemels hooghste licht.

De vreed-
same.

Wel geluckigh sal oock sijn,
Die door 't vriendelijck aanschijn

Vande vrede tweedracht slijft
Viand van de nijd, end twist,

Die om de
gerechtig-
heyd ver-
volgh lij-
den.

Saligh noemt oock Christus hem,
Die vervolght word om sijn stem,

Die de waarheyd met sijn bloed
Sal bevestighen voor goed.

Alle die met spot, end smaad,
Of met laster, of met haat

Van de menschen sijn beswaart,
Oordeelt God den hemel waard.

Laat nu Martialis vry
Met sijn veersfen komen by,

Daar soo grooten onderscheyd
 Tusschen beyden is geleyt,
 Als de hemel inder daad
 Van de aard verscheyden staat :
 Want de vrueghd die hem vermaackt,
 Niet als voor het vleesch en smaackt.
 Geld, end rijckdom langh bewaart,
 Die ons sorgh, noch moeyte baart,
 Die ons door ons vriendens dood
 Koomt gerolt als in ons schoot,
 Land dat goede vruchten draaght
 Is maar dat het vleesch behaaght :
 Al de weereld weet oock wel
 Dat die rijck is heeft gequel,
 Dat de rijckdom haast vergaet,
 Dat de rijckdom ons verraet,
 Dat de rijckdom van de rot
 Word gegeten, end de mot,
 Soo een ongestadigh goed
 Kan niet troosten ons gemoed :
 't is wel goed te leven stil,
 Wel gerust, end naar sijn wil,
 Met een vierken voor de schêen,
 Sonder twist, gesond van lêen,
 Niet te weynigh, niet te seer
 Sijn belast met staat, of eer,
 Datmen in eenvoudighheyd
 Leve met voorsichtigheyd,
 Datmen vrienden sich vergaert,
 Die ons sijn gelijk van aard,

Wel voorſien, op d'oude wijs,
 Van gôen dranck, end van goe ſpijs,
 Daar de tafel noch op gunſt
 Niet en is gedeckt, noch kunſt,
 Met een Huyſvrouw aan ſijn zy
 Niet te ſtuer, end' niet te bly,
 Wel te ſlapen, end' geruſt
 Niet te langh, maar naar ſijn luſt,
 Niet verſopen in de wijn,
 Met ſijn ſtaat te vreden ſijn,
 Niet te vreeſen ſtervens nood,
 Niet te hoopen naar de dood :
 Maar dit is gheen eeuwigh heyl
 't ſijn gheen dinghen ſonder feyl,
 Oock ſijn eyghen hert, end ſin
 Heeft niet dan wat weereldſch in,
 Sulck een goed en is oock niet
 Dat yet by ons God bedied,
 Sulck een goed geeft gheen gemak
 Teghen 't ſware ſonden-pack.
 't is maar goed dat op der aard
 By de menſchen yet is waard.

Daarom acht ick Chriſti Leer
 Voor mijn alderhooghſte eer,
 Voor het alderbeſte goed
 Dat mijn Ziele trooſten moet,
 Als ick deſe leer betracht
 Ganſch de weereld ick niet acht,
 Die in Chriſto vrueghde vind,
 Martialem houd voor wind.

Ne Iupiter quidem omnibus.

*Godes vvercken in't gemeen
Niet behaghen yder een.*

M En vind hier op der aard veel menschen soo vermeten,
Die in Gods wercken selfs noch yet te laken weten,
De eene klaaght dat God hem al te seer aantast,
End dat des Heeren straf niet op sijn misdaad past.
De and're sal de lucht vervloecken, end beschelden
Wanneer sy is ontstelt, de derde derft vermelden
Waarom dan God de Heer dan sulck een volck laat gaan,
End dan wêer in genaad een ander wil ontfaan.
Sy slachten Israël, die in Gods raad dorst treden,
End alst hem teghen gingh, strax waren sy t'onvrede,
Dan riepen sy om spijs, dan moester water sijn,
Dan duerde haar te langh de brandighe woestijn.
Hoe derft ghy dan, ô mensch, uw God soo teghen spreken,
Daar ghy maar mensch en sijt, ja selfs van God geweken,
Ist wonder dan dat yet aan 's menschen doen ontbreeckt,
Daar menigh laster-mond God selver teghen spreeckt.

Hic finis ad alta levatis.

't Eynde van te hoogh te slaan
Is een haastigh ondergaan.

'T Boutfel dat sijn naalde slaat
Naar den hemel, ende gaat
Met sijn cierlijck schoon vertoogh
Boven alle huysen hoogh,

Heeft een uytterlijcken schijn
 Van een mensch die trots wil sijn.
 Sulck een Toren heeft wel eer
 Son, end sijne stralen meer,
 Of de Son in 't Oosten viert,
 Of hy na het Zuyden swiert,
 Of wanneer hy weder daalt
 Daar hy sijne plaats bepaalt,
 Maar wanneer de Noorde kop
 Spert sijn stuere kaken op,
 End door haghel, end tempeest
 Treft de hooghten aldermeest,
 Dan soo doet 't onstuymigh weer
 Hooghe Torens vallen neer.

Soo een mensche die in 't oogh
 Boven alle ander hoogh,
 Staat verheven in geweld
 Word seer haast ter neer gevelt:
 Pharo was seer groot van macht
 Die Gods volck in lijden braght,
 Maar is hy niet met sijn heyr
 Gansch versopen in het meyr?
 Adoni-Befek die las,
 Doe hy overwonnen was,
 Sonder duymen, sonder teen
 Kruymtjens die daar vielen heen:
 Abfalon die nam den kroon
 Tot sijns Vaders spijt, end hoon,
 Maar verwarret in een tack,
 Daar hem Jöab oock door stack:

Sanherib was trots, end stout,
 Opgeblasen, onverflouwt,
 Doch de Enghel met sijn sweerd
 Slaat sijn Legher gansch ter eerd :
 Belsasar met luyfter sat
 Aan de tafel daar hy at,
 Goude vaten wonder schoon
 Stonden daar met pracht ten toon,
 Maar God met sijn stercke hand
 Schreef sijn vonnis aan de wand,
 Schrick, end beven quam hem aan,
 End daar na is hy vergaan :
 Haman was een Prins geacht,
 Trots van hooghmoed, end vol pracht,
 Maar die voortijds was bemint,
 Aan een galgh sijn eynde vind.
 't was Herodes die als God
 Werd gedient tot Godes spot,
 't was de selfde man die t' huys
 Werd gegeten van de luyt :
 Cræsus was der Lyden Heer,
 Cyrus smect hem gansch daar nêer,
 Cyrus met sijn volle macht
 Van een Vrouw is omgebraght :
 Vele Princen hoogh bestraalt
 Sijn van eer tot schand gedaalt ;
 Siet den Koningh Dionys,
 Al hoe wel geleerd, end wijs,
 Maar om dat hy was te boos
 Is geworden rijckeloos,

End op dat ghy fiet te recht
 Hoe een hooghte word geslecht,
 Die den Schepter had geschend
 Heeft hem tot de Plaek gewent,
 End die Heer van Landen was
 Voor den Kinders A. B. las:
 Binnen Roomen was daar oock
 Een Seianus, die als roock
 Is vergaan in korte tijd
 Door sijns Keyfers sware nijd :
 Eertijds sijn Tarquinius,
 Cæsar, Brutus, Cassius,
 Gansch vervallen met de Vrouw
 Cleopatra in den rouw.
 Jongher eeuwte weet noch bet
 Hoe de felle Bajazeth
 Van de loofse Tamerlaan
 In een hutte werd gedaan :
 Jan van Leyden, Knipperdolck,
 Heeren van het Munsters volck,
 Hanghen noch verheven hoogh
 Tot een spot in veeler oogh.
 Al de sanden van de Zee,
 Al des Hemels sterren mêe,
 Sal ick tellen, eer ick kan
 Hier verhalen man voor man,
 Die van staat, van eer, van goed,
 Sijn versmeten onder voet,
 Gunst van menschen is als ijs,
 Lichter als een bevend rijs,

Die hier op vertrouwen sal
 Koomt gewis tot swaren val.
 Eer, end rijckdom maect ons trots,
 Maar gelijk als op een bots
 Eer, end rijckdom haaft vergaan,
 Vallen oock die daar op staan:
 Daarom seght, de Heer, die leeft,
 Die sich hier vernedert heeft,
 Sal verheven sijn in eer,
 Maar die haar verheffen seer
 Sullen tot der hellen grond
 Dalen, end vergaan terstond.

Het onderscheyd des Ouden, ende Nieuwen Testaments.

HOe wel de gansche Schrift van God ons is gegeven,
 Op dat de mensch daar naar sou richten heel sijn leven,
 Hoe wel dat alle beyd het Oud, end Nieuw Verbond
 Gesproken sy van God, end sijnes Geestes mond.
 Nochtans soo sijn dees twee in menigh deel verscheyden,
 End 't eene kan ons wel, maar 't ander verder leyden,
 Daarom soo heb ick lust om eens dit onderscheyd
 Te brenghen aan den dagh, te toonen hoe het leyt.
 Wilt ghy te recht verstaan, wie dat ons heeft geschapen,
 Hoe wy door sonde sijn gevworden 's Duyvels knapen,
 End vvie ons van sijn jock alleen verlossen kan,
 Leeft 't Oude Testament, dit sal 't u vvijfen an.
 Die 't Nieuwve Testament van herten soeckt te lieven,
 End 't Euangeli-boeck sal lesen, of de Brieven,

Die sal daar duergaans in beschreven vinden klaar,
 Hoe wy door Christum sijn herschappen wonderbaar.
 In 't Oude Testament is God meest aangetoghen
 Met strengigheyd, end toorn, in 't Nieuwe heel bewoghen,
 In 't Oude werd geleyd het volck door strenghe Wet,
 In 't Nieuwe sijn voor ons veel Wetten afgeset.
 Moyses met al sijn last en konden sy niet draghen,
 Maar Christi jock is licht, end beter om te waghen,
 Het Oude Testament belooft Messiam maar,
 Doch 't Nieuwe Testament dat maackt hem openbaar.
 Het Oude beeld ons af met duystere manieren,
 Hoe dat in 't Nieuwe God de saligheyd sou stieren,
 In 't Oude word het Lam geslachtet als een Beeld,
 In 't Nieuwe koomt het Lam dat onse sonden heelt.
 Het Oude laat ons sien den Priester met sijn kleeren,
 Die alle jaars eens bad in 't Heylighdom des Heeren,
 Maar 't Nieuwe laat ons sien den Priester die daar gaat
 Door bloed tot onsen God, end word onf' Advocaat.
 Het Oude wascht wel af des lichaams vuyle wesen,
 End recht een Slanghe op om siecken te genesen,
 Maar 't Nieuwe leert heel klaar, hoe dat wy door het kruys
 Des Heeren sijn verlost geworden, end heel kuysch.
 Het Oude heeft gewacht op onse saligheden,
 Maar 't Nieuwe heeft gesien den Heyland onser vreden,
 Het Oude duergaans spreekt van 't schoon beloofde Land,
 Van honigh, ende van melck, end van een aardschen stand.
 Maar 't Nieuwe wijst ons aan het Canaan hier boven,
 End' leert ons onsen God om 't eeuwigh leven loven,
 In 't Oude was oock wel beloft van saligheyd,
 Maar niet soo klaar als hier, end duysterlijk beleyd.

In 't Oude was Gods Geest maar sparigh uytgegoten,
 In 't Nieuwe hebben wy hem rijckelijck genoten,
     In 't Oude heeft Gods dienst een seker plaats gehad,
     In 't Nieuwe is Gods dienst gebonden aan gheen Stad.
 In 't Oude gingh in swangh de waarheyd voor te segghen,
 Propheten waren daar, in 't Nieuw die d'Oud' uyt legghen,
     In 't Oude werd het kind besneden aan sijn vleysch,
     Maar nu in 't Water-bad verwisselt desen eysch.
 In 't Oude was 't verbond aan Abrams saet gebonden,
 In 't Nieuwe werd het Woord tot alle volck gesonden,
     Het onderscheyd 't welck was van Heyden, end van Jood',
     Dat werd door Christi kruys vernietight, end' gedood.
 Het volck van 't Oud Verbond werd by een kind geleken
 't welck onder Vooghden staet, in 't Nieuwe is geweken
     De schaduwē der Wet waar mede Godes tolck
     Behiel in vrees, end tucht dat vleeschelijcke volck.
 Soo veel dan als het klaar gaat boven 't gheen is duyster,
 Sal boven 't Oud Verbond het Nieuwe hebben luyster,
     Dit heeft, maar dat belooft, dit siet, end' tast ons heyl,
     Het ander siet het maar als door een wolck, of seyl.
 Geluckigh sijn wy dan, die sien, end kunnen hooren,
 't gheen in het Oud Verbond noch ooghen, noch oock ooren
     Oyt hebben of gesien, of oock gehoort van hem,
     Die in het Nieuw Verbond laat hooren sijne stem.
 Laat ons dit groot geluck door traagheyd niet verachten,
 Maar steeds op Christi leer, end' sijn geboden wachten,
     De saligheyd is klaar, het voorbeeld is voor by,
     Gelooft, end betert u, ghy sijt van sonden vry.

*Klaagdicht op den naam van de Gemeente onses
Heeren Jesu Christi binnen Zieric-Zee over het droe-
vighe afsterven haars Eerweerdighen, ende Godsali-
ghen Leeraars D. Laurentij Boenaard, overleden den
24. Novemb. Anno 1620.*

DOe Elias voer om hoogh,
End naar sijnen Schepper toogh,
Doe hy met sijn waghē rēe,
End de hooghe locht doorsnēe,
Stond bedroeft, end sagh als slecht
Elifeüs sijnen knecht,
Gansch verbaast hy stond en keeck,
Doe sijn Meester van hem weeck.

Even soo is onse staat
Nu ons Herder van ons gaat,
Nu hy naar den hemel vaart
Laat hy ons staan op der aard,
Daarom sal ick droef, end bangh
Na hem fenden dit gefangh,
Een gefangh van druck, end pijn
Sal mijn gansche reden sijn.
Nu, mijn Ziele, swaar belaan,
Treckt dan rouw, end droefheyd aan,
Laat nu varen uw gewaat
Dat vvat op de blijdschap slaat,
Voor uvv lacchen koomt met sucht,
Stort hier tranen voor genucht,
Langhs de strate langhsaam treed,
Sleept uvv hert, end niet uvv klead,

Hest uw ooghen, end gesteen
 Opwaarts naar den Hemel heen,
 Wegh dan vrueghde met haar schijn,
 Wat sou nu mijn vrueghde sijn !

Die ons dickwils in de nood
 Nam de vreesse van de dood,
 Light nu door het sterck geweld
 Van de dood ter nêer gevelt :
 Die mijn Ziele door sijn mond
 Dickwils heeft gemaackt gefond,
 Als sy nu of hier, of daar
 Was gekomen in gevaar,
 Light nu van sijn spraack berooft,
 End van 't roepen af geslooft,
 Die ons wees de rechte baan
 Om tot onsen God te gaan,
 Heeft de bane af gerent,
 End bekomen 't saligh end,
 Die uyt yver tot Gods Kerck
 Willigh heeft gedaan sijn werck,
 Die sijn schapen heeft bemind
 Als een Vader doet sijn kind,
 Die uyt liefde heeft bevveent
 't ongelooft van sijn Gemeent,
 Die onf' sonden, end haar vrucht
 Heeft bestraft met ongenucht,
 Die ons vvêr vertrooltingh gaf,
 Light besloten in het graf,
 Als ick in den Tempel ga
 Strax soo volght my droefheyd na,

Als ick oock den stoel bemerck
 Daar hy plagh te doen Gods vverck,
 Als ick sie de Schapen aan
 Daar hy over plagh te gaan,
 Die hy aan dees vette vvey
 Met sijn Mede-Herders ley,
 Dan soo berst ick overluyd
 In veel droeve vvoorden uyt,
 Dan soo vvensch ick naar sijn stem,
 Naar sijn sorghe, dan naar hem,
 Maar devvil mijn Heer, mijn God
 Hem nu gunt een beter lot,
 Houd u dan, mijn Ziele, stil
 Onder sijne Wet, end vil,
 Wilt hem dan sijn vrueghd, end rust
 Niet benijden om uuv lust.
 Ondertusschen sal mijn plicht.
 Lichten door dit droevigh dicht,
 Sijn gedachtenis voort aan.
 Sal by ons in vrede gaan.
 Sulck een Herder vvas op aard
 Vry vvel dobbel eere vvaard,
 Want hy vvas ons als een Wet
 In sijn handel onbesmet :
 Godes Woord dat snêe hy vvel,
 Teghen sonden vvas hy fel,
 In 't vertroosten vvas hy soet,
 In 't vermanen vvonder goed,
 Och ! hoe vreeszaam vvas sijn Ziel
 Dat my altijd vvel beviel,

Menigh op geresen twiſt
 Is door ſijn beleyd geſliſt,
 Menigh kranck geloovigh menſch
 Bracht hy tot ſijns herten vvenſch,
 End der ermen leeghe hand
 Kreegh by hem oock onderſtand,
 Teghen 's Pauſdoms valsche Leer
 Was hy kloeck, end veerdigh ſeer,
 End een ſtoute laſter-mond
 Hy geduyrigh teghen ſtond:
 Deſe Herder vvord gemiſt,
 Deſe Viſſcher niet meer viſcht,
 Dees Baſuyne klinckt niet meer,
 Deſe Leeraar light ter nêr,
 Deſe Werckman heeft gedaan,
 Deſe Wachter is gegaan,
 Deſe Planter niet meer plant,
 Deſe Keerſ is uyt gebrand,
 Deſe Dienaar heeft ſijn tijd
 Wt gedient, end is verblijd.
 Als hy in den Tempel ſtond
 God ſijn Heer hem vverckend' vond,
 Midden in ſijn Oughſt hy vvas
 Als hy moest verhuuſen ras,
 Als hy van het Oordeel ſprack
 Quam de Heer, end riep hem ſtrack,
 Met het leſt hy beſigh ſtond,
 't leſt beſtorf als in ſijn mond,
 't leſte dat hem tot op 't leſt
 Stond als voor ſijn ooghe geveſt,

't leste dat hy voor ons las
 Christi leste komste was.
 God die raackt' die trouwe tongh'
 Die soo menigh Lof-sangh songh,
 D'eene sijde van sijn stand
 Werd ontmachtight door sijn hand,
 God die gaf sijn Dienaar rust
 Die hem had gedient met lust.
 Maar, ghy menschen wie ghy sijt,
 Vol van wrevel, end van nijd,
 Vyanden van Godes Kerck,
 Spotters van sijn heyligh werck,
 Waarom wilt ghy Godes raad
 Duyden tot uws naastens quaad?
 Meynt ghy dat de Heer als gram
 Heeft gemaackt sijn leden lam?
 Hoort doch wat de Heere sprack
 Doe sijn volck in sonden stack,
 Ick sal uwe tonghe slaan
 Dat ghy sonder spraack sult staan,
 Dat sy aan uw' raken vast
 Kleven sal, tot straf, end last
 Van Israël, van mijn volck,
 Daar ick u fond' als mijn tolck,
 Om dat Juda blijft soo stout,
 End niet van mijn woorden houd,
 Soo sprack onse Heere wel
 Eertijds aan Ezechiel.
 Leert dan 't is ons eyghe straf
 Dat hy hem van ons ruckt af,

Leert dat droefheyd, sieckt, end kruys
 Aldermeest sijn in Gods huys,
 Leert dat in dit tijdlijck quaad
 Niet bestaat des Heeren haat,
 Leert dat sulcke siekten sijn
 Alderminst gemenght met pijn,
 Leert dat God op een manier
 Niet en neemt den mensch van hier,
 Leert van Christo als gewis
 Dat die Knecht geluckigh is,
 Die wanneer sijn Heer koomt gaan
 In sijn werck sal besigh staan.

Maar ghy aan Gods Kerck getrouw
 Die met my nu sijt in rouw,
 Wilt op haar uw ooghen slaan
 Die u hebben voor gegaan,
 Die Gods woorden spraken reyn
 In 't bysonder, in 't gemeyn,
 Volght haar wandel, naar haar doen
 Wilt oock uwe ganghen spoen,
 't eynde van haar gansche loop,
 Van haar strijden, van haar hoop,
 Sal u wesen 't eenigh end
 Daar ghy al uw doen naar wend,
 Wilt oock nu op dese stond
 Dencken op uws Leeraars mond,
 Siet met Eliseï oogh
 Naar den Hemel, naar om hoogh,
 Daar soo word hy nu gekroont,
 Wt genaad sijn dienst beloont,

Daar soo heeft hy nu genucht
 Daar onf' Ziele noch om fucht;
 Bid maar dat God by ons laat
 Sijnen Mantel nu hy gaat,
 Dat fijn Leere nacht, end dagh
 In ons herte blijven magh.

Vendibili vino non opus est hederâ.

*Men hanght gheen kranssen voor de duer,
 Wanneer de wijn neemt wyt in guer.*

WAnneer de wijn is goed, end naar ons mond fal smaken,
 Soo is het niet van nood daar kranssen om te maken,
 De smaack, de rueck, 't koluer die geeft ons vast bewijs,
 Of oock de wijn is goed, end halen magh den prijs.
 Soo ist oock met de mensch, naar dat hy hem fal draghen,
 Of qualijck, of geschickt soo fal hy ons behaghen,
 Hy hoeft gheen lof van ons, laat blijcken sijne daad,
 Soo salmen sien of lof, of oneer na hem gaat.

*Lofdicht over de geboorte onses Heeren,
 ende Salighmakers Jesu Christi Anno 1621.*

DIt is de aangename dagh
 Doe Christus in de kribbe lagh,

Dit is de aangename uyr
 Als Godes Soon lagh in de luyr.
 Op defen dagh soo quam het Woord
 Dat God verfoende doe verstoort,
 Op dese uyr soo werd het Mensch
 Om uyt te voeren onsen wensch,
 Dit is de dagh dien Abram fagh
 Verhueght van Geest, vol Ziels gewagh,
 Dit is de uyr op welck het Saat
 Als winner op de Slanghe staat,
 Dit is de dagh, doe Silo quam
 Eer God den staf van Juda nam,
 Hy is alleen ja die Propheet
 Daar Moyfes langh te voor van weet,
 De Sterre die uyt Jacob rijft,
 End' ons des levens wegghen wijft,
 Hy is eens Magets Soon alleen
 Die God met ons sou sijn gemeen,
 Een Soone die daar groote kracht
 Op sijne schouders heeft gebraght,
 Wiens naam is Wonderlijck, end Raad,
 Met Kracht hy sijn vianden slaat,
 Wiens naam is Eeuwigh Vader, Held,
 Een Prince die den Vrede stelt,
 Een spruyt uyt Juda op gestaan,
 Op wien Gods Geest is rusten gaan,
 Wiens uytgangh is van eeuwigheyd,
 End' in der tijd met onderscheyd,
 Van eeuwigheyd is God sijn naam,
 End' in der tijd oock Mensch te saam:

Johannes noch in 's Moeders lijf,
 Met banden als besloten stijf,
 Sprangh als de Moeder van dit Kind
 Haar selven by sijn Moeder vind,
 De Enghelen met bly geschal
 Dit Kindeken oock loven al,
 De Herders gaan naar Bethlehem
 Gehoorzaam aan der Eng'len stem,
 De oude Simeon verblijd
 Op 't hooghste sijnde doe ter tijd,
 Wanneer hy 't Kind in d'ermen nam,
 Hy wenschte dat de dood maar quam,
 End Anna, die een Dochter was
 Van Phanuel, hem loofde ras.

Sijt wellekom geboren Kind,
 Dat God de Vader heeft bemint,
 Laat uw Geboort in overvloed
 Ons brenghen al het hemelsch goed,
 Soo wifcht ons onse sonden uyt
 Die eerst uyt ons geboorte spruyt,
 End' die wy selver in der daad
 Bedrijven als ons leven gaat :
 Dan sullen wy met aller vrueghd
 Ons voughen tot uw' wil in dueghd,
 Dan sullen wy tot uwer eer
 U Psalmen, end' lof singhen, Heer.

In vitium facilis descensus, ab illo
Sed revocare gradum labor est.

*Quaad te doen is eer gedaan
Als van sonden af te staan.*

Licht soo sietmen dat een visch
In het net verwarret is,
Maar beswaarlijck kan hy wêer
Nemen uyt het net sijn keer:
Licht soo vallen wy in 't quaad,
Tot de sonden, tot misdadaad,
Maar beswaarlijck, end' met pijn
Keertmen tot des dueghs aanschiijn.

*Van de nietigheyd, ende onmacht der men-
schen in 't wercken harer saligheyd.*

O God, end' Heer, ô Schepper groot van machten,
Om goed te doen geeft my genaad' end' krachten,
Want als ick sie my in mijn selven aan,
'K en kan voor u in 't minste niet bestaan.
Indien het goed van boven af moet dalen,
End dat uyt ons niet heylighs is te halen,
Waar is een mensch soo verre dan verblind
End roemt dat hy 't in sijnen boesem vind.
Wanneer de Son sijn licht eerst gaat ontdecken
Soo sal wel eerst ons schaduwve langh strecken,

Maar

Maar soo wanneer hy op onf' hoofden schijnt,
 Dan kort sy in, end als by naast verdwijnt.
 Soo oock hoe dat de mensch sal naarder komen
 Tot sijnen God, soo dunckt hem meest benomen
 In sich te sijn sijn eyghen kracht, end siet
 Dan in hem selfs veel minder als een niet.
 Gelijck een mensch die tot sijn eyghen scheppen
 Noch hand, noch voet, noch vingher en kan reppen,
 Soo is oock God, end' anders gheen die doet
 In 't hert, verstand, end' wil alleen het goed.
 Wy sijn als dood in onse vuyle sonden,
 Gansch sonder kracht, end' eyghen goed bevonden,
 Die dood is kan niet levend worden meer
 Als uyt sich selfs, maar wel door God den Heer.
 Soo weynigh als het immer kan gebueren
 Dat eene Moor verandert sijn kolueren,
 Soo weynigh als de Luypaard' keert sijn huyd,
 Soo weynigh treckt de mensch hem selven uyt:
 Ons hert is steen, wie sal ons hert beweghen
 Om Godes wil, end' Wet te leeren pleghen?
 Een vleesch'lijck hert, een goeden wil, end' sin
 God storten moet van uyt den hemel in.
 Wy sijn gelijk de arme-domme blinden
 Die haren wegh, noch pad en kunnen vinden,
 Wy sijn als doof, als krepel, end' als stom,
 Als lam, end' van nature slim, end' krom.
 Wy sijn gelijk de dorre wijngaard' rancken
 Die haren stam voor 't leven moeten dancken,
 Daarom soo let op onses Gods bedied,
 Dat sonder hem wy en vermoghen niet.

Die in een put gefoncken light beneden,
 En kan daar uyt niet richten sijne leden,
 Ten fy dat God ons trecke door fijn kracht,
 Wy blijven in der fonden poel verfmacht.
 Wie kan 't verftand als God alleen verlichten?
 Wie fal ons hert doen van fijn boof heyd fwichten?
 Van wie foo word ons wille wêêr herftelt,
 Als die haar heeft alleen in fijn geweld?
 God is het goed, hy moet oock altijd wercken
 Het goed, end' ons in 't goede duergaans ftercken,
 Onf' Ziel is quaad, end' boos, end' vvat fy doet,
 Als uyt haar felfs, en is gheen faligh goed.
 Het ftalen hert van Saulus doe hooghmoedigh
 Verfachte God alleen, cock ras, end' fpoedigh,
 De Moordenaar, noch kortst te voren ftout,
 Werd door Gods Geest herboren aan het hout.
 Wat vvillen vvy dan hatigh ons beroemen,
 End ons foo trots onf' eyghen Heylands noemen?
 Hoe derren vvy dan fegghen even koen,
 Dat vvy uyt ons vvat heylighs kunnen doen?

*Labitur exiguo, quod partum est,
 tempore longo.*

Langh vergaart

Haast gefchaard.

En Kieckendief, of gier fijn aas int veld gaat halen,
 End' dan hier op een krengh, end dan wêêr daar fal dalen,

Een

Een ander heeft het beest gedood, maar dese gier
Geniet de spijs alleen van 't neergevelde dier.

Hoe menigh sijnder oock, die sonder moeyt, of loopen,
Den arbeyd, end' het svveet van ander liën verkoopen,
Hoe menigh kind verteert sijn Ouders geld, end' goed,
De Ouders vvinnen 't suer, end' sy verdoen 't met spoed.

*Interiora probant castam ornamenta
maritam.*

*Verciert een vrouvv soo seer ghy mueght,
Haar beste roem bestaat in dueghd.*

DE spieghels die rontsom verciert met gulde randen,
Met ebbenhout bewrocht daar hanghen aan de wanden,
Sijn wel in d'ooghe schoon, doch anders niet met al
Indien de glantz uw beeld niet recht vertoonen sal.
Wat baat het dat een Vrouvv sy rijck, of schoon van wesen,
Soo in haar niet en word een hoogher goed gepresen,
Wat baat het dat sy is van hoogh, end' leegh gesint,
Indien men in haar Ziel gheen ander dueghd en vind.

Nocer

Nocet empta dolore voluptas.

*Wellust vword gekocht met pijn,
End sal altijd schade sijn.*

En jagher, die het wild met neerstigheyd gaat jaghen,
Sal inde wildernis sijn leven dickwils waghen,
End' als hy heeft het wild gevanghen in sijn net,
Dan is hy noch met vrees aan alle kant beset.
Want licht soo kan het wild den jagher oock verseeen
Alst al gevanghen is: die haar tot wellust keeren,
Beschaden hare Ziel, de wellust maackt den mensch
Een sloef, een vuyle krengh plat teghen sijnen wensch.

Peccatum satis est.

*Verlaat
Het quaad.*

En wijs voorsichtigh man die sal de steenen mijden
Daar aan hy hem eens stiet, end' wijcken wat ter sijden,
Een Schipper mild de rotz, waar aan hy onbedacht,
Sijn schip gestooten heeft by onwêer, of by nacht.
End' wy die van der aard naar boven toe laveren,
End' foucken soo ons Schip aan Godes Stad te meren,
En sullen wy de sond niet gaan voor by met vlijt,
Daar aan wy hebben ons gequetst op and'ren tijd?

O ja,

O ja, wat schand is dit? wy moeten immers toonen
 Dat wy niet met de sond, end sy met ons sal hoonen,
 Keert weder, menschen kind, ghy wickelt naar het graf,
 Indien u d'eerste sond niet houd van sonden af.

Armat spina rofas, virtutem fructus inaurat.

*De distel maackt de rose sterck,
 De vrucht des Dueghds vergult het vverck.*

En versch gepluckte roos die is van blad'ren dicht,
 Is aangenaam van rueck, end lieflijk in 't gesicht,
 Nochtans soo salmen sien van sulcken boom die plucken,
 Die vol van stekels sijn, end' dickwils 't vel af rucken:
 Soo is de schoone dueghd al is haar arbeyd swaar,
 End' pijnlijk 't gheen sy doet, vervoeght met groot gevaar,
 Nochtans soo is haar vrucht seer groot, end' hoogh van waardē,
 Hier na soo geeft sy rust, end' voordeel op der aarden,

Conscia mens recti famœ mendacia ridet.

*Een die hem kent van schuld bevrijd,
 En moeyt hem in gheen laster-nijd.*

Dat menschen van my lieghen,
 End' sonder mijne schuld,

Kan haar, niet my bedrieghen,
 Daarom neem ick geduld,
 't gemoed my tuyght van binnen,
 Dat ick niet schuldigh fy,
 De lueghen sal ick winnen,
 Als ick van schuld ben vry.
 Op d'oly vet van wesen
 En vat het water niet,
 End' teghen dueghd gepresen
 Te kort de lueghen schiet
 De hemel hoort het rasen
 Des Donders onder hem,
 Hy hoort de winden blasen,
 Maar past niet op haar stem.
 Wie kan de smaatheyd vaten
 Die Christus heeft gelêen,
 End' sal de lueghen laten
 Sijn dienaars onbetreên,
 End' ick een van de minste
 Hoe sal ick sijn verfoont?
 Maar reket het voor winste
 Als u de weereld hoont.
 Die vroom is hoort veel krijten,
 End' roepen langhs de straat,
 Doch laat de lueghen slijten
 Tot dat sy selfs vergaat,
 Die yders mond sou wachten
 Had alle daagh nieuw werck,
 Daarom wilt het verachten,
 End' blijft in 't goede sterck.

Die vier, end vlam wil blussen,
 Ontneemt het vier sijn hout,
 Die 't lasteren wil sussen
 Sijn doen op vroomheyd bouwt;
 De schaduw moet verdwijnen
 Wanneer het licht kooft aan,
 De lasteraar moet swijghen
 Als hy de dueghd siet staan.

Obrepiť non intellecta senectus.

*De ouderdom' wy leden krenckt
 Al eer ghy't voelt, end vvel bedenckt.*

DE komst van Oyevaars die word van ons vernomen,
 End' niemand siet ter deegh de uyr wanneer sy komen,
 Wy sien oock dat sy sijn vertroocken op haar tijd,
 Doch niemand sietse gaan, nochtans vvy sijnse quijt.
 De jongheyd is gegaan, vvy sien sy is verstreken,
 Maar dat sy gaat voor by van dagh, van uyr, end vveken,
 Word nimmermeer bemerckt, vvy sijn gevorden koud,
 End niemand letter op hoe vvy eens vvorden oud.

X 2

Een

*Een gebed tot onsen Heere Jesum Chri-
stum voor de vrede der Kercke, ende wel-
stand onses Vader-lands.*

*Uytgesproken in den jare 1621. op de gelegend-
heyd van den selven tijd.*

CHriste, die door uwe macht
Alles hebt uyt niet gebraght,
Die door uwen wijfen raad
Werckt met ordre, wight, end maat,
Die door uwe goedheyd doet
Dat noch alles word behoed,
Die door uw' barmhertigheyd
Helpt het gheen gebroken leyd,
Die 't vervallen, end' dat helt
Weder op sijn voeten stelt,
Die het siecke maackt gesond,
Dat verstuyckt is, of gewond
Weder op sijn rechte brengt,
End' den dooden 't leven schenckt.

Wilt, ô Heer, op desen tijd
Slaan uw' ooghen op den strijd
Uwer Kercke, die geschuert
Om haar swacke schaapkens truert,
Wilt uw' vriendelick gesicht
Daar ghy alles door verlicht
Wenden tot den armen stand
Uwer Bruyd door 't gansche Land.

Petrum die gevallen was
 Saaght ghy aan, end' op dat pas
 Heeft uw sien terstond gemaackt
 Dat sijn Ziele werd geraackt,
 End' op 't krayen van de haan
 Is hy uyster Stad gegaan,
 Daar hy van dier uyren af
 Tranen tot een teycken gaf
 Van sijn liefde, van sijn trouw',
 Van sijn vroomheyd, end berouw.
 Als ghy oock de scharen saaght,
 Sonder herder gansch verjaaght,
 Dwalen als de schaapkens, Heer,
 Hier, end ginder even seer,
 Hebt ghy door medogendheyd
 Hert, end' oogh op haar geleyd.
 Groote Herder, siet wat al
 Wolven swermen in uw stal
 Van besijds, end door bedrogh
 Ingekropen, end dan noch
 Roept oock elck een voor gewis
 Dat hier, end daar Christus is.
 Ondertusschen trecken sy
 Vele menschen aan haar ly*
 Met een schoon gelaat, end' schijn,
 End' soo 't moogh'lick konde sijn
 Om in dolinghen seer swaar
 In te wick'len uwve schar:
 D'een uvv' Godheyd, Heer, verfaackt,
 D'ander uvve Menscheyd laackt,

D'een die loochent dat uvv' pijn
 Ons voldoeningh soude zijn,
 D'een berooft u van uvv' eer
 Buyght hem voor de beelden nêr,
 D'ander treckt sijn leer, end Wet
 Naar den loofen Machomet,
 D'ander vvilt gansch onbedacht
 Goed doen door sijn eyghen kracht,
 D'een menght alles onder een
 Sonder yet te onderscheen,
 D'ander als het hooghste goed,
 't Burgerlijcke leven groet.
 Ghy dan, Heere, doch aanschouvt
 Hoe uvv schipken vvord benouvt,
 Hoe het met een groot gevaar
 Word gevvorpen hier, end daar,
 Hoe de golven van de zee
 't selve rijten doen in tvvee.
 Soo ghy ons niet by vvilt staan,
 't schipken sal te gronde gaan,
 Soo uvv' goedheyd, ende gunst
 Niet en gaan voor onse kunst,
 Soo uvv' ooghe niet en vvaackt
 't schipken haaft in stikken raackt.
 Wy bekennen, Heer, eylaas!
 Dat ons vvercken al te dvvaas
 Vol van grouvvel, end' van stanck
 Sijn gevveest ons leven langh,
 End' dat daarom vv el te recht
 Dit nu ons vvord op-geleght,

Dat wy selve sijn geweest
Oorsaack van dit swaar tempeest.

Al te dertel, al te stout,

Al te hoofdigh, al te bout,

Al te gierigh of na gheld,

Of na eere, of geweld,

Al te spijtigh, al te boos,

Al te moedigh, al te loos,

Al te gulsigh, of in dranck,

Of in spijs al te langh,

Of in kleeren al te moy,

Altijd op den nieuwen toy,

Al te nijdigh, al te wreed,

Al te koud, of al te heet,

Al te bitter, al te seer

Waren wy verbastert, Heer.

Maar, ô God, wilt dese schuld

Over sien met groot geduld,

Onse sond, end boose daad

Achter uwen rugghe slaat.

Wilt oock uw' rechtveerdigheyd

Menghen met barmhertigheyd,

Die voor al uw wercken gaat,

End soo hoogh verheven staat :

Vele plaghen wonder hoogh

Staan ons noch als voor ons oogh,

Die onf' Vaders, end daar aan

Ons sijn over 't hoofd gegaan :

Als mijn ziele van het vleysch

Af-getrocken na den eysch

Gaat bedencken dit, end dat
Word fy van de lusten fat
Daar de vveereld, end haar vrueghd
Mêe den blinden mensch verhueght,
End bedenckt vvat hoogher goed
Dat noch ebbe, noch de vloed,
Noch de aarde, noch het vier,
Noch de lucht kan scheyden hier,
Dat noch helle, noch Tyran,
Noch de dood ons nemen kan:
Als ick denck vvat arbeyds al,
Wat al forgh, end ongeval
Heeft gekost ons Vaderland
Eer het quam in vryen stand,
Dan soo denck ick uve macht
Heeft dit al te vveegh gebraght,
Dan soo denck ick sult ghy, Heer,
Oms verlaten nimmermeer?
Hier soo is soo menigh Stad
Door haar bloed gevvorden nat,
Hier soo is soo menigh Held
Dood gebleven in het veld,
Gheene vvreedheyd vvas soo groot,
Gheen soo vreeselijcke dood,
Diemen hier niet pleghen sagh
't sy by nachte, 't sy by dagh,
Veel in vvaters sijn verismacht,
Vele dochters sijn verkracht,
Menigh isser met getruer
Opgehanghen in sijn deur,

Aan de spieffen is gehecht
 Menigh jongh onnosel knecht,
 Dickwils oock de Spaanjaard nam
 Kinderen van 's moeders mam,
 Ballinghen met grooter haaft
 Sijn verlopen als verbaaft,
 Graven hoogh, end eël van bloed
 Vielen voor Duc d'Albaas voet
 Die hy met een boose macht
 Door het sweerd heeft omgebracht:
 Dan noch in dit ongeval
 Brack de dagh door over al
 Van het salighmakend' licht,
 Daar de duyffternis voor swicht,
 In de bosschen, in het woud
 Menigh Leeraar sich verstoit
 Om te sijn uw knecht, end' tolck
 Voor het slecht onnosel volck,
 Teghen 's Keyfers wreed Placcaat,
 End des Koninghs Spaanschen-raad,
 Midden in des doods gevaar
 Staat uw waarheyd hel, end klaar,
 Noch de scherpte van het sweerd
 Maackte doe uw' Kerck verveert,
 Noch de hitte van de vlam
 Haar den yver doe benam.
 Heere God, in machte sterck,
 Och hoe wonder is uw werck!
 Uwe weghen sijn gewis
 Waters daar gheen grond en is!

End wanneemen wonder dacht
 Dat ons Vrede werd gebraght,
 Dat de Vrede, end haar fchat
 Nu op onse daken fat,
 Werdmen alder-eerft gewaar
 Dat de Vrede was van daar,
 Dat de Vrede met haar goed
 Lagh verfmeten onder voer;
 End wanneer wy wachten, Heer,
 Dat fy u, end uwe leer
 Soude dienen tot een lof,
 Viel fy ons feer deerlick of,
 Dat fy ons, end onse ftand
 Van ons lieve Vaderland
 Soude ftrecken tot een vrueghd
 Eynd fy ons in ongenuegh,
 Want in plaatfe van een Vree
 Met de viand, braght fy mee
 Onder wolcken, onder mift
 Al te fchadelicken twilt,
 Tuffchen Broeders van een Land
 Vruchten van ons viands hand,
 Tuffchen Broeders van een Kerek
 Vruchten van des duyvels werck.
 Noch en sien wy niet, ô God,
 Dat ons valt een beter lot,
 Dat ons voor 't voorleden quaad
 Sich doet op een beter ftaat,
 Maar in teghendeel van dit,
 Als het een met 't ander lid

Lijd, gelijk het lijden moet,
Dreyght ons meerder teghenspoed,
Dreyght ons meerder ongeval,
Hier, end elders over al
Daar de rechte Christenheyd
Word door uwen Geest verbreyd.
Is het niet een groot verdriet
Datmen uwen viand siet
Lacchen in der vromen kruys,
End bespotten Godes huys?
Keyfers, Vorsten spannen t'saam
Teghen u, end' uwen naam
Om te breken uwen raad,
Vestighen sy haren staat,
Uwe waarheyd word verjaaght,
Die haar voor-staan sijn geplaaght,
Bëemen, Slesen, Mehren-Land
Voelen 's Keyfers wreede hand,
De voornaamste van het volck,
Die ghy sond als tot een tolck,
Die ghy teghen 't boos geweld
Voor uw' Kercke had gestelt,
Die voor hare Wetten staan
Laatmen door den svyeerde gaan.
Oock de Landen van den Palts
Hebben 't jock nu om den hals,
Van de Spaansche tyranny
Van de Roomsche afgodery.
Neemt doch niet den kandelaar
Van uvy' leer van hier, noch daar,

Wilt het salighmakend' werck
 Niet gansch weeren uyt uw' Kerck,
 Laat niet toe dat ons party
 Roepe waar ons Heere sy,
 Dat ons God, ons toeverlaat
 Niet voor ons, maar voor hen staat.
 Och wat schand, wat drouve pijn,
 Soud dit uwer Kercke sijn!
 Neemt dees schande van ons af,
 Tempert met gena de straf,
 Siet uw' schepfels, siet die aan
 Die ootmoedigh voor u staan;
 Laat ons bidden met verhoor
 Gaan tot uw genadigh oor,
 Koomt te hulp uw' schaapkens, Heer,
 Die nu ligghen in oneer,
 't is uw' Bruyd die word gequelt,
 't is uw' Schipken datter helt,
 't is uw' Wijngaard diemen schuert,
 't is uw' Huys dat word gestuert,
 't sijn uw' Broeders diemen haat,
 't is uw' Dorschvloer die vergaat,
 't is uuv Net dat vvord geschooft,
 't is uuv Tempel diemen rooft,
 't is uuv' Duyve diemen jaaght,
 't sijn uuv' Leden diemen plaaght,
 't is de Appel van uuv' oogh,
 't is uuv' Stad die koomt van hoogh',
 't is uuv' Acker die de beyr
 Souckt te vvorpen gansch onveer.

Staat op, end' door uvve kracht
 Wilt uvv' volck, Heer, soo ghy plaght
 Voor die gheen beschermen al
 Die nu soucken haren val.
 Laat de vyand sijn verschrickt
 Die van buyten op ons mickt,
 Wilt sijn Leghers, end sijn hand
 Keeren van ons Nederland.
 Heere, vvy sijn boos, end dvvaas,
 Onbescneden, end' eylaas!
 Weerdigh dat ons viand sou
 Brenchen ons, end' 't Land in rouvv'.
 Ghy dan hebt ons noch verschoont,
 End ons uvve gunst getoont.
 Die ons door uvv' kracht maackt sterck,
 End als 's vveerelds vvonder-vverck;
 Dit betuyght ons al het goed
 Dat ghy aan onf' Landen doet,
 Die ghy voor ons viands oogh
 Draaght verheven, end om hoogh,
 Die ghy in onf' ouders eeuuv
 Maackte moedigh als een leeuuv,
 Die ghy noch in onse tijd
 Van de viand hebt bevrijd;
 Dit versceghelt ons de Rhijn
 Daar ons macht, end Legher sijn,
 Daar ghy 's viands stout bedrijf
 Breeckt, end geeft haar vrees in 't lijf.

* Siet Bau-
dantium in
sijn 13.
boeck der
gedenck-
weerdigh-
ste geschie-
denissen
pag. 99.

* Dit betuyght de gansche kant
Van het Zeeusche-Vlaenderland,
Daar ghy al het boos gevvelde
Van de viand hebt gevelt,
Daar ghy hen als met een staf
Selver hebt gesslaghen af,
Daar ghy op een donck're Maan
Licht liet door den hemel gaan,
Daar ghy ons den reghen mée,
Die ons langhe suchten dêe,
Heer, in segghen hebt gevvend,
Soo het al de vveereld kent.
Och hoe lieflijck, end hoe sijn!
Soud voor onsen ooghen sijn,
Soo ghy desen droeven staat
Eens verlost van het quaad,
Daar sy nu soo langhen tijd
Mée, end met haar selven strijd,
't is dat ons nu meest benouvt,
't is dat ons gebonden houd,
't is dat ons nu meest verdriet
Datmen noch dees tyvisten siet,
Woeden in het ingevvand
Van ons algemeyne Land.
Daalt, ô Heer, dan tot ons af,
Treckt ons uyt ons eyghen graf,
Wilt in uvve eer, end naam
Weder binden ons te saam,

Laat de schadelicke twist
 Eenmaal sijn gansch uytgeslist,
 Maackt uyt duysternissen licht,
 Wt de tweedraght vrede sticht,
 Keert den haat in liefde om,
 Geeft voor onrust rust weerom,
 Die nu kijven laat die t'saam
 Roemen uwen heyl'ghen naam,
 Die verschillen brengt tot een,
 Maackt haar eens, end algemeen,
 Die daar dwalen brengt te recht,
 Op de wonde balssem leght,
 Op dat wy met eene sin
 Moghen leven in de min,
 Daar de twist heeft d'overhand
 Gaat het alles over kant,
 Liefd', end trouw' sijn ver van daar,
 Wetten slapen gansch, end gaar,
 Overheden sijn veracht,
 Onderdanen nemen macht,
 't gaat dan altemaal te werck
 Alse en Babel in Gods Kerck.
 Ghy die God der vrede sijt
 Jaaght den tweedraght van onswijd,
 Die de hemels voort, end voort
 Houd in orden met een woord
 Brenght uw' Kercke wêer tot vrêe
 Stilt dees seer verbolghen zee,
 Seght den winden door uuv' vvil
 Dat sy veerdigh s'vrijghen stil,

Temt die trots sijn van gemoed,
 Die door eersucht tweedracht voet,
 Die door giften, of door geld
 Altijd na verwerringh helt,
 Die door nijd, of quaden haat
 Buyten 't spoor van vrede gaat,
 Die om gunst de waarheyd schouwt,
 Die uyt haat de leughens trouwt,
 Die van louter toorne brand,
 End hem teghen and're kant,
 Want de fulcke sijn door list
 Oorsaack van ons sware twist.
 Send ons uwen heyl'ghen Geest
 Die daar op het Pinxter-feeft
 Vond in vrêe uw' Leeraars t'saam
 Doe sy spraken van uuv' naam.
 Daar de Vrêe is gaat het vvel,
 Alles koomt daar op sijn stel,
 Daar de tvvist is gaat het hol,
 Alles draayt daar als een bol;
 Daar de Vrêe is groeyt uuv' Kerck,
 End gefeghent vvord ons vverck,
 Daar de tvvist is doet sy scha,
 End verstroyt de schaapkens dra,
 Daar de Vrêe kan houden stêe
 Blijven al de dueghden mée,
 Daar de twist verjaaght de min
 Trecken al de fonden in.
 Och hoe menigh Land, end Kerck
 Is verbiystert door dit werck!

Afien dat Christenssch was
 Is door twiſt verandert ras,
 Daar uw' leer eerſt was geplant
 Heeft de Turck nu d'overhand:
 Grieckenland, 't welck ſeer vermaart
 Vele Kercken had vergaart,
 Is hier toe gebraght door twiſt
 Dat ſy nu haar luyſter miſt.
 Vrede daalt dan op ons nêer,
 Vrede ſtelt ons wêer in eer,
 Vrede maackt door uwen geest
 Dat ons Neerland niet en vreeſt,
 Vrede maackt dat door uw werck
 Onſe Steden worden ſterck,
 Vrede maackt dat alle menſch
 Kome tot des Heeren wensch,
 Vrede maackt dat 't eene lid
 Niet meer teghen 't ander bid,
 Maackt ons dat wy altemaal
 Spreken moghen eene taal,
 Dat wy een geloof, een doop,
 Eenen geest, end eene hoop,
 Eenen God, end eene leer
 Moghen houden meer, end meer.

Chriſte, hoort doch ons gebed,
 Op uw Volck, end Kercke let
 Ghy die onſe Schepper ſijt
 Maackt door Vrêe ons hert verblijd;
 Geeft dat onſe Overheyd
 Al haar ſorghe daar toe leyt

Dat de Waarheyd met de Vrêe
 By haar Borghers houden stêe,
 Geeft dat al de Leeraars, Heer,
 Soo verbreyden uwe leer
 Dat sy noch op vuyl gewin
 Sien, noch op haar eyghen sin,
 Dat sy met haar leer, end daad
 Vorderen den Vreden-staat :
 Geeft den volcke sulcken geest,
 Die u lief heeft, die u vreeft,
 Die naar uw bevel, end' woord,
 Die naar vrede-stemmen hoort :
 Soo sal wêer in d'oude stand
 Bloeyen gansch ons Vaderland,
 Door de Vrêe sal komen dueghd,
 Door de dueghd sal komen vrueghd,
 Door de vrueghd sal t'aller stond
 Danckbaar sijn ons hert, end mond.

Votum pro Concordiâ.

O utinam tam magna pij lis esset amoris!
 Quantus a cerbavit sæcula litis amor.

Regen-

Regenda est fervida adolescentia.

Betemt de jueghd
Soo doet sy dueghd.

DE jongheyd heet van bloed is heet in al haar daad,
Sy toont het in den toorn, die haar seer fel doet woeden,

Z 2

Sy toont

Sy toont het in de liefde, waar toe fy haar gaat spoeden,
 Sy toont het in de krijgh wanneer de trommel slaat,
 Sy toont het in de vrêe wanneer fy weeldrigh staat,
 End' springht van dertelheyd, seer hittigh van gemoeden,
 Sy toont het als fy haar met wijn, end' spijs doet voeden,
 Versopen in haar lust, verdroncken in het quaad,
 Sy vraaght doch nergens naar, ten sy dat sy getoomt,
 Geperst, gebreydelt sy, gedwonghen, end' begoomt,
 Juyst even als ghy siet dit peerd seer weeldrigh springhen
 Tot dat de spoor hem steeckt, tot dat de toom hem dwinght,
 Neemt van hem spoor, of toom, dan slaat het, of het springht,
 Neemt van de jueghd de tucht ghy sultse niet bedwinghen.

Op de woorden Psal. 90. vers. 10.

*Ons leven vaart snel vvegh, als vloghen wy
daar van.*

DEs menschen vleesch is hoey, end' kaf,
 Waar op dan willen wy dus roemen,
 't is nu tot niet dat gister gaf
 Een schijnfel als de schoone bloemen,
 Die eerst wel met een lust voort koemen,
 Maar waayen door de winden af,
 Veel lichter als men yet kan noemen,
 Geboren is 't begin van 't graf.
 Ons leven is een korte strijd,
 End' word by damp, end' roock geleden,

De damp vliegt op in weynigh tijd,
 Strax met een swanck is hy verstreken,
 De adem is oock ras geweken,
 Soo dat wy in des weerelds krijt
 Nau hebben onsen nues gesteken,
 Of worden wêer het leven quijt.
 Job seyt dat 's menschen leven gaat
 Gelyck een wevers spoel daar henen,
 De spoel vliegt snellick door den draat,
 End' als wy hier in druck, end stenen
 Een ooghenblick eens sijn verschenen,
 Dan sijn wy maar geweest een praat,
 Een lichten ballast onser benen,
 Een eere die niet langh en staat.
 Gelyck een keerfle die daar brand,
 Soo korten oock onf' daghen even,
 Gelyck een pijle door de hand
 Eens stercken krachtigh word gedreven,
 Soo schielijck vliegt onf' aller leven,
 't gheen wegh is noyt meer jemand vand,
 Dat volght is niemand noch gegheven,
 Voor ons is slechts de staande stand.
 Gelyck de wolcken aan de locht
 Onf' daghen oock soo veerdigh schieten,
 Gelyck een looper in sijn tocht,
 Gelyck de waters in de vlieten
 Seer haastighlijck haar eynd genieten,
 Soo ras is 't werck hier afgewrocht,
 Doch korte tijd kan niet verdrieten
 Den ghenen die God heeft gesocht.

Het rechte leven van onf' al
 Bestaat in God met ernst te eeren,
 Een langhen tijd men slapen sal,
 Tot eten oock veel tijds begheeren,
 Men slijt een uyr met quaad te leeren,
 Een uyr is leegh, een uyre mal,
 Met recht soo kan men dan beweeren
 Des levens kortheyd in dit dal.
 Koomt hier nu, ende leert van my
 Ghy die in pracht u hebt verheven,
 Ghy die hier sijt van vrueghde bly,
 Ghy die door macht hier 't al doet beven,
 Oock die hier altijd meynt te sweven,
 Hoe schoon, hoe rijck, hoe sterck hy sy,
 Die leer van Jacob dat sijn leven
 Is kort van tijd, end boos daar by.

De breuitate vitæ.

Prona die, somnique cito pede labitur hora,
 Prona magis vitæ labitur hora tuæ.

Fistula

Fistula dulce canit volucrem dum
decipit auceps.

*Het fluytjen fluyt met loos op-set
Tot dat de voghel is in't net.*

ALs iemand in het veld met sijn gestreckt gespan
De voghels vanghen wil, hy sal soo seer hy kan
Dan aardigh fluyten naar des voghels eyghen sanghen,
Om haar door dit geluyd te sekerder te vanghen :
Een die 't gemeene volck wil setten naar sijn sinnen,
End' krijghen aan sijn hand, die sal al 't gheen beminnen,
Of haten dat het volck bemint, of dapper haat,
Wanneer hy met haar fluyt, het volck strax naar hem gaat.
Hier segh ick juyst niet mée dat dit soo moet geschieden,
ô neen, 't is beter, toomt de onbesuysde lieden,
Leert haar van eersten af de reden overweghen,
Maar, vrienden, letter op, dus is de saack geleghen,
Men moet wel altemets ruym vieren schoot, end' gaard',
Maar haaltse soetjens in wanneer het volck bedaart.

Ante obitum bene vivendum, & mori-
riendum est.

*Hoe saligh leeft, end sterft die man!
Die hier veel leeft, end sterven kan.*

Wilt ghy de dood u overkoom
Gewilligh, wel, end sonder schroom,

Leert

Leert eerst wel leven eer ghy sterft,
 End wilt ghy dat uw leyen erft
 Dat heyl, geluck, end voorspoed geeft,
 Soo leert wel sterven als ghy leeft.

Animum frangit remissio.

*Ons geest vergaat, 't verstand verdort,
 Wanneer het niet geouffent word.*

HEt yser heeft noch eer, noch glantz,
 Het staal dat sal verroesten gansch,
 Wanneer het stil light uyt de hand,
 Of niet geschuert word in het sand:

De krachten van ons Ziel, end' geest
 Vergaan, end' sterven aldermeest,
 Wanneer 't verstand', end' sinnens kracht
 Niet word geouffent als het plaght,
 De Ziel verroest, de geest vergaat
 Wanneer hy leegh, end' stille staat.

In Sym-

W

In Symbolum
Amplissimi, & Consultissimi Viri

185

D. ROCHI HOFFERI

Viri Consularis apud Zirczæos, Patris mei reverendi,

Quod sonat

Fide constans prosperor.

Donec cum sociâ vitis conjungitur ulmo,
Nec veterem violant illa, vel illa fidem :

A a

Prospera

*Prospera jam plenis oneratur vinea botris,
 Pampineis latè luxuriata comis.
 Sic quoque dum Dominum fidei constantia Christum
 Ambient, & huic uni jungor amore Deo;
 Undique succedunt fœlicibus omnia votis,
 Grataq₃ prosperitas meq₃ meosq₃ beat.
 Spes Deus est, animæq₃ manet sacra anchora nostræ,
 Hac ego, non aliâ, saluus abibo fide.*

*Geloof ick vast
 Mijn voorspoed vast.*

Alle wijngaard heeft die aard
 Dat sy met den ulmboom paart,
 Dat sy met haar rancken steyl
 Langhs hem opklimt vast, end' veyl,
 End' soo langh sy trouwe blijft
 Aan den ulmboom vast gelijft,
 End' hem aanhanght totter dood,
 Heeft de Wijngaard gheenen nood,
 Dan soo wast sy onbenijd,
 Spreyd haar tacken breed, ende wijd,
 Valt ter neder nimmermeer
 Vry van winden, end' onwêer,

Dan soo draaght sy hare vrucht
 Hoogh verheven in de lucht,
 End' door haar getrouwigheyd
 Meerdert hare vruchtbaarheyd.

Even gaat het oock met my,
 Als ick op den Heere bly
 Met een vast geloove bouw,
 End' sijn woorden houde trouw,
 Dan soo blijf ick vast geset,
 Niet op aarden my dan let,
 Dan soo ben ick als een boom
 Staande aan den water stroom,
 Die haar vruchten 't sijner tijd
 Geve mijnen Heer verblijd,
 Dan soo ben ick als een Huys
 Dat op winden, noch gedruys,
 Noch tempeesten niet en past,
 Op een klip gegrondet vast:
 Dan soo groey ick na mijn wensch
 Als een gansch geleghent mensch,
 Heere, hebt ghy 't niet betoont,
 End' mijn leven selfs verschoont,
 Doe uw' Kercke swaar belaan
 Moeste als een ballingh gaan,
 Daar ghy in een ander Land
 My geleyd hebt aan uw hand,
 Daar ghy my met rust, end vrêe
 Als mijn Herder voeden dêe,

Maar ghy braght uw Dienaar, Heer,
 Weder, end' ghy gaaft hem eer,
 End' ghy steld' hem in zijn goed',
 End' ghy gaaft hem overvloed:
 Als ick blijf mijn God getrouw
 Heb ick wat ick wenschen sou,
 Daarom sal ick al het goed
 Loven dat ghy aan my doet,
 End' mijn Ziele sal voortaan
 Op uvv Woord in vrede gaan.

In Sym-

In Symbolum

189

Laudatissimæ, & Pijssimæ Matronæ

D^Æ. S V S A N N Æ T E Y L I N G I Æ

Vidua, Matris meæ reverendæ ;

Quod sonat

Exspecto meliora.

P Utrida fertilibus mandat sua semina sulcis
Agricola, atque alias sperat anhelus opes.

Aa 3

Terra

*Terra capit Cererem, quam mox cum fœnore reddat,
 Et redit ad Dominum messis opima suum.
 Vita hominum satio est, seritur pietasq̄, fidesq̄,
 Et seritur fœtâ putre cadaver humo.
 Sed meliora meus me vult sperare Redemptor,
 Vitaq̄, tristitiæ nescia messis erit.
 Hic mala sementem faciunt, sed plurima posthac
 Gaudia cœlesti tuta favore metam.*

Ick verwacht een beter.

T Teere saet light in de aard
 In het vuyle slijck bewaart,
 Groot, end' swaren arbeyd doet
 Die den acker ploeghen moet,
 Haghel, sneeu, end' felle koud
 In de winter hem benouwt,
 's Somers doet der Sonnen kracht
 Dat hy schier van hit versmacht,
 Ondertusschen wacht hy vast
 Dat het koren opwaarts wast,
 End' dewijl hy onrust lijd
 Wacht hy naar een beter tijd,
 't is al om den oughst gedaan
 Dat hy 't quaad laat overgaan,

't quade

't quade dat hem niet verdriet
 Als hy maar de vrucht geniet.

In mijn leven, end' haar loop
 Leef ick even soo in hoop,
 Kruys, end' droevigh ongeval
 Saayen wy hier over al,
 Onvernoeghen voor, end' naar
 Vluchten, leven met gevaar,
 Sieckten, kranckheyd, selfs de dood,
 Met perikel, end' met nood
 Saayen wy met groote pijn
 Eer wy blijde maayers sijn :
 Maar dit lijd ick met geduld
 Tot ghy, Heer, my helpen sult,
 My uw Dienstmaaght die in daad
 Op uw gunst, end' waarheyd staat,
 Wiens geloof om hooghe schiet,
 End' in hoop haar Schepper fiet,
 Hoope troost my mijn gesucht,
 Ick verwacht een beter vrucht,
 't sy ghy my noch op der aard
 Onder uwe kinders spaart,
 Sal mijn leven oock voortaan
 Door u niet ondienstigh gaan,
 't sy dat uw' bestemde raad
 My mijn leven eynden laat,
 Sal mijn eynde, end' haar schijn
 Eerst mijn rechte leven sijn,
 Dan soo is het kruys gedaan,
 Door de dood sal 't leven gaan,

Dan soo sal ick maayen vrueghd
 Vry van druck, end' ongenueght,
 Dan soo sal het lichaam wêer
 Blincken in de hooghste eer,
 Dus na al des weerelds quaad,
 Wacht ick naar een beter staat.

Nō prius in dulcem declines lumina somnū,
 Omnia quàm longi reputaveris acta diēi.

*Herkauwt uwe wercken van den dagh
 Eer dat u slaap beueghen magh.*

HEt is een wijs voorsichtigh man,
 Die niet wel eer gaan slapen kan,
 Of hy heeft eerst wel overleyd,
 Wat hy gedaan heeft, of gefeyd,
 Want is het prijselijck, end' goed
 Verhueght is dan sijn gansch gemoed,
 End' is het quaad, soo is't hem spijt,
 End' 's morghens hy dan sulx vermijdt,
 Dus koomt de dueghd, dus wordmen wijs,
 Dus krijghtmen eer, dus krijghtmen prijs,
 Maar die sijn doen niet overliet
 Verwart hem selven in 't verdriet.

Op de

Op de vier Getijden des Jaars gestelt,

193

Anno 1622.

L E N T E.

Als d'eerde stond ontkleed van alle decksel naackt,
Heeft selfs de groote God haar voor een kleed gemaakt
Een wonder schoon Tapijt, dat nerghens in gheen Landen,
Hoe konstigh die oock sijn, kan maken menschen handen,
't Is lustigh in het oog, 't maackt yder een verhueght,
't Maackt 't Knuetjen, end Leeuwerck, 't maackt Nachte-
gaaltjen vrueghd.

Men fiet haar als verquickt van 't een op 't ander springhen,
Men hoord haar elck om seerst een lieflijck duentjen singhen,

End' loven haren God, ja tot den Hemel schier:

Dit doet 't onreedlijck beest, end waarom sijn wy hier?

De Winter is voorby, end' al de koude vlaghen
Van haghel, ijs, end sneeu, sijn voor ons heen gejaghen,

De Lente komt gekroont met bloemtjens, end met kruyd,

De botten spruyten wêer als nieuw geboren uyt:

Siet henen waar ghy wilt niet sult ghy kunnen mercken

Dat niet en is verhueght in Godes goede wercken,

Niet isser in het veld, waar dat ghy gaat of niet,

Daar niet de gulde Son haar stralen op en schiet,

End komt so over al een nieuwe kracht ontsluyten,

Alleen de laauwe mensch blijft ligghen inde muyten,

Hy houd sijn oude ploy, end' eens gefette pas,

Al vvord de vvereld nieuuv de mensch blijft die hy vvas,

Al vvat verstorven is krijght nu een ander leven,

Alleen de mensch die vvilt in d'oude sonde svveven.

Bb

S O M E R.

S O M E R

NA dat de Lente is verstreken uyt de Lucht,
 End met haar koude warmt', end warme koud' gevluht,
 Soo komt de Somer voorts in hare plaats getreden,
 End' werpt sijn heete straal op Landen, end op Steden,
 Dan komt de Sonne wêer, end stijght haar wagh en op
 Langhs haren ouden wegh naar 's Hemels hooghe top,
 Dan staan in hare fleur de bloemen vande velden,
 Dan hoortmen gantsch de aard des Heeren lof vermelden,
 Dan staat het groene gras verheven op de aard,
 Dan leyd het hoy gemaayt, het koren word vergaart.
 Dan worden vande hit' gekooekt de rauwe vruchten,
 Dan word de wijde zee bevaren met genuchten,
 Dan weyd het domme Vee, dan leyd het loom, end laf,
 Dan werd het teere Schaaп sijn wol-geschoren af.
 Maar midden in dees tijd, end' aangename stonden,
 En wort er nauw een mensch hier op der eerd bevonden,
 Die met sijn leven sal den Somer volghen naar,
 End maken dat hy word als vruchten rijp, end gaar.
 Hy blijft al even hart, al even raauw van sinnen,
 Al even onbequaam om sijnen God te minnen,
 De Somer gheeft den oughst, de Somer maackt verblijd,
 Maar onse mensch en past op stonden, noch op tijd,
 Hoe dat de goude Son loopt hoogher met haar stralen,
 Hoe dat hy leegher laat sijns naaftens liefde dalen.

HERFST.

DE Somer heeft gedaan, nu volght de natte Herft,
 End fiet hoe dat de mensch den nieuwē Wijn uytperft,
 Sy maackt dat door haar koud' den kruyden, end' den boomen
 Dat groen gefchilderd kleed van bladers word benomen,
 Sy maackt de vveereld naackt, fy jaaght vveer uyt het veld
 De beelten, als het land in vwater vvord gesteld.
 De siekten komen dan ons hart, end' stijf' bevechten,
 Verbrekers vande vrueghd, on-aangename knechten,
 Dit is des Somers straf, de vveelde van het Fruyt
 Breeckt door den natten Herft, end' koude lucht vveer uyt.
 Maar lieve fiet den mensch, in gheen van al die dinghen
 En vvil hy Godes vvil, of fijnen plicht volbringhen,
 Hy vvord door Christi Leer gebouvt, gemest, gevoed,
 End' t'ghene dat hy brengt sijn Druyven gantsch onsoet.
 De Herft leyd af sijn blad, de mensch blijft by sijn sonden,
 End' heeft sijn boosen aard met 't vygheblad bevonden,
 De beesten vvil gemest vertrecken naar den stal,
 De mensch blijft in sijn vveeld' al even sot, end' mal.
 Al vvorden vvy oock sieck, vol smerten, ende pijnen,
 Al doet de vvrede koorts ons vel, end' vleysch verdvvijnen,
 Wy blyven even eens, wy bet'ren niet een hayr,
 Wy volghen niet te min de dart'le vveereld naar.
 De Sonne daalt om leegh, om niet soo seer te steken,
 De mensch stijght op in 't quaad, end' meerdert sijn gebreken.

W I N T E R.

Wanneer de Sonne schiet haar stralen van ter zy,
 End dat sy nu de hooght des Hemels is voor by,
 Soo komt de Winter aan, end doet de eerde rusten
 Van 't gheen sy heeft geteelt op haren tijd met lusten,
 De boomen staan berooft van blad, van bloem, end vrucht,
 Noch locht, noch aard, noch zee, noch hemel heeft genucht,
 De locht is bitter koud, end blaast de Noorde buyen,
 De aard is stijf, end' hard, gebloot van gras, end kruyen,
 De zee bruyft van tempeest, de waters binnen 's Lands
 Die worden nu betrêen van Vrouwen, end van mans.
 Men siet van boven af de witte vlocken vallen,
 De haghel rolt daar heen als klein, end' harde ballen,
 End' ondertusschen light geduldigh in het veld
 Het zaad, end word van snee, van wind, end vorst gequeld.
 Hier uyt soo moet ghy, mensch, oock uwe fauten leeren,
 Op dat de stomme tijd uw' ziele magh bekeeren,
 Ghy zijt in al uw' doen (gelijck de Winter) koud,
 Ontbloot van deughdes kleed, in Godes-dienst verflouwt.
 Uw' naasten sijt ghy stuyr, end wreed in al uw' seden,
 De winden die ghy blaast sijn ongeschickte reden,
 Uw' hert dat is gelijck een stijf bevrofen ijs,
 't Verstand blijft even dom, de wil en word niet wijs,
 Des Winters rust het al, alleen de Menschen draven
 Het gantsche ronde Jaar als arme sondens slaven.

Bellum,

Bellum, pax rursus.

*'t Leven van de mensch verslijt,
Nu in vrede, dan in strijd.*

Gelijck men 't in een school van schermers toe fiet gaan,
Hoe dat sy teghen een daar vechten, ende slaan,
End' dan daar naar als maats, end' vriende wêer gaan drincken,
End' lacchen onder een, end' doen de kanne klincken :
Soo gaat het op der eerd, end' op des weerelds pleyn,
Wy leven onder een, end' sijn hier als gemeyn,
Wy eten onder een, end' vechten met malkander,
Wy twisten onder een, end' quellen een de ander.

Qui periculum amat, in illo peribit.

*Die het ongeluck bemint,
Hem in't lest bedroghen vind.*

OM dat de snelle duyf met haar gestreckte velen
Kan door de hooghe locht aan alle kanten breken,
Soo maackt sy veel geluyts, geklapper, end' gebaar,
Tot dat sy door haar trots haar selfs brengh in 't gevaar :
Die al te seer sijn kracht ontijdigh wil verheffen,
Dien kan de viand eerst, end' veel bequamer treffen,
Gebruyckt uw kracht by tijds, end' laat braveren staan,
Of anders sal uw kracht heel vruchteloos vergaan.

Dionis gry.

Schamp.

Damp.

AL raackt my yemand met een stock
 Van buyten op mijn kleed, of rock,
 Mijn lichaam blijft nochtans geheel,
 End is gequetst in gheenen deel:
 Indien daar is een onverlaat
 Die my met laster, of met smaad,
 Verledight, daar my mijn gewis
 Kan segghen dat het lueghen is,
 Die raackt my maar mijn kleed'ren an,
 Mijn vroomheyd sulx niet quetsen kan.

Obsequium amicos, veritas odium parit.

*'t En sy ghy door de vinghers siet,
 Soo is de vriendschap haast tot niet.*

DAar sijnder die van nieuws tot bijen haar sinnen keeren,
 End soecken van dit dier het hoenigh-voerck te leeren,
 End 't sy dan uyt vermaack, of 't sy dan om profijt,
 Die bije is haren lust den ganschen somer-tijd.
 Maar soo het eens gebuert, dat door een kleyn versuymen,
 De gansche swerm van bijen haar korven kooft te ruymen,
 End

End valt nu met zijn spits zijn eyghen meester aan,
 Dan is de bije een vloeck, dan is de lust gedaan.
 Soo sijnder die haar man eerst nieuw getrouwt besinnen,
 Soo langh hy lieve-kooft, soo langh hy spreekt van minnen;
 Maar toont hy tot vermaan haar eens een stuer gelaat,
 Dan is de liefde uyt, dan is de man te quaad.

Fallitur augurio spes bona sæpe suo.

*Hoope daar men veel van verwacht
 Word oock veel tot niet gebraght.*

DAAR sijn boomen die wel groeyen,
 Daar men veel van wachten sou,
 Maar om dat sy niet en bloeyen,
 Sijn slechts dienstigh tot den houv:
 Vele in haar teere jaren
 Schijnen wat te fullen sijn,
 't schijnt sy fullen wonder baren,
 Doch 't is maar een valsche schijn;
 Want des vveerelds quade lusten
 Volght de haast verleyde jueghd;
 Op haar ydelheyd sy rusten,
 Daarom oock haar vrucht niet dueght.

Vrit

Vrit miserum gloria pectus.

Van eersucht brand

Het ingevand.

En trots hoogh-dravend paard, end' moedigh van maniere,
 Sijn eersucht toonen sal met kratssen, end' met tieren,
 Maar dan wel aldermeest, wanneer het loopt om eer,
 Het loopt soo seer het magh, end' altijd wil het meer.

Het

Het een dat voren loopt, doet 't volgend' stercker draven,
End' 't loopen van het lest, sal 't voorste meer doen slaven,

Dit siemen in een beest, end' redeloose dier

Hoe dat de eer van d'een ontsteekt des anders vier.

Alfoo word oock de mensch door sùcht van eer gedreven,
End' jaaght met hert, end' ziel naar hoogheyd al sijn leven,
Klimt sijne naasten hoogh, hy wil noch hooger gaan,
Is hy op 't hooght geset hy wil daar voren staan.

De eere is een spoor, die ons om hoogh doet stijghen,
Sy is gelijk een wind die ons doet vluoghels krijghen,
Die hier een moedigh mensch tot hooghe staat verweckt,
End maackt dat al sijn doe naar trots, end grootsheyd streckt.

Fratrum inter se iræ sunt acerbissimæ;

Hoe naarder bloed

Hoe heeter moed.

ALs ghy siet dat aan uw' kleeren

Hier, of daar een vleckē staet,

Sult ghy strax de selve keeren

Eer sy brêer, of dieper gaat,

Want wanneer ghy langh wilt beyden

Eer ghy vvegh neemt 't vuyle vet,

't sal daar na niet vwillen scheyden,

't blijfter altijd ingeset:

Als men siet dat broeders kijven,

End' dat vrienden sijn in tvvist,

Cc

Moet

Moet de twiſt niet langhe blyven,
 Maar ſijn ſtaande voets gelliſt,
 Wilt ghy hier in langh vertouven,
 Wilt ghy laten groeyen 't quaad,
 Al de zee ſult ghy behouven
 Om te leſſen deſen haat.

Freno indorato non megliora il cavallo.

*Noch goude toom, noch ſchoon gewaat
 En brengt gheen peerd tot beter ſtaat.*

NOch gulden toom aan 't peerd, noch koſtelijcke ſporen,
 Noch dat het is verciert van achter, of van voren,
 Noch pluymen op het hoofd, en maken noyt een peerd,
 Dat vadſigh is, end quaad door dit getoy meer weerd.
 Al is een menſch verciert met goude paſſementen,
 Al is hy rijck van geld, van landen, end van renten,
 Dit alles geeft hem doch gheen weerde aan ſijn ziel,
 Een rijckman ſonder dueghd my nimmermeer beviel.

*Bedenckinge op het lijdē onſes Heeren,
 ende Salighmakers Jēſu Chriſti Anno 1622.*

MYn ziele, treckt uw' ſinnen wat
 Van 't leeghe, ſlecht, end' aardsche pad,

End

End van al't ghene dat uw God
 Maar houd voor enckel waan, end spot,
 Laat varen al de lichtigheyd,
 End al wat u tot welluft leyd,
 Waar van des weerelds sot, end dwaas
 Maackt niet dan al te veel geraas:
 Laat uw' gedachten opwaarts gaan,
 End voor onf' aller Heere staan,
 Al wat in u is besigh sijn
 Met 't over-dencken van de pijn
 Van Godes wel-beminde Soon
 Die af-gedaalt is van den throon,
 End' is gekomen op de aard,
 Veracht, bespot, beguytst, onwaard.
 Noch Pallas heeft hier gansch gheen werck,
 Noch Phoebus met sijn neghen sterck,
 Noch Venus, noch haar dertel Wicht
 Verstaan dit teghenwoordigh dicht;
 Maar ghy, ô heyl'ghe Gheest, koom nêer,
 End leert my 't lijden van ons Heer,
 Waar door hy van het sondigh quaad
 Verlost heeft onsen armen staat.

Doe Christus 't vleesch heeft aan-gedaan
 Doe quam hy in het lijden gaan,
 Op dat wy fouden hebben een
 Die Broeder met ons sy gemeen:
 Hy is, als wy, geweest een kind,
 Met slechte douxkens men hem wind,
 Hy is oock ergher als een knecht
 By beesten in een stal geleght;

Daar was gheen plaats voor hem bewaart,
 Op dat zijn armoe soo vermaard
 Ons soude maken rijk van Gheest,
 End Goddelijcken seghen meest:
 Soo ras was hy geboren niet
 Hy word omringht met groot verdriet:
 Herodes met een boos gemoed
 Arghlistighlick hem soucken doet:
 De kinderens van Bethlehem
 Die werden stracx gedood om hem,
 Maar hy door Godes raad vermaant
 Sijn reyse naar Ægypten baant,
 Soo suckelt dit onnoosel kind,
 In vreemde landen hy sich vind,
 Om ons te leeren hoe sijn Kerck
 In 't vluchten haar moet houden sterck:
 Als hy in 't Joodsche land weer quam
 Niet dan versmaadheyd hy vernam,
 Men seyde hy hing den sondaars aan,
 End werd van tollenaars ontfaan;
 Men seyde hy door des Duyvels kracht
 Sijn wonder-wercken had volbraght,
 Op dat wy laster, ende nijd,
 End' al der booser menschen spijt
 Niet achten souden, als hy doet,
 End stoppen haren mond met goed.
 Hy heeft den honghers' nood gesmaackt,
 Door arbeyd is hy moede' gemaackt,
 Hy heeft gedorst, end oock gevoelt
 Hoe gramschap in ons herte woelt,

End al de swackheyd die wy teer
 Met sonden draghen, heeft de Heer
 Gevoelt, maar van de sond' altijd,
 End' ongerechtigheyd bevrijd,
 Op dat hy nu met medelyen
 Oock soud op onse kranckheyd syen?
 Men heeft met treken wonder fel
 Gesocht te doen hem achter-stel,
 Op dat hy voor foodanigh quaad
 Ons soude wapenen met raad,
 Door vreesse van de felle dood
 Hem bloedigh sweët uyt 't lichaam schoot:
 Op dat sijn dier, end' kost'lick bloed
 Sou werden een genaden vloed:
 Waarom is hy verraden self
 Van Juda eene van de twelf?
 Om ons hier door te leeren, dat
 Verraad oock onder Christ'nen sat,
 Hy is gevanghen, end' vertaan
 Al had hy erghens moord gedaan,
 Om door sijn banden even swaar
 Ons te bevryden uyt gevaar;
 Hy is vervvesen voor den Raad
 Onnoosel, oprecht, sonder quaad,
 Op dat vvy die recht schuldigh sijn
 Verlost sou vvorden van de pijn,
 Waarom is sijn gesegend lijf
 Door-ploeght met geessels alsoo stijf?
 Op dat hy door sijn groot geduld
 Betalen soude onse schuld:

End waarom is de doorne kroon
 Op 't hoofd geset met sulcken hoon?
 Op dat hy ons door sulcken smaad
 Verdienen soud' een hoogher staat:
 Hy draaght in sijne hand een riet,
 In 't purpur men gekleed hem siet,
 Op dat een Koninck soo veracht
 Ons geven soud' sijn rijck met macht;
 Hy word geslaghen mette vuyft,
 Bepoghen, end daar na gekruyft,
 Op dat hy Satans slaande staf
 Soud' wenden van onf' schoud' ren af;
 Sijn eyghen kruys hy draghen moet,
 Op dat wy op gelijcke voet
 Int kruys hem souden volghen naar,
 End draghen willigh ons gevaar:
 Men smijt hem naghels door de hand,
 De buel hem tusschen moorders spant,
 Op dat de vloeck van Godes wet
 Daar door soud' werden af-geset;
 O God, waarom verlaat ghy mijn?
 Sprack Jesus midden in sijn pijn,
 Op dat God in gelijcke staat
 Sou wesen onse toeverlaat;
 Men laafde hem met eeck, end' gal,
 Op dat hy in dit bitter dal
 Der tranen onse ziel in rouw
 Oock met sijn lijden laven sou;
 De spieffe door sijn sijden schoot;
 Bloed, ende water daer uyt vloot,

Op dat

Op dat hy door dit dier rantsoen
 Ons uyt der sonden acht sou doen;
 Hy is selfs aan het kruys bespot,
 Sijn kleed'ren sijn gedeelt door lot,
 Op dat de prophetien te gaar
 In Christo souden worden waar:
 Ten lesten is door offerand
 Sijn ziel gegeven in Gods hand,
 Op dat hy door des doods besluyt
 Onf' sonden soude wisschen uyt.

Koomt hier nu, Sondaars, wie ghy sijt,
 Uw sonden voor den Heer belijd,
 Hy is het Lam dat op hem neemt
 Uw' sonden, daar het van is vreemd,
 Sijn ermen staan gestreect aan 't kruys
 Om d'heydenen, end' Israels huys
 Tot hem te roepen, die maar al
 Sijn woorden recht gelooven sal:
 Mijn ziele, laat uw hert met vlijt
 Gedencken dese dood altijd,
 Laat Christi wonden voor u staan,
 Sijn kruys door uw' gedachten gaan,
 Soo sal u dit vervloecte hout
 Doen maken dat ghy sonden schouwt,
 Soo sal u dese dood gewis
 Doen sien hoe groot de Heere is.

————— A turpibus aures,
Atque oculos averte tuos.

*Uw' ooghen, ende uw' ooren sluyt
Voor 't gheue dat oneerlijck luyd.*

En jagher die in 't vlacke veld
Sijn honden tot het jaghen stelt,
En sal niet lijdén dat sijn jacht
Sal alles bijten onbedacht,
Of riecken al wat staát op 't Land,
Maar houd sijn honden by der hand
Tot dat sy versch, end' onbelaan
't Wild sullen hebben op gedaan:

Soo moet een mensch die niet in schijn,
Maar metter daad wil eerlijck sijn,
Sijn ooghen, end' sijn ooren jacht
Bewaren dat het niet en tracht
Te loopen hier, te loopen daar,
Te snuffelen dan voor, dan naar,
Uw oogh moet micken op het goed
Uw oor maar voor de dueghd op doet,
De rest laat loopen, end' uw ziel
Sal vanghen 't gheen haar wel beviel.

Mise-

Miserum mortalibus ævum.

O mensch, uwv leven is verdriet,

End' al uwv doen is anders niet.

H Et leven van de mensch is lyden, end gevaar,
 In lyden word hy langh in 's moeders lijf gedraghen,
 Met lyden koomt hy voort, met stenen, end' met klaghen
 Als moeder, end' het kind sijn krachteloos te gaar,
 Door lyden maackt hy strax verdrietighlijck misbaar.
 Hoe dat hy grooter word, end' klimt tot sijne daghen
 Hoe dat hy van mêer kruys, end' lyden moet gewaghen,
 Sijn kinds heyd is maar druck, daar na soo brenghet de jueghd
 Veel lyden, end' verdriet, end' menigh ongenuegh,
 Hier sieckte, daar gequel, end' pijn beneemt sijn vrueghd,
 End' als hy word een man, dan koomter wêer nieuw lyden,
 Dan doet hem nu een vriend, dan viand over last,
 De ouderdom voor 't lef vol kruys is opgetast,
 Daar is gheen tijd die hem van 't lyden kan bevryden.

Præpostera resipiscentia.

Al doet ghy nu gheen sonde meer

Ghy hebt daar af noch roem, noch eer.

E En Dronckaart afgeslooft van langh, end' veel te drincken
 En kan naar sijn gewoont met 't kanneken niet klincken;

Een grijsse hoeren vooght die machtloos is, end oud
 De vrueghde van de min, end' van de hoeren schouvt.
 Een die sijn geld, end' goed heeft in de vvind gellaghen,
 End' alles opgesnapt, begint nuforgh te draghen,
 Wat dunckt u van dees dueghd? my dunckt 't is al te vvaar
 Dat dese niet de sond' verlaten, maar sy haar.

*Sedula formicæ curas imitare, iuventus,
 Ne tibi cum pigris sit egendum fortè Cicadis.*

*O jueghd, vvilt tot de miere gaan
 Op dat u gheen gebreck magh slaan.*

DE Miere raapt met groote vlijt
 Sijn noodigh aas ter goeder tijd,
 De Krekkel singht in 't groene kruyd
 Geheel, end al den Somer uyt,
 End 's Winters als het bloote veld
 Nu is van 't koren leegh gestelt,
 Dan is het Mierken wonder wijs,
 End leeft nu van sijn eyghe spijs,
 De Krekkel is te luy, end traagh,
 Dies lijd hy hongher alle daagh:
 Daarom die eten hebben wil
 End moet niet altijd wesen stil,
 Maar blyde vlijt, end neerstigheyd
 Aanwenden met voorsichtigheyd,

Die ligghen laat sijn leghe hand
En kriyght gheen eten op sijn tand,
Die speelt soo langh als 't Somer is
Lijd honghers nood, end dat gewis.

Op de woorden Christi Matt. Cap. 15.
vers. 9.

*Te vergeeffs eeren sy my, leerende voorlee-
ringhen, geboden der Menschen.*

HOe? ist dan te vergeeffs dat ick mijn lichaam plaghe?
Dat ick het wee aandoe? sal ick geduyrigh klaghe?
Neem ick dé wegh soo nauw dat ick mijn vleesch met tucht
Als eenen Heremijt moet temmen sonder vrucht?
Sal ick dan nimmermeer tot onses Heeren wetten
Yet moghen 't sijner eer, of tot vercierfel setten?
Sal 't dan versierfel sijn, om datmen juyft daar van
Niet erghens in sijn woord soo yet bevinden kan?
Magh ick in 't openbaar mijn aalmoes niet beroemen?
Of salmen my terstond als voor beveynst verdoemen,
Wat heb ick anders voor, ick doe den armen dueghd,
End dat een ander mensch oock sijner plichten hueght.
Hoe maghmen dan gheen mensch oyt houden op gessloten
Die jemand heeft gedoot? op dat gheen bloed vergoten
Sou worden boven dit, noch laten waarheyd naar?
Op dat mijn vriend, mijn buyr sou blyven uyt gevaar:

End duysend dinghen meer die God, end' menschen baten,
Die ick om beters wil, of doen kan, of nalaten,

Is 't al dan te vergeefs wat uyt ons herte gaat,

Wanneer de mensch alleen maar op hem selven staat?

Hoe sal hy dan sijn doen bestieren, end' sijn weggen

Op dat hy recht moght sijn tot Godes dienst geneghen?

Hy sal in Godes dienst niet volghen sijnen sin,

Of 't gheen hem eenigh mensch sou moghen steken in.

God wil niet sijn gedient door Phariseefche vonden,

Noch vraaght niet na het gheen gaat uyt der menschen mondē,

Maar wilt ghy doen sijn wil, soo siet waar dat sijn raad

In 't oud, end' 't nieuw Verbond soo klaar beschreven staat.

Sijn woorden sijn het licht, 't welck ons leyd in sijn paden,

Ons raadsman is de Wet, die ons het best kan raden,

Die buyten dese loopt, moet draven naar de hel,

Die binnen dese blijft die sal geraken wel.

Vivere spe vidi qui moriturus erat.

Een mensch nu midden in het lyen

Sal noch naar vryheyd omme syen.

DAAR kan gheen quaad soo groot, noch pijn ons overvallen,
Of noch soo hoopt de mensch te syen een eynd van allen,

Een ackerman die hoopt, al is de winter koud,

Of 't koren sal hem winst toebrenghen sonder fout.

Een Krijghsman in de slagh, al siet hy dat de benden

Al vry te rugghe gaan, end' aarfelingh haar wenden,

Noch

Noch hoopt hy dat wel eens verkeeren sal de kans,
 Noch fiet hy al in hoop den schoon Laurieren-krans.
 Een Koopman hoopt in zee, wanneer de buyen waayen,
 Dat soo verleghe storm noch eens sal anders draayen
 Tot voordeel van sijn reys, een Vrouwe die haar kind
 Sal baren met gekarm, in d'hoope troostingh vind.
 Een die gevanghen is heeft 't noch niet op gegeven,
 Een dief die hanghen sal heeft noch al hoop van leven,
 Hoe dat wy sijn beswaart, hoe groot oock sy ons pijn,
 Noch sal de goede hoop ons troost, end hulpe sijn.

*Blijde inkomste van den dagh des Heeren,
 op de welke onse Heere, ende Saligmaker Jesus
 Christus is verresen Anno 1622.*

O Heylzaam saligh-makend licht!
 O Sonne bly van aangesicht!
 Die ons den Sondagh hebt gebraght,
 Op welcken onse Heer met macht
 Vervonnen heeft den fellen dood,
 Waar door wy waren in de nood;
 De Vrydagh die is voor gegaan
 Was droevigh om te schouwen aan,
 Wanneer dat Gods onnoosel Lam
 Sijn plaats tusschen moorders nam:
 Maar dese dagh is vol van vrueghd,
 End' Christus hem nu wêer verhueghd,
 Naar dien hy 't handschrift, end het recht
 Van onse sond nu heeft gehecht.

Aan 't kruysse door sijn dierbaar bloed,
 't welck beter spreekt als Abel doet:
 De Vrydagh bond den Heere vast,
 De Sondagh heeft de hel verrast;
 De Vrydagh smeet de naghels in,
 De Sondagh brack de dood haar pin;
 De Vrydagh gaf hem gal, end' eeck,
 Op Sondagh Hel, Dood, Duyvel weeck;
 Op Vrydagh gaf de Son gheen glantz,
 Op Sondagh was hy helder gansch;
 Op Vrydagh werd sijn zijd gewond,
 Op Sondagh hy gheen viand vond;
 Op Vrydagh brack des Tempels kleed,
 Der heyl' gher plaatsen onderscheid,
 Op Sondagh brack de aard van een,
 Een Enghel wende af den steen;
 Op Vrydagh was de Krijghsman bout,
 Op Sondagh was hy heel verflouwt;
 Op Vrydagh was daar Vrouwen druck,
 De Sondagh braght haar wêer geluck;
 Op dese dagh soo heeft de Kerck
 Gehouden hueghnis van dit werck,
 De dagh van dees verryfenis
 Een oorfaack van de onse is;
 Want door het leven, dat de Heer
 Nu wêer verkrijght met volle eer,
 Soo is de Dood, end' al haar kracht
 Oock onder sijn geweld gebraght;
 Laat ons dan ryfen met een moed
 Al uyt de slaap die sonden voed,

Soo fullen wy oock na het graf
 De sterflijkheyd eens legghen af;
 Soo fullen wy oock na de dood
 Verheven sijn in Abrams schoot,
 Laat ons maar lyden, end' met vlijt
 Volbrenghen onses levens strijd,
 Een droevigh Vrydagh moeten wy
 Met Christo lyden, soo wy bly
 Met Christo wachten op sijn dueghd
 Een blyden Sondagh vol van vrueghd.

Rebus angustis animosus, atque
 Fortis appare.

*De vrome staat noch veel gemoed
 Al treft hem oock de teghenspoed.*

A Ls haghel met gedruys koomt vallen op de daken,
 Het schijnt dat door 'tgebaar dack, glas, end' venster krakē,
 End ondertusschen is het maar een slecht gebaar,
 De muyren die staan stijf, end wijcken niet een hayr.
 Een kloeck voorlichtigh man, al word hy stijf geslaghen
 Met druck, end teghenspoed, hy sal het al verdraghen,
 Sijn vromigheyd daarom en sal beswijcken niet,
 Hy staat als onbeweeght in 't midden van 't verdriet.

Nisi

Nisi quis pecuniam maturè sibi parcit,
Maturè esurit.

*Soo wie niet spaart ter rechter tijd
Verliest sijn goed, end hongher lijd.*

Die sijn geld, end' goed verquist

Is een dwaas,

Want als hy dit alles mist

Is 't eylaas!

Sijn geselschap prijst hem seer

Als hy geeft,

Maar het spel is uyt, wanneer

Hy niet heeft:

De verquister is gelijk

Sulck een beest,

Dat sijn melctob schopt in 't slijck

Onbevreesst,

Dan soo kijckt het dom, end' slecht

Sonder spijs,

Die sijn goedjen wel beleght

Die is vvijs.

Pericu-

Periculosa temeritas.

*Die wil met 't perikel mallen
Sal haast in het selve vallen.*

KLoeckmoedigheyd is goed,
End' groote dinghen doet,
Maar onbedachtsaamheyd
Maackt menigh mensch verleyd :
Een voghel die te vroegh
Hem van sijn nest affloegh,
Moest breken been, of vlerck
Om dat hy was onsterck,
Het is een sot die tracht
't gheen boven gaat sijn macht ;
Want als de macht begeeft
Sijn roeckeloofheyd sneeft,
Had Icarus gewacht
De heete Sonne-kracht
Soo had hy niet als mal
Veroorsaackt synen val ;
Doe Phaëthon het peerd
Aan taste onverveerd,
Doe werd hy met een vlucht
Gesmeten uyt de lucht ;
Wanneer hem aldermeest
Verhief de quade Geest
Soo heeft hem God de Heer
Geworpen uyt sijn eer,

Dat hoogh staat aan de wind
 Wel strax een eynde vind,
 Maar die eerst meet de voet
 Eer hy de schoen aandoet,
 End houd hem leegh, end' kleyn,
 Ootmoedigh, end' gemeyn,
 Die neemt toe meer, end' meer,
 End' houd sijn lof, end' eer.

Avarus, nisi cum moritur, nil rectè facit.

*Van vrecke luyden koomt niet af
 Dan als sy ligghen dood in 't graf.*

En gierigh mensch heeft groot verdriet,
 Want 't gheen hy heeft, en heeft hy niet,
 Want 't gheen hy heeft, en derft de vreck
 Niet gunnen sijnen eyghen beck,
 Hy gaart, hy spaart, hy kust sijn geld,
 Ja alle daagh hy 't overtelt,
 Hy schraapt het met veel moeyt te gaar,
 Met forgh bewaart hy 't voor, end' naar,
 End' als hy eens fit by de bruyd
 Sijn ziel gaat schier ten lyye uyt,
 Hy doet soo langh hy leeft gheen dueghd,
 Maar na sijn dood soo geeft hy vrueghd,
 Een verck is hem gelijk van aard,
 Waar van men na sijn dood wel vaart,

Soo smaackt dan oock het vrecke goed
 Gelijk een worst, of buelingh doet:
 Siet wat een kleynen onderscheyd
 Is tusschen Vreck, end Verck geleyt,
 't verschil maar op een letter staet
 't sy of sy voor, of achter gaat,
 Stelt d'R voor d'E soo is het Vreck,
 Die niet als al en heeft gebreck,
 Die even vuyl, end voddigh leeft
 Gelijk een beest dat niet en heeft,
 Laat d'R na d'E sijn omgekeert
 Soo word hy als een Verck geëert,
 Dat niet en heeft als vuyl bejagh
 Tot datmen 't Verck eens cten magh.

Medium tenuere beati.

*Hy is een wijs, end saligh man
 Die 't vware midden houden kan.*

H Et is een kunst de rechte draat
 Te houden van de middel maat,
 Want wijckt ghy van de eene zy,
 Ghy valt wel tot een ergher ly,
 Die varen tusschen klip, end' land,
 Om die te mijden, raken 't sand,
 Die mijden wil den overdaad
 Tot gierigheyd, of ergher gaat;

Die niet wil sijn vermeten, stout,
 Word bloo, end' slap, ja gansch verflouwt;
 Een die wil al te ned' righ sijn
 Word opgeblasen in een schijn,
 Een die de vuyle mors heyd laackt,
 Oock dickwils 't al te puntigh maackt;
 Een die den Wijn niet riecken magh
 Een dronckaard vvel te vvorden plagh;
 Daarom die tusschen beyden zeylt
 In 't midden nimmermeer en feylt:
 O God! geeft dat vvy 't vvel verstaan,
 End' dat vvy al ons doen daar aan
 Soo richten dat vvy naar uvv vvet
 Ons houden moghen onbesmet.

Nihil est tam difficile, quin facile
 fiat, si lubens facias.

*It is gheen arbeyd dat men doet
 Met een vwilligh blijd gemoed.*

DE lust maackt alle dinghen licht,
 De onlust svaarder als gewicht,
 Want die met lust sijn werck wil doen
 En hoeftmen nerghens toe te spoen,
 End' die met onlust alles doet
 Doet teghen huegh, end' muegh het goed;

Die willigh is behaaght de Heer,
 Die wederstreven nimmermeer,
 De dueghd en sou niet vallen swaar
 Wanneer daar maar een lust by waar,
 De ondueghd glijt ons van de hand
 Om dat het hert van ondueghd brand,
 Met honden die onwilligh sijn
 En vanghmen hase, noch konijn,
 Men fiet dat een bedwonghe spel
 Sal eyndighen heel selden wel,
 Daarom die doet sijn ampt met lust
 Den arbeyd selfs bemint, end' kust.

*Trouw-hertighe vermaninghe, gesonden in Sep-
 tembri Anno 1622. aan de belegherde Stad van
 Berghen-op-Zoom, tot opwekkinghe van haar ouwe,
 ende getrouwe kloeckmoedighejd.*

MAnhaftigh Bergh-op-zoom, die meer-maal hebt voor desen
 Den vyand sijn onmacht, end' uwe macht bewesen,
 Doet aan uw oud gemoed, dewijl een nieuw geweld
 U in een weegh-schaal heeft van schand, of eer gestelt.
 Dewijl Velasco nu met soo veel Spaansche benden,
 End' 't huys van Oostenrijck haar teghens u gaan wenden,
 Om met uw vaste Stad, end' hoogh-getoghen vest
 Te wesen Zeelands plaagh, end' Hollands rechte pest.
 De grond-steen van uw hoop, end' van uw moedigh vechten
 En sal niet zijn uvv vval, uvv vwapens, noch uvv knechten,

Maar Zebaoth alleen, die als een opper-held
 Hem leghert in uw Stad, end' voor u vecht in 't veld.
 Vertrouwt op sijnen erm, die Spinolam kan breken,
 Die met een hand-gedraey verstellen kan zijn streken,
 Al stormt hy op uw Stad, al schiet hy heftigh aan,
 Noch moet ghy onbeweecht in moed, end' hoope staan.
 Soo dickwils hy noch is gekomen aan uw wallen
 Soo dickwils hebt ghy hem, end' sijnen trots doen vallen,
 Schoon wat hy heeft gedaan, end' wat hy nu noch doet
 En heeft noch op dees uyr gewonnen niet een voet.
 Ghy hebt den loofen vos van Parma met zijn krachten,
 Wel eertijds voor uw Stad, end' poorten derven wachten,
 Ghy hebt den selfden Prins sien wijcken van u af,
 Wanneer het Land met u haar tot den Heere gaf.
 God scherpte doe 't verstand van 's Vader-lands beraders,
 God sterckte doe de hand van 's Lands getrouwe Vaders,
 Hy braght den jonghen Vorst gewilligh in den brand,
 De Baxen had hy doe als blixem in zijn hand.
 Hoe deed' ghy doe de macht van uwe vyand dalen !
 Ghy brack hem zijn geweld, end' luyfter van zijn stralen,
 Wiens stralen van te voor schoon schenen in 't gesicht
 En hebben na dien tijd bykans niet meer gelicht.
 Noch leeft de selve God, zijn ooghen altijd waken,
 Wanneer zijn weerde volck met bidden hem genaken,
 Zijn rechter-hand is hoogh, is machtigh, end' is sterck,
 End' kan den vyand selfs besluyten in zijn perck.
 Het is hem licht om doen, als hy 't maar wil gebieden
 Soo moet het op een swanck, ja teghen schijn geschieden,
 Maar soo u dan de Heer noch dus besloten houd,
 En weest noch in uw dienst, noch in uw doen verflouwt.

Laat u Oostende zijn een spiegel voor uw ooghen
 Om haar standvastigheyd te volghen met gedooghen,
 Wanneer sy jaren langh den vyand had gequelt
 Soo gaf sy hem alleen een om-gedolven veld.

Niet dat ick ben beducht dat hy u sal vertreden,
 Neen, anders is mijn hoop, end' die gegrond op reden,
 Maar dat ghy met een moed, gelijk Oostende plaght,
 Een uyt-komst met geduld in Godes seghen wacht.

Maurits die eertijds heeft 't beginfel sijner dueghden
 Getoont aan uwe Stad, end' u verlost met vrueghden,
 Grootmachtigh in verstand, vol-toghen in sijn moed,
 Sal bieden u de hand, end' wijcken niet een voet.

De Baxen zijn geweest, doch and're vrome Helden.

Sijn binnen u ghestekt, te veel om al te melden,

Hier siet ghy onder u Ryhoven, end' den Man

Die eertijds d' Albanois, end' sijnen trots verwan,

Wiens Overste beleyd, end' moedigheyd wy mercken.

End' binnen in de Stad, end' buyten in de wercken,

Daar leghert hem een held, waar op de vyand loert,

Dien Fama met sijn eer op haren wagen voert.

Hier lagh de Hinderfon, die nu met al sijn gaven

Light als een moedigh held in 't graf van eer begraven,

Daar Morgan nu met lof sijn trouwe plaats bellaat,

Omcinghelt om, end' om met menigh braaf Soldaat.

De Staten van het Land die sijn met vaster trouwen.

Verbonden onder een om uwe Stad te houwen,

De Leeuw die onversaaghd half uyt het Water rijst,

Met die den Thuyne bewaart, u al sijn hulp bewijst;

End' t gansche Land te saam, end' willen soo volherden,

Gewilligh om voor u noch meer belast te werden,

De liefde van Gods Huys, end' onse Vrye staat
 Ons hoogher dan ons goed, ja dan ons leven gaat.
 Die Prince die door 't swerd, end' onbekende wegghen,
 Koomt door des vyands land als een Romeyn gesleghen,
 Die altijd heeft betoont te sijn een *Man* in 't *veld*,
 Die bied u nu sijn hulp, met noch een dapper Held,
 Een Vorst die over al, end' al sijns levens daghen,
 De teeckens aan sijn lijf van liefd' tot u sal draghen,
 Al is sijn slincker-erm verloren voor het Land,
 Noch leeft sijn moedigh hert, end' sijne rechter-hand.
 Is 't dan noch niet genoegh, soo sullen noch de Steden
 Die ligghen achter u op uvv Frontieren treden,
 Ja sijn nu al bereed om op de staande voet
 Te trecken voor het Land, end' teghens 't Spaansch gebroed.
 't is vvaar, 't sijn anders niet als middelen van menschen,
 Maar dese maghmen oock vvel tot sijn hulpe vvenschen,
 't is vvaar, noch peerd, noch man sijn in haar selven yet,
 Maar gaat in Godes naam, end' soo op 't middel siet.
 Ghy Borghers, schept dan moed, end' laat niet dat geschonden
 Sou vvorden uvve eer van al die Spaansche honden,
 't Verderven van uvv huys, van mueren, of van dack
 Sijn schaden diemen vvêer kan bet'ren met gemack.
 Soldaten kloecke maats, die trouvvheyd hebt besvvoren
 Aan 't Land, end' uvven Prins van Keyfers stam geboren,
 Treed uvven vyand toe, end' daar ghy set uvv voet
 Laat vallen daar uvv ziel, of blijft daar staan met moed.
 Ghy Overste van 't volck, laat steeds in uvve sinnen
 De oorloogh-eere staan, end' denckt alhier te vvinnen
 Alfulcken eer, end' naam die nimmermeer door haat,
 Of langheyd van de tijd, of ouderdom vergaat.

Ons vryheyd is te dier, gelijk sy is verkreghen,
 Soo is sy noch in 't bloed, end' op het sweerd geleghen,
 't Waar schande voor ons Land, end' 't Nederlandsche bloed
 Te laten onbewaart dat dier-gekochte goed.

Ons Ouders sijn geweest, end' dat sy in haar jaren
 Ons hebben opgericht, sou wy dat niet bewaren?

Soo moesten wy maar guyts, end' vuyle bastaars sijn,
 Verdroncken aan de Hoer, end' in haar tuymel-wijn.

't is beter voor ons al voor 't Vaderland te sterven,
 Dan onder 't Spaansche jock als slaven te bederven,
 't is beter niet te sijn, dan onder 't Spaansch gebied
 Te suchten, end' te doen wat u een Spaanjard hiet.

Tyrannigh is sijn hert, ghy hoeft het niet te vraghen
 Den verden Indiaan, uw Vader sal 't gewaghen,

Op datmen oock hier van niet sijn soud' onbewust
 Sijn vele na de dood op hare pen gefust.

Ick keer my wêer tot u, wie weet of ghy, ô Berghen,
 Gelijk ghy Parmam deê, nu Genuam sult terghen?

Dat geef u onse God, end' door u 't gansche Land,
 Dat wy in eere staan, end sy gelijk in schand.

Uw hulp, uw toeverlaat, uw hoop, uw kracht, uw eere,

Uw opper-wacht, uw heyl sal wesen God de Heere,
 Wilt tot hem in den gheest, end' in der waarheyd gaan,
 Soo sal hy by u sijn, end' onsen vyand slaan.

Dewijl de vyand schiet, end' met sijn yf're ballen

Bevecht uw aarden-werck, end' hoogh-gesteghen wallen,

Soo sullen wy, die hier sijn buyten uwe wal,

God bidden om uw heyl, end' om des vyands val.

Op de woorden Davids Psalm. 33.
vers. 12.

Wel den volcke, diens de Heere een God is.

ALs God met iemand is, gheen mensche kan hem deren,
Als God met iemand is, kan hy den Duyvel weren,
Als God met iemand is, soo vraaght hy naar gheen hel,
Als God met iemand is, gaat alles met hem wel.
Gods wijs heyd is sijn raad, end' breeckt der menschen laghen,
Gods macht, end' stercken erm den Duyvel kan verjaghen,
Gods goedheyd maackt hem vry oock van der hellen pijn,
Wel dien, dien God de Heer een eeuwigh God sal sijn!

O curvæ in terris animæ, & cœlestium inanes!

*Ons herte loopt naar 's vveerelds goed,
De ziel en heeft noch heyl, noch spoed.*

EEn Krijghsman sal om geld op dood, noch viand passen,
Een Koopman, soo hy maar verrijcken magh sijn kassen,
En vreesst noch zee, noch wind, een Ackerman ontsiet
Noch hitte, noch oock kou als hy maar wat bedied.
Een die wil sijn geleert, sal midden in der nachten
Met lesen besigh sijn, om soo naar eer te trachten,

Een Ambachtsman met lust zijn last, end' arbeyd draaght,
 Indien hy na sijn werck maar eenigh loon bejaaght.
 Nu ben ick niet geneyght om dit slechts te mispriesen,
 Maar wil u in der daad hier tot wat hooghers wysen,
 't is waar, ô mensch, 't is waar de weereld moet soo staan,
 Of soude metter tijd alleenxkens t'onder gaan:
 Maar 't beste dat wy hier in onsen lyve draghen
 Dat laten wy vergaan door al te groot vertraghen,
 De ziel die lijd gebreck, de reden is hier van,
 Om datmen haar niet sien, maar 't lichaam tasten kan.

In via virtuti nulla est via.

*Daar en is gheen vvegh soo quaad
 Daar de dueghd niet door en gaat.*

Daar is geen wegh soo quaad van haghé, end' van hegghen,
 Of midden door soo kan de Dueghd een bane legghen,
 Daar staat gheen bergh soo hoogh verheven met sijn top,
 Daar is gheen muer soo steyl de Dueghd die raackter op.
 Daar is gheen Zee soo wijd, noch hol van waterbaren,
 Of midden door haar heen soo kan de Kloeckheyd varen,
 De arbeyd, end' 't vernuft der menschen wint het al,
 Zee, berghen, bosch, end' dal, land, steden, fort, end' wal.
 Door dese Dueghd alleen neep Hercules de Slanghen,
 Versloegh den fellen Leeuw, de Beyr die word gevanghen,
 Hier door soo word het Hert sijn goude hoornen quijt,
 End' Cerberus de hond gequelt in Plutoos spijt.

De Stier die word getemt, end' Cacus valsch van laghen,
 Met die drylyvigh was word door sijn hand verflaghen,
 End Diomedes oock moest sterven door sijn kracht,
 De Voghel Stymphalis en had by hem gheen macht.
 Amazon word berooft door hem van haar pansieren,
 De Draack men te vergheefs om d'appels hoorde tieren,
 End noch veel dinghen meer, end wat hy steeds began,
 Sijn dueghd brack alles duer, end' alles hy verwan.
 Hoe dat kloeckmoedigheyd wel groote macht kan winnen
 Toont Haarlem met haar schip, 't welck met sijn stale pinnen,
 End' saghe heeft doorsnêen den kettingh in de Nijl,
 End' brack het door vernuft gelijk als met een vijl.
 Hier door heeft d'oude Held des viands hand doen buyghen,
 Soo Néerland dit verswijght, ons viand sal't getuyghen,
 ô Vader van het Land, ô Moyfes van uw tijd,
 Ghy hebt ons 't heele Land van 't Spaansche jock bevrijd.
 Hier door heeft onse Prins, die wy noch sien in 't leven,
 Sijn viand in den vlucht in Godes naam verdreven,
 End, die sijn Vader heeft versgeghelt met sijn bloed,
 Die Vryheyd heeft hy ons op huynen noch behoed.
 Geluckigh is de Soon gekomen van dien Vader,
 Camillus van die eeuw, end' die nu is te gader,
 Geluckigh is de Held die u heeft voortgeteelt,
 In wien wy van sijn dueghd sien een gefette beeld.
 Als Hercules verwan den Geryon van Spaangien
 't vvas vvel een kloecke daad, maar meerder is Oraangien,
 't koomt nu den Spaanschen Heer op gheen drye Lyven aan,
 Sijn Lyven nu bykans in alle rijcken staan.
 De kloeckheyd in de Krijgh verflaat des viands benden,
 Hier moet manhaftigheyd, hier goed beleyd u senden,

Daarom

Daarom Ulyffes oock met vvijsheyd omgedaan,
 End Diomedis kracht moet altijd 't samen gaan.

Solus homo sua mala non praesentit.

*De mensch, die meester is van al,
 Voorhet niet eens sijn ongeval.*

DE Son, de Maan, de aard, de zee met haar colueren
 Die worden wel gewaar 't onweder van te vueren,
 De boomen, gras, end' kruyd, de bijên, end' de mier
 Die voelen oock het wêer, end toonen 't met getier.
 Alleen de arme mensch, hoe kloeck hy sy van rade,
 En weet te voren niet sijn voorspoed, of sijn schade,
 De tegenspoed, of kruys, end' alderhand gevaar
 Dat is hem op het lijf eer dat hy 't word gevvaar.

Gravior inimicus qui latet sub pectore.

*Een viand u dan meest beschaad
 Wanneer hy hem als vriend gelaat.*

DE bie kan in haar mond den soeten honigh draghen,
 Den anghel in de steert,
 Haar honigh sal ons vvel als aangenaam behaghen,
 Maar d'anghel ons verveert:

Veel fullen met de mond ons soete vvoorden geven,
 Gelyck als suycker-soet,
 Doch binnen fullen sy door haat staan naar ons leven,
 End' dorsten naar ons bloed :
 Dit is geveynstheyds aard, van buyten schoone mijnen,
 Van binnen niet als gal,
 Van buyten sal sy u gelyck een vriend verschijnen,
 In 't hert is 't niet met al,
 Sy bied u aan den vrêe, end 't taccken van olyven,
 Maar achter staat het svveerd,
 Al schijnt sy schoon uvv vriend, sy sal uvv viand blyven,
 Het quaad light in haar steert.

Nescis quid serus vesper vehat.

*Geluck verandert in verdriet,
 De dagh en is ten avond niet.*

Laat niemand op sijn staat, of goede voorspoed roemen,
 Laat niemand al te vroegh hem selfs geluckigh noemen,
 Want niemand kan ontgaan het loopen van het rad,
 Die nu heel onderlight vvel morghen boven sat.
 Gelyck de ebb', end vloed soo loopt hier 's menschen leven,
 Dan sietmen d'een sijn bly, dan sietmen d'ander beven,
 End 't gheen den eenen buert een ander bueren kan,
 Een die geluckigh vvas vvord een rampsaligh man.
 Bespot een ander niet die nu sucht in ellenden,
 Want met een hand gedraay soo kan 't oock tot u vvenden,

Denckt

Denckt vvat dat Solon feyd, denckt dat uvv leste kleeđ

Noch niet en is vergaan, noch niet en is bereed.

Ghy vveet niet 's morgens vroegh vvat ſvvarigheyd dat brengen

De laten avond kan, met droefheyd kan ſy menghen

Den ſchijn van vrolijkheyd, vvanneer ghy meynt te ſtaan

Soo ſal uvv valligh rijck heel ſchielijck onder gaan.

Ille dolet verè, qui ſine teſte dolet.

*Die droefheyd ſteeds in't herte draaght,
Is droever, dan die altijd klaaght.*

VEel ſchijnen-der ſeer droef te ſijn,
Het ſy door d'een, of d'ander pijn,
Haar hoofd dat hanght gelijk een bieſ,
Het lichaam als een ſlappe lieſ,
Waar dat ſy ſijn ſy klaghen ſeer
Al had verlaten haar de Heer,
Maar ander houden haar als bly
Al vwaren ſy van droefheyd vry,
Doch ſmoren binnen in haar hert
Haar armoed, pijn, end droeve ſmert :
Die minſt is arm loopt langhs de ſtraat,
End toont alſoo een droef gelaat,
Die meeft is arm, doch vroom van ſin,
Die houd ſijn armoed' binnen in,
De leſte draaght in 't hert ſijn kruys,
De ander ſet het op ſijn huys.

Dat

Dat veniam corvis, vexat censura
columbas.

*De boose menschen komen vry,
De goede raken aan de ly.*

O tijden vvatte tijden !
 Hoe sal 't in 't eynde gaan,
 Het duyfken moet veel lijdē,
 End niemand treckt het aan,
 De rave daar en teghen
 Schoon vvat hy steelt, of rooft,
 Heeft noyt sijn straf gekreghen,
 End blijft vvel 't overhoofd :
 Soo gaat het in de Landen
 Daar 't recht light onder voet,
 De vroomē koomt ter schanden
 Oock dickvvils om sijn goed,
 De onbekende lieden,
 End die onnoofel sijn,
 Die niet genoeg en bieden
 Die straftmen vvel om schijn,
 Maar groote rijcke dieven
 Den rechter koopen om,
 Om vrienden te believen
 Soo maacktmen 't recht vvel krom.

Op de

Op de woorden Christi Matt. Cap. 6.
beginnende van het 25. vers.

*Sorght niet voor uwve leven, wat ghy eten, ende
drincken sult, &c.*

HEt is een sotte sorgh dat menschen altijd sorghen
Voor eten, end voor dranck, end voor de dagh van morge,
Waar mede dat het lijf sal worden omgegort.
Om noyt te komen yet in 't eerdsche goed te kort.
En siet ghy niet dat God de lelyen kan voeden
Die op den velde staan? de musschens wil hy hoeden,
Nochtans en saayen sy, noch doen daar voor gheen moeyt,
Al wat het leven heeft door Godes seghen groeyt.
Het sorghen baat u niet, het loopen, end het draven,
Soo d'Heere niet en stort op u sijn milde gaven,
Al staat ghy oock vroegh op, end ploeght de ganschen dagh,
Gheen voordeel sult ghy doen ten waar u God aansagh.
De seghen Gods maackt rijck, sijn ooghen voor ons waken,
Soo laat ons dan niet al te seer naar 't eerdsche haken,
Maar soecken eerst Gods rijck, end sijn gerechticheyd,
Kost, kleed'ren, dranck, end huys daar op word toegeleyt.

Gg Careat

Careat successibus opto,
 Quisquis ab eventu facta notanda putet.

*Oordeelt uyt de uytkomst niet,
 Maar alleen op 't oogbmerck siet.*

M En siet het alsoo gaan, dat dickwils quade saken
 Begonnen teghens recht, ten lest noch vvel geraken,
 Men siet het alsoo gaan, dat veeltijds eenigh stuck
 Dat goed is in sijn selfs, misvalt door ongeluck.
 Daarom soo moet men oock de saken overvveghen
 Haar eynde, vvit, manier, end mercken 't al ter deghen,
 Doch die niet vvel bedacht uyt d'uytkomst oordeel maackt
 Is vveerdigh dat hy noyt aan goede uytkomst raackt.

Domino mens nixa quieta est.

*Die in God gerust kan sijn
 Past op vveereld, noch haar pijn.*

A Ls ick vvel met God magh staan
 Laat de vveereld vry vergaan,
 Als ick sta met God in vrêe
 Laat sy schueren my in tvvee,
 Als ick God heb aan mijn zy
 Ben ick altijd even bly,

Laat ick vluchten uyt het Land,
 Laat ick sijn in armen stand,
 Laat ick sitten in een kuyl
 Midden in der leeuwen muyl,
 Laat tyrannen door het vier
 My doen brullen als een stier,
 Laat sy toornigh, ende gram
 My verbranden in de vlam,
 Laat sy my vry in een gat
 Setten sonder droogh, of nat,
 Laat sy vueren op my slaan,
 Laat sy my op kolen brâan,
 Laat sy my van stonden af
 Levend delven in een graf,
 Als ick ben in God geruft
 Sal ick 't lyden al met lust,
 't lyden dat wel lyden maackt,
 Maar dan 't lieve leven smaackt,
 't leven dat geduyrigh leeft,
 End der vrueghden volheyd heeft.

Gg. 2 Tro-

Trophæum æquivocum, sive
leoninum Cantatum, & conse-
cratum Dominanti, & triumphanti
Bergæ ad Zomam Anno 1622.

Spinola cum Spinâ dūm cogitat esse ruina
Monti Belgarum, nimis illum sensit amarum,
Aspera Spina quidem, sed Mons magis arduus idem,
Spinola, quid sentis? an non cum murmure dentis
Frendes? pro prædâ tibi sunt ludibria fæda,
Quidquid es admissus nobis nihil es nisi risus,
Lætatur grato cantu præcul hoste fugato,
Quid fuit in causâ stabant quod mœnia clausa,
Nec poteras cinctos cives tibi tradere vinclos?
Magnanimos belli conatus, Spinola, velli
Cernimus, & planè reputari fulmen inane.
Sanè aliter mundâ quâ currit Neccarus undâ
Sanè aliter factum est, ubi nunc cum civibus actum est,
Vix ibi te armasti imperium tamen ense parasti,
Aut potius pactis non obstitit ille, nec actis.

Hâc bello fessâ regione, ac milite pressâ
 Non sine laude bonam portasti exinde coronam.
 Ebrius ipse meis dixisti sæpe trophæis
 Quò lubet ire ibo, nec enim nisi victor abibo.
 At nunc convellit, nunc te spes ista fefellit,
 Quod malè te tangit, quod nunc tua cornua frangit,
 Et tua cum Parmâ molimina ridet, & arma,
 Berga tuis cæptis namq̃ obstitit, atq̃ ut ineptis
 Turpiter illudit, teq̃ in mera scommata trusit.
 Nam qui te ante virum docuisti, nunc quasi (mirum!)
 Principis ad nomen, malè fausti sideris omen,
 Tam procul à Bergâ vertis cum milite terga
 Ut procul à visu sis nostro vel sine visu.
 Hoc tibi Bergenses metuentes arma, nec enses
 Te meritò, & verè multum indignante dedère.
 Quos tu : sed mentis jam sensibus esse retentis
 Hoc opus, ille astus, modus est ad prælia vastus.
 Sed quis tanta almæ dedit illis præmia palmæ?
 Cumq̃ tuis turbis pepulit te finibus Urbis?
 Spinola, si nescis, non hæc sine Numine messis.
 Contigit, & toto narrabitur orbe remoto.
 Exuvias danti tibi, Berga, litato Tonanti

*Vocibus haud mutis, partæ memor esto salutis
Grata Deo, cælum tibi militat, & tibi telum
Porrigit, ut terror sis hostibus, & merus error,
Cujus celestis satis est tibi gratia testis.*

*Hertgrondighe Danck segginghe tot onsen
grooten God over de gelukkighe, ende onver-
wachte verlossinghe der beleggerde Stad van
Berghen-op-zoom, geschied den 3. Octobris
Anno 1622.*

O God! die menighmaal voor 's viands wreede handen,
End' groote tyranny bewaart hebt dese Landen,
Wy segghen u wêer danck, onf' tonghen bersten uyt
Om uwen naam, end' lof te roemen overluyd.
Ghy hebt ons wederom met blyschap doen aanschouwen
Uw' lieffelijck gesicht, end' bystand in 't benouwen,
't vermaarde Bergh-op-zoom, de sluettel van ons Land,
Is wonderlijck ontfet, ontlegert door uw hand.
Die Stad die ghy wel eer voor veelderley aanslaghen
Bewaart hebt, end' beschermt voor 's viands valsche laghen,
Die Stad die ghy wel eer seer krachtigh hebt beschut
Doe Parma met sijn heyr hier voren werd gestut.
Ghy gaaft den Viand in verkeerdt, end' domme sinnen
Wanneer hy quam gerent om dese Stad te winnen,
Ghy bond sijn wreedheyd in, end' 't stormen in 't begin
Tot dat der Staten volck daar was gekomen in.

Ghy

Ghÿ hebt den Viand met een tuymelgeest geslaghen,
 Op dat hy te vergeefs sou foecken haar te plaghen,
 Ghÿ hebt hem door uw macht verydelt in sijn raad,
 Dan was hy hier te vroegh, dan quam hy daar te laat.
 Ghÿ hebt sijn eyghen volck met groote dicke hoopen
 Tot binnen in de Stad doen daaghlijx overloopen,
 Ghÿ hebt door haar de Stad doen weten waar hy lagh,
 Waar dat hy naarder quam, waar dat hy haar ontsagh.
 Ghÿ hebt de Stad versien met moedighe Soldaten
 Die nimmermeer noch eer, noch trouwigheyd vergaten,
 Ghÿ hebt daar in gestelt Beleyders van dit werck,
 Die niet en lieten naar al wat haar maackte sterck.
 Ghÿ hebt ons Buytenwerck soo wijslijck doen beleyden,
 Dat altijd met verlies de Viand moeste scheidē,
 Ja slechts een hoopken sands, een halve ronde Maan
 Hebt ghy soo veel gevechts voor ons doen wederstaan.
 Ghÿ hebt haar Mijnen selfs onseyghen leed doen wreken,
 End' midden in haar volck van achter uyt doen breken,
 Ghÿ hebt door uwe sorgh de Haven steeds bevrijd,
 Soo datmen uyt, end' in kond komen t' aller tijd.
 Ghÿ hebt de Winden selfs tot onsen dienst gesonden
 Om binnen in de Stad te spijsen soo veel monden,
 De Winden vochten selfs, end' midden in het slaan
 De roock vlieght van ons wegh, end' tast den Viand aan.
 De Heeren van uw volck, de Vaders van de Landen
 Die hebt ghy over ons doen als met sorghe branden,
 Ghÿ bond haar wêer in een, om met gevoeghde macht
 Voor dese Stad, end' plaats te toonen al haar kracht.
 Soo haast en was de lucht in Braband niet gevloghen
 Dat Mars van onse eeuw' quam met sijn Heyr getoghen,

Of wa-

Of waren gansch bedwelmt, end' met een dom geraas
 Verlieten al haar werck, end' liepen als een haas.
 Waar dat ick keer, of wend' mijn sinnen, end' gedachten,
 't is over al uw werck, wanneer men 't wel wil achten,
 Niet ons, ô Heer, niet ons moet komen toe de eer,
 Maar u alleen, ô God, end' onverwinlijck Heer.
 Wy pryfen uwen naam met herten, end' met sinnen,
 Wy loven u met mond, end' met de geest van binnen,
 Wy segghen, uwe hand heeft Spinolam belet,
 Wy roupen, uwe hand heeft Bergh-op-zoom ontset.

Profopopæia Bergæ ad Zomam
 ad nomina Ducum qui Urbem ean-
 dem obsederunt.

S Pinola Dux, natusq; Hispanâ gente Velasco,
 Et procul hostili Corduba natus humo:
 Conjuncto validam me cingunt milite Bergam,
 At malè tentatæ nomina sortis habent.
 Spinola spinosam me dicat, vela Velasco
 Pandat, & ad Eætis flumina castra locet.
 Corduba cor dubium sibi, sed mihi forte fuisse
 Narret, & immoto mænia stare loco.

Spina

Spina tegat primum, velent sua vela secundum,

Corduba dicatur corde carere viri.

Opprobrium Ducibus tribus immortale creavi,

Istud at invicto debeo Berga Deo.

*Op den VVind die geduyrende 't belegh meest
heeft gewaayt uyt den Zuydwesten tot voor-
deel van de Belegherde.*

HOe wel dat Bergh-op-zoom gesterckt was met goe wallē,
Soldaten, kruyd, geschut, end' sware yf're ballen,
Hoe wel sy was versien met menigh kloeck Soldaat,
Van Oversten gestijft, end' veeler Heeren raad.
Nochtans 't is Godes gunst, end' onverdiende seghen
Die over dese Stad veelvoudigh heeft geleghen,
Die selfs een leefloos dinck kan binden, end' doen gaan
Op dat het tot sijn dienst soud' als een bode staan.
Let op de wercken Gods, soo langh de Stad moest strijden,
End' voor haar vrye vest soo dapp' ren viand lijden,
Heeft meest naar haren sin de wind gewaayt Zuydwest,
Die volck, end' lijftocht steeds bracht binnen hare vest.
Wat wilt ghy, Spaanjaard, doch op dese Stad soo woelen?
God laat aan alle kant u sijne gramschap voelen,
Het water dient de Stad, de eerde krijght ghy niet,
De wind die schijnt te staan tot Bergh-op-zooms gebied.

In Propugnaculum semilunare,
quod vocant, diu à neutrâ parte
occupatum.

V Allus erat, mediæ constructus imagine Lunæ,
Ultima qui nostrum meta, laborq̄ fuit,
Pellimur hinc victi, rursum pelluntur Iberi,
Nec vallum pars jam nostra, nec hostis habet.
Stat medius, dubioq̄ secat certamine partes,
Pugnaq̄ de vili cespite crebra fuit.
Nec spatium nobis, spatium nec linquitur hosti
Funera quo mandet Berga, vel hostis humo.
Donec Mauritio propius jam castra movente
Nostra, authore Deo, lis resoluta fuit.
Sunt hæc infausti feralia signa Gradivi,
Dum, quæ hostis vicit dextra, temere nequit.

Op de voorsz. halve Maan.

Daar was een halve Maan op 't eynde van de wercken,
Die Berghen had gemaackt om hare Stad te stercken,
De viand neemt die in, doch word die weder quijt,
End' als hy winner is en heeft hy niet een mijt.

Noch

Noch wy noch hy daar na en kunnen dees gewinnen,
 Soo dapper schieten sy van buyten, wy van binnen,
 De Maan blijft tusschen twee, de kans staat even schoon,
 Wy vechten, bey om prijs, end' niemand wind de kroon.
 Tot dat des Princen komt den twist heeft komen scheidyden,
 Doe liep de viand wegh van Berghen, als van Leyden,
 Doe was de Maan wêer ons, de wallen, end' het land,
 De viand hadde spijt, verlies van volck, end' schand.

In Canem qui à Domino suo
 aberrans, in hostium castra transijt,
 moxque horis aliquot exactis non
 sine præda redijt, ore gestans faccu-
 lum globis sclopetarijs repletum.

M *Ira canam: adversos miles dum tendit in hostes,
 Anglicus à tergo fortè molossus erat.*

Pugnatur, multumq; in crudescente Gradivo

Transit ab errando in castra inimica Canis.

Mox redit, & diras, lethalia pondera, glandes

Ad Dominum, fati præscijs, ore refert.

Scilicet iste suis occidi debuit armis

Hostis, & ista suæ signa videre fugæ.

Op den selven Hond.

Anhoort eē vreemde saack nu kortſ gefchied voor Bergen,
 Dewijl de viand ons, end' wy den viand terghen,
 Een Enghels Dogh, gevolgt ſijn meester in den ſlagh,
 Loopt in des viands tent verſchrickt door krijghs gewagh :
 End weynigh tijds daar na ſoo koomt hy door gedronghen,
 Hy koomt ſijn meester wêer als vriend op 't lijf geſpronghen,
 End droegh in ſijnen muyl een ſaxken vol getaft
 Met koghels op 't Muſket van groote wel gepaft.
 Deef' had hy als een roof genomen met ſijn tanden,
 End braghte met ſijn muyl ſijn meester in ſijn handen,
 Elck dacht wat ſeght ons doch dit onverhoeds geval,
 Is 't mooghlijck dat eer langh de viand vluchten ſal ?
 Wanneer een ſtomme beeft de koghels van Soldaten
 Des viands halen derft, end niet en moet verlaten,
 Is 't tijd te vluchten heen, want 't is een quaad bedied
 Wanneer uvv eyghen lood ſelfs naar uvv leven ſchiet.

*Translatie van het voorsz. Epigramma geſtelt
 by den Godſalighen, ende hooghgeleerden Heer
 Gulielmus Baudartius Bedienaar des Goddelijcken
 Woords tot Zutphen, ende Hiſtory-ſcryver
 onſes tijds.*

In het xiiij.
 boeck van
 ſijne Ge-
 denckweer-
 dighe Ge-
 ſchiedeniſ-
 ſe pag. 180.

EEn ſeer groot Engeliſche Dogge, loopt recht tot dé viand aan,
 Hoort eens vvat dat deſe Dogghe by den viand heeft gedaan,
 Hy door

Hy doorsnuffelt alle hoecken, ende vind daar eenen sack
 Vol van kogels van Musquetten dien neemt hy * *upon her-back*,
 Ende houd die met sijn tanden, dat hy niet afvallen kan,
 Als hy quam tot in ons Legher, was verwondert yder Man.
 Dus heeft God door dese Dogghe, 't Viands kogels ons gesand
 Om daar door den Spaanjaard moedig te doen bytē in het sand.

* Dat is op
 haren rug-
 ghe.

Chronologicum.

ACer In obsessos grassat Vr SpInoLa VaLLos,
 ACer & obsesls CadIt IdeM spInoLa VaLLIs.

1622.

Aliud.

MILite qVas CeLeber ClrCVndat spInoLa Bergas
 Horrendâ PrInCeps obfIdlone LeVar.

1622.

Aliud.

Hlspanls erepta LVpls qVod, Bergha, trIVMphes,
 Non tibi, sed nostro gLoria danda Deo.

1622.

Prosopopæia civium.

MaVrltIVs nobls hæC otIa reddIDIt, VIator.

1622.

Hh 3

Fen

Een ander.

1622. Ô God, ô groote God, ô Heere der heYrsCharen,
 Hoe groot Is VWe naaM! end, kond' sVLX ooCk VerKLaren,
 ALs ghY Ia heden noCh tot Berghen hebt gedaan,
 Waar door de Vland seLfs staagh saL VerWondert staan.

Een ander.

1622. ICK Berghen ben ontset, besChVt Voor spaansChe banden.
 ICK ben door Godes MaChT tot Voordeel Van de Landen.

Een ander.

1574. {HY die V, LeYDen, VYt den brand
 {NaM doe, ghY nerghens troost en Vand;
 1622. {Die berght V, Berghen, Voor den sLagh
 {Des Vlands op den selVen Dagh.

Metuit secundis
 Alteram sortem bene præparatum
 Pectus.

*In seggen sal een goed gemoed
 Breyden hem tot teghenspoed.*

E En schipper die de zee doorsnijdt met houte saghen,
 End' op een planck vijf, ses sijn leven derft gaan waghén,
 Bedenckt

Bedenckt wanneer de zee is kalm, end' sonder wind,
 Wat dat hy dan sal doen wanneer hy onweër vind:
 Hy maackt hem ree in tijds: soo sal een man geprefen
 Wanneer het hem wel gaat oock op sijn hoede vvesen,
 In voorspoed moetmen hem bereyden tot het quaad,
 Want als het kruys ons treft, soo houd men selden maat.

Quod caret alternâ requie, dura-
 bile non est.

*Al't gheue dat gheen rust en siet
 Vergaat terstond, end raackt tot niet.*

DE nachtegaal heeft sulcken lust
 In't singhen dat hy selden rust,
 Hy singht by daagh, hy singht by nacht,
 Tot dat het beestken selfs verfmacht,
 Wanneer het hoort eens voghels klanck
 Het sal verheffen sijnen sangh,
 End sal niet houden op voor dat
 De dood haar maackt in't singhen mat:
 Daar sijnder die haar sinnens kracht
 Soo besigh houden onbedacht
 Dat sy verslappen in haar vverck,
 Al vvaar haar herffen noch soo sterck,
 Sy vvillen vliegghen over al
 Dat niemand haar gelijk sijn sal,
 Om dat de boogh soo stijve staat
 Verkorten sy haars levens draat.

Daarom

Daarom in 't ghene dat ghy doet
 Ghy rust, end schalder hebben moet,
 Maar dat uw ruste die ghy neemt
 U van uw' plichten niet vervreemd,
 Sy moet u dienen, om daar aan
 Met meerder lust, end vlijt te gaan.

Fælicior ætas
 Terga dedit, nec adhuc jam displicet
 ægra senectus.

*Al sijn de beste jaren om
 Noch roept men naar den ouderdom.*

Die gulsigh is in wijn, of soeten dranck te drincken
 En sal den droesem niet beneden laten sincken,
 Maar drinckt het beyde door, hy is een rechte vraat,
 Sijn kele voor de wijn, end' droesem open staat.
 Sulx is de mensch die hier begerigh is om leven,
 't is niet genoegh dat hem sijn jongheyd is begeben,
 End dat hy heeft geleest sijn gansche levens fluer,
 Hy wil oock hebben van den ouderdom een guer.

Perlege quodcunq̄ue est memorabile.

Dat 's een saack die heerlijk is

Datmen leest dat leerlijk is.

DIe der byên kloecke wercken
 Overlegghen met verstand,
 Sullen sien, end' steeds bemercken
 Wat dit dier al treckt ter hand,
 't vlieght op berghen, 't vlieght in dalen,
 Nergkens blijft het langhe stil,
 Dan sal 't hier, dan daar wat halen
 Tot het hebbe sijnen wil:
 Een Student moet oock soo wesen,
 Soo hy naar geleerdheyd staet,
 Dan soo moet hy hier wat lesen,
 Dan weer tot een ander gaat,
 Om uyt alle goede boecken
 Jet te trecken tot sijn best,
 't moet gehaalt sijn uyt de hoecken,
 End' soo word hy wijs op 't lest.
 Siet eens aan de selve byên
 Wat sy noch al wonders doen,
 Door vernuft sy sullen myên
 't gheen verlept is, end' niet groen,
 Aan de nieuw, end' versche blomen
 Suyghen sy met alle vliet,
 Voor de quade sy haar schromen,
 Wat verdort is dient haar niet:

Boecken onkuys van manieren
 Salmen schouwen als venijn,
 Want sy ons tot boofheyd stieren,
 End' t verderf der dueghden sijn.
 Maar die vroom sijn, end' van binnen
 Sijn van inhoud suyver, goed,
 Sal een Jonghman steeds beminnen,
 End die lesen met een moed.

Sybaritæ per plateas.

*Die man beslet de volle straat,
 Is groot in 't oogh, maar klein in raad.*

DE menschen die ten toon haar stellen om te spelen,
 Sy draven op 't tonneel met trommels, end met Felen,
 Sy gaan gekleed in zy, end' kostelijck gevaard,
 In silver, end' in goud, end' koninghlijck cieraat.
 Sy schijnen in de oogh te wesen groote Heeren,
 Doch al haar eer en gaat niet verder als de kleeren,
 Want neemt de kleeren af, het is een armen bloed,
 Die om een stuyver winst al dees bravade doet:
 Soodanigh is de stand van herse-loose rijken,
 Men sietsse door haar goed veer boven and're kijcken,
 Van buyten is het wat, maar binnen in 't verstand
 Soo sitter niet met al, 't is maar een slechte quand.

251

Ingenio stat sine morte decus.

*Eere die de vvijs heyd geeft
Altijd bloeyt, end altijd leeft.*

ONder alle boomen is
Steeds de Palmboom even fris,
Of het somer is, of koud
Altijd groen soo is sijn hout.
Sneeu, end haghel, mist, noch wind
Nimmermeer sijn eer verslind,
Al hoe wel de locht is gram
Groen soo blijft nochtans sijn stam:
Die geleerd is, end begaaft,
Die sijn borst met wijs heyd laaft,
Dien soo bloeyt sijn lof, end eer
Nu, end altijd even seer,
Haat, of hoon, of langhe tijd
Noyt sijn naam, of eer verslijt,
Een geleerd verstandigh man
Na de dood noch leven kan.

Mole suâ Fortuna ruit.

*Dickvils door sijn eyghen kracht
VWord't geluck tot niet gebraght.*

ALs het koren op het veld
Al te weeldrigh is gestelt,

Valt het nêr, end door sijn swaart'
 Kiest de halm de leeghe aard,
 Menigh boom met fruyt getast
 Valt ter neder door sijn last,
 Want de groote overvloed
 Gheen profijt, maar schade doet :
 Die in weelde sijn gewent,
 End van droefheyd noyt geschend,
 Die 't geluck van alle kant
 Valt gelijk als in de hand,
 Vallen dickmaal onder voet
 Door haar overgroote goed,
 Al te hoogh verheve staat
 Door sijn swaart om leeghe gaat.

Regis ad exemplum totus compo-
nitur orbis.

*Al de vveereld loopt om prijs
 Even naar des Coninghs vijs.*

DAar is een seker blom
 Die draayt haar hoofd rondsom,
 Naar dat de Son haar vlucht
 Neemt door de hooghe licht,
 't sy dat hy met sijn vee
 Coomt rijfen uyt de Zee,
 't sy dat de dagh hem hoogh
 Vertoont in 's menschen oogh,

't sy dat

't fy dat de avond-ftond
 Hem weder leyd te grond,
 Dees bloeme buyght haar. Spruyt
 Dan Ooft, dan West, dan Zuyd:

De Hovelingh die 't Hof
 Volght om profijt, of lof,
 Sal volghen op een draat
 Al waar de Koningh gaat,
 Al wat fijn Meester doet
 Dat houd hy oock voor goed,
 Waar dat hy keert, of wend
 Sijn oogh oock daadlijck rent,
 Waar dat hy daalt, of rijft,
 Sijn laat, end doen bewijft.

— Animo luctuque, iraque calenti
 Da spatium, tenuemque moram.

*Rouw, end' gramschap koelen moet
 Eer 't vermanen voordeel doet.*

DE wijfe Medicijns en fullen aan de krancken,
 Wanneer de koorts begint, niet bieden ftercke drancken,
 Want dan foo valt de sieckt het lichaam fwaar, end' fuer,
 End' oock foo krenckt de dranck niet weynigh de natuer.
 Die met een heete brand van toorne fijn bevanghen,
 Die door de droefheyd eerft gebraght fijn in verstranghen,

Die salmen in 't begin met kleyn geringhe vrucht
 Vertrousten, want het hert is vol van gal, of sucht.
 Maar als de grimmigheyd haar selheyd wat laat dalen,
 End' dat de droefheyd nu wat lichtinghs wil gaan halen,
 Dan heeft het troosten plaats, dan doet 't vermanen goed,
 Wanneermen wat bedaart, dan is 't genesen soet.

Aures animi fenestræ.

*Als het oor geopent vverd
 Koomt de wijsheyd in ons hert.*

HOe sult ghy, lieve vriend, doch vollen sulcke vaten,
 Die niet en sijn bekuypt, end 't nat aan alle gaten
 Wtstorten even seer, daar altijd uyt den tap
 Het water henen vliet, end' krijghen gheen nieuw sap?
 Hoe salmen sulcken mensch de wijsheyd kunnen leeren,
 Die altijd spreeckt, end' snapt, end' noyt sijn oor wil keeren
 Om yet van buyten in te krijghen? sulcken man
 Is als een schuer die geeft, end' niet ontfanghen kan.
 De ooren sijn te recht by vensters vergeleken,
 Hier door kan wijsse leer tot in uw herte breken,
 Maar soo ghy die belast steeds met uw eyghen praet,
 Is 't wonder dat uw oor noyt and're leer en vaet?

Fide, sed cui vide.

Betrouwt de lien

Maar siet wel vrien.

DAar is ter weereld niet soo loos
 Als een wiens hert is altijd boos,
 Hy doet sich voor met schoone schijn,
 Maar binnen is hy vol venijn.
 Daarom een wijs voorzichtig man
 Niet verder hem betrouwen kan
 Dan dat hy siet, of met de hand
 Kan tasten sijnen grond, of stand:
 Een mensch die trouw wil sijn, end goed
 Al waar 't hem schaad noch trouwe doet,
 Op dat hy door sijn dueghd met macht
 By yder een magh sijn geacht.

— Malè verum examinat omnis
 Corruptus iudex.

*Een rechter die na gaven loopt
 Sijn eer, end eed om geld verkoopt.*

SLaat eens uw ooghen op, end' siet des weghers schalen,
 Ghly sult die aan die zijd terstond sien nederdalen

Al waar 't gewichte meest sal drucken sijne schaal,
 Het weet hem naar de swaart te voughen t'eenemaal.
 Een rechter die ontfanght veel giften, ende gaven
 Neyght sijne gunst naar die wiens paarden stercker draven,
 Die niet en geeft, of schenckt moet loopen achter aan,
 Die meest leyd in de schaal goed vonnis sal ontfaan.
 Soo ghingh het eens wel eer, end of wy dese tijden!
 Noch heden in ons oogh niet saghén henen glijden,
 End dat door gunst, of haat noyt vonnis vviert gevelt,
 Soo vvaar het recht, end trouvv noch op sijn deegh gestelt.

Casta ad virum matrona parendo
 impetrat.

*Hoe dat een vrouvv meer viert haar man
 Hoe dat sy meer vervvinnen kan.*

Soo gaat het met de mensch, hoe jemand sal bevinden
 Dat hy meest word bedreygt vā storm, end' noorde windé,
 Hoe dat hy meer sijn rock, of mantel houd aan 't lijf.
 Hy dringht daar teghens aan al vvaayt het noch soo stijf.
 Maar vvederom vvanneer de felle vvinden svvijghen,
 End' dat de grauvs locht haar stilte vvêer gaat krijghen,
 Dan laat hy strax sijn rock, of mantel hanghen vry,
 Ja neemt hem van sijn lijf, end' leght hem aan sijn zy.
 Hoe menigh vrouvve vvil haar grammen man verspreken
 Met kijven, met getier, end meynt hem soo te breken,

Doch hoe sy meerder roept, hoe dat hy stijver staat,
 End van sijn toornigheyd sal wijcken niet een draat.
 Een wijse vrouw die sal in toorn haar man ontmoeten,
 End soo sijn grammen moed slechts met een woord verfoeten,
 Sy sal meer rechten uyt met lieffelijck vermaan,
 Dan dat sy teghens hem wil spelen soo den haan.

Impia sub mundi melle venena latent.

*Onder 's vveerelds glantz, end schijn
 Schuylt de dood, end haar venijn.*

DEs vveerelds vrueghd
 Gansch niet en dueght,
 Om dat haar lust
 Word uyt gebluft,
 Sy set wel schoon
 Haar selfs ten toon,
 Doch hare schijn
 Verkeert in pijn,
 Is sy in huys
 Voor duer staat kruys,
 End' waar sy gaat
 Is druck haar maat:
 Die rosen pluckt,
 End stoutlijck ruckt
 Brought hier, end daar
 Sich in 't gevaar,
 Die hoenigh smaackt

Wel dickwils raackt
 Van soete vrueghd
 Tot ongenueght,
 Wanneer de bie
 Wil houden die,
 Het snort, end steeckt,
 End hem soo wreect,
 Een gulsigh vraat
 Seer dol aangaat,
 Een dronckigh man
 Die kust de kan,
 Maar als hy lam
 Word, ende stram,
 End' dat het lijf
 VVord traagh, end' stijf,
 Dan is 't op 't end
 Niet dan ellend.

Ingenio vires substrahit ipse timor.

Onnutte schaamt', end' vrees te saam

Maackt wetenschap van minder naam.

W At baat het? dat een Hert verciert met groote horens,
 Die op sijn voorhoofd staan verheven als twee torens,
 Hem toont als stout, end fel, naar dien een kleyn gebaar
 Terstond hem vluchtig maackt, end brengt tot groot gevaar.
 Wat baat het? datter sijn door wetenschap verheven,
 Wanneer sy voor een blad verschricken, end verbeven,
 Sy sijn als sonder hert, sy schijnen wat te sijn,
 Maar koomtter yet wat dwers sy swijmen in de pijn.
 Daar is noch moed, noch spoed om boven op te drijven,
 Hy tracht naar dienst, noch eer, maar die hy is te blijven,
 Dert, Mensche, wie ghy sijt, dert vrylijck dit bestaan,
 Om nevens uws gelijk, ja boven die te gaan.
 Niet dat ick met dit dicht u wil tot trots heyd wijsen,
 Hier is gheen ander drift dan diemen hoogh moet prijsen,
 't is dienstigh voor een Land als soo een yver-lust
 Van wetenschap, end eer op onse herten rust.

Cura corporis, animæ incuria est.

De sorghe die het lichaam raackt

Wansorghe voor de ziele maackt.

DE mensche soo hy gaat
 Wt dese twee bestaat,

Wt lic-

VVt lichaam, end' uyt geest,
 VVaar van de leste meest
 Te achten is in prijs
 Van die wil wesen wijs,
 Nochtans 'is hy soo mal
 Dat meest sijn sorghe sal
 Sijn besigh met het vleesch,
 End' soecken haren eesch,
 Gelijk een swijn in 't slijck
 Gaat wroeten aan den dijck,
 End' schoone plaatsen mijd,
 Soo doet de mensch altijd,
 Hier sit hy by het bier,
 Daar in der lusten vier,
 Hier tuyfcht hy, end' hy vloect
 Daar wêer te danffen soect,
 Tot dat sijn vuyle lust
 Voor 't lest word uyt geblust,
 Sijn ziel in 't teghendeel
 Veracht hy gansch, end' heel,
 Haar goed, end' haar cieraat
 Hem niet ter herten gaat,
 Hy siet niet eens om hoogh,
 Hem vergenoeght het oogh,
 Het lichaam is het kind
 Dat van hem word bemint.

Ad Clarissimum Doctissimumque virum, VV

D. IOHANNEM ISACIVM
PONTANVM,Serenissimi Regis Daniæ Histo-
riographum.

*Q*ui mihi Geldriacis misisti carmina terris,
 Accipe Mattiaco carmina nata solo.
 Sed tanto pejora tuis, quanto æquora quæ nos
 Accolimus vestris sunt magè dura locis.
 Hic ego Belgiaco metuendam milite Classẽ,
 Et cano dimissas ad nova regna rates,
 Et licet arma manu, nec Martem prosequor armis,
 Mente tamen patriæ prosequor arma meæ.
 Tu, Pontane, meæ excusa molimina Musæ,
 Quæ magis ingenio, quàm pietate caret.
 Quæ variis furtim succido carmina curis
 Poscit Apollinei turba novena chori.
 Quare quos elegos complexa est charta sequentes
 Consecrat hos rudior nostra Camæna tibi.

Elegia

*Elegia in expeditionem
Navalem Potentissimorum
Ordd. Fæderati Belgij auspicijs
Anno 1624. in Indiam Occiden-
talem susceptam.*

*Avigat è patriis numerofo milite terris
Classis, & in medijs castra locantur aquis.
Scilicet Hispanos tennit fecura furores
Belgica, quæ focias junxit amica manus.*

*Non nocuere fole Hefperij, properamus ad Indos,
Atque novum quarto quæritur orbe decus.*

*Quæ non nota prius detexit regna Columbus,
Nunc etiam noftro funt adeunda pede.*

*Vefputi, Dracique vias fulcamus, & æquor,
Imus ad Eoas, Occiduasque plagas.*

*Nil hîc juris habet Bætis, quod Belgicus orbis
Non æquo poffit dicere jure fuum.*

*Victa gemit regio, victus vi paret Iberis
Orbis, Aragonio fubdita terra jugo.*

Ille truci prifcos expugnans milite Reges.

Edidit imperij signa cruenta sui.

Millia multa neci dabat effera turba Pizarri,

Et facile imbelles tunc periere manus.

Supplicii instabat atrox, extortaque flammis

Pondera defossi sed pretiosa luti.

Nunc alios poscit Dominos, mansuetaque sperat

Imperia, & faciles India tota Duces.

Solvere servitio domitas ex ordine gentes,

Et dare colla jugo libera Belga parat.

Dum premit hic nostras incassum Spinola portas,

Cogitur & turpi vertere terga fuga:

Exul abit neque Belga suo nunc orbe morari

Amplius, aut spatium vult superare suis.

Querit in ignoto victricia nomina mundo,

Querit ubi victus lugeat hostis Iber.

Sic olim infidos domuit Dux Scipio Pœnis,

Et posuit tumidas Africa tota minas.

Dum ferus Ausonias infestat milite terras

Hannibal, & Latius finibus arma quatit;

Trajicit armatis Romana potentia transstris

Æquor, & hostiles cogit abire manus.

Tam bene Belga catus dices excurrit ad Indos,

Avocet ut patriis bella cruenta focus.

India quæ Gangem, & nascentis lumina Phœbi

Aspicit, & calido terra sub axe jacens;

Execrata tuos jamdudum, Hispanæ, furores

Agnoscit nostræ mitia sceptræ manus.

Dispersæ parent, felicia regna, Moluccæ,

Crebraque quæ Eoas insula spectat aquas.

Unicus Austriaco superest vastissimus orbis,

Quæ sol defessos æquore mergit equos.

Hinc petit infestum vicinis gentibus aurum,

Hinc, quæ nostræ trahunt bella, feruntur opes.

Huc sua propitiis jam carbasa dirigit Euris

Navita, & ingentes spes animosus alit.

Altera jam nobis mediis in fluctibus Argo

Navigat, & longum bellica tentat iter.

Nos quos terra tenet felicia vota precamur,

Et sequimur fessas ore favente rates.

Tempus adest pacem quo jam sibi poscat Iberus,

Aut perdet bellis hæc quæque regna suis.

In ele-

In Elegiam Superiorem

V. CL. atque amplissimi pariq; pietate, ac
eruditione præstantis

D: ADRIANI HOFFERI,

Reipub. Zirizeanæ apud Zelandos Consulis,

Epigramma

IOH. ISACII PONTANI.

V Ir non è multis sed pluribus admirande
Hoffere, Aonij gloria rara chori,
Ecquo condigno celebrabo carmine Carmen,
Quod mihi transmisit Musa diserta tua?
Materiam video? non est res gratior istâ:
Hæc tibi prædicit, barbare Ibere, necem;

*Pici veteribus dicti aureos incolere montes, eosque efodere.

Hæc Peruam & * Picos, quibus unis astra laceffit
Hesperia, ad capitis liberaserta vocat.
Et tu, qui illius nobis modulaminis author,
Consul es, atque ipsâ Pallade digna canis,
Pallade, quam duplicem finxit pagana vetustas;
Unde fori atque lyrae nunc quoque Suada tua est.

Tolus

*Talis erat Peitho Jeseæ stirpis alumni,
 Cujus tractarunt nec minus arma manus.
 Talis item Cotys, & talis Germanicus olim,
 Queis ingens partum Marte in utroque decus.
 Sic quoque te, quamvis civilia castra sequentem,
 Sæpius hæ revocant ad sua sacra Deæ;
 Sæpius & revocent, ut, qui nunc fausta precaris,
 Victrices possis inde referre rates.*

*Geluckyvenschinghe aan de West Indische
 Vloete, afgevaren uyt Nederland inde Maand
 Januario des Jaars 1624.*

Geluck Neptunus volck, die midden in de baren,
 End' Tethys ruyme schoot versleten hebt uw' jaren,
 Die liever in de Zee, end' Æoli gedruys
 Uw stouten adem treckt dan dat ghy sijt by huys.
 Geluck Maatrosen, kloeck, knaphandigh, knap van voeten,
 Verfoeyers van het Land, voor wien de Spaangiarts moeten
 Beswijcken inde strijd, bekenders van de grond,
 Afpeylders van de Son, Maar sklimmers op een stond.
 Seylstrijckers, Anckeraars, belegghers, die de schooten
 Dan viert, dan vvêer treckt in, Seylspanners, Landsgenooten,
 Dien noch de kou verkleemt, noch hitte maackt benouvv't,
 Steeds Borghers van de Zee, bevvoonders van het sout.

Bestierders van het roer, gesworen grutten-eters,
 Bepeylders van de strand, end' Noorde Sterren meters,
 Ick segh u met dit dicht geluck uyt Nederland,
 End' leyd u met mijn hert daar naar u't herte brand.

Siet Æolus ontsluit de winden die u konnen
 Door 't groote blauwe diep een snelle bane gonnen,
 De blasers rijfen op van daar de Son op rijft,
 End' Eurus naar het West u goede streken wijft,
 De Vloot is van het Land, de waterdriftigh' huysen
 Zijn inde Zee geraackt, ick hoor de stevens pruysen,
 De zeylen staan gebuyckt, de schooten hanghen uyt,
 't beginsel is geluckt, geluckigh sy 't besluit.

Wy hebben langh genoegh te lande nu gestreden,
 End' 's viands machtigh heyr nu hier, nu daar geleden,
 Wy hebben door Gods hand gebroken sijn bestaan,
 Wy hebben sijnen roem, end' dreyghen doen vergaan.
 't is beter eens versocht in 's viands verre Landen

Wat dat de Leeuw vermagh verlost van Treves-banden,
 't is beter datmen brengh sijn Legher in het veld
 Op 's viands verde kust, dan hier te sijn gequelt.

De Landen dicht beset met domme blinde leere,
 In 's Duyvels dienst verdwelmt, versteken van Gods eere,
 Verkryghen nu het licht, end' Christi ware woord,
 In Indien voortaan Gods stem sal sijn gehoort.

Dit moet het eerste wit, end' rechte oogherck wesen
 Van dese nieuwe tocht, end' reyse wijd gepresen,
 Op dat soo menigh ziel versmoort in duyfsteris
 Magh eenmaal worden wijs wat God in Christo is.

Sy dwalen sonder God, verteken van sijn weggen,
 Berooft van zielen troost, tot 't Heydendom geneghen,

Sy legghen in haar buyck de mensch als in een Kist,
 Der menschen hongher word met Menschen-vleesch gestift.
 Voor dit arm domme volck sal dan de Ster op rijfen
 Van Jacob tot haar heyl, om haar den wegh te wijfen,
 Waar door sy konnen gaan van 't leeghe aardsche dal
 Tot boven daar ons God sal wesen al in al.
 Het tweede dat ons moet tot dese reys beweghen,
 Moet medelyden sijn met Landen, die geleghen
 In sware slavernij nu buyghen 't droeve hoofd
 Naar 't onverduldigh jock, van goed, end' al berooft.
 Gedenckt de wreede Moord, de streng', end' felle handen
 Des Spaangiarts doe hy quam te winnen dese Landen,
 Gheen Schepters sagh hy aan, geen Krooné, noch geen Bloed,
 Veel Koninghen (eylaas!) die vielen hem te voet.
 Noyt Nero heeft gepleeght de wreedheyd binnen Roomen,
 Noyt heeft de Phalaris de wreedheyd konnen droomen,
 Die hier het arme volck gesmaackt heeft van Pisard,
 Die eerst dees Landen heeft gebraght in druck, end' smart.
 Der Indianen bloed van Kinders, end van Vrouwen
 Noch steeds om wrake roept, wat tonghe kan ontfouwen!
 De onghehoorde pijn van Sulpher, Vier, end' Sweerd,
 Waar voor soo menigh Heer, end' Koningh was verveert:
 Sy braghten haren schat, haar goud', end' silvre vaten,
 Haar Steden gaven sy, haar Muyren, end' haar Straten,
 End' noch soo kond dit al dat boos Maraans gebroed
 Niet breken haren toorn, niet stillen haar gemoed.
 Verlost dit arme volck die naar uw komste hopen,
 O Nederlandsche Vloot, op dat u eer magh loopen
 Oock in dit nieuwe rijck, end' dat dit groote Land
 Haar vryheyd eens magh sien, end' Spaangien sijn vermant.

De derde nuttigheyd die vvy van u vervvachten
 Is vrede voor ons Land, Castilien moet haar krachten
 Nusplitten hier, end' daar, end' bieden svveerd, end' staf
 In bey de Indiëns soo verre van ons af.
 Te minder sal hy ons op onse palen quellen,
 Soo vvy in Indiën de vvet hem kunnen stellen,
 De kamers van sijn schat beruften in dat perck,
 Het Indiaansche goud dat maackt hem stout, end' sterck.
 Dat geele kostlijck slijck gedolven uyt der eerden
 Dat vvapent al sijn volck, dat scherpt sijn stale svveerden,
 Ontneemt hem maar dit slijck, de oorlogh is gedaan,
 Sijn hooghmoed light ter nêr, sijn krachten sijn vergaan.
 Door 't Indiaansche goud, end' Peruaansche Mijnen
 Heeft hy sijn rijk vergroot, end' naam seer vvijd doen schijnen,
 Dit is sijn Samsons hayr, hier in soo light sijn kracht,
 Snijd af dees goude lock, soo light hy gansch veracht.
 Dit goud heeft ons soo langh doen sitteren, end' beven,
 Dit goud heeft menigh Land, end' Koninckrijk doen sneven,
 Hier Napels, daar Milaan, het Portugaalsche rijk,
 Het dal van Veltolijn moet buyghen voor dat slijck.
 Wat heeft nu onlancx noch in Duydsland doen vervallen
 Der Beëmen vrye Kroon? wat brack de stercke Wallen
 Van Manheym inden Palts? het was alleen het goud
 Waar door het Spaansche heyr soo willigh was, end' stout.
 Van dese vreesē nu, soo kond ghy ons bevryden,
 End' maken door dees tocht dat rontsom haar verblyden
 De Landen, die door macht, end' 't Oostenrijckx geweld
 Steeds suchten in ellend, end' slaverny gestelt.
 Gaat dan voorspoedigh voort, vergadert u dan schatten
 Die noch ons eyghe Land, noch Kisten kunnen vatten,

Verwint end' tier, end' draack, end' haalt het gulden Vlies,
 End' u, end' 't Land tot winst, end' Spaangien tot verlies.
 't hanght al alleen aan God, hier is uw heyl geleghen,
 Bereyd de paden Gods, verbreyd hem sijne wegghen,
 Verlost dit arme volck, brenght ruste voor ons Land,
 't is seker al uw doen sal wel slaan van uw hand.
 My dunckt ick hoor alree der Heydenen Afgoden
 Vervallen uyt haar plaats, de volckeren u nooden
 Met ermen uytgestreckt, waar Christus is in eer
 Moet wijcken 's Duyvels dienst, end' 't Pausdoms dwase leer.
 De schrick is in het land, de Castilianen vluchten
 Voor 't hooren van uw komst, de Faam met haar geruchten
 Heeft Peru gansch verbaast, siet Mexico nu beeft,
 Cuzco de groote Stad in groote vreesse leeft.
 Avana foeckt alreeds haar havens te besetten,
 End' Cartagena moet nu op haar Vlote letten,
 De Stad van Salvador, de Baay van Fernambuck,
 Nu haast vernemen sal dit aangevanghen stuck.
 God die de winden kan bedwinghen, end' bestieren,
 God die de baren kan met eenen wenck manieren,
 God die de Landen gheeft, end' weder nemen kan,
 Geleyd' u ginsch, end' wêer den grooten Ocean.
 Hy gheve u het Land selfs sonder krijgh te winnen,
 Hy gheve dat ghy mueght in sijnen naam beginnen,
 Hy gheve dat sijn woord door 't middel van uw hand
 Magh schijnen in het West, magh lichten in dat Land.
 Vaart wel vermaarde Vloot, verschrickinge van Spaangien,
 Der Nederlanden kracht, end' luyfter van Oraangien,
 Vaart wel, end' draaght u soo dat door uw doen aldaar
 Des Spaangiarts kracht alhier verdwijne gansch, end' gaar.

Op 't Westen staat sijn roem, sijn kracht, sijn strijd, sijn leven,
 Van 't Westen koomt sijn Vloot, die ons alhier doet beven,
 Set uwen voet int West gelijck in 't Oost geschied,
 Soo light haast neer gevelt het trotsche Spaansch gebied.

Epigramma ad Regem Hispania-
 rum Aurei velleris donatorem.

A Urea qui donas magnis Heroibus unus
 Vellera, Rex, vellus, magne, tuere tuum.
*Insidiatur ei Belgarum audacia gentis,
 Trajicit & ditem crebra carina Peru.
 Si capiat, qui fulva soles dare vellera solus,
 Cogèris donis vilior esse tuis.
 Namque brevi, auriferæ spoliatus munere terræ,
 Non nisi lanigeræ vellus habebis ovis.*

Verduytscht.

G Hy Koningh, die den Helden schenckt
 Het gulden Vlies, hier op gedenckt,
 Dat u niet nake het verlies
 Van soo een rijcken-gulden Vlies;

De Neder-

De Nederlander wonder stout
 Loert op uw silver, end uw goud,
 End vaart nu op de wind, end vloed
 Naar 't rijke Peru vol van moed,
 Kan hy uw gulden Vlies doen aan:
 Soo sijn uvv' giften schier gedaan,
 End krijght hy 't goude Land met macht,
 Soo rest u maar een schapen-vacht.

*Translatie van het voorsz. Epigramma, ge-
 stelt by den Eerweerdighen, ende Godsalighen
 Heer Gulielmus Baudartius, Bedienaar des God-
 delijcken Woords tot Zutphen, History-schryver
 onses tijds.*

O Ghy Koningh hoog verhevē, die met 't Guldē Vlies begaaft
 Al de Grootē deser vveereld, die voor u hebben gedraaft:
 Wilt u eyghen Vlies bevvaren, vvant de Neerlander sijn boogh
 Daar op heeft gespannē krachtig, ende vverpt daar op sijn oogh,
 Kan hy eens te deghe komen, in u grootē zilver-Land,
 Daar ghy meynt soo vast te hebben uvvē trotsen stoel geplant,
 Hy sal u in korte jaren 't Vlies soo blooten, end van een
 Rucken, plucken, dat ghy nauvvlijx 't vel sult houdē over 't been.

In het xvj.
 boeck van
 sijne Ge-
 denckweerd-
 ighste Ge-
 schiedenif-
 sen pag. 76.

Navol-

Navolginge van het selve gedaan door den
 Eerweerdighen, ende Godsalighen Heer **Jacobus**
Revius, Bedienaar des Goddelijcken Woords tot
 Deventer, ende geappliceert op de gelegendbeyd
 van de treffelijcke **Victorie** behaalt by de Man-
 haftighen Held **Pieter Heyn**, in het Veroveren
 van de **Silver-vloot**.

In 't Grieckx, François, ende Nederduytsch.

Μίμησις.

I.

Ω Τοῖς θέραισι χρύσεα κρήνη πόντον
 Νέμων φίλιωπε σῶζε σε πὸ κώδιον.
 Ἴδ' ὡς ἰήσων δάπερ στυπῶν ἄλα
 Σπῦται ποσάτε κήμασιν ὄψοσερῶν
 Οὐ κολχίδ' ἔτεχνησι φαρμακδτείας
 Ἀπὸρ βίηφι κ' χειρῶν ἄπολμια.
 Βασαί, τί πύσχις; εἰρών τῶση δράκα
 Ἐκείν' ἐξέπλεκεν, ὡς, ἂν ὕπερον
 Θεῶν ἔκηλ ἐμβάλη τῶς κύμασι,
 Τὸ χρυσόμαλλον εἰκότως ἡμῖν λίπις
 Ἀυτὸς σκεπασθεὶς οἶος ὄπελεῖ νάκη.

II.

O De la toison d'or grand donneur & grand maistre
 Philippes, ta toison en feurté t'en va mettre,
 Puis qu'un aultre fason va traverser la mer
 Qui d'un si beau thresor tasche te despouiller
 Non te charmant les yeux par l'insame forcierre,
 Mais au champ azuré desplooyant sa baniere.

*Il a la riche peau desia si bien pelé,
 Que, si un coup pareil encor y soit donné,
 A nous seras contraint la quitter, & a peine
 Auras pour te couvrir une toison de laine.*

III.

G Hy die het gouden Vlies geeft aen u trouwe knechten
 Philippe, wacht u Vlies, en wilter doch voor vechten.
 Een tweeden Jason hem begeben heeft ter zee,
 En tracht, niet door de list en konsten van Medé
 Maer rustigh voor de vuyft dit cleynoot te vercrijgen.
 Sijn naem is Pieter Heyn; wat hoeftmense te swijgen?
 Hy heeft u dese vacht soo rouwelijck gepluckt,
 Dat, soo hem andermael de canse wel geluckt,
 Ghy wel het gouden Vlies mooght geven aende Staten,
 En met het wollen Vlies u vergenoegen laten.

Fac. Revij.

**Ad Virum Amplissimum D.
 Adrianum Hofferum, de ejus
 versibus Græcè à Iacobo Revio
 redditis Scazon.**

C Undi loquuntur, resq; postulat tanta
 Magni, & minores Heinium ut sonent passim:

M m

An

*An ergo solus conticescet Hofferus?
 Id absit, ecce, nam tacet domi quamvis
 Dum Curia illum vendicat sibi totum,
 Semel loquutus orbe non tacet sparsim:
 Hoc doceat hisce Revij melos junctum,
 In quo modo idem Revijus per Hofferum
 Sic loquitur, olim ut vaticibus solent vates
 Et instrui, atque verba non loqui plebis.*

Ioh. Isacius Pontanus.

*Elegia responforia ad Reveren-
 dum, & Pijssimum Virum D. Iaco-
 bum Revium Ecclesiæ Dei apud
 Daventrienses. Ministrum.*

TU quoq; jam nostros inter censendus Amicos,
 Totq; inter Pyladas non leve nomen habes.
 Impiger Ecclesiæ monitor, Doctissime Revi,
 Cui suus à Christi dogmate surgit honos.
 Notitiam, primosq; gradus Vir magnus amoris
 Fecit, & hinc socias junxit amore manus.

Scilicet

Scilicet hanc meruit Pontani gratia laudem,

Quo duce plus videor jam placuisse tibi.

Ille tuos nuper dignatus mittere versus

Officio voluit demeruisse duos.

Obstupui in varias mutatum Epigramma figuras,

Et mea non unâ carmina veste tegi.

Quæq; per Ausonios fuerat spaciata recessus

Nunc triplicis Musam pleetra movere Lyrae.

Fam tibi Grajugenum panduntur vocibus ora,

Et loquitur Veneres Græcia docta suas.

Fam tibi Belga favens Belgarum carmine fatur,

Et modulos, quales Patria nostra, probas.

Mox procul in Celtas populos discurras, & urbes,

Quoq; oculos pascat carmine Gallus habet.

Sic Latijs mihi scripta modis, jam Grajus, & Auson,

Belga meus, nec non Gallia pura leget.

Ut jam penè vagum per te diffundar in orbem,

Et numeros referat plurima lingua meos.

Non ea vis nobis, neq; tanta potentia fandi est,

Nec tam facundis Scaldis eberrat aquis.

Isala jam Scaldi potior, factusq; trilinguis

Fundit Apollinæ verba diserta Scholæ.

*Hic mare, & indoctis Neptunus inhorruit undis,
Et nocet ingenio durior aura meo.*

*Ludimus inuitis Musis, & Apolline lævo,
Et superest, Musas præter amare, nihil.*

*Ast tua Daphnæâ circumdata tempora fronde
Pristina jam doctæ præmia frontis habent.*

*Atq; ita perpetuum nomen deducis in ævum,
Et patulo laudes erigis orbe tuas.*

*Hinc patriæ quoque crescet honos, Ecclesia tanto
Nixa Viro letum tollet ad astra caput.*

*Et formidatam perget contemnere Romam,
Quosque tegit vafrâ religione dolos.*

*Ne tamen ingenuo quos mittis pectore versus,
Credar in ingratum seposuisse locum.*

*Reddimus hos : terrâq; licet sejungar, & undis,
Pegaseis mitto verba ligata modis.*

*Quæ tibi si placeant, rectè scripsisse videbor,
Sin minus, hoc credas, non placuisse mihi.*

Integer vitæ, scelerisq̃ue purus
Non eget &c.

*Een Ziele met gheen quaad belaan
Magh over al verskert gaan.*

Die binnen in sijn Ziel een goed gevvis kan draghen,
End kent sich vry van schuld sal alles derven vvaghen,
Hy houd hem kloeck, end' sterck, end buygt sijn dueghdē niet
Al viel hem over hals veel lyden, end verdriet.
Hy hoeft tot sijn bescherm gheen pijlen, noch gheen boghen,
Hy past op gheen geklap, noch laisterlijke loghen,
Hy treed als met de voet den ghenen die hem haat,
End' als een styve steen vierkantigh hy bestaat.
Gelijck een stercke klip staat midden in de golven,
End' spot met haar gedruys, soo staat hy, selfs gedolven
In 't midden van ellend, gelijk een aanbeeld doet
Dat niet en vvord bevveeght, soo blijft hy oock gemoed.

Si tacuisses Philosophus fuisses.

*Hield ghy vv tongh maar vvát in band
Men hielt u voor een vvijs verstand.*

Die wil reysen langhs het land
Neem' sijn buers eerst in sijn hand

Om te sien naar sijn beflagh,
 End' hoe ver hy teeren magh,
 Die voor Koopman uyt wil gaan
 Moet sijn kas eerst spreken aan,
 Op dat hy niet koom te kort
 Als het geld gerekent word,
 Die yet al te stout begint
 Voor sijn loon wel hoon bevind,
 Soo hy eerst niet met een staf
 Al sijn kracht sal meten af :

Menigh souden hebben prijs,
 End' geoordeelt sijn voor wijs
 Soo sy sveghen, maar de snap
 Maackt haar weerdigh aan een kap,
 Want wanneer de tongh veel praat
 Van het gheen sy niet verstaet,
 Siet soo krijghtmen strax bescheed
 Dat de geck somt uyt de meet,
 Dat sijn tongh loopt verder dan
 Sijn verstand bereycken kan,
 Dat sijn woorden buyten spoir
 Comen uyt een leegh comptoir,
 't sijn maar laadkens sonder geld
 Daar hy al sijn pracht in stelt.

Op de

Op de woorden Pauli 1. Cor. Cap. 15.
vers. 12.

*Hoe segghen sommighe onder u lieden datter gheen
opstandinghe der dooden en is?*

HOe blijft ghy noch soo dwaas? end twijffelt of verrijsen
't gestorven lichaam kan? het koren sal 't u wijsen
Het koren word in 't veld geworpen, end' schijnt dood,
Maar als het is verrot, dan groeyt het, end' word groot.
Kan God dat daar in doen, dat 't gheene schein verdwenen,
End' niet met al te sijn strax weder groeyt daar henen,
Waarom geloofst ghy niet dat sijne groote macht
Kan doen verrijsen 't gheen hy heeft uyt niet gebraght.
Indien ons lichaam moet gelijck de beesten sterven,
End' noyt word opgeweckt om hoogher goed te erven,
Soo is dan Christus selfs noyt anders als in waan
Noyt door sijn eyghen kracht, end' wonder opgestaan.
Soo Christus niet en is oyt van de dood verresen,
Soo sal doch sijnen naam, end' woord verydelt wesen,
't geloof is niet met al, uw sonden staan voor God,
Uw leven is verdriet, uw lyden maar tot spot.
Maar foy! laat dese schand op sulcke luyden komen
Voor wien de goedheyd Gods niet goeds heeft voorgenomen,
Een Christen, ja een man die selfs daar onder leeft
Moet hebben sulcken hert dat voor dees doolingh beeft.

Op de

*Op de troostelijcke , ende rijke sendinghe
des Heylighen Geestes.*

NU schijnt by ons de Pinxterdagh,
 De dagh op vvelck men vvonder sagh,
 Op vvelck d' Apostelen met vrêe
 Vergadert vvaren op een stêe,
 Daar vverd een groot geluyd gehoort,
 End heeft het gansche huys geltoort,
 Gelijk als een gedreve vvind
 Rontsom de huysen henen svvint,
 By dit geluyd soo saghmen hier
 Op elck een nederdalen vier,
 End' daar by tonghen die gedeylt
 Wat vvonders hebben afgepeylt,
 Gelijk de vvind van boven nêer
 Soo komt de Geest van God de Heer,
 Gelijk de vvind de berghen raackt,
 End' hooghe toorens laghe maackt,
 Soo breeckt de Geest een die is stout,
 End' velt al dat hem tegen houd,
 Gelijk het vier het naaste brand,
 End' kruypt soo voort van kant tot kant,
 Soo is de Geest, end' sijne leer
 Al voorts gekropen meer, end' meer,
 Gelijk het vier het goede goud
 Van vuyligheyd seer menigh-voud
 Kan suyveren, end' maken reyn,
 Soo kan oock dese Geest alleyn

Ons ziele, die van sonden stinckt,
 Soo suuyver maken dat sy blinckt,
 De tonghe duyde welsprekendheyd
 Waar door Gods leere word verbreyd,
 Gedeelde tonghen diemen sagh
 Sijn spraken van verscheyden slagh,
 Door desen Geest soo werd vervult
 Met moed, met yver, met geduld,
 Met wetenschap, geloof, end' macht
 Een schare die niet was geacht,
 D' Apostelen die heel verbaast
 Te voren liepen metter haast,
 Die spreken nu seer bout, end' koen
 Wat God door haren dienst sal doen,
 Dit is de Geest die kennis werckt
 Van sonden, die oock weder sterckt
 Met Gods beloften ons gemoed,
 End' Abba Vader roepen doet,
 Dit is de Geest die Joël sey
 Dat komen soude op den rey
 Van Sonen, Dochters als een plas
 Van reghen die daar vallet ras:
 Aan desen Geest heeft niemand deel
 Dan die in God geloofte geheel,
 End' Christum voor sijn heyland kent,
 End' t sondigh leven van hem wend:
 Wel aan dan die soo grooten goed
 Ontfanghen wil door Christi bloed,
 Die doe verhuysen eerst den geest
 Die ons verlockt tot boosheyd meest,

Want die vol heylghen Geest wil sijn
 Moet weereld, vleesch, end' valschen schijn
 Doen uyt sijn ziele langhs hoe meer,
 End volghen Christi goede leer,
 Laat ons dan vieren desen tijd,
 End loven God die ons bevrijd
 Door desen Geest van sondens macht,
 End' 't geeft tot goede wercken kracht.

Si capiti bene, si lateri, pedibusq; tuis, nil
 Divitiæ poterunt regales addere majus.

*Gheen rijckdom is soo groot van schijn,
 Of meerder is gesond te sijn.*

Onder al het gheen wy wenschen
 Van de goed'ren op der eerd,
 Isser niet soo dier, soo weerd
 Als gesondheyd, die wy menschen
 Houden voor den grootsten schat
 Die oyt Prins op eerden had,

Quem-

Quemquam Dominis servire duobus
Nec fas est, nec posse reor.

*Heeren diemen dient te saam
Sijn niet even aangenaam.*

Als men fiet twee Heeren gaan
Met een Dienaar achter aan,

Nn 2

Wie

Wie sal segghen, end dat vast

Wie hier op sijn Meester past?

Maar wanneer de Heeren scheen,

End' nu yder gaat alleen,

Strax soo werd de mensch gevaar

Wien de knecht sal volghen naar,

End soo krijghmen goed berecht

Wie de Heer is van dees knecht.

Als de Godsdienst of met staar,

Of met eer, end' voorspoed gaat,

Och! hoe veel geveynfde lyên

Sullen haar dan eere bien,

Sullen haar dan volghen naar

Even of 't uyt liefde waar,

't sal nochtans niet anders sijn

Als maar in een waan, end' schijn,

't is alleen uyt eyghen baat,

't is om spijs die vergaat,

End' soo langh sy voorspoed heeft

Ider op haar gunste leeft,

Draayter eens een ander spel

Dat haar, end' haar medgesel,

Dat haar, end' haar weelde schuert,

End dat droefheyd koomt ter buert,

Dat sy in de plaats van goed

Nu heeft alle teghenspoed,

Dat sy deerlijck word geplaaht,

End als ballingh uyt gejaagt,

Datter waayt een Noordewind,

Strax sy haar alleen beynd.

Dan is 't eerstmaal openbaar
 Wie geboren is uyt haar,
 Wie haar als een knecht, end' vriend
 Enckel uyt de liefde dient,
 Wie dan noch om staat, noch geld,
 Noch om eere tot haar helt;
 Slaven sijn sy van het goed
 Die daarom den Godsdienst groet,
 Idel is haar eer, end' daad
 Die dan op haar gunste staat,
 Schoon 't is voor het lichaam yet,
 't is maar voor de ziel verdriet,
 Beyde van verscheyden aard
 Alhoewel te saam gepaart,
 't lichaam is een stinckend huys,
 Vol van sonden, end onkuysch
 Daar de ziel gevanghen leeft
 Tot sy haar verlossingh heeft,
 Vruoghde die het lichaam smaackt,
 Droefheyd voor de ziele maackt,
 Teghenspoed daar 't vleesch voor vreeft
 Geeft u voorspoed aan den Geest,
 End of 't hier al vruoghde waar,
 Eeuwigh is te langh daar naar,
 Och! hoe is die mensch verblind
 Die alleen sijn vleesch bemint
 Die de sotte weereld kiest,
 End sijn weerde ziel verliest.
 Maar een wijs Godsaligh man
 Sal den Godsdienst nemen an,

Niet om dat sy voorspoed heeft,
 Maar om dat sy 't leven geeft,
 't leven dat ons na de dood
 Tot soo blyde maaltijd nood,
 Daar noch eere, staat, noch lust
 Oyt sal worden uytgebluft.

Virtute decet, non sanguine niti.

*Al sijn vy van een goed geslacht,
 De Dueghd moet meerder sijn geacht.*

En eere die van buyten koomt
 En is niet weerdigh eens genoomt,
 De eere die koomt uyt ons dueghd
 Breyght ons, end' and're menschen vruueghd,
 Wat baat het u dat uwv geslacht
 Van hooghe staat is afgebraght,
 Wat baat het u dat van uw stam
 Of Heer, of Prins, of Koningh quam,
 Wat baat u al de vromigheyd
 Van ouders in de krijgh geleyt,
 Wat baat het dat ghy aan de wand
 Affschildert al uwv land, end' sand,
 Wat baat het dat ghy hebt getrouwt
 Een Jonghvrou rijck van land, end' goud,
 Wat baat het dat ghy lanx de straat
 Gelijk een groote meester gaat,

VVat baat het dat de Deele wijn,
 End hippocras uw dranck magh sijn,
 VVat baat het of ghy altijd at
 Een lekker beetken, end' wierd sat,
 VVanneer ghy niet en word geëert
 Door dueghd die u, end' and're leert,
 Door dueghd die van uw vromighëyd,
 Of uw verstand word afgeleyd,
 VVant dat ghy sijt van hooghe staat,
 Of dat de rijckdom met u gaat,
 Ghy sijt het daarom niet alleen,
 't is vroomme oock met u gemeen,
 Maar houden dit slechts voor een goed
 Dat haar tot dueghd opwecken moet,
 VVaar toe de wegh u word gebaant,
 End ghy hier door oock aangemaant,
 Dit doende hebt ghy vaste eer
 Die wassen sal hoe langhx hoe meer,
 Dit doende werd uw luyfter groot,
 End' volght uvv na oock na de dood.

*Een gebed tot God onsen Heere voor wa-
 ter nood, inbrickinghe der Dijken, ende anders,
 op de ghelegendheyd van de hooghe Water-
 vloed die geweest is op den 8. Meerte des
 Jaars 1625.*

HEere God, die hooghe leeft,
 Door vviens kracht hier alles svveeft,

Gever

Gever van ons heyl, end' goed,
 Gever van ons teghenspoed,
 Straffer door den dieren-tijd,
 Straffer door de pest, end' strijd,
 Straffer door verwoede twist,
 Trooster als ghy die wêer slist,
 Proever van ons lijdszaam hert,
 Siender of het danckbaar werd,
 Richter over goe, end' qua,
 Sender van geluck, end' scha.

Heere, slaat uw oogh op 't Land
 Daar ghy hebt uw woord geplant,
 Daar ghy ons tot spijt, end' smaad
 Van ons viand woonen laat,
 Siet genadigh aan die gheen
 Die haar tranen, end' gebêen
 Die haar kermen, end' gesucht
 Tot u senden door de lucht:
 Heere, laat uw slaande hand
 Ons niet brenghen gansch ter schand,
 Dat ons viand niet met spot
 Segghe, waar is nu haar God?
 Is hy erghens uytgegaan
 Dat hy haar niet by kan staan?
 Neen, ghy sijt ons al te goed,
 Die ons als een Vader voed,
 Vader, wilt uw grammen sin
 Doch een weynigh binden in,
 Laat uw' kinders in de nood
 Niet versancken tot der dood,

Watervloeden, end haar macht
 Vallen op ons dagh, end nacht,
 Rondsom daar nu staat ons voët
 Bruyscht Neptunus met sijn vloed,
 Ja wanneer men 't wel besiet
 Boven onse hoofden schiet,
 Heer, die ons een plaats bestelt
 Die geduyrigh lijd geweld,
 Daar de Zee het Land doorwoelt,
 Daar sy om, end henen spoelt,
 Daar d'een diepte d'ander stoot,
 Daar de stroom den oever bloot,
 Daar de Zee geduyrigh bast,
 Daar sy dickwils ons verrascht,
 Daar de baren met gedruys
 Gaan soo hoogh gelijk een huys,
 In een Land dat word verkleent
 Daar het van sijn Naam ontleent,
 Daar ghy ons, k en weet niet hoe,
 Noch bewaart tot heden toe.
 Breydelt dese felle Zee,
 Die ons dickwils is tot wee,
 Stelt haar palen aan het sand
 Buytens dijcks, end van het land,
 Dat sy die ons nu bevecht
 Hare stoute baren leght,
 Dat de Leeuw behouden blijft
 Die als op het water drijft:
 Toont, ô God, op dese tijd
 Dat ghy Heer van 't water sijt,

Dat ghy dat bepaalt, end ringht,
 Dat ghy dat als eyghen dwinght;
 Buyen uyt het West, end Noord
 Vallen ons gelijck aan boord,
 End bedreyghen anghstigh leed,
 Maar sy sijn terstond gereed
 Op uw woord te wesen stil
 Als 't maar is uw goede vvil:
 't vvater dat vvvel altemet
 's Viands list heeft afgeset,
 Daar ghy oock in overvloed
 Ons soo veel gelucks mée doet,
 Heeft nu met een groot gevvel
 Wallen, dijcken om-gevelt,
 Vele menschen sijn door nood
 Van de Zee gebraght ter dood,
 Vele schepen sijn gespilt,
 Vele polders sijn besilt,
 D'ackers ligghen als een zee,
 Daar noch onlanghs gingh het vee,
 Daar de hasen legher-stéen
 Svvennen nu de visschen hêen,
 Daar de ploegh sijn tanden slaat
 't Water over henen gaar;
 Selves het Eyland daar de Scheld
 Nederlijd in 't blauvve veld,
 Dat van hem sijn naam neemt aan
 Veel gevaars heeft uytgestaan.
 't is de onbedachte sond
 Die ons door het vvater vvond,

Die de baren, end' haar slaan
 Doet als hooghe berghen gaan,
 Hoe de sond' ons meer verdvvaast,
 Hoe de vwind te stercker blaast,
 Hoe de sonde meerder groeyt
 Hoe de zee te hoogher vloeyt,
 't is de sonde die ons plaaght
 Die ons uyt het Land verjaaght,
 Die met jammer, end' getuer
 Steeckt de hooghe dijcken duer,
 Die in daad hoe langhs hoe meer
 Scheyden ons, end' onsen Heer;
 Maar hoe vvel soud' altijd gaan
 Kond' men die eens vvederstaan,
 Och! vyat vvaar het voor een tijd
 Waarmen eens de sonde quijt:

Heer, vvy fullen danckbaar sijn
 Toont ons vvêer uvv soet aanschijn,
 Siet om leeghe uyt uvv throon,
 Neemt van ons den spot, end' hoon
 Van ons viand, die sijn vrueghd
 Schept in Nêerlands ongenueght.
 't Water is ons heyl, vvanneer 't
 Onsen viand van ons keert,
 't Water maackt ons svvaar belaan
 Als het sal door dijcken gaan,
 't Water is ons goed, end' quaad
 't Water mée, end' teghens gaat,
 Maar, ô Heere, groot van naam
 Geeft den stroomen dvvangh, end' praam,

Sluyt de winden in haar huys,
 Stilt de Zee, end' haar geruyfch,
 Spreeckt maar eenmaal van om hoogh,
 D'aarde worde weder droogh.

Soo fal 't hert van vrees bevrijd
 Roemen uven naam altijd,
 Laat de hemel gunstigh sijn,
 D'aarde krijght haar ouden schijn,
 Als de hemel helpt, soo fal
 Loven u het aardiche dal,
 Als een Heer van zee, end' stroom,
 Als der winden dwangh, end' toom,
 Als een Hoeder van ons Land
 't welck ghy steeds draaght in uw hand,
 Die vergramt dees straffen send,
 Die versoent die weder wend,
 Die onf' ackers vruchtbaar maackt,
 End' met dorheyd somtijds raackt,
 Die door water; end' door wind
 Dickwils onse lusten bind,
 Die door stormen dickwils geeft
 Dat de mensch gevoeligh leeft,
 Dat hy op uw goedheyd wacht,
 End naar niemand anders tracht,
 Dat hy door uw hand, end' slaan
 Leert op uw beloften staan,
 End het dreyghen van uvv vvet.
 Soeckt te houden afgeset.

Domat sapientia fastum.

De wijsheyd Gods

Temt waan, end' trotz.

DE ackerman die fiet veel liever dat de aaren
Haar buyghen vvat om leegh, dan dat sy recht opvaren,
Dat buyghen hem bevvijst dat d'aaren sijn vervult,
Maar in een steyle aar ghy niet veel vinden sult.
Een Jonghman buyght hem nêr, vernedert sijne sinnen,
Wanneer de vvijsheyd selfs hem ondervvijst van binnen,
Maar ledigh van de leer des vvijsheyds staat hy hoogh,
Verheft hem selven stout, end' pronckt maar vvat in d'oogh.

Op de woorden Iacobi Cap. 4.
vers. 6.

*God vvederstaat den hooveerdighen, maar
den nederighen gheeft hy genade.*

DAar is een seker soort van blixems (soo daar segghen
De vvijse die haar sin tot 's vveerelds vvercken legghen)
Die door haar kracht verbreeckt het ysér, end' het staal,
End' sal het sachte vvas voor by gaan t'eenemaal.
Soodanigh is Gods hand al is sijn sचेpter machtigh,
Genade geeft hy die daar vveeck sijn, end' nêerslachtigh,

Maar die hartneckigh is als staal die vword gevelt,
 End' teenemaal verteert door 't Goddelijck gevveld.
 Soo laat ons dan te gaar gevwilligh hem na jaghen
 Met een gebroken hert, end' met een geest verslaghen,
 Zijn goedheyd isfoo groot, dat vvaar is recht beklagh,
 Daar krijght de ziele rust, end' vvat sy vvenschen magh.

Op de Belijdenisse des Geloofs nedergestelt

*by de Eerbare, ende Godsalighe Dochter Cornelia
 Eeuwout Teylinghx mijne eerweerdighe Moeye,
 nu sijnde de vijfde druck Anno 1625.*

WAt stelt ghy vleesigh mensch, end' vveereldsch van gedachte
 Uvv heyl, end' saligheyd in 't gheen niet is te achten?
 D'een in 't verganghlijck goed, in silver, of in goud,
 't vvelck steeds u in gequel, in sorgh, end' kommer houd.
 D'een in de yd'le eer, in pracht, in hooghe staten
 Die vvoor uvv arme ziel doch niet met alen baten,
 D'een in een vuyle lust, end' vleeschelijcke min,
 Of in het gheen alleen vermaken kan den sin.
 't is alles min als niet, ja selfs soo kan het schaden,
 't versadight noyt uvv geest, maar maackte meer beladen,
 Eylaas vvat soeckt ghy doch uvv hooghste goed in 't slijck
 't gheen als een roock vergaat sal dat u maken rijck?
 Let beter op u selfs, end' vuilt u vvel besinnen,
 Op dat ghy mueght te recht het rechte goed beminnen,
 End soeckt uvv saligheyd in vvellust, noch in pracht,
 Noch in het geele goud, noch schoonheyd, noch in kracht.
 Neemt

Neemt maar in uwe hand alleen dees weynigh bladen,
 End' in dit fvyare ftuck soo gaat hier mée te raden,
 Een wijfe Maaghd die fal u wijfen 't eenigh goed
 Waar in verhueghen fal, end' rusten uw gemoed,
 Sy fal uyt Godes woord uw' sonden u aanwijfen,
 End leeren hoe ghy moet uyt uw ellende rijfen,
 Sy fal u met de hand van Moyse leyden af
 Tot Christum, die alleen den fondaar troostingh gaf.
 Sy fal u stellen voor de hemelsche veldaden,
 Die God ons heeft gegunt in Christo uyt genaden,
 Den hemel als Gods huys, God selver als ons heyl,
 End' 't bloed dat ons den wegh tot boven toe maackt veyl.
 't Geloove als de hand, waar mede wy omvanghen
 Den Goddelijcken schar, de Hoope die verlanghen
 In onse zielen baart, de Liefde als een spruyt
 Die uyt 't Geloove walt, end' spreyd haar tacken uyt.
 Leeft dit, herleeft het wêer, ja schrijft het in uw herte,
 Soo word uw ziele vry van sonden, end' haar smerte,
 God, Hemel, Christus, Liefd, Geloof, Hoop, Saligheyd,
 Besloten in dit kleyn, doch dienstigh Boecxken leyt.

Ardua per præceptis gloria tendit iter.

Hoe de Dueghd heeft grooter last,

Hoe haar eer te hoogher vast.

DE Pyramiden by den ouden tijd gepresen,
 Die sijn met groote moeyt, end' arbeyd soo geresen,

Maar

Maar als sy sijn gefet soo staan sy eeuwigh vast,
 Op blixem, noch op wind dan soo een werck niet past.
 De eere die de Dueghd haar dienaars toe sal meten,
 Moet ryfen uyt een daad, end' werck seer hoogh geseten,
 Maar als sy is verdient, dan staat sy teghens nijd,
 End' teghens lasteringh tot hares viands spijt.

Maxima libertas Deo servire,
 Maxima servitus libertas peccandi.

*De Godsdienst vware vryheyd heeft,
 Maar 's vveerelds vryheyd banden geeft.*

DEES vryheyd is de best, dat wy sijn Godes knechten,
 End sijnen wil altijd met trouw, end vlijt uytrechten,
 Maar die de weereld volght, end schijnt te wesen vry,
 Die steeckt naar lijf, end ziel in groote slaverny.

LYCK.

LYCK-GEDICHT

*Ter onsterfelijcker gedachtenisse van den Door-
luchtighen, ende hooghgeboren Vorst*

MAVRITIVS VAN NASSOV.

Door Gods genade Prince van
Orangien &c.

*Gouverneur van Gelderland, Holland, Zeeland,
Westvriesland, Utrecht, Zutphen, ende Overijssel, Admiraal
Generaal van de Vereenighde Nederlanden, overleden in
's Graven Haghe den 23. April Anno 1625.*

M Ars, die den krijgh beleyd, end' onder uw' banieren
De trommelen laat slaan, de vaandelen laat swieren,
Die dickwils op een Land koomt rollen als een vloed,
End voor u 's viands macht, end wreedheyd swichten doet.
Leght nu uw' sweerden nêer, uw' trommelen laat swijghen,
Leght op dit Graft uw' schild, end' laat uw' standaart sijghen,
Uw' vaandels, uw' pansier, uw' wapens set ten roon
Ter eeren van dees Held, end tot des Spaangiarts hoon.
De schrick van Oostenrijck, de vreesse der Maranen,
Des oorlooghs Opperheer, die midden in de vanen,
End tusschen krijghs getier, end' tusschen trommelslagh,
End 't dond'ren van 't geschut sijn meeste vrueghde sagh.
Die dickwils 's viands macht, end' Steden heeft doen beven,
Die tot Gods vveerde Kerck met yver vvas gedreven,

De Heyland van ons staat, de schermheer van ons Land,
 De dwinger van de zee is van de dood vermanr.
 Was Scipio vermaard die Hannibal kon dwinghen,
 End verre buyten 't Land Carthago gingh bespringhen,
 Was Alexander groot, was Cæsar hoogh van naam,
 Maurits en wijckt haar niet in daden, noch in faam.
 Soo verre als de Son kan draven met haar waghē
 Van daar sy ondergaat, end' daar 't begint te daghen
 Sijn vvapens sijn bekent, ja daar de aard belend
 En vind sijns Oorloogs macht, end' strijdbaarheyd geen end.
 De Turck, de Persiaan, de Moor, de Indianen,
 De rijcke Pertiaan, de heete Moluccanen,
 Verschrickten in sijn naam, end' vvaar Oraangien blonck
 Een yder ganck de moed, end' 't hert terstond ontsonck.
 Sijn Kinsheyd is gevoed in arbeyd, end' in waken,
 Sijn Jongheyd doorgebracht in krijghs, end' legher saken,
 Sijn Manheyd heeft de hand gehouden aan het werck,
 Sijn Ouderdom vol sorghs behoede Land, end Kerck.
 Hy heeft de droeve Kerck nu sijnde schier verlaten,
 Nu sijnde vol van druck van die haar luyster haten,
 Hy heeft de droeve Kerck, spijt die haar eer bevecht,
 Nu weder door sijn sorgh, end' wijsheyd opgerecht.
 Sy was hem dier vertrouvt, hy heeft haar dier gehouven,
 Hy vvas haar als een Vooghd, end Voester in 't benouven,
 God geve dat haar eer, die nu soo helder schijnt,
 Noyt vverde door de mist van dvvalingh ondermijnt.
 De yver drijft my vvegh, als vvater loop ick henen,
 Waar sijt ghy, vveerde Vorst, al is uvv lijf verdvvenen,
 Al sijt ghy van ons vvegh, soo sal uvv lof, uvv roem
 Ons trecken als de Son doet aan de sonnebloem.

Sijn ziele leeft om hoogh, van vvaar sy is genomen

Daar is sy vvederom nu by haar God gekomen,

Hy dorst des vveerelds eer vertreden onder voet,

Sijn ziele vvas voor God, end sagh een hoogher goed.

Nu is hy vol van vrueghd, daar niemand hem kan schaden,

Daar hem noch eyghe knecht, noch viand kan verraden,

End midden in sijn glants, end' hoogheyd omgedaan

Soo leert hy hoe een Vorst oock kan ten hemel gaan.

Wy staan gelijk verbaast, vvanneer vvy gaan bemercken

Wat onse groote God door hem heeft vvilten vvercken,

'T en is gheens menschen hand die 's viands kracht verbriest,

Maar eere sy den Held dien God daar toe verkiest.

Hier staan in mijn gedacht een vvolcke van getuyghen,

Daar mée men yder een sou konnen vergenuyghen,

Maar, penne, leght u nêr, sijn daden sijn te hoogh

Dan dat ghy die te recht sou stellen voor ons oogh.

Mijn penne, leght u nêr, 't is beter niet begonnen

Dan dat ghy van de glants sou vvorden overvonnen,

Sijn dueghden sijn te veel dan jemand tellen kan,

Ick sie vvel een begin, maar 't eynde niet daar van.

De Vryheyd hem betruert, door vvien sy is verkreghen,

De Waarheyd hem betruert, door vvelcken God sijn seghen

Betoont heeft aan het Woord; end door sijn trouwe plicht

Soo is des Pausdoms leer gevveken voor het Licht.

De Nederlandsche Maaghd, die met haar seven schichten,

Gebonden vast aan een, den Spaangiard dede svvichten,

Bevveent haar ongeluck, end klaaght hier op der eerd

Berooft te sijn van hem, die voor haar trock sijn svveerd.

De Zeeusche Leeuvv nu half uyt 't vvater opgeresen

Besvvijckt by naar van druck, end duyckt in zee by desen,

De Leeuw van Holland fucht om dat hy liet gevelt
 Die rondsom fijnen thuyen in Vryheyd heeft gefelt.
 Die Steden hetft ontset, end' Steden ingenomen,
 Casteelen neer gevelt, Casteelen voort doen komen,
 Heyrleghers opperecht, heyrleghers onbeducht
 Gestaghen uyt het veld, verdreven in de vlucht.
 Die niet alleen te Land, maar oock ter Zee kan dond'ren,
 De vloten tasten aan tot Gibraltars verwond'ren,
 Wiens vlagghen sijn gesien in 't Noorden, Oost, end West,
 End tot des Spaangiarts schrick in 't Zuyden op het lest.
 In dese was gevoeght in oorloogh, end in vrede
 De dueghd van dapperheyd, end wijs beleyd oock mede,
 End datmen in een Prins niet veel te saam en vind
 Sijn luyster was ontsien, sijn trouwe was bemind.
 Wy eeren 't lichaam hier, de naam vervult de eerde,
 Loopt breedde landen door, end' rijcken groot van weerde,
 End die in 't leven was van hoogh, end leegh geacht
 Van dese na sijn dood oock lofgetuyghen wacht.
 Wy eeren 't lichaam hier, end nu wy na sijn sterven
 Sijn Princelijck gesicht, end sprake moeten derven,
 Soo laat sijn trouwe sorgh ons blyven ingelijft,
 End datmen op sijn Graft met goude letters schrijft,
 De Vader Van het Land, de LVYster Van Oraanglen,
 1625. De Voester Van de KerCk, de sChriCk Van 't Loofse Spaanglen,
 Nadat hY's Heeren raad Met DaVId had gedient,
 Soo VoLghthY In de rVst sYn Vader, aLs Gods Vriend.

386
Mors ſceptra, ligonibus aequat.

Een ſcepter, end verachte ſpa

Sijn door de dood al even na.

HEt ſchijnsel van de maan vergaat, end ſterft by tijden,
Daar na ſoo krijght het weer ſijn ſtralen van ter ſijden,
Dan ſchijnt ſy ſtuckſgewijs, end is gelijk als teer,
Dan is ſy weder oud, dan in haar volle eer.

Maar als de menſche ſterft, ſoo blijft ſijn kracht verloren,
Waar door hy uyt ſijn ſelfs ſou worden weer herboren,
Wanneer hy eens is oud ſijn jonghgeweſen tijd
En koemt niet wederom, ſijn jueghd die blijft hy quijt.
Hier ſal noch Prins, noch Heer van and're ſijn verſcheyden,
De Dood breeckt alles door, end ſet hem tuſſchen beyden,
Hier onder moet ſoo wel een Koningh ſijn geſelt,
Als jemand die voor loon gaat met een ſpa in't veld.

Virtus præmium eſt optimum.

De dueghd is veel het beſte goed

Dat onſe ziel verhueghen moet.

Wat baat u geld? daar dieven
U konnen van ontrieven,

Wat baat u al uw goed?

Wat baat u dat ghy roemen?

End land, end sand kan noemen?

Wat baat u edel bloed?

Wanneer ghy niet door wercken
Van dueghd uw eer kond stercken

Soo sijt ghy maar een kind,

Het eerste kooft van buyten,

De dueghd moet door u spruyten,

De dueghd het geld verwint.

Lucratur mendax vel cum verissima dicit,
Illius ut verbis non sit habenda fides.

Die lueghens spreekt soo voor, als naar,

Vord niet geloof al spreekt hy waar.

Ick heb wel in mijn jonghen dagh

Gelesen, dat een herder plagh

Te roepen sonder nood, hoe dat

De wolf sijn teere schaapkens at,

End als de wolf sijn schapen nam

Hem niemand doe ter hulpe quam :

Een lueghenaar die is gewent

Te stroeyen lueghens sonder end,

Daarom hem oock 't geloof ontbreekt,

Wanneer hy wêer de waarheyd spreekt,

Dit heeft veel onbedachte lyen

Voor haar tot hulp doen ommesyen,

Maar als het eens geschied te laat

Dan smoord-men in sijn eyghen quaad.

A puero fas est, & ubique doceri.

*Al waar 't een kind maar die u leert
En houd wy hert niet afgekeert.*

WAnneer my jemand leeren wil,
Ick maack in 't leeren gheen verschil,
Wanneer het goed is 't gheen ick leer,
Laat leeren my of knecht, of heer,
Laat leeren my of wijs, of man,
Wanneer ick slechts wat leeren kan,
Ick wil selfs leeren van een kind,
Hoe klein ick oock dat selve vind,
Want God en geeft een yder een
Niet even breed verstand, end reën,
End in die gheen die schynen slecht
God oock wel dueghd, end wijsheyd leght,
End die haar schynen wijs van hoofd
Sijn van de wijsheyd meest berooft,
Dies die my leert, of wel vermaant,
Of my den pad tot dueghden baant,
Of yet bewijst dat mijn verstand
Noyt by haar, of een ander vand,
Die sal hoe groot, of klein van schijn,
Altijd hier in mijn meester sijn.

Nemo

Nemo confidat nimium secundis,
Nemo desperet meliora lapsus.

*Weest niet te trots in overvloed,
Noch sonder hoop in teghenspoed.*

Die wijsheyd houd de maat, end word te recht gepresen
Die noyt word hoopeloos, als sy in nood sal wesen,
Wanneer het oock wel gaat, soo sal sy niet te seer
Haar draghen als een lot, end lichtverwaende Heer.
Sy volght den Schipper na, die voeght hem naar de winden,
Die als het is quaad weer, een reefken in sal binden,
End als 't is voor de wind, doch in den top te groot
Soo sal hy 't losse zeyl vast houden met de schoot.
Vermetenheyd is quaad, end al die op geblasen
In voorspoed, end geluck van vrueghd, end blijdschap rasen,
De sulcke salmen licht sien storten tot een val,
Hoe hoogher hy dan was, hoe leegher vallen sal.
Bevreesstheyd in de nood, end die sijn hoop laat dalen,
End weynigh denckt hoe hy sijn adem weer kan halen,
Die smijt sijn rieme wegh waar meed hy roeyen kan,
De hoop is in 't verdriet het ancker van een man.

Omnes

Omnes errori nomen mentimur honestum.

*Op dat de sonde sy verbloemt
Soo word sy na de dueghd genoemt.*

DE namen van de dueghd die sietmen veel verkeerren
Tot namen van de Sond', end and're quade leeren,
Die stinckt van hoevaardige is puntigh in sijn sin,
Die by een hoer sich houd schijnt matigh in de min.
Die gierigh is die wil hem selven suynigh noemen,
Die overdadigh is die wil van mildheyd roemen,
Die 't bier stinckt uyt de keel, end hobbelt van de wijn,
Die wil alleen verhueght, end blijd, end vrolijck sijn.
Soo word de dueghd verkeert, soo weetmen al de sonden
Te geven een coluer, doch valsch, end boos van gronden,
Doch 't sijn maar vijghe-blaan, waar mede wy ons quaad,
End schaamte van de sond bedecken op de straat.

Neglectis urenda filix innascitur agris.

*Een acker die men niet en teelt
Seer haast door al het onkruid queelt.*

Verstand dat is aan alle kant
Gelijck de acker, end het land,
De acker geeft u gansch gheen baat
't en sy ghy daar in werpt het saad,

Qq

't verstand

't verstand en geeft u oock gheen goed
 't en sy ghy daar in wijsheyd doet,
 De acker moet oock op sijn tijd
 Van vrucht te draghen sijn bevrijd,
 't verstand dat moet oock altemet
 Van 't dencken worden vry geset,
 Het land wanneer ghy 't neerstigh bouwt
 Geeft vruchten, end dat menigh-voud,
 't verstand geouffent vlytighlijck
 Sal worden van geleerdheyd rijck,
 Maar soo ghy 't land liet ligghen naackt,
 End hand, noch vingher daar aan staackt,
 Soo sal 't vervuylen, end 't onkruyd
 Sal over al dan spruyten uyt,
 Soo ghy 't verstand laat ligghen leegh,
 End niet en ouffent wel te deegh,
 Niet soo 't een vuyle lust bedenckt,
 Maar dat u dueghd, end wijsheyd brengh,
 Soo sal 't vervuylen, end op 't lest
 Niet worden dan een Sonden-nest.

Klaagh.

Klaaghdicht op het salighe afsterven
van den Eerwaardighen, endé Godsalighen
Heer, ende Vriend

M^R. HERMANNVS FAVKELIVS,

*In sijn leven Dienaar des Goddelijcken Woords bin-
nen Middelburgh in Zeland, overleden
den ix. Meye Anno 1625.*

O Dood! die als een wind tot ons kooft aangedreven,
End' sonder onderscheyd ontneemt den mensché 't leven,
Wie hebt ghy droeve Dood, wie hebt ghy nu wêer aan,
Die 's levens viand is, getroffen met uw slaan?
En kan by u soo veel der dueghden glantz niet winnen,
Of wijsheyds hooghe naam, end' opgetoghen sinnen
Dat ghy noch voor een tijd soud laten ons dien Man,
Die door sijn trouwe dienst God soo veel zielen wan?
Ghy spaart hier op der aard die wy wel kunnen derven,
End die heel dienstigh sijn die doet ghy dickwils sterven,
Sal ick dit wijten u? of is het Godes raad,
Die over deef', of die soo vast, end' seker gaat?
Of is dees boose eeuw, end' swemmend in de sonden
Soo vroomen ziel niet weerd? of word sy hier ontbonden,
Op dat sy voor 't verderf der sonden sy bevrijd,
End' leve met haar God in vruughden, end' altijd?
Dit oordeelt mijn gemoed wanneer het sich gaat keeren
Tot Gods geheymenis, end' van sijn Geest gaat leeren
Hoe dat God tot een straf den vromen van ons ruckt,
Op dat sy souden sijn verblijd, end' wy bedruckt.

De dueghd en achtmen niet soo langh sy is voor handen,
End' noyt en sullen eer tot haar onse herten branden

Dan als sy is uyt d'oogh, wanneer sy van ons gaat

Dan salmen op haar woord meer letten, maar te laat.

Soo sullen wy alleen dit voordeel dan betrachten,

End' nu sijn tonghe swijght sijn dueghden meer erachten,

De hueghnis van sijn wijs, end' hooghgeleerden sin

In ons verwecken sal der wijsheyd liefd', end' min.

De hueghnis van sijn vroom, end' soo Godsaligh leven

Sal ons in al ons doen een levend voorschrift geven,

Sijn lichaam dat is dood, sijn ziele leeft om hoogh,

Sijn dueghd leeft onder ons, end' staat ons steeds voor d'oogh.

Omnibus te ipsum præbe.

Uw liefde voeght tot alle man

Soo ver de reden lijden kan.

DE liefde van de mensch heeft dryederley geschencken,

De eerst is tot sijn selfs, de tweede doet gedencken

Sijn vrienden, end' die gheen die hem in bloed bestaan,

De derde streckt tot die die buyten dese gaan.

Want 't moet niet sijn genoegh dat wy ons selfs beminnen,

End' soecken onsen dienst van ganscher hert, end' sinnen,

De mensch is oock van God geschapen voor een vriend,

Maar beter is hy noch die alle menschen dient.

Aliud

Aliud in linguâ proptum, aliud in
pectore clausum servant.

*Haar tonghe toont een schoone schijn,
Maar 't herte steeckt vol boos venijn.*

A Anfiet de exters doch van achter, end van voren,
Van voren sijn sy wit, van achter als de Moren,
De konstighe natuer die speelt soo in dit beest,
End schildert met de vervv de voghels aldermeest.
Sulx is een hypocrijt, end vriend van valschen gronde
Heel anders in het hert, end anders in den monde;
Van voren is hy vvit, end bied u vriendschap aan,
Van achter is hy svvert met haat, end nijd belaan.

Canes latraces minus mordent.

*Hoe dat een hond maackt meer geschal
Hoe dat hy u min bijten sal.*

DE honden diemen hoort veel keffen, ende baffen
Die fullen alderminst met byten u verrasschen,
Maar die daar svvijght, end loert schiet snellick naar uvv voet,
End is u op het lijf eer dat ghy 't sijt verhoed.
Een viand die daar kijft en sal u niet verraden,
Al maackt hy groot gebaar veel minder sal hy schaden,
Maar die daar svvijght die sal u krencken onvervvacht,
End geven u een steeck eer dat ghy 't sijt bedacht.

Fallere mortalem res est tenuissima visum,
Lumina quis fallat semper aperta Dei?

*Voor de mensch is 't licht te lieghen,
Maar wie kan Gods oogh bedrieghen?*

Hoewel de Son haar stralen
Kan spreiden wijd, end klaar,
Nochtans soo sijnder dalen,
End holen hier, end² daar,
Daar nimmermeer kan komen
Haar schijnsel, noch haar licht,
Daarom blijft sonder schromen
Veel quaads in 't doncker dicht:
Hoewel een Prins van machten
Aan alle kant toefiet
Dat niemand sou verachten
Sijn wetten, of gebied,
Nochtans bailliuwen ooghen
Niet al sien naar haar wensch,
Daarom soo moet hy dooghen
Soo menigh wrev'ligh mensch:
Maar voor ons God hier boven
Noyt yet verborghen was,
In holen diep verschoven
Door fiet hy alles ras:
Hierom soo laat ons leven
Al stond hy voor ons oogh
Al wat hier word bedreven
Dat fiet de Heer om hoogh.

Tranen, ofte Lijck-dicht,

Wtgestort op het Graf van den Ernt-
festen, ende seer Godsalighen Heere

ROCHUS HOFFERUS

*In sijn leven Oud-burghmeester der Stede Ziericzee,
overleden den x. April Anno 1606, oud
sijnde 65. jaren,*

Midsgaders de Dueghdrijcke, ende
seer Godsalighe Jonghvrouw

SVSANNA EEVWOVT TEYLINGHX

*Sijne Weduwe, overleden den viij. Novemb.
Anno 1625. oud sijnde 74. jaren,*

Mijne eerweerdighe Ouders.

Roef heyd, die mijn herte raackt,
End mijn tongh vol klaghen maackt,
Die mijn ooghen als een vloed
In de tranen stroomen doet,

End gelijk het natte Scheld
Om mijn wanghen henen welt.

Wilt uw' droppels nu by een
Brenghen aan dit Graf alleen,

Tuyght

Tuyght mijn droefheyd aan de kant
 Van het Zeeufche Waterland,
 Wilt besprengnen desen Serck,
 End bevochtighen dit perck,
 Daar ick ween het liefste pand
 Dat ick oyt op eerden vand,
 Siet de Serck selfs koud, end glat
 Druppelt van haar eyghen nat,
 End berooft van ziel, end bloed
 Gaat mijn tranen te gemoet.

Die my eerst het leven gaf
 Light besloten in dit Graf:
 Die my in haar lichaam droegh
 Die my leyde laat, end vroegh:
 Die mijn Vader was op eerd,
 Dien ick oock was lief, end weerd,
 Die met sorghe, leer, end tucht
 Deed my als mijn Meester vrucht:
 Die mijn Moeder was, end trouw
 Sijn de oorfaack van mijn rouw:
 'k Ita hier by de dood gestelt
 Op der dooden droeve veld,
 'k spreeck, daar 't spreken is gedaen,
 'k klaagh, daar 't hooren is vergaen,
 'k fucht, daar 't fuchten doet gheen vrucht,
 'k fucht, daar niemand weder fucht,
 Daar nochtans mijn ziele gaat
 Om te klaghen hare schaad.

Doe mijn Vader door de dood
 Was tot sijnen God genood,

Doe hy nu in haastigheyd
 't eerdsche leem had afgeleyt,
 Wasick noch van jaren teer
 Doe en dacht ick oock niet meer,
 Maar hoe meer mijn leven klam
 Hoe my meerder droefheyd quam:
 Doe mijn Moeder was een Lijck,
 End verlost van 't eerdsche rijck,
 Doe sy werd ter eerd gebraght
 Lagh ick kranck, end sonder macht,
 Doe ontbrack my selfs de spraack
 Om te klaghen sulcken saack,
 Doe lagh krachteloos mijn voet
 Sonder last, end sonder moed,
 Sonder krachten om te gaan
 Daar het doode Lijck sou staan,
 Maar na dat mijn leden sterck
 Sijn geworden tot het werck,
 End mijn tongh, end spraack gewis
 Van de sieckt ontbonden is,
 Koom ick om naar myne plicht
 Hier te dichten dit gedicht,
 Een gedicht waar in het Kind
 Stof van lof, end dueghden vind.

Hier soo ligghen twee te saam
 Ongeschend in eer, end naam,
 Twee die onse Vader-stad
 In haar tijd heeft lief gehad,
 Die door 't houwlijck waren een
 Sijn noch in de dood gemeen,

In dees kamer rusten sy
 Die hier t'samen woonden bly,
 Die de hemel eenigh sagh
 Wachten hier den jonxften dagh.

Als ick op mijns Ouders trouw
 Denck soo schep ick nieuwen rouw,
 Als ick op haar liefde denck,
 Op haar leerzaam ooghgewenck,
 Op haar tucht, end op haar woord:
 Koomt de dueghd getreden voort,
 End de Godsdienst haar beklaaght.
 Dien sy hebben eer behaaght,
 Dan vermaanden sy van God,
 Dan van 't eeuwigh hemelsch lot,
 Dan werd Christus onse Heer
 My gegeven tot een leer,
 Dan verfoeyden sy de pracht
 Die de weereld hooghe acht,
 Dan soo achten sy als hoogh
 't gheen mis haaght in 's weerelds oogh:
 Wellust, rijckdom was by haar.
 Niet geacht als voor gevaar,
 End des weerelds eere was
 In haar oordeel als een glas,
 Ootmoed, end medooghendheyd
 Liefde, end bermhertigheyd
 Leyden haar als hand aan hand:
 Tot een hoogher Vader-Land
 Op 't geloof, end hoope stond
 Gansch gevest haars levens grond,

End van ziel, end geest geruft
Spraken van de dood met lust.

Ziericzee vermaarde Stad

Daar ick heb dit licht gevat
Daar my eerst de Son bescheen
Doe ick noch was sonder rên :
Vader-stad, geseghent Land,
Die uw borghers droeven stand
Sagh, wanneer de dood eens quam,
End ons vveerde Vader nam,
Mijne Vader door geboort',
Uvve door sijn trouvve vvoord,
Door sijn vvijsheyd, end sijn raad,
Door sijn sorghe voor uvv Staat,
Sorghe die hy laat, end vroegh
Met sijn mede-helpers droegh :
Nu vvel aan verheft uvv spraack,
End betuyght my dese saack,
Gaat uvv hueghen te gemoed,
Want ick vveet ghy 't vvillich doet,
Seght ghy 't selver yder aan
Wat hy u al heeft gedaan ?
Wie uvv borghers heeft geleyd ?
Wien ghy voormaals hebt beschreyd ?
Wie den yver van Gods huys
Heeft getoont in druck, end kruys ?
VWie Duc d'Albaas wreed gemoed ?
VWie sijn leven, end sijn goed ?
VWie sijn eere minder hiel
Als den Vrydom van sijn ziel ?

R r 2

VWie

Wie in u Gods eerste licht
 Heeft geholpen, end gesticht ?
 Seght ghy 't selver, want ick wensch
 Liever dat een ander mensch
 Hier verhef mijns Vaders naam,
 Dan dat ick sijn dueghden t'saam
 Alhoewel op eer, end trouw
 Met dit dicht nu loven sou,
 Seght daarom ghy 't selver uyt,
 End daar in mijn plicht besluyt,
 Seght my wie tot sijner tijd
 In uw voorspoed was verblijd ?
 Wie uw Stad in droeve rouw
 Heeft geboden sijne trouw ?
 End uw Vryheyd voorgestaan ?
 End het Pauzdom ver doen gaan ?
 Wie u was een dienstigh Heer ?
 End beschermer van uw eer ?
 Wie beschermer was van 't Volck ?
 End uw voorspraack, end uw tolck ?
 Wie uvv' vvetten vroegh, end laat
 Heeft verdedight met sijn raad ?
 Wie uvv Slotels heeft bevvaart ?
 Wie uvv Schatten heeft gespaart ?
 Doe hy, *Burghers*, in uvv Stad
 Als uvv *Heer*, end *Meeſter* sat.
 Achtmaal is hem dese Staat
 Toegevoeght met volle maat,
 Eere die hem maar met een,
 Die voor hem vvas, is gemeen,

Daar van hoogher hueghenis
 Als drye hondert jaren is.
 Was hy niet die met een moed
 Heeft gevveert uvv tegenspoed ?
 Die beradigh vvas in 't quaad ?
 End standvastigh voor uvv Staat ?
 End kloeckmoedigh, end oprecht,
 Vol van trouvve opgeleght ?
 Spraack, end' minsaam aan die gheen
 Die veracht sijn in 't gemeen ?
 Daar de burghers al haar nood
 Wierpen als in eenen schoot ?
 Die hy noyt als vvel beraan
 Van hem heeft doen henen gaan ?
 Die haar in verschillen mée
 Altijd ried tot rust, end vrée ?
 End door sijn eervveerdigheyd
 Veel daar van heeft neergeleyt ?
 Die tot dat hy overleed
 Hem voor haar in dienst versleet ?
 Daarom vvas sijn trouvv bemind,
 End tot haar sijn ljesfd besint,
 Yder een hoe langhx, hoe meer
 Droegh hem liefde toe, end eer,
 End sijn naam die over al
 Haar vvas vveerd, end liefgetal,
 Die haar vvas als ingelijft,
 Noch by ons in seghen blijft.
 In de Godsdienst, end haar macht
 Lagh sijns zielens diep gedacht,

D'oorfaack, end den eerften grond
 Van ons heyl hy steeds bestond
 Door te soecken in Gods woord,
 End met vrucht te-breyden voort,
 Hoe de fond, end haar geweld
 Door ons Heyland is gevelt,
 Hoe genaad, end eeuwigh recht
 Sijn van God te saam gehecht,
 Hoe de mensch van minst tot meest
 Word verandert door den Geest,
 End wat voorts tot Zielen-baat
 Op soo een bedencken slaat,
 Dit was hem sijn meeste lust
 Hier in vand sijn Ziele rust:
 End dan socht hy oock daar aan
 Met een goed beleyd te gaan
 Van de oude tyden af
 VWat ons lust, end wijsheyd gaf,
 VWat te Romen was geschied,
 VWat ons was tot nut, wat niet,
 Dat haar spraack met soet beval
 Hem deed' weten over al,
 VWat ons diende tot een wet,
 VVaar in 's burghers plicht geset,
 Hoe een wijse Magistraat
 Met sijn burghers ommegaat,
 Wat een yder een sal doen
 Als het gaat op goed fatsoen,
 Om te brenghen op sijn pas
 Wat hy hier, of elders las:

Als hy nu wat nam vermaack
 Nam hy 't in gheen dert'le saack,
 Niet hier erghens in een schijn,
 Maar dat oock kond dienstigh sijn,
 End doorsocht de Zee, end 't Land
 Waar de weereld is bemand,
 Waar hy leegh is, onbewoond,
 Waar de Son sijn kracht meest toont,
 Waar de koud op 't scherpste staat,
 Waar sy houd de middelmaat;
 Dan soo sagh hy neerstigh aan
 Hier de Sonne, daar de Maan
 Hoe sy loopen op haar pas
 Niet te traagh, end niet te ras,
 Hoe de seven-sterren gaan
 Dwalen naar der menschen waan,
 Hoe sy nu sijn als by een
 Dan gescheyden veele trêen,
 Dan wat leegher, dan wat hoogh,
 Dan eens vvegh, dan vvêer in't oogh,
 Soo vvas hemel, ende eerd
 By hem steeds in groote vveerd.

In mijn Moeder vvas geleyt
 Hope met geduerzaamheyd,
 Liefde die haar vruchten droegh.
 Die op God, end naasten sloegh;
 Een Geloove sterck in kracht
 Met vertrouwen voortgebraght,
 Danckbaar in den overvloed,
 Lijdszaam in haar teghenspoed,

Lijdszaam

Lijdszaam in wêerweerdigheyd,
 Noyt door gramschap afgeleyd
 Van de baan, end heere-spoor
 Daar sachtmoedigheyd gaat voor :
 Vierigh tot des Heeren werck
 Vruchtbaar in sijn dienst, end Kerck,
 Noyt door weelde, of door pracht
 Van de weereld afgebraght,
 Alhoewel hy in 't ontmoet
 Haar met lacchen heeft begroet,
 Noyt verhief sy haar in daad,
 Noyt uytwendigh van gelaat,
 Noyt te moedigh in gebaar,
 Noyt te droevigh in gevaar,
 Maar van geelt in Gode rijk,
 End haar selven steeds gelijk :
 Sieckte, weedom, end verdriet
 Achte sy soo veel als niet,
 End als 't lichaam werde kranck
 Seyde sy haar Schepper danck :
 Lydia van onse tijd
 Die met yver, end' met vlijt
 Hoorde Godes woorden aan,
 End doorsocht' om te verstaan,
 End gelijk Priscilla dêe
 Deeldef' aan een ander mée :
 Dorcas van haar jongheyd af
 Die den naackten kleed'ren gaf,
 Die den siecken in haar pijn
 Kond in daad med-lydigh sijn,

Die den swacken heeft vermaant,
 End haar wegh tot God gebaant,
 End den vromen met een moed
 Heeft verfeghelt in het goed,
 Wien de jaren onversien
 Op 't gebed van arme-lien,
 Schenen hoogher op te gaan
 Als haar swackte kond bestaan:
 Anna Phanuels wiens lust
 Niet als op het bidden rust,
 End verfekert in den geest
 Sagh maar op een hoogher Feeft,
 Daar haar ziele nu gewis
 Vol van overgoten is.

Wel hoe vlugge, mijn gedicht,
 Waarom loopt uw pen soo licht?
 Is de reden die ghy draaght
 Dat ghy nu den rouw beklaght
 Van mijn Ouders, die tot lof
 Geven overvloedigh stof
 Van haar wandel, end haar dueghd,
 Die ick noch gedenck tot vrueghd,
 Evenwel soo swijgh ick stil
 Om dat ick niet hoogher wil,
 Want, ghy burghers, wijse lyen,
 Hebt haar eyghen doen gesyen,
 End ghy hueght haars levens tijd,
 Ja van meer getuyghe sijt.

Dese twee sijn hier vergaart
 Dese ligghen onder d'aard,

Dese sijn den wegh gegaan
 Daar wy alle moeten aan,
 Lieden van den ouden tijd
 Sonder pracht, end haat, end nijd,
 Sonder wrevel, recht, end goed,
 Niet vierdobbelt van gemoed,
 Leegh in hoogheyd, rijck van vrêe,
 Kleyn in grootheyd, minsaam mée,
 Die het hemel-leydend pad
 Hielden voor haar hooghste schat.

Daarom is mijn ziel bedroeft,
 Rouw, end' anxt my 't hert doorgroeft,
 Nu mijn Ouders door het Graf
 Van my sijn getrocken af,
 Nu ick haar niet meer kan syen
 Noch in blijdschap, noch in lyen,
 Nu ick al haar dueghden 't saam,
 Die my sijn soo aangenaam,
 Nu ick al soo grooten goed
 Van haar beyden derven moet,
 Nu ick oock met ongeval
 Haar gebeden missen sal,
 Die ick altijd voor mijn ziel
 Even seer voorspoedigh hiel.
 Maar wie sal het teghenstaan?
 Wie sal 't anders om doen gaan?
 Och ! of 't aan mijn wille waar
 'k sagh ons hier haast by malkaar,
 Maar, mijn ziel, 't is Godes wil,
 Houd u dan gerust, end' stil,

Draaght u als een weerdigh kind
 Die hem aan Gods wille bind,
 Sy en sullen hare rust
 Niet verlaten om uvv lust,
 Sy en sullen hier niet meer
 Komen om des weerelds eer,
 Al haar vrueghd met volle maat
 Nu alleen in God bestaat,
 't beste dat daar buyten is
 Waar voor haar maar duysternis,
 Maar ghy sult op Christi dueghd
 By haar gaan in alle vrueghd,
 Als de Heer u uyt dit dal
 Oock tot hem daar roepen sal:
 Ondertusschen sal uw oogh
 Leven met haar Ziel om hoogh,
 End, soo langh ghy hier noch sijt,
 Dencken aan uvv's Ouders tijd,
 Laat voor uvv gedachten staan
 Hoe sy u sijn voor gegaan,
 Hoe sy hebben u vermaant,
 End uvv vvegh tot dueghd gebaant,
 Wat een liefde sy te gaar
 Tot u droeghen voor, end naar,
 Wie u hebben opgevveekt,
 Met vvat forgh ghy vvaart bedeckt,
 Wat sy tot uvv heyl, end best
 Altijd deden, end voor 't lest,
 Hoe u kan ten dienste sijn
 Oock haars levens glants, end schijn,

Dat sy hier in heyligheyd
 Hebben met haar God geleyd :
 Als 't uw Ziel dan overlaar
 Sluyt by u vast desen raad,
 Sulcke wegghen, sulcken baan
 VWil ick trachten in te gaan,
 Sulcke Ouders sullen mijn
 Tot een beeld, end richtsnoer sijn,
 End die soo gegaan sijn voor
 Strecken my nu tot een spoor,
 Tot een stem, end tot een licht
 Daar ick al mijn doen naar richt,
 Siet ick werde door haar dood
 Tot een hoogher goed genood,
 End hoewel dit Graf my wond
 't keert my af van vuyle sond :
 VWat en siet mijn ooghe niet?
 Alfoo langh sy met verdriet
 's VVeerelds wesen hier aanschouwt,
 Hoemen woelt, end hoemen brouwt,
 Hoemen kuypt, end hoemen tiert,
 Hoemen trouw, noch eere viert,
 Hoemen loopt, end hoemen raast,
 Hoemen niet als grootf heyd blaast,
 Hoemen alles keert, end wend
 't quade kiest, end 't goede schend,
 Hoemen onder schijn van recht
 Heeft de reden nêr geleght,
 Hoemen als een boose guyt
 Voert sijn vuyle tochten uyt,

Vroome druckt, de boose stijft,
 In Gods tempel twijft, end kijft,
 Al dit perft my uyt de hoop
 Om te eynden 's weerlds loop:
 Lieve Vader, waar is trouw?
 VVaar is liefde, die met rouw
 Siet eens anders droefheyd aan
 Als hy is met druck belaan?
 VVaar is toegeneghendheyd?
 Yver, end Godsaligheyd?
 VVie is ned'right in-gelaat?
 VVie is matigh in zijn staat?
 Och! de weereld steekt haar op,
 Treed gelijk een kerimis-pop,
 Twijft, end boose nijdigheyd
 Afgunst, end vveersijdigheyd,
 Hebben nu de overhand,
 't hert van pracht, end eersucht brand,
 Noachs tijden komen vvêer,
 Godes dienst light als ter nêer,
 Daar ghy steeds uvv lust in had,
 End dat maackt onf' ooghen nat.

Groote Vader, Lieve Heer,
 Die ons sijt tot heyl, end eer,
 Dien een goeden aard behaaght,
 End de boose luyden plaaght,
 Die ons nat, end droevigh oogh
 Maackt van hare tranen droogh,
 Neemt doch op mijn suchten acht
 Die hier op de vveereld vvacht,

Tot ghy my oock weerdigh kent
 Om te hebben sulck een end
 Als mijn Ouders, die met lust
 Nu sijn in haar hooghste rust,
 Tot de dood my oock vereent
 Hier mijn lijf met haar gebeent',
 End mijn ziele met haar ziele,
 'k wensch my nu die vrueghd toeziel,
 'k wensch met Christo nu te sijn
 Ongebonden van de pijn,
 Van de sonden, van het vleesch,
 Van des Satans macht, end vrees,
 End te moghen met haar bey
 Aan te syen den schoonen rey
 Daar God al in allen is,
 End te sitten aan den disch
 Met die zielen groot van naam
 Abram, Isaac, Jacob 't saam.

Nu dan, Ziel, send uw gedacht
 Daar dees twee nu sijn gebraght,
 Daar ghy noch niet wesen kond
 Haackt daar na van 's hertsen grond,
 Ruckt uw sinnen van hier af
 Van des weerelds slijck, end draf,
 Stijght om hooghe, stijght daar God
 Is ons eenigh-hooghste lot.

Numerale in obitum Patris.

LVX dena aLthonsi LV Gebat Aprilis ab Vndis,
CVM Pater aVgVsta LV Ce beatVs oblt.

1606.

Aliud in obitum Matris.

Vt rVItVra orbI InCVbVIt bls qVarta noVeMbrIs,
LV CtIfICo Genetrix fVnere VICta CVbat.

1625.

Finis coronat opus.

*Een goed begin geeft goeden toon,
Maar aan het eynde hanght de kroon.*

HEt eynde kroont het werck, daarom soo moet in't werckē
De moed niet vallen neer, maar haar veel meer verstercken,
't volherden dat is 't al, die vruchten plucken wil
En magh 't begonnen werck noyt laten ligghen stil.
Die wel begonnen heeft, is al ter halver wegghen,
End die den kroon begeert die moet met groot geneghen
De bane loopen af, aan 't eynde hanght de prijs,
Die hier toe raken kan is boven and're wijs.

Post

Post nubila Phæbus.

*Na mist, end' onvêeer
Soo schijnt de Son vveër.*

Dickvils sietmen dat de lucht
Even als van droufheyd sucht,
Als een reghen, als een plas
Valt op 't jonghe groene gras,

Als de winden worden groot,
 End d'een teghen d'ander stoot,
 Als het doncker mistigh wêr
 Koomt van boven vallen nêr,
 Maar wanneer de Son doorbreeckt,
 End' haar gulden hoofd uytsteeckt
 Dan soo word de mist verjaaght,
 Na de duyfterheyd het daaght,
 Na de wolcken 't licht verschiijnt,
 Stilte na de wind verdwijnt.

In ons leven gaan gemeen
 Blijd', end' droeve tijd by een,
 D'een gaat voor, end' d'ander naar
 Voorspoed doet vergaan gevaar,
 End' wanneer daar is getruer
 Staat de blijdschap voor de duer;
 Daarom moet een wijs gemoed
 Temperen het suer met soet,
 End' het droeve met het bly
 Tot dat hy hier boven sy.

Tu nihil invitâ dices, faciesve Minervâ.

Selde lukt een sake vel

Als men doet bedwonghen spel.

E En windhond is bequaam om in het veld te jaghen,
 De esel, of de muyl om sack, end' pack te draghen,

De waghen eyscht het peerd, end' 't peerd van krachtē sterck
 Gespannen aan de ploegh voltreckt het boeren werck.
 Alsoo moet yder een gebruycken sijne gaven,
 Waar toe hy is bequaam daar moet hy willigh draven,
 Want soo ghy anders doet, soo sult ghy of het peerd
 Doen jaghen, of den hond doen ploeghen in de eerd.

Arcanum demens detegit ebrietas.

*Een droncken mond
 Spreekt 's hertsen grond.*

DE vaten diemen siet door Bacchus krachten pruysfen
 Die maken groot gebaar, men hoort de wijnen ruysfen,
 End' 't gheen dat onder is verheft hern opwaarts aan,
 Al watter vuyls in is soeckt boven uyt te gaan:
 Een vuyl, end gulfigh mensch met dranck heel overladen
 Wort uyt een droncken mond sijns herten diepste raden,
 Het vuylste van sijn Ziel dat braackt hy beestigh uyt,
 Gelijk de wijn die werckt, soo is een droncke snuyt.

Major

Major post oia virtus.

*Wanneer de dueghd vat rust maar heeft
Soo sietmen datse stercker leeft.*

En acker die sijn vrucht sal geven 't sijner tyden,
End' met een vollen schoof den huysman sal verblyden,
Moet altemet sijn rust genieten, end' wanneer
Hy heeft gelegghen braack soo draaght hy eens te meer :
't verstand dat altijd is geladen met bedencken,
Dat sal door al sijn sorgh sijn krachten daaghlijx krencken,
Maar soo het altemet magh hebben sijne rust
Soo sal het kloecker sijn, end' meerder doen met lust.

**Fortem animum præstant rebus quas
turpiter audent.**

*Hoe jemand meer de Dueghden schend,
Hoe meer hy hem tot boosheyd wend.*

Wanneer een vleesigh deel vereelt is door het wercken;
End' hard gelijk een quaft,
Soo kond ghy in 't vereelt gheen geessel-lincken mercken,
Want 't blijft gesloten vast :
Wanneer een sondigh mensch vereelt in quade daden,
Sijn sonden heeft getrouwt,

Hoe dat ghy hem vermaant, hoe dat ghy hem wilt raden
 Hy blijft al even stout,
 Sijn hert dat is vereekt, end' quastigh door de sonden,
 Gheen reden voordeel doet,
 Hartneckigheyd, end' trots veracht der straffers monden,
 End' staagh daar teghens wroet.

————— Non omnibus una
 Hortandi mensura placet.

*Gheen vermaningh is soo vast
 Daar een yders aard op past.*

DAar is een seker slagh van peerlen die niet blincken
 Ten sy dat s' in azijn een wijl tijds staan en sincken,
 Daar isser oock een slagh die niet en worden blanck
 Of moeten eerst gekooct sijn in een honigh-dranck.
 Daar sijnder die men moet met hard, end' scherpe reden
 Om haar te maken goed aantasten in haar zeden,
 Daar sijnder wederom van sacht, end' soeten sin,
 Dees moeten sijn vermaant met sachtigheyd, end' min.

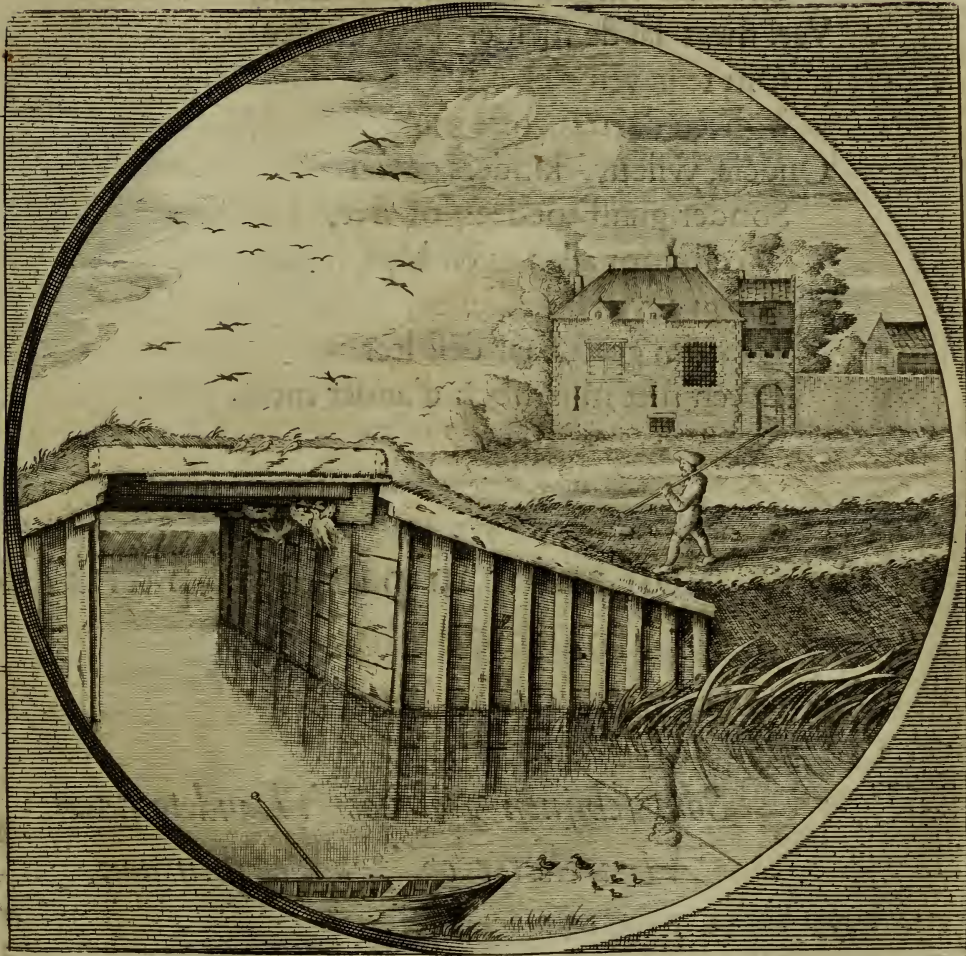
Iustitia

Iustitia suum cuique tribuit.

Rechtveerdigheyd

Elck 't sijn toeleyt.

Wilt de Swaluw doch aanschouwen,
 Wilt eens mercken op haar doen,
 Hoe sy sal haar jonghs kens voen,
 Elck een laat sy soo veel houwen

Dat de een niet heeft te veel,
 Dat gelijk fy yders deel.
 Is rechtveerdigheyd te vinden
 In een voghel sonder rêen,
 Die daar vlieght, end' swevet heen,
 Veel meer sal de mensch hem binden
 Om te geven elck een 't sijn,
 't gheen dat u is, ofte mijn.
 Ouders, wilt uw kinders geven
 Sonder gunst tot dees, of dye,
 Weest voor allen even blye,
 S'hebben al van u het leven,
 Daarom geeft naar dese leer
 D'een niet min, noch d'ander meer.

Non amor in patriam , patriâ sed
 amantior illos
 Tangit odor lucri.

*Som schijnen vvel voor 't Land te staan,
 Maar letter op, 't gaat eyghen aan.*

DE menschen die in 't Land, of in de Steden woonen
 Sijn dryederley van aard, de sommighe die toonen
 Dat sy sijn inder daad liefhebbers van het Land,
 End helpen met haar doen bevestighen haar stand.

Daar sijnder die met 't Land haar niet met al en moeyen,
 Maar blyven in haar huys, end' melcken hare koeyen,
 Het is haar eveneens wie dat op 't kussen sit,
 Sy sijn in gheenen staat, noch meester, noch oock lid.
 Daar sijnder oock die 't Land gelijk als willen draghen,
 End' ftieren met haar hand, het schijnt sy willen waghien
 Voor 't Vaderland al 't gheen sy hebben voor, end' naar,
 Het schijnt sy fullen niet beswijcken in 't gevaar.
 Maar 't is maar om het smeer, end' om de vette prouwen,
 Die 't uytgemaghert Land nochtans wel sou behouven,
 Al schijnt foodanigh een te letten op het Land
 Hy dunckt maar dat haar vet is aan sijn dienst verpand.
 Maar dat hy voor het Land dat noodigh is sou spreken,
 End dat hy hier, of daar hem sou in ondanck steken,
 Och neen! dats niet gemeent, een last die lieflijck luyd,
 Daar looptmen even seer om dien te voeren uyt.
 End koomtter eens een buy op 't Vaderland aanwaayen,
 Terstond soo fullen sy het huyckfken ommedraayen,
 Dan siet men dat het Land niet was om 't Land bemint,
 Maar dat sy sochten 't Land om datmen ampten vind.

Fortuna improbum si foveat, ne-
 quiorem facit.

*Als voorspoed op een boeve lacht
 Soo vword hy ergher als hy plaght.*

Als de koortse brandigh heet
 In het bloed haar heeft geleed,

Is het

Is het quaad foodanigh mensch
 Wijn te geven naar sijn wensch,
 Want de hitte van de wijn
 Is den siecken recht venijn :
 Als een onverlaten boef,
 Als een dronckaert, of een sloef
 Koomt te raken aan het goed
 't goed hem niet als schaad en doet,
 Hoe hy meerder heeft, hoe dat
 Slimmer word sijns levens pat,
 Al sijn rijckdom, al sijn staat
 Is maar voetsel voor het quaad.

Nil amarius linguâ dulci, & fallici,
 Nil dulcius sermone acri animum
 instituente.

*Een tongh die vleyt is bitter roet
 Een die vermaant is suycker-soet.*

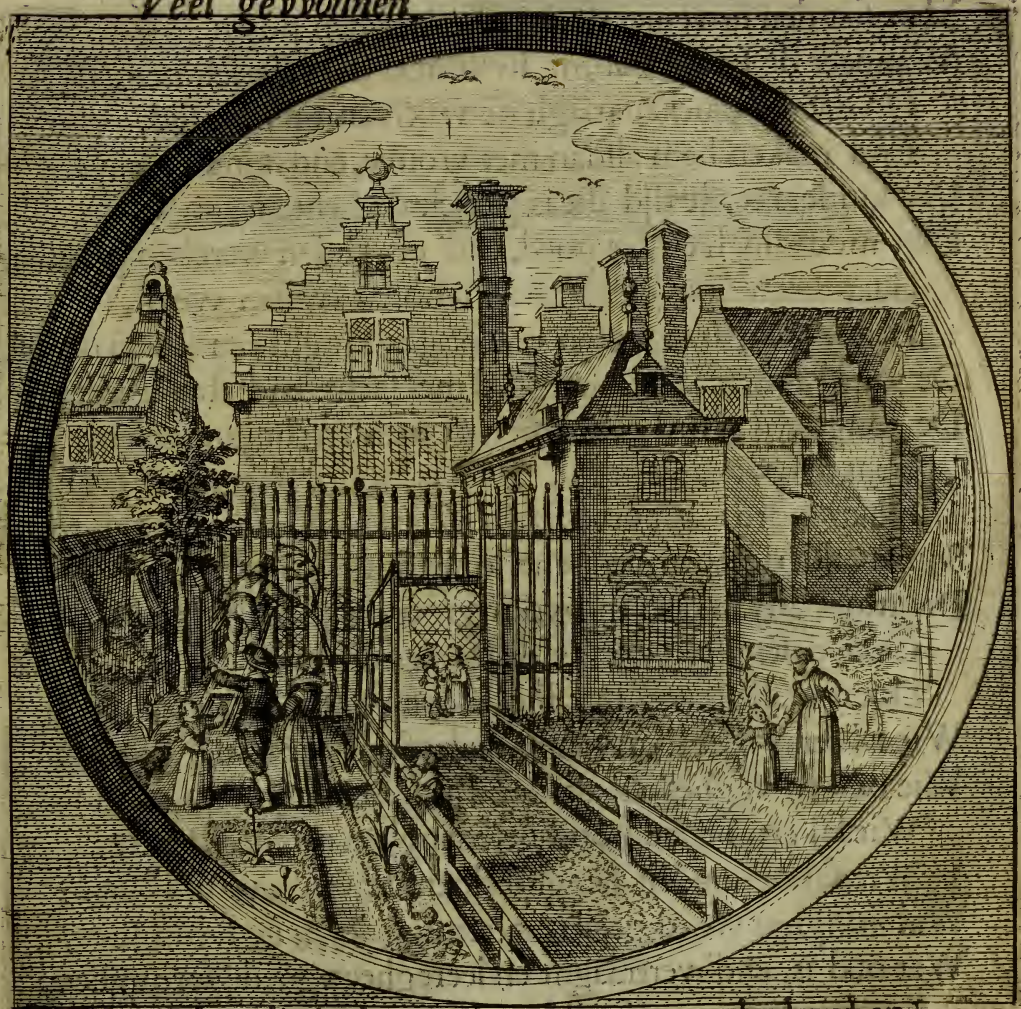
En suycker-soete tongh die ons verleyd tot sonden,
 Word bitter voor de ziel als gal, end roet bevonden,
 Een tongh die bitter is, maar ons bestraft van 't quaad,
 Is voor de ziel soo goed als eenigh honigh-graat.

A tene.

A teneris consuescere multum est.

Vroegh begonnen

Veel gewonnen

GHy Ouders die in hoop niet gerne vvaart bedroghen,
 End tracht te sien in dueghd uuv kinders op getoghen,
 Die gerne beyde saaght dat uuver beyder bloed
 De vruchten van uuv lijf suytstaken in het goed:

Vv

Neemt

Neemt waar den eersten tijd, neemt waar de groene jaren
 Der jongheyd, om de dueghd met jongheyds tijd te paren,
 Laat 't samen in uw kind opwassen tijd, end' dueghd,
 Maackt dat te samen gaan de vromigheyd, end' jueghd.
 Men siet den hovenier de jonghe kruyden poten
 Wanneer de Lente koomt, hy snoeyt de waterschoten,
 Op dat hy plucken magh de vruchten op haar tijd,
 End' maken hem alsdan met vrouw, end' kind verblijd.
 Uw kinders eerste tijd die is gelijk de Lenten,
 Dan moet ghy haar het goed, end' dueghden werck in prenten,
 Gaat desen tijd voor by haar schoten wassen woelt,
 Haar ziel en draagt geen vrucht, ghy krijght een quade oeght.
 De jongheyd maacktmen goed met sacht, end' straffe reden,
 De jongheyd word gebraght met tuchten tot goe zeden,
 Gaat desen tijd voor by, uw kind word stout, end' groot,
 Noch word voor uwe straf, end' woordé bleyck, noch rood.
 Sijn weelderigh gemoed, end' onbesinde jaren
 Die moet ghy in dees tijd voor grooter quaad bewaren,
 Gaat desen tijd voor by de sonde sal haar faat
 Doen wassen, end' uw kind doen wassen in het quaad.
 Wie sal een wilde leeuw in d'ouderdom bedwinghen?
 Wie sal een voghelken als 't oud is leeren singhen?
 Wie sal een ouden hond bedwinghen aan den band?
 Wie sal een ouden henght doen draven naar sijn hand?
 Wat jongh is word geleert, getemt, geleyd, gedwonghen,
 Wat oud is, end' vertraaght en leert gheen goede spronghen,
 Een nieuwe pot, of test krijght smaack van 't eerste nat,
 Een kind noch sijnde kind der dueghden sap best vat.
 God had wel eer sijn lust in jonghe offeranden,
 Hem was maar aangenaam de eerste vrucht der Landen,

Wilt ghy dan aangenaam sijn voor uw God, end Heer,
 Soo offert hem uw kind noch sijnde jongh, end' teer.
 Ten heeft noyt mensch berouwt dat in sijn jonghe leden
 De dueghden sijn geplant, end' Christelijcke zeden,
 De ackerman die buyght, end' leyd het teere rijs,
 Een wijse vader maackt sijn jonghe kinders wijs.

*Op de vermaarde Historie van den Erntfesten,
 ende Hooghgeleerden Heere*

IOHANNES SLEJDANVS.

HOe Duytschland heeft gebrand door 't vier van Luthers
 preken,
 End' 's Pausdoms duyfsteris verdwenen is door 't licht
 Van 't Goddelijcke woord, 't welck als een snelle schicht
 De herten heeft geraackt, de zielen doorgesteken,
 Het woeden van de Paus, der Cardinalen treken,
 Des Keyfers fel bedrijf, end' Saxens trouwe plicht
 Verhaalt ons hier Sleydaan, end' toont als in 't gesicht
 Hoe Hessens vromigheyd in 't kruys niet is besweken,
 Hoe dat de waarheyd brand, oock in des oorlooghs brand,
 End niet en word gedemt, maar krijght de overhand,
 Leert hier der Princen val, end' wanckelbare sinnen,
 Dan oorloogh, dan eens vrêe, dan interims bestand,
 End' als ghy dit al leeft, soo denckt, ô Nederland,
 Dat God door druck, end' kruys sijn kercke kan gewinnen.

Consultus esto, & consultor.

Beraad een ander als een vriend,

Bedanckt die u van rade dient.

E En mensch die sich op eerden vind
 Moet altijd wesen soo gefint,
 Dat hy bereyd, end' willigh sy
 Een ander oock te setten by
 Het gheen hy tot sijn besten weet,
 End' dat het is aan haar besteed,
 De mensch is een behulpsaam dier,
 Die niet en is geschapen hier
 Om op sijn selven slechts te syen,
 Maar oock te helpen and're lyen,
 Daar teghens moeten wy niet sijn
 Soo opgeblasen door een schijn,
 Of moeten altijd nemen aan
 't gheen oock tot dienst ons wörd gedaan,
 Al sijn wy noch soo hoogh geleerd
 Noch kan de wijsheyd sijn vermeerd;
 De wetenschap is sonder grond
 Een Zee vvaar uyt men t'aller stond
 Kan putten yet dat u, of my
 Of onsen naasten dienstigh sy.

Qui

Qui læsos spectant oculos læduntur
& ipsi.

*Die een vierigh oogh besyen
Komen in het selfde lyen.*

Iuyft even als het oogh dat vierigh is, end' rood,
End glinstert in de mensch als met een brand ontsteken,
Oock d'and're ooghen maackt, ja slechts daar op gekeken,
Door sijn vergiftigh star oock vallen in dien nood:
Alfoo die aan verraad alleen sijn oore leent,
End' luystert onbedacht naar Princen moorders vvoorden
Hem selven schuldigh maackt, hoe vvel hy 't anders meent,
Schouwt u voor boofde raad, 'tkoomt dickvils uyt op moordé.

Cum tumulū cerno tunc & mortalia sperno,
Tali namq; domo clauditur omnis homo.

*'T graf treckt ons hert van 't eedrsche goed,
Want yder een soo sterven moet.*

Als ghy fiet op Kercken-hoven
Doode menschen nêr geschoven,
Als ghy fiet de graven aan
Daar noyt dood is in gegaan:

Strax soo moet ghy overlegghen
 Wat dees hoven willen segghen,
 Wat dit diep geschoten graf
 Voor ons oogh sal beelden af.
 Wat onf' ouders in voortyden
 Hier mée wilden ons bedyden,
 Wat ons noch op desen dagh
 Dese reden leeren magh.
 Dese putten sijn gegraven
 Voor den dooden als haar haven,
 Als een plaatse daar sy sijn
 Vry van sonden, end van pijn.
 Als een plaatse daar sy rusten
 Van haar droefheyd, van haar lusten,
 Van haar woelen, van haar ruyfch,
 Van des weerelds groot gedruysch.
 Daar soo leghtmen haar ter eeren
 Dat haar niemand soude deeren,
 Dat haar lichaam onder d'eerd
 Noch sou wesen als in weerd.
 Van het stof sijn sy gekomen,
 End tot stof nu wêer genomen,
 Daarom dalen sy in 't Land
 Daar het stof heeft d'overhand.
 't graf is als een les voor dwafen
 Die hooveerdigh altijd rasen
 Dat sy beter sijn als een
 Die van staat maar is gemeen.
 't is een les voor stercke helden
 Die haar sterckheyd steeds vermelden,

't is een lesse voor een mensch
 Die den wellust noemt sijn wensch.
 In dit huysken sijn gheen staven,
 Sijn gheen sceptors die hoogh draven,
 Kappen, sluyers, kleeren, geld
 Vindmen nergens in dit veld.
 Al 't cieraat van mans, end vrouwen
 Soo gestickt, end soo gevouwen,
 Soo gehackelt, end geboort
 Siet men hier niet komen voort.
 Die van svvackheyd plagh te vveenen
 Light hier by de stercke beenen,
 End die gulsigh vvas van dranck
 Light hier in der graven stanck.
 Graven doen ons van haar leeren
 Dat het graf ons sal verheeren,
 Dat ons leste kamer hier
 Is een planckfen drye, of vier.
 Doch de Christ'nen opgeheven
 Dencken dat sy na dit leven
 Worden in de stille aard
 Tot den lesten dagh bevvaart.
 Daar ons God sal vrueghd doen erven,
 Die hier uyt maar leeren sterven,
 End staagh leven voor sijn oogh
 Al hoe vvel hy sit om hoogh.
 Waarom fou dan 't herte vvoelen
 In des vveerelds vuyle poelen
 Daar het al sijn leven langh
 Niet en vind als mis, end stanck.

't sal veel liever vlueghels kryghen,
 End sich naar den hemel styghen,
 't wil eer door de weereld gaan
 Sonder die te trecken aan.

Laat ons dan dit heyl betrachten
 Willen wy dien dagh oock wachten,
 Soo sal ons de dood, end pijn
 Niet als vrueghd, end leven sijn.

Vah! quibus in solo vivendi cau-
 sa palato est.

*Foy! vuyle mensch viens vrueghd bestaat
 Niet verder als het eten gaat.*

DE vuyle gulsigheyd van eten, end van drincken,
 Maackt dat wy beyd voor God, end voor den menschen
 stincken,

Want al die soo belast van dranck, end spyse sijn,
 Gelijcken in haar doen een vet gemelte swijn.

Maar is het niet een schand dat menschen die regeeren
 De Steden, end het Land haar selven soo onteeren,

Dat sy van haren buyck als maken haren God,
 End vroeten in de spijs gelijk een swijn in 't kot.

Wel aan dan betert u, denckt dat ghy sijt in 't leven
 Om tot een hoogher goed te worden op geheven:

Gheen mensche daarom leeft om dat hy eten sou,
 Maar daarom eet de mensch op dat hy 't leven houw.

Quidquid à veritate recedit pec-
catum est.

*De lueghens oock hoe schoon van schijn,
Niet anders als tot sonde sijn.*

Die na Gods bepaalde Wet
Op de dueghd, end vroomheyd let,
Siet dat van de waarheyd dwaalt
Altijd tot de sonde daalt:
Daar sijn lueghens daar altijd
Onse naasten schaad af lijd,
Daar sijn lueghens seer gemeen
Diemen smijt uyt jock daar heên,
Daar is lueghen voor het lest
Tot ons naastens nut, end best,
D'eerst is sond, de tweede meê
Oock de derd' al waar 't tot vree,
Maar de lest wel ingesyn
Is de minste van haar dryen,
Evenwel foo is sy quaad,
Want sy teghens waarheyd gaat,
Om te winnen eenigh goed
Is het dat sy 't quade doet.

Hactenus absque nisi non sunt
homines mihi visi.

*Noyt en sagh ick oyt een man
Daar men niet op segghen kan.*

NErghens isser sulck een mensch
Soo voltoghen in sijn wensch
Of men sal of hier, of daar
Noch bevinden eenigh Maar,
Waar men uyt sal syen gewis
Datter noch wat schortingh is,
Brengh my eens een schildery
Die heel wel geschildert sy,
Brengh my eens alfulcken maaghd
Die den naam van schoonheyd draaght,
Noch soo isser al een vleck
Of een heymelijck gebreck,
Daarom dees, of die niet kan
Wel geraken aan een man:
Als wy ons verheffen seer
Door een grondeloose eer
Laat ons dan eerst mercken aan
't gheen ons selven magh mis-staan,
Als een pauw siet op haar steert
Meynt sy dat s' is eere weerd,
Maar wanneer sy siet haar voet
Valt haar steert, end trotsse moed.

Vino forma perit , vino corrumpitur ætas.

*Door dronckenschap de jueghd vergaet,
End al wat is van goed gelaet.*

G Hy die daar sonder forgh u neder set te drincken,
End laat de eed'le ziel als in de wijn versincken,
Die slimmer als een beest vervult u met het nat,
Soo seer dat door den dranck selfs overloopt het vat.
Ontfanght voor uwen loon het breken uwer sinnen,
Een duyffelachtigh hoofd, end draayinghe van binnen,
Uw schoonheyd die vergaet, uw lever staat in brand,
De longer spouwt ghy uyt (ô ongesonde stand!)
Uw lichaam teert gansch uyt, uw handen sietmen beven,
Uw voeten sijn vol ghicht, end doen u pijnlijck leven,
Uw daghen ghy verkort, uw warmte die verkoud,
Uw borst van sluymen stickt, uw asem gansch verflouwt.
Doch 't gheen noch ergheer is, ghy maackt dat al uvv leden
Gelijck als tot den dienst des Duyvels haar besteden,
Maar alderquaadst is dit, dat Paulus oock roept uyt,
Dat God een dronckigh mensch noch uyt sijn hemel sluyt.

Op het Boeck van de Druckerye uyt-
gegeven by den Erntfesten, ende Hoog-
geleerden Heere

P E T R V S S C R I V E R I V S,

*Waar mede sijn E. my gelieft heeft te
vereeren.*

GAat voort, geleerde Heer, end wijdberoemde *Schryver*,
Die ons tot uwe konst verweckt met grooten yver,
Die uw vernuftigh hoofd noyt ledigh laat bestaan,
Maar tot ons aller dienst door alle tyden gaan.
Na dat ghy 't moedigh lof van Holland hebt beschreven,
End wat uw Vader-stad hier toe oock heeft gegeven,
Soo maackt ghy door den Druck aan yder een bekend
Wie dat ons aldereerst de woorden heeft geprent.
Dit schrijft uw trouwe pen, end leert ons door uw schryven
Wie dat ons heeft verlost van 't schryven, end van 't vryven,
Na dat de Letters sijn in 't koper omgevat,
Wanneer het is geschied, end hoe, end in vvat Stad.
Mentz is op u verstoort, end vvenscht dat uw' getuyghen,
End al uw klaar bevvijs moest voor haar segghen buyghen,
Sy knerft op haren tand om dat ghy haar de eer
Van soo een grooten vverck niet vvilt vergunnen meer.
Het Bisdom isser af, 't is Haarlem 't vvelck sal roemen,
Als daar men aldereerst het Drucken hoorde noemen,
't is Koster die het vand, end niet die als een *Guyt*
Sijns Meesters konst *en berght*, end liep te Landen uyt.

Dus.

Dus Koster leeft door u, end ghy door Kusters wercken,
 End beyde tracht ghy 't faam de eere te verstercken
 Van uwe Vader-ftad, die midden in ons Land
 Een foo gewenschte faack, end' voordeel eertijds vand.
 Het schijnt dat onse God, als nu de oude jaren
 In 't graf van duylternis soo diep gesoncken waren,
 Vreemd van sijn weerde Woord, van heyligheyd, end tucht,
 Sijn waarheyd heeft gewilt verheffen in de lucht.
 Op dat nu dese faack sou worden uytgevonden
 Heeft God soo hooghen Geest van boven af gesonden,
 De Vinder wist het niet, hy weet niet wat hy doet,
 Hy snijd maar wat in 't hout, end vind soo grooten goed:
 Een goed door wiens beleyd vermeerdert sijn de boecken,
 Waar door Gods heyligh licht doordringht in allen hoecken,
 Een goed waar door 't verstand van alle menschen leeft,
 Waar door ghy na de dood u selfs noch 't leven geeft.
 End daarom is mijn wensch, dat niemand als met reden
 Dit wou tot Godes lof, of eyghen nut besteden,
 Of tot sijns naastens dienst, end oock ter eer bedacht
 Door wien God dese konst eerst heeft in 't licht gebraght.

——— Sacer Rex omnibus æquum
 Iustitiâ præeunte facit ditiq̄ue, inopiq̄ue.

*Een Koningh eerlijck van gemoed
 Aan yder een recht oordeel doet.*

DE schoone-held're Son die sietmen met sijn stralen
 Soo wel op arme lyen, als op de rijcke dalen,

'tis al de eyghe Son die niemand aan en fiet,
't sy of hy Cræsus vvaar, of dat hy Irus hiet.

Eens Prins van vroom gemoed die moet hem oock soo draghé,
En niet meer naar die rijck, als die sijn ned' righ vraghen,
Hy moet het recht aansien van armen, end' van rijck,
End' sonder onderscheyd sijn borghers doen gelijk.

Concordiâ res parvæ crescunt,
Discordiâ maximæ dilabuntur.

*Eendracht maackt macht,
Maar twyfst verquist.*

WAnneer ick in mijn hand een dicke bondel pijlen
Gevat heb, sal hy sijn gelijk de vaste stijlen
Die onbeveeghlijck staan, maar neemter een voor een
Ghy sultse met een set verbreken al in tvveen.
Hier siet ghy Eendrachts macht, die niemand kan verseeren
Soo langh sy eenigh is, ja sal in kracht vermeerden,
Hier siet ghy Tvvedrachts svvack't, die met een lichte hand
Breeckt 't gheen te voren vvas gevoeght door Vredes band.
Aanmerckt, ô Nederland, end past op dese reden,
Soo langh de Vrede blijft gevest in uvve Steden,
End bind uvv Landen 't saam, soo staat ghy stijf, end vast,
Uvv' vrienden op uvv gunst, uvv viand op u past.
Maar Tvvedracht schuert van een uvv' Stedé, end uvv' vvalen,
End die niet konden 't saam gevoeght, gescheyden vallen,

Wat baat het dat dit is geslaghen op uw *Geld*,
 Indien het niet voor al in 't herte word gestelt.
 Dit staat maar boven op, end vele die het lesen,
 Die wenschen datmen staagh dit magh indachtigh wesen,
 End een soo heyligh goed by yder een betracht,
 Soo d'Eendracht niet vergaart, de Twilt verstroyt uw Macht.

— Peragit tranquilla potestas,
 Quod violenta nequit.

*Dat strength gesagh moet laten staan,
 Dat word door soetheyd veel gedaan.*

En Medicijn is eere waard
 Die 's menschen leden wijslijck spaart,
 Die liever wil het krancke deel
 Genesen, end weêr maken heel,
 Dan dat hy al te wonder straf
 Sou snijden hand, of vingher af :

Die Magistraat is wijs, end goed
 Die met haar borghers 't selve doet,
 Die liever soeckt met soete macht
 Te ber'ren die sijn onbedacht,
 Dan dat sy strax met vier, end sweerd
 Haar souden rucken van der eerd,
 Men siet wel dat een soet gesagh
 By vele menschen veel vermagh,

Daar teghens dat een hoogh geweld
 Haar veeltijds maar te meer onstelt,
 Een hond geleght te kort van band,
 Een booghe die te styve spant,
 Een peerd met spooren overheert
 Sijn meester oock wel vreesen leert,
 Daar teghen moet, ghy onderfaat,
 Om dat uw Heer soo sachte gaat,
 U niet verheffen dies te meer,
 Maar voeghen u tot dueghd, end eer,
 Want soo haar goedertierenheyd
 U noch tot ergher wrevel leyd,
 Soo dat ghy selfs met haar gebod
 Sult houden hoon, sult dryven spot,
 Soo sullen sy veel herder' gaan
 Die schijnen nu als stil te staan.

Carere debet omni vitio qui in al-
 terum paratus est dicere.

*Een die eens anders doen vvil laken
 Moet selver hem eerst suyver maken.*

AL die de splinters sien in harens naaftens ooghen,
 End schijnē gansch daar mēc bekommert, end bewoghen,
 Die moeten uyt haar oogh eerst weren haar gebreck,
 Of anders worden sy geacht voor dwaas, end geck.

Hoe sal doch eenigh mensch een ander vvel vermanen
 Wanneer hy niet te recht sijn eyghen vvegh kan banen?
 't is leelijck als de schuld den leeraar selfs beschaamt,
 Want op eens anders schuld sijn les dan niet en praamt.
 Hoe sal een dronckigh mensch een dronckaard recht bekyven?
 Wat sal een hoere vooghd by hoeren goeds bedryven?
 Of als de eene dief den anderen stelt vuer
 Dat hy is ingegaan door een verkeerde duer?
 Geneest u selven eerst, end maackt dat u vven vvandel
 Sy heyligh voor de mensch, dan sult ghy eerst den handel
 Berispen van die gheen die noch light in de sond,
 't vermanen van een boef by niemand plaats en vond.

In Expeditionem, & Vic-
 toriam navalem Generosissi-
 mi Herois D. Petri Heynij allusio
 ad Argonautarum expeditionem
 Anno 1628.

Quid mendax vanos mihi jaëtas, Græcia, nautas?
 Fictaq; cur Colchos ista carina petit?
 Fabula sunt Argo, Jason, proceresq; Pelasgi,
 Fabula Phryxæ nobile vellus ovis.
 En veram tibi Belga parat jam classibus Argo,

Hic nostri spirant praelia vera Duces.
 Veraq; jam Colchis petitur, quæ vellera servat
 Aurea, & immensas vasta ministrat opes.
 Est Draco defossus qui servat pervigil aurum
 Miles Iber, tantum pignus iniquus habens.
 Heynius est nostræ Classis non fictus Jason
 Qui juvenum lectas ducit in arma manus.
 Exiit argenti pretioso pondere classem,
 Victaq; jam solitis mercibus illa caret.
 Venit, & ut venit, vidit, vicitq; carinas
 Tantaq; non ullo sanguine præda stetit.
 Non hic Ætæ, quæ fallat, filia Regis
 Poscitur, aut natis mater acerba suis.
 Insolitæ perière rates, vi vincere mavult
 Belga, nec ad fraudes India tota patet.
 Sic quæ fida fuit quondam præsaga futuri,
 Nunc prius eventum fabula nacta suum est.

Eer-gedicht op de veroveringhe van
des Konings van Spaangien Silver-vloot,
te weghe gebraght door den Man-
haftighen Heere

PIETER PIETERSZ. HEYN

Generaal van de Westindische Compangie
op den viij. Septemb. Anno 1628.

Siet hier de groote ziel van Heemskerck weder leven,
Siet hier den grooten Held, die Spaangien heeft doen beven,
Berooft van haren schat, die door geluck, end macht
Het Westersche Comptoir in 't Noorden heeft gebraght.
De oude weereld was met yversucht bevanghen
Om oock de nieuwe vrucht des weerelds te erlanghen,
Die noch was nieuw, end' teer, sy sagh haar steeds benouwt,
Bevochten, end bestreên door 't Indiaansche goud.
Een wijse Koninghin, hooghloflijck in gedachten,
Sand derwaarts haren Draack om 't gulden Vlies te wachten,
Maar alles te vergeefs, wat brand, wat vier, wat vlam
Oock desen Draack uytspoogh gheen geld te rugh en quam.
Dees eer die werd bewaart op 't leste van de eeuwen
Voor Hollands watermacht, end voor de rappe Zeeuwen,
Delfshaven heeft den lof, een daar geboren Held
Koomt weder vol, end' swaar van 't Mexicaansche geld.
Vaart vry naar 't Oosten heên om specery te koopen,
Men sal meer naar het West om silver specy loopen,

Haalt peper oock van ghins, end noten van muscaat,
 Het silver, end het goud die ver te boven gaat.
 De foolje, end haar glans vvord hier te Land gepresen,
 Een geele staaf van goud sal vry vvat anders vvesen,
 Malacca geeft yvoor, end Chormandel geeft zy,
 Een vvitte silver plaat gaat die in vveerd voor by.
 Naar 't Oosten vvord het geld om Koopmanschap gefonden,
 In 't Westen vvord het geld met schepen vol gevonden,
 Ghins gaan de matten heén, hier komen sy van daan,
 Het Oolt dan, end het West voor ons ten dienste staan.
 Versaaghde Castillaan, hoe laat ghy dus uvv' schatten,
 End sonder slagh, of stoot uvv's Heeren tollen vatten?
 Hoe staat ghy dus verbaast, vvaar is uvv moedigh hert?
 Waar sijn de Grandens nu, hoe is Señor in smert.
 Een Schipper die de zee getrouvvt heeft, end de baren,
 End in de vvind, end locht versleten heeft sijn jaren,
 Smijt u de Kroon van 't hoofd, end schud uvv Schepen uyt,
 Ontschaackt al uvven schar, end is hier met de Bruyd.
 Een Schipper die ons God vervveckt tot groote faken,
 Een Schipper die de kust van Westen heeft doen kraken,
 Die heele lasten vol van silver brenght in 't Land,
 End voor hem houd de eer, end geeft den viand schand.
 Sijn naam is *Pieter Heyn*, maar als het recht sou vvesen,
 Soo sou sijn dienst in cer noch hoogher sijn geresen,
 End' worden naar sijn daad noch met een naam vereert,
 Die eerst de *Silver-vloot* van Spaangien heeft verheert.

Chronologicum.

SVb TropiCo VICtVs nos horret Cantaber hostIs,
Et Captas LVgent gazas, pLorantqVe MatanCæ.

1628.

Aliud.

FortIs Iber, MagnIqVe parens Castella peCVLIL
CorrVIIt, aC nostro PræfIde VICta Labat.

1628.

Miserrima est fortuna quæ inimico
caret.

*Een staat moet sijn vol ongeval
Dien niemand oyt benijden sal.*

T Is beter, wilt het God, benijd sijn dan beklaght,
De eerste gaat het wel, de tweede qualijck slaaght,
De reden is hier van, dat nijd te seer gebolghen
Gemeenlijck een die rijck, of vroom is sal vervolghen,
’t beklagh gaat over die, die ligghen in ellend,
End niet en sien hoe dat haar pijn sal nemen end.
Gelijck de schaduw volghet de schoone Sonne stralen,
Soo soeckt de nijd altijd de vrome t’achterhalen,
Gelijck een broos gelas sal breken met een slaght,
Soo valt de arme mensch in lyden met beklagh.

Citò ignominia fit superbi gloria.

*V*Vanneer de hooghmoed ons verdyvaast
Is dickwils ons het vallen naast.

ALs de winden alder meest
Blasen, als het is tempeest,
Als des weerelds groote baan
Dreyght al sou sy haast vergaan,
Dan soo fietmen dat de wind
Dies te eerder stilte vind.

Die van moed geblasen op
Trecken 't zeyl heel in den top,
Die haar heffen boven al
Raken eerder tot een val,
Als haar trots te hooghe gaat
Vallen haast tot leeghen staat.

Prosperitatem præsentem negligimus,
absentem quærimus solliciti.

*V*Vy achten weynigh op 't geluck
Dan als wy voder sijn in druck.

WAt dat sijn gefonde leden,
Sonder smerte, sonder pijn

Oordeelt

Oordeelt niemand met goe reden
 Dan die sieck, katyvigh sijn.
 Die met sieckte sijn beladen
 Haken naar gefondheyd meer,
 Dan die noyt met sieckten'schaden
 Sijn beswaart, of eenigh zeyr:
 Als wy moeten 't goede derven
 Trachten wy naar 't goede meest,
 Meest soo siet men 't te verwerven
 Als het langh is wegh geweest,
 Maar wanneer wy overvloedigh
 Sitten in ons meeste goed,
 Walghen wy wel trots, end moedigh
 't goed ons dan gheen lust aandoet.

Non est mortale quod opto.

*Ick vvensch niet dat de vveereld geeft,
 Maar dat noch na het sterven leeft.*

DE hemel sal vergaan,
 De aarde sal niet staan,
 Het vier verslonden vword
 Als 't vvater daar op stort,
 De locht vergaat altoos,
 De boom vword bladeloos,
 De bloemkens vallen neêr,
 Het kruyd vergaat door 't vveêr,

Onf' klee'd'ren, end gewaad
 Van dagh tot dagh vergaat,
 Ons lichaam oock verslijt,
 End sterft van tijd tot tijd,
 Daar by oock al ons lust
 Word eyndelijck gebluft,
 Goed, wellust, 's weerelds staat
 Moet breken als een draat :
 Daarom soo soeck ick yet
 Dat noyt en koomt tot 'niet,
 Dat noch door dood, noch pija
 Oyt kan verdorven sijn,
 Maar 't ghene dat mijn oogh
 Geduyrigh houd om hoogh,
 End na dit leven leyd
 Ons tot d'onsterff'lijckheyd,
 Dat is de ware Dueghd
 Die God, end mensch verhueghd,
 Een dueghd die niet en light
 Slechs in een borghers plicht,
 Of die een ander geeft,
 Of laat wat dat hy heeft,
 Maar die alleen haar lof
 Treckt van den hemel of,
 Wiens ooghe maar en siet
 Daar op dat God gebied,
 Die eeuwigh geeft geluck,
 End nu bevaart voor druck,
 Hier sietmen wat een goed
 Sy aan haar dienaars doet,

Al word sy fom veracht,
 Noch toont sy weêr haar macht,
 Wanneer sy word belast
 Haar eer te hoogher wast,
 End 's weerelds eer verdooft
 Door haar doorluchtigh hoofd,
 Dat sy noch boven al
 Om hoogh verheffen sal,
 End noch wel eens gekroont
 Van die nu met haar hoont.

Graf-dicht ter eeren van den Manhaf-
 tighen, ende Wijd-beroemden Held

PIETER PIETERSZ. HEYN

*Lieutenant Admiraal van Holland, voor het
 Land kloeckmoedigh gebleven op den xvij.
 Junij Anno 1629.*

DE vreesse van de zee, de schrick van 't trotse Spaangien,
 Een eere van ons Land, end' sterckte van Oraangien,
 Die 't Westen heeft berooft, end van sijn schat ontbloomt,
 End Cubam heeft versaaght gemaackt tot in den dood,
 Die met een lichten brand Brasiljen heeft doen branden,
 Die aan haar eyghen Land den viand heeft doen stranden,
 Die waar hy voer, of quam de vreesse met hem braght,
 Die waar hy vocht, of streed vernielde 's viands macht:

Die van sijn jongheyd af gewoont heeft op de baren,
 End overal in 't Ooft, end 't Westen was bevaren,
 Die midden in de nood noyt vreesde voor de nood,
 End dickwils in de dood verlost is van de dood:
 Wiens deughden, ende lof braveren d'oude tyden,
 't sy Grieck, het sy Romeyn vermaard door kloecke stryden,
 Die teghen 't Spaansch geweld geduyrigh hief sijn hand,
 Wiens leven is geweest tot voordeel van het Land:
 Die met hem na de dood geruckt heeft 's viands Schepen,
 End stervend naar het hert des Spaangiarts noch gegrepen,
 Duynkerckers hooghen moet gebroken, end vernielt,
 End d'overwinningh oock al stervende behielt:
 Light onder in dit Graf nu van de dood geslaghen,
 Hoe sult ghy noch sijn dood, ô Nederland, beklaghen!
 End segghen overluyd: Hier rust die groote Held
 Die levend, ende dood den Spaangiard heeft gevelt.

Turpia lucra
Fœnoris, & recti species deglavit egenos.

*Door vuyle winst met schijn van recht
 Word menigh onder voet geleght.*

A Ltijd heb ick een afgrijsen
 Van foodanigh mensch gehad,
 Die van 't geld noyt verde sat,
 Die op menigh quade wijzen,

Schraapte

Schraapte geld byeen, end goed
 Van der armen menschen bloed.
 Die met lieghen, end bedrieghen
 Maackt sijn selven rijck, end groot,
 End ontsteelt eens anders brood,
 Naar vuyl woecker sal hy vliegghen,
 Als de gieren op een ry
 Vliegghen naar een doode pry.
 God, end eer, end alle trouwen
 Sal hy breken om het geld,
 Alles aan een zijd' hy stelt,
 Daarom moet ghy sulck een schouwen,
 Of hy sal u metter spoed
 Suypen uyt in goed, end bloed.

Op de woorden Iobs Cap. 12. vers. 4.

*De rechtveerdighe, ende vrome moet belacht
worden.*

Die daar toe al sijn doen, end sinnen steeds gaat strecken,
 Om dat hy met het doen sijns naastens soude gecken,
 Die selfs de vromigheyd der vromen stelt tot spot,
 Die is een schrick voor my, end' grouwel voor mijn God.
 Men spot wanneer men siet, dat and're ons van sonden
 Bestraffen hier, end daar, men lacht wanneer haar monden
 Van God, of van sijn woord yet brenghen voor den dagh;
 Men hout het als voor boert, men sluyt het met een lagh.

Men spot wanneermen spreekt van matighlijck te leven,
 Men spot wanneermen sich tot stutigheyd wil geven,
 Men spot wanneer wy ons verstoren aan een woord
 Waar door een eerlijck hert met rechte word verstoort.
 Men spot wanneer men siet dat and're minder gaven
 Ontfanghen van den Heer, sy houden s' als voor slaven,
 End lieden sonder hert, wanneer sy niet soo stout
 Als sy haar tot het quaad. begeven onbenouwt.
 Wel aan dan, ô mijn Ziel, en wilt u niet besmetten
 Met spotters om te gaan, end u by sulcke setten,
 Geluckigh is de mensch. seght David de propheet
 Die met de spotters niet in hare wegghen treed.

Falsiloquus nugas confingit, aranea:
 telam.

*Een spinne webb' heeft vveynigh grond,
 Soo ist oock met een lueghen mond.*

Gelijck de loofse koppe-spin,
 Door eenen aangeboren sin,
 Haar webb', end draadkens aan het hout
 Hanght hier, end daar soo menigh-voud,
 End niemand sien kan grond, of stof
 Daar van de draadkens komen of:
 Soo sietmen menigh uyt haar poot
 De lueghens suyghen kleyn, end groot,

End

End soo ghy op de lueghen past
 Ghy weet niet waar sijn grond is vast,
 Het is versiert, het is verdocht,
 End midden uyt de locht gebroght.

Modicis rebus tutius ævum est.

*Een stand die tusschen beyden gaat
 Is beter als een groote staat.*

DE ghene die altijd in kleyne huysen leven,
 Wiens dack niet is te hoogh naar boven opgeheven,
 Die varen alderbest, end worden niet getreft
 Van blixem, of den wind, die meest om hoogh hem heft:
 Die nedrigh sijn van staat, end konnen haar versaden,
 Wiens leven niet te seer met hoogheyd is beladen,
 Die loopen minst gevaar, door 's weerelds haat, of macht:
 En worden sy niet licht geraackt, of omgebraght.

Fluctu magè mobile vulgus:

*De zee, end 't volck bevveghen haast
 Wanneer daar maar een vwind op blaast.*

HEt groote blauwe diep, soo langh daar gheen besvaren,
 Of Æolus gedruys sich leghert op de baren,

Is effen, kalm, end stil, end maackt gansch gheen gebaar,
 De schipper heeft gheen nood, de koopman gheen gevaar.
 Soo gaat het in den Land, soo gaat het met de menschen,
 Sy draghen haar wel stil, end naar haar Heeren wenschen,
 Maar als daar jemand kooft, die 't slechte volck opruyt,
 Ontfelt hy 't gansche Land, end goede saken stuyt.
 Daarom soo sal een man die op sijn woord wil letten,
 Hem nimmermeer te bloot by slechte lieden setten,
 Al meynt hy 't niet te doen, een uyre doet meer quaad
 Dan dickwils in een jaar weérom te rugghe gaat.

Plus nocet lingua adulatoris, quàm
 inimici.

*Een tongh die vleyt heeft meer venijn,
 Als een die ons magh viand sijn.*

I Der mensch heeft in sijn leven
 Vianden voorneemlijck twee,
 Die hem quetsen alle beê,
 D'een die kan hem steken geven
 Door het vleyen van sijn mond,
 End te prijsen t'aller stond :
 D'ander viand laat steeds blijcken
 Dat hy soeckt in 't openbaar
 U te brenghen in gevaar,
 Dese kond ghy sien, end wijcken,
 D'ander u als valsch bedrieght,
 End tot uwer schade lieght :

Sijt ghy slecht hy fal u prijfen,
 Doet ghy quaad hy noemt het goed,
 't is al wel wat dat ghy doet,
 Daarom heb ick meer afgrijfen
 Voor een vleyer die soo vleyt,
 Dan voor een die viand feyd.

Nil tristius voluptate mundanâ,
 Nil jucundius dolore peccati.

*Des vveerelds lust is ongenueght,
 Maar droefheyd om de sond is vrueghd.*

DAar is voor onse Ziel niet droevigher als lusten,
 End vrueghde die alleen op aardfche dinghen rusten :
 Daar kan in onse Ziel gheen grooter vrueghde sijn,
 Dan als wy om ons sond bedroeft, gevoelen pijn.

Inde datæ leges, ne fortior omnia posset.

*Al is een man tot staat gegaan,
 Noch moet hy onder vvetten staan.*

EEn lichaam sonder ziel, end ziels verholen krachten
 Beweeght hem nergens in berooft van alle machten,
 De leden

De leden hanghen flap, end sijn gelijk verlamt,
 Niet doet sijn vorigh werck, of ingeboren ampt.
 Soodanigh is een Stad ontbloot van alle wetten,
 Daar d'een, of d'ander mensch hem boven die wil setten,
 Rechtveerdigheyd, end trouw, end alle ander goed
 Moet wijcken al een man niet naar de wet en doet.
 De wetten sijn gemaect om yder een te tuyghen
 Dat hier soo wel een Heer, als knecht moet onder buyghen,
 De wetten sijn 't behoud van Stad, end Republijck,
 Daar dese ondergaan sal ondergaan het rijk.

Nil vitalius morte ad perennem vitam
 elevante,

Nil mortalius vitâ ad mortem ducente.

*Die dood is goed die 't leven heeft,
 Dat leven quaad dat sterven geeft.*

DE dood die ons verheft tot 't eeuwigh saligh leven
 Die moghen wy te recht den naam van 't leven geven:
 Het leven dat ons brenghet in eeuwigh stervens nood
 En is gheen leven, maar een langh gewisse dood.

Fortiter malum qui patitur, idem
post potitur bonum.

*Die het quade moedigh lijd
VWord te rechte veêr verblijd.*

E En Christen die moet lijden
Al't gheen te lijden is,
Want daar na kooft verblijden,
End saligheyd gewis:
De note moet hy kraken,
Soo ver hy met een lust
De binne-kern wil smaken,
Dat is, des hemels rust;
Kan hy wel beter wesen
Als Christus sijnen Heer,
Die hier was uytgelesen,
End noch veracht veel meer?
Al is het kruys ellendigh,
End bitter in de mond,
Het maackt de ziel inwendigh,
End over al gefond;
Het lijden doet ons vluchten
Met bidden naar om hoogh,
Het lijden doet ons suchten,
End streckt naar God ons oogh:
Het lijden dood de sonden
Die sijn in ons geweest
Het lijden al de wonden
Des herten strax geneest.

In devictam Vesaliam auspi-
 cijs Potentissimorum Ordinum
 Generalium, & Illustrissimi Principis
 Auriaci præeunte Heroe Otthone Gen-
 tio, Domino de Dyden &c. xix. Augu-
 sti Anno 1629.

I Am pavor, & nostras, formido inceserat urbes,
 Isala cum victus, Marsalijq; forent.
 Cum nimium trepidas urbs Amersfordia portas
 Panderet, ab belli, militiaeq; rudis!
 Sed pepulit cunctas subito Vesalia curas,
 Et Deus è cælis attulit unus opem.
 Castra fame dilapsa abeunt, Aquilæq; recedunt
 Ocyus, & turpi terga dedere fugæ.
 Sylva Ducis ferro, victa est Vesalia fato,
 Illa hominum cecidit viribus, ista Dei.

Verduytscht.

W Y stonden gansch verbaast, end raadloos sonder sinnen,
 De Stierluy wisten nau wat doen, of wat beginnen,

De Ste-

De Steden laghen bloot, de vrees was in 't Land,
 De Isel was verheert, de Veluwe vermant.
 End Amersfoort, eylaas! in d'oorloogh onbedreven,
 Had door kleynmoedigheyd haar selven op gegeven,
 Ons viand had het breed, de Arend-vlagghe vloogh,
 De brandende landouw ons flickerd' in het oogh.
 Doch God de goede God geeft hulpe buyten hoope,
 End doet door Wesels vangh des viands legher loopen,
 De hongher, vrees, ellend, ontmannen al sijn macht,
 End die eens moedigh was sijn selven nu veracht.
 De Bosch is door het sweerd, end met geweld gedwonghen,
 Maar Wesel is alleen door hemelsch gunst bespronghen,
 Den Bosch heeft mensché sorgh, end' kracht doen overgaan,
 Te Wesel heeft het God Alleen, end Al gedaan.

Numerale.

SVbDIRâ VesaLIâ trIVMphat VeLaVIa.

1629.

Aliud.

PRInCIPIS aVspICIIS afferta VesaLIa gaVdet,
 QVæ MaLè CantabRICO robore Capta stetit.

1629.

Profopopæia Sylvæ Ducis Po-
tentissimorum Ordinum Gene-
ralium armis fortiter expugnatae
ductu

FREDERICI HENRICI NASSOVII

Illustriſſimi Principis Auriaci &c.

F Luminibus, fossis, varijs circumdata castris
Urbs invicta diu, terribilisq; steti.

Vicinis infesta meis, irata Sicambris,

Battaviciq; vetus terror, & horror agri.

Fam mea me perdunt tot flumina, castra, paludes,

Et tandem proprijs arida vincor aquis.

Efficit Auriacus miracula, flumina sistit,

Atq; alios aperit Martia cura lacus.

Terrea castra ruunt, suppositaq; flamma cavernis

Detegit abstrusas Sole stupente vias.

Sic mihi quæ fuerant arces tutela, lacusq;

Exitij rursus causa fuere mei.

Op de Belegeringhe, ende Overwin-
ninghe der vermaarde, ende stercke Stad van
's Hertoghenbosch

Onder het Manhaftigh, ende wijs beleyd van
den Doorluchtighen, ende Hooghgeboren
Vorst.

FREDERICK HENRICK

VAN NASSOV

Prince van Oraangien &c.

Gouvernuer van Gelderland, Holland, Zeeland,
Westvriesland, Utrecht, Zutphen, ende Overijssel, Admiraal
Generaal van de Vereenighde Nederlanden, voorgevallen
den xvij. Septembris Anno 1629.

De Bosch spreect.

Ick lagh rondsom in 't nat, ick lagh rondsom in poelen,
Men sagh een breede stroom mijn wallen dicht bespoelen,
Ick was dry-schanfigh, sterck, ontsachbaar tot dees tijd,
De voorburgh van ons Land, end Hollands oud verwijt.
Ick lagh haar op de nues, mijn langh geluckigh wesen
Nu viermaal hondert jaar, end boven dien geresen,

Dat ick van 's Viands macht noyt sedert ben verheert,
 Die heeft mijn hert, end hand tot list, end strijd gekeert.
 In 't eerste van 't Verdragh was ick by naar gebonden,
 Wanneer de Staten volck in mijnen boesem sonden,
 Ick was in Staten macht, maar door een loose list
 Bedriegh ick mijn partije dat sy haar eynde mist.
 Doe was ick gheenes sijds, voor allen even blijde,
 Ick hiel des Konings heyr, end Staten tocht ter sijde,
 Tot dat de loose Prins van Parma bood hem aan,
 Soo ben ick in de macht des Konings weêr gegaan.
 Noyt heeft my het geweld der Guesen konnen dwinghen,
 Al quam der Guesen heyr my nu, end dan bespringhen,
 Ick was voor list bevrijd, end alhoewel de macht
 Van Ho'enzo in my was, noch bleef ick onverkracht.
 Hy had mijn poorten in, end midden in mijn leden
 Des viands listigh heyr, end ruyters benden reden,
 De wanhoop gaf my moed, een half gedoode man,
 Een krepel portier die maackte dat ick wan.
 Prins Mauritz hooghvernuft om dese kracht te schaken
 Beleght onse Stad, soo ver hy kan gerakē,
 Maar quam hier buytens tijds om dat hy 't Spaansch geweld
 Dat voor Oostende lagh misleyden sou in 't veld.
 Ons quamen in den sin altijd de oude jaren,
 End dachten dat ons noyt yet quaads kon vvedervaren,
 't quam nochtans doe soo ver, al vvas sijn macht verdeylt,
 Dat Mauritz eer een maand selfs onse grachten peylt.
 End soo de koude vorst soo haast niet vvaar gekomen,
 Soo vvaar ons dese roem al doe ter tijd ontnomen,
 Ons tonghe vverd gesnoert, al vviijckt hy vveêr van daar,
 Wy sien dat onse Stad al meê staat in 't gevaar.

DoCh nV ter reChter tYd Wanneer de Lente tYden
 De VeLden open doen, beqVaam Voor Langhe strYden,
 Vanght een soo groote Vorst dlt groote WerCk Weêr aan,
 End sLaat sYn Leghers neêr daar 't Water heeft gestaan.
 Waar door, eylacen!, nu mijn kroon is afgestrekên,
 End door Gods ongena veroordeelt, end geweken,
 Mijn ackers worden droogh, mijn velden ligghen bloot,
 End 't gheen my 't leven gaf dat doet my nu de dood.
 Ghy Fred'rick van Nassau, doordringht de waterplassen,
 End koomt my onversiens met goed beleyd verrasschen,
 Ghy werpt mijn schanssen om, ghy graaft mijn wallen uyt,
 Ghy smijt mijn wercken neêr met vlam, end donderkruyd.
 Ghy tapt mijn waters af, ghy stopt met uwe dijcken
 Den Dommel, Dief', end Aa, end doetse elders wijcken,
 Ghy oorlooght niet alleen met my, end met de Stad,
 Maar doet zelfs de Natuyr veranderen haar pat.
 Tenaillen helpen niet, noch diep gedolven grachten,
 Noch hier een Contrescharp, daar faulse breëns krachten,
 Noch Dijcken half gemaant, de locht gewapent staat,
 End send my van om hoogh soo menigh wreed granaat.
 Ghy wint my voet voor voet, een yder dagh kan tellen
 Hoe menigh dick travers ghy neder wist te vellen,
 De viand was verbaast, als ghy, ô strijdbaar Held,
 U steeds by dagh, end nacht dorst waghén in het veld.
 Uw oogh was overal, uw forgh op allen hoecken,
 Nu quamt ghy my met 't sweerd, dan met de spa verfoecken,
 Ghy drongh my eerselingh, ghy drongh my in mijn wal,
 End doe my 't wijcken was benomen, had ghy 't al.
 Mijn Overst was getrouw, mijn wackere soldaten
 Noch eer, noch eed, noch trouvv voor mijne Stad vergaten,

End

End alhoe wel ick ben gewonnen met geweld,
 Nochtans moest voor mijn hand sich buyghen menigh held.
 Dit was mijn offerand, ick sagh dick aan mijn wallen
 De strijders over vveêr nu staan, dan nedervallen,
 De eersucht deê de ziel verachten alle nood,
 Daar Mars had opgerecht den standaart van de dood.
 Nu moet ick door bedwangh aan nieuwe Heeren wennen,
 End die eerst Spaangien plagh moet nu Oraangien kennen,
 Mijn roem is my ontfet, ick ben mijn roemen quijt,
 Een soo vermaarde Stad gewonnen is door strijd.
 Nu truert mijn Isabel, end word van my bevochten,
 Ick ruste leghers uyt, ick make oorlooghs tochten,
 End Brabant mijn vriendin word van my afgerent,
 Van waar de oorloogh quam daar wordse nu gevend.
 Doch Gelderland verhueght, end Holland om my juyghen,
 End sien haar Viandin nu voor haar nederbuyghen,
 De Waal, de Maas, de Rhijn sijn stout, end onversaaght,
 Die van my menigh jaar vermant sijn, end geplaaght.
 Het gheen onmoogh lijck scheen is mooghlijck in onl' ooghen
 De Bosch is Gues, ick ben mijn eersten Heer ontooghen,
 Het wedden is gansch uyt, de Staten sijn mijn Heer,
 Ick ken gheen Koningh meer, Oraangien is mijn eer.
 Dit sijn mijn Heeren die my hebben te gebieden,
 Tot wien ick in de nood moet om haar hulpe vlieden,
 Mijn dienst is u bereyd, ô Vaders van het Land,
 Maar daar ick niet terstond kan komen bied de hand.
 Gqd geeft my desen troost dat ick door uw bescheyden
 Sal in gehoorsaamheyd, end rust mijn leven leyden,
 Bessuyt my oock in u, ick ben uw bondgenoot,
 Ick blijf uw lichaam by ja midden in de dood.

Geluckigh

Geluckigh Nederland, wel hoogh, end weerd te achten,
 Soo langh ghy sult bestaan in eenigheyd van krachten,
 Hoe klein was uw begin, gaat siet uw jonghe tijd,
 End tot hoe hooghentrap ghy nu geklommen sijt.
 My dunckt dat ick alreê den hemel sie ontsloten,
 End midden in mijn Staêd haar seghen neêr gegoten,
 De waarheyd, end haar licht, te voren maar in waan,
 Die sie ick in mijn ooghen allenkens vorder gaan.
 Het schijnt dat onse God de Helden van Oraangien
 Stelt teghens 't boos geweld, end tyrannije van Spaangien,
 Geluckigh is uw Land soo langh de wortel staat
 Van d'afgehouden Boom, end voor uw Vryheyt gaat.
 End ghy, Manhaftigh Held, die nu mijn stercke wallen
 Doet door uw dapperheyt als voor uw voeten vallen,
 Wat luyster was in u wanneer ghy quaamt gegaan
 In 't midden daar uw macht geopent had een baan.
 Ghy hebt verscheydê Steên door oorlooghskracht gedwonghê,
 Den viand menigh Fort door krijghs beleyd ontvronghen,
 Maar d'alderhooghste lof dees overwinningh geeft,
 Waar door het Spaansch Madril, end 'tgansche Braband beeft.
 Uw Vader was gerust in 't midden van de baren,
 Die op sijn moedigh hoofd soo dickwils sijn gevaren,
 End die door oorlooghs macht noyt konde sijn vermant,
 Diens leven is geschend door een verraders hand.
 End als nu dese Staat tot vallen scheen te naken,
 Strax stond uw Broeder op, end handhaaft onse faken,
 End heeft soo grooten werck soo krachtigh uytgevoert,
 Al heeftmen op sijn lijf soo hier, end daar geloert.
 End ghy, ô machtigh Held, tot wien onse herten branden,
 Die om ons weerde Land uw ziel draaght in uve handen,

Symbola
 Principum
 Auriacoru.

Sævis tran-
 quillus in
 undis.

Je main-
 tiendray.

Patriæque,
Patrique.

End ghy, ô vveerde Vorst, end ghy al vvat ghy doet
 Is voor uuv Vaderland, end voor uuvvs Vaders bloed.
 Daarom soo rijst ons eer tot aan des hemels lichten,
 Nu Spaangiens hooghen moed voor Neerlands hand. moet
 svvichten,
 Nu sietmen haar geperst, gedvvonghen, end in steê
 Van oorloogh, end haar svveerd staan bidden om den Vreê.
 End ghy, ô Nederland, die nu sचेpt desen seghen,
 Laat dit uuv traghe Ziel tot danckbaarheyd bevveghen,
 Soo sal de groote God dit laten vvel gedijen,
 End uuvves viands macht doen van uuv Steden vlijen.

Chronologicum.

1629. ILLVstrissIMI prInCipIS AVrIaCI dVCtV noXIa Vrbs.
 SYLVa DVCIs fortIter eXpVgnatVr.

Aliud.

1629. PrInCipIs AVrIaCI VidVata DV-fYLVia dVCtV
 VInCItVr, & VICtas sVrrIgIt. Vrbe ManVs.

Aliud.

1629. SYLVa DVCensIs:
 FerVIDa beLLO
 prInCipIs astV
 ICta reCLInat.

Huic fortuna parens, huic est fortuna
noverca.

*D'een heeft geluck,
End d'ander druck.*

WAnneer men op de Scheld, of op de Zee wil letten
Hoe dat de Schepen daar haar loop in 't seylen setten,
De eene heeft voor wind, end set sijn seylen uyt,
De and're die laveert, end hobbelt met sijn schuyt.
Soo gaat het op de aard, de menschen sijn als schepen,
Den eenen gaat het wel, de ander is benepen;
De eene valt 't geluck gelijk als in sijn seyl,
De and're hobt, end tobt in 't kruys, verdriet, onheyl.

Quænam summa boni? Domini mens
conscia verbi.

*Wat is het beste dat men vind?
Een Ziele die Gods woord bemind.*

Wie is de best? die 't beste heeft,
Wie heeft het best? die dueghdsaam leeft,
Wat is dat best? 't is hemels eer,
Wat is die dueghd? 't is Christi leer,

Wat is die leer? al vvat sijn mond
 Door hem, of door sijn dienaars sond;
 God hem dan voor de beste acht
 Die dese leer altoos betracht.

Dolor est medicina doloris.

*De Sieckte vvel het lichaam v'vond,
 Maar maackt de ziele vveër gesond.*

*Op gelegendheyd van mijne Vierdaaghsche
 koortse, geseyd de Quarteyne, begonnen den
 vj. Octobris Anno 1629. ende na een tusschen-
 scheid laast geeyndicht den laasten Januarij
 Anno 1631.*

DE Sieckten die de mensch acht ongeluck te sijn,
 Sijn selfs een medicijn voor yder in 't besonder,
 End maken ons gesond, al schijnt het eerst vvel vyonder.

Dit bitter is ons soet, dees smerte licht de pijn.

Mijn ziele, heft u op, end laat ons 't samen dat
 Wat dieper gaan door-sien, end naar Gods Wet beproeven,
 De touthsteen van ons doen dien vvy alleen behoeven,
 Tot dat vvy in 't bedenck der selver vverden sat.

De Sieckten leeren ons dat sterven is ons lot,
 Want sieck te sijn, is niet als met gevvisse ganghen
 Te treden naar de dood, daar vrome naar verlanghen,
 Hoe siecker dat vvy sijn, hoe naarder onsen God.

De sieckten wijfen aan hoe dat wy in de fond'
 Door Adams fonde: fijn gevallen allegader,
 Want ware niet van God geweken onse Vader,
 Gheen sieckte, noch gequel, noch pijn men nergens vond.
 De Sieckten fijn de roed' waar mede God de Heer
 Ons ftraft in onse weeld, end dertele boof heden,
 Waar door hy ons verweckt tot Christelijcke feden,
 End maackt ons tam, end goed als kinderkens, end meer :
 Een peerd dat weeldrigh is, end luyfert naar gheen toom,
 Maar wijckt af van de wegh, end wilt fijn meester dwinghen,
 Moet met een muyl-gebant getemt fijn in het springhen,
 Dat dwinght hem op de nues, end' maackt hem weder loom.
 Een Christen die door 't vleesch gaat buyten redens fpoor,
 End volght fijn quade lust, end weereldsche gedachten,
 Die heeft dan 't eene kruys, of 't ander te verwachten,
 Op dat hy foo gepraamt God geve strax gehoor :
 De Sieckten fijn gelijk een pijnbanck, die den mensch
 Dwinght met een open mond fijn fonden te bekennen,
 Wy willen hier niet aan foo langh wy vrolijk rennen
 Hier in het eerdsche pad, foo langh het gaat naar wensch :
 Maar als een fware smert, met fuchten, end gekarm
 Sich leghert in ons huys, dan gaat de vrueghde ftrijcken,
 End al wat lustigh maackt moet voor de Sieckte wijcken,
 Dan denckt de mensch op God, dan is 't eylaas, ocharm !
 De Sieckten fijn gelijk den hamer van een fmid,
 Waar door het fteghe ftaal word na fijn fin geboghen,
 Als wy verhardet fijn, verftaalt, end niet en doghen
 Soo buyght de sieckt de ziel, end 't lijf van lid tot lid :
 De Sieckten fijn de haan die als hy roept, end kraayt,
 Dan gaan wy weenen heên met Petro uyt der falen,

Dan valt de Heer ons in, dan leeren ons de qualen

Waar op dat ons gepoogh te voren heeft gedraayt.

Door Sieckten straft ons God, door Sieckten hy kasting,

Door Sieckten hy beproeft, 't kastingen is der vromen,

Der boosen is de straf, doch eygentlijck genomen

Beproeft word selfs de man die sonden heeft gemijd.

Wat sijt ghy Christ'nen dan, al is uw sieckte groot,

Soo onverduldhich, end berooft by naar van sinnen,

Ghy word in uwe pijn, end smert getroost van binnen,

End weet dat Christus selfs besuert heeft sulcken dood.

De blindheyd in uw oogh maackt dat de ziele siet,

De doofheyd in uw oor, doet hooren Godes Wetten,

De voeten lam van pijn uw herte sullen setten

Bevestight in uw God, dat ghy sult vreesen niet :

Als uw door heete koorts het lichaam brand, end blaackt

Dan sult ghy in de liefd uw's Gods veel meer ontfteken,

Of als de koude ghicht uw' seen'wen schijnt te breken,

Dan word in u een vier van stercke hoop gemaackt :

Als u een taaye vocht, end 't drabbigh bloed beswaart

Dan sal 't gemoed in u met vrolijkheyd beginnen

Vol geestelijcke lust te beteren uw' sinnen,

Als 't vleesch word aangetast dan word de ziel bewaart :

Die door de teeringh word verswackt van dagh tot dagh,

Die maackt hem weder sterck met krachtighe gebeden,

Die vol van sweeren is, die krijght oock nieuwe reden

Te wenschen naar den schoot daar Lazarus in lagh :

Die door een quade maagh moet alles worpen uyt,

Die sal geperst door pijn der lusten modder schouwen,

End 't voedsel van de sond heel willighlijck uytspouwen,

Door onlust van ons vleesch lust voor de ziele spruyt :

De Sieckten sijn ons nut, profijtigh, heylsaam, goed,
 De boom waft al te wild als hy blijft sonder snoeyen,
 De Sieckten sijn het mes, de geessel, end de roeyen,
 Dees dwinghen ons gevliegh, dees temmen onsen moed.

Wie sal dan dese tucht niet vlytigh nemen aan ?

Wie acht het niet te sijn een voordeel, als de Heere
 Ons toesend sulcken spoor, schoolmeester, temmer, leere ?

Op dat wy met het vleesch, end vveereld niet vergaan :

Dit quaad dan is ons goed, dees pijn gedied tot vrueghd,
 Dit slaan geneest de ziel, dit drucken maackt ons machtigh,
 Dees svvackheyd, ende smert maackt ons gemoed heel krachtigh,
 Kranck ligghen recht ons op, end 't suchten baart genueght.

O Heere, dat my dit bedencken heeft gebraght:

Is 't dat ghy hebt gelieft gelijk mijn goede Vader,
 Gelijk mijn heyl, mijn troost, gelijk een rechte ader

Van al mijn zielen vrueghd, op my te nemen acht:

Ghy vvierp my onder voet door sieckten, end verdriet,
 Ghy had my in het bed van pijn, end druck geslaghen,
 Mijn vleesch vvas uytgemerght met jammer die my saghén,
 Mijn beenen vvaren svvack, end boghen als een riet.

Mijn leven vvas als stroo, end haast vervloghen kaf,
 Mijn vvesen vvas vergaan, mijn kracht my vvas benömen,
 Ick vvas als een die is nu tot de dood gekomen,

End doe vvas uvve hand die my verquickingh gaf.

De vreesse van de dood vertrock van my daar aan,
 De leden kregghen kracht, het leven quam verschijnen,
 Ghy deed de pijn, end smert, end kranckheyd haast verdvvijnē,
 Daarom soo sal mijn roem op uvve goedheyd staan.

End ghy, mijn traghe ziel, die nu sijt opgevveekt
 Door Godes milde gunt, end rijckdom van sijn gaven,

Laat immers in het graf stilswijgens niet begraven
 Zijn goedheyd, die alleen uw sonden maackt bedeckt.
 Laat doch uw danck, end plicht, die ghy nu spreekt, end roemt,
 Niet slechts alleen bestaan hier op uw tongh, end dichten,
 Maar dat uw danckbaar hert magh uyt uw wercken lichten,
 Of anders is uw daad niet vveerdigh eens genoemt.
 Vetgeld hem al het goed dat hy u heeft gedaan,
 Nu dat ghy sijt verlost van al uw sieckt, end qualen,
 Wilē nu doch uw beloft in 't openbaar betalen,
 Of anders kan hy u met swaarder sieckte slaan.
 Ick ben, ô Heer, uw knecht tot uwen dienst bereyd,
 Maackt mijne swacke wil dat sy haar magh begeben
 Tot uwe trouwve Wet, end op uuv gunste leven,
 Soo ben ick soo ghy vvilt als ghy mijn vville leyd.
 Verheft u dan, mijn Ziel, vertrouvt u op den Heer
 Hy is mijn kracht, mijn heyl, ick voel nu in mijn leden
 Een innerlijcke drift tot dancken, end gebeden,
 O Heere, maackt my sterck hier in hoe langhs, hoe meer.

Epigramma in Quartanam.

E St mala quæ quovis Febris cum Sole recurrit,
 Et quam lux numerat tertia pejor erit:
 Pessima Quartana est: quia, quas odere priores,
 Hæc amat, ægroto depereunte, moras.

Aliud.

Aliud.

*Et mihi languenti tristis pituita molesta est,
 Atque artus lacerat bilis acerba meos.
 Hinc mea subnigri vexant præcordia succi,
 Et rediens crebrò concutit ossa dolor.
 Sic quoque morborum possunt nocuisse colores,
 Sic morbum, qui me lancinat, intus alo.*

Aliud.

*Sudor, languor, amor vetiti, suspiria, frigus,
 Omnia Quartanæ sunt documenta meæ.*

Aliud ad Quartanam.

*Quæ populis, agroq̄ mihi Quartana vocaris,
 Quàm cuperem nullo te numerare die.*

Aliud.

*Quâ me luce premis, doleo : quâ non premis absens,
 Horreo : sic nullâ non mihi luce nocēs.*

Disticha incerti Authoris

Præposita Regis Hispaniarum Classi
solventi Andwerpiâ xj. mensis Sep-
temb. Anno 1631.

QUoi Tagus, & Ganges, quoi Rhenus servit, & Indus,
Hoic gaudet famulas volvere Scaldis aquas.
Quasq; olim Proavo vexit sub Cæsare puppes,
Has vehet auspicijs, magne Philippe, tuis.

Retorsio Distichorum &c.

ad Hispaniarum Regem in devic-
tam Classem xij. & xiiij. Septemb.
Anno 1631.

QUoi Vahalis, Rhenus, quoiq; Isala servit, & Honta,
Hoic gaudet socias volvere Scaldis aquas.
Quasq; olim. dissolvit Avo sub Rege carinas,
Has Deus exitio solvet, Ibere, tuo.
Ergo quid adverso fabricas ludibria Ponto?
Invisum imperium sub Fove Bætis habet.

Epigramma in eandem Classsem
interceptam ferè ad ostium Scaldis
intra Vianen, & Stavenisse.

B Ellica Mattiacos Classis quæ terruit agros
Navigat, at medijs dilaceratur aquis.
Tutius in terris pugnasti, Cantaber, undis
Si cupias, undas mox tua castra bibent.

Distichum inscriptum Numif-
mati argenteo in memoriam de-
victæ Classis.

A Uspicijs armata Dei Zelandia victrix
Prisca per indigenas regna tuetur aquas.

Op het veroveren van de Vlote des Keninghs
van Spaangien geschied tusschen Vianen, ende Stave-
nisse op den xij. ende xiiij. Septembris Anno 1631.

D ie onste Lande heeft nu langh, end sterck bestreden,
End heeft met groot geweld bevochten onse Steden,
Verandert nu sijn doen, end leghert hem in Zee,
End vecht nu op de Scheld, end dreygt ons moord, end wee.

O Nederlandsche Leeuw, die noyt en sijt besweken
 Wanneer de viand heeft u naar het hert gesteken,
 Verheft uw schricklijck hoofd, end talt den Spaangiard aan,
 Den Assur die u derft selfs terghen op uw baan.
 Hy fiet gheen kans te Land, hy soeckt het in de baren,
 End daar uw burgher vaart, daar soeckt hy oock te varen,
 'ten kan soo niet bestaan, of sijn, of uw geweld,
 Hier valt gheen deelen aan, moet voeghd sijn van de Scheld.
 God die uw Vaders plagh, in al haar swaar benouwen,
 In spijt van 's viands list, het hoofd noch op te houwen,
 Die na soo veel gevechts den viand heeft belet,
 End in een machtigh Land ons tot een hoofd geset:
 Die selve toont hem noch tot onsen Staat geneghen,
 Dat wy dan immers niet misbruycken desen seghen
 Die hy noch aan ons doet, die 's viands groote macht
 Noch heden aan de Scheld soo heeft tot niet gebraght.

————— Optimus ille est
 Qui minimis urgetur.

*Die de minste fouten heeft
 Is de beste die daar leeft.*

NOyt mensche wie hy sy van moeder is geboren
 Van sonden los, end vry, dan Christus onse Heer,
 Maar dese is de best, end van hem uytverkoren,
 Die in hem selven dood de selve langhs soo meer.

Lof van het Leven der Landlieden, vertaalt. wyt

Horat. ode 2. Epodon Lib.

Beatus ille qui procul negotijs,
Ut prisca gens &c.

Geluckigh is de Man die als de oude deden
Sijn wooningh heeft op't Land, end daar meed is te vrede,

Die buyten al 't geraas van Steden, end van Staat,
 Dan op sijn groene weyd', dan by sijn beesten gaat.
 Die met sijn eyghen vee sijn eyghen land kan bouwen,
 End' hem voor al van schuld kan onbelabbert houwen,
 Door trommels in, de krijgh en word' hy niet verdooft,
 De baren van de zee en slaan hem niet op 't hoofd.
 Hy moeyt hem oock gansch niet met Heeren hoogh van state,
 Hy is oock niet gepast met 't groeten op der strate,
 Maar al sijn vrueghd, end' lust bestaat in dese saack
 Dat hy sijn wijngaard magh gaan binden aan een staack.
 Of dat hy in het dal sijn kudde magh sien dwalen
 Die hier, end' daar haar kost al weydende gaan halen,
 Of dat hy met sijn mes magh snoeyen af het hout
 Dat wijd, end' sijd verspreyd den ganschen hof benouwt,
 Of dat hy op een stam, noch teer, end' jongh van jaren,
 Sijn griffy steken magh, of in sijn kruyck bewaren
 Den honigh soet van smaeck, of scheren sonder kam
 Sijn schaapkens daar de wol, end' 't moeye kleed af quam.
 Hy scheidt een groote vrueghd wanneer hy magh gaan plucken
 Sijn peertjens op haar tijd, of van de rancken rucken
 De sappigh-rype druyf, die met haar schoon koluer,
 End' aangenaam gesicht den purper gaan te vuer.
 Op dat hy met dees vrucht sijn hof-God magh vereeren,
 End' over sijn gebouw Sylvani gunste keeren,
 Op dat hy van den oeghst magh doen sijn offerand,
 End' brenghen tot een danck een proefken van sijn Land.
 Dan light hy altemets gestrecket onder boomen,
 Dan in het soete gras, end' laat de water stroomen
 Afvloeyen met gedruys, de voghels op het hout
 Die singhen dat hy vanght een uylken in het woud.

Maar als de koude tijd de landen gaat bedecken

Met haghel, end' met snee, end' over ons kooimt strecken

Een scherp, end' strenge vorst, dan weet hy al weêr raad

Waar door hy 't huysgesin, end' kucken kooimt te baat.

Hy loert dan op het wild, end' jaaght de rancke honden

Tot datter eenen beyr in 't net sal sijn bevonden,

Of dat een lijsterken, of een uytheemfche kraan,

Of een verfaachden haas sal komen op de baan.

Wie isfer die niet sal die forghen schoon vergeten

Die vallen in de Stad? wie isfer soo gefeten

Die midden in dees lust sal dencken op de min?

Of laten in sijn hert den vuylen woecker in?

Wanneer sijn kuyfche vrouw haar kinders sal manieren,

End' met haar huysmans tuygh de kamers sal vercierem,

Haar man getrouw ter dood, niet passend' op de Son,

Maar met de kern, end stock steeds besigh in de ton.

Wanneer foodanigh wijf een viertjen hem sal stoken

Als hy uyt 't veld kooimt gaan van arbeyd schier gebroken,

End' dan haar koetjens gaat belluyten in het heck,

End' maackt de elders leegh met menigh hand-getreck.

Wanneer sy hem den wijn sal tappen uyt de tonnen

Die hy noch van dat jaar geperst heeft, end' gewonnen,

End' fet dan by de kost, de welck sy gansch, end' al

Gewonnen heeft op 't land, end' niet gekocht in d hal.

Voorwaar voor sulcken spijs soud ick niet willen eten,

Noch oeghsters die sijn versch, noch hoenders van de speten,

Noch scarren, of eel bot, die dickwils door de wind

Die uyt het Oosten waayt oock onsen oever vind.

Veel liever aat ick hier de versch, end' soet olyven,

End' soud met keefkens kruyd veel meerder lust bedryven,

Met

Met furckel uyt het veld, met patienti-kruyd,
 Dan met een goë patrijs, of vette sneppe stuyt.
 End' als hier by dan koomt een lammeken gesteken
 Niet daghelijx, maar op de heylighdaaghsche weken,
 Daar by een jonghen bock den fellen wolf ontjaaght,
 Soo heb ick al mijn lust van dat mijn smaack behaaght.
 Dewijl men hier dan sit, soo sietmen aangedreven
 De schaapkens uyt de weyd gaan in den stal daar neven,
 De ossen komen oock wel moede druylen aan,
 End' hebben om den hals den swaren ploegh gelaan.
 Haar knechtē staan daar oock, end' doen haar werck met lusten,
 End' als het is gedaan soo gaan sy 't famen rusten,
 Soo leeftmen op het Land, soo leeft de Ackerman,
 En waar ick niet in Stad gewent, ick lieper van.

Invidus alterius rebus macrescit
 opimis.

*Een nijdigh mensch heeft groot gequel
 Wanneer het gaat sijn naasten vvel.*

W At een quade beest is Nijd
 Die haar eyghen hert verbijst,
 Die de straffe van haar quaad
 Meest gevoelt door eyghen haat,
 Die haar selven knijst, end quelt,
 In haar selven woelt, end welt,

Die door onrust omgevoert
 Meest haar eyghen ziel beroert;
 And're beesten fel van moed
 Woeden op haars viands bloed,
 Dese beest haar selfs vernielt,
 Dese beest haar selfs ontzielt,
 Dese beest door slim bedrieff
 Pynight steeds haar eyghen lijf,
 Als haars naastens eere groeyt,
 Als haar vriend in weelde bloeyt,
 Als sijn kinders dueghsaam sijn,
 Als sy myden valschen schijn,
 Als sijn hoven draghbaar staan,
 End sijn koeyen vruchtbaar gaan,
 Als sijn ackers vol van vrucht
 Hem verblyden met genucht,
 Als sijn schepen door de zee
 Komen op gewenschte ree,
 Als sy van een ander strand
 Komen in haar Vaderland,
 Als hy vry is van verdriet,
 Alffer winst op winst geschied,
 Als Gods seghen op hem lacht,
 Als hy word ter eer bedacht,
 Dan soo is een nydigh mensch
 Gans verbastert in sijn wensch,
 Dan soo is sijns naastens staat
 In sijn ooggh sijn meeste quaad,
 Dan soo quelt eens anders goed
 Nydigheysds verkeert gemoed,

Dan verdwijnt sijn verwich rood,
 Dan verbleyckt hy als de dood,
 Dan verwelckert al sijn jueghd,
 Dan ontschiet hem lust, end vrueghd,
 Dan soo staat sijn boos gesicht
 Even als een vinnigh schicht,
 Bey sijn kaken worden plat,
 't wesen grimmigh, stuer, end prat,
 't g nische lichaam als een schim
 Wt gemaghert, swart, end ilim;
 Al wat andre streckt tot baat
 Meynt hy dat hem eerst ontgaat.
 O ghy arm, afgunstigh hoofd,
 Die u in de nijd verslooft,
 Waarom hindert u het goed
 Dat de Heer een ander doet?
 Waarom is het u een kruys,
 Als 't geluck uws naastens huys,
 Als de voorspoed van om hoogh,
 Tot hem neyght een gunstigh oogh?
 Waarom sucht ghy in uw hert,
 Als uw vriend geleghent werd?
 Duyd ghy 't tot uw eyghen quaad,
 Als hy nu vol vrueghde staat?
 O! dit oordeel is verkeert,
 Dit is quaad voor goed geleert;
 Geeft de hemel u een deel,
 Laat een ander oock soo veel,
 Laat een deel eens anders sijn
 Sonder afgunst, sonder pijn,

Want

Want de weerd buyten nijd
 Elck een met sijn deel verblijd,
 End de hemel deelt, end geeft
 Dat het een niet al en heeft :
 Wat sou baten licht, end dagh
 Soo die u alleen aansagh ?
 Wat sou sijn de sonnelchijn
 Waar sy u alleen, of mijn ?
 Soo de reghen op uw hof
 Viel alleen, soo viel sijn lof ?

Daarom jaaght den vuylen Nijd
 Wt uw hert, end band den spijt
 Slacht den hond niet, die in 't stal
 't peerd sijn hoy benijden sal,
 End het gheen hy niet en at
 Met sijn voeten nijdigh trat,
 Daar alleen de liefde is
 Is de Nijd als duyfternis,
 Maar als wrevel, hoon, end haat
 Staagh met afgunst swangher gaat,
 Dat men noch op jaren siet,
 Dat men niemand eer en bied,
 Dat de liefde word verkracht,
 Dat men met haar droefheyd lacht,
 Dat men noch de waarheyd heeft,
 Noch de reden plaats en geeft,
 Dan loopt alles uyt sijn stel,
 Niet en is dan goed, noch wel,
 Alles wat sijn naasten doet
 Duyd hy maar tot oevel moed,

Alle voorspoed die hem raackt,
 Die sijn herte vrolijck maackt,
 Die hem oyt Gods seghen gaf
 Soeckt hy hem te rucken af:
 Vuyle goten, vuyle stanck,
 Vunste vaten, vunsten dranck,
 't leven geeft alleen de kracht,
 Daar gheen son is word het nacht,
 Daar gheen gunst is groeyt de spijt,
 Daar gheen liefd is heerscht de Nijd.

Flet victus, victor interiit.

*Een die verwonnen is hem quelt,
 Die winner schijnt word neer gevelt.*

Wanneer de Elephant in strijd treed met de draken,
 End dat sy teghens een als vianden geraken,
 Soo slinghert hem de draack rontsom den Elephant,
 End suyght sijn bloed hem uyt tot dat hy valt in 't sand:
 Maar vallende daar neêr soo wreect hy met sijn sterven
 De oorfaack van sijn dood, de winner moet oock derven
 Des overwinners loon, want als hy valt ter neêr
 Soo word de draack verplet, end overwonnen weêr.
 Soo ist met eyghe wraack, als sy haar meynt te wreken,
 Dan sietmen teghens haar weêr ander quaad uytbreken,
 End treft haar oock wel eerst, een die al overwint
 Noch dickwils aan sijn sijd de nederlaghe vind.

Op de woorden Proverb. Salomonis
Cap. 27. versu 6.

*De slaghen des Liefhebbers meynen't trouwve-
lijck, daar en teghen het kussen des haters is
bedrieghelijck.*

En vroom Godsaligh man sal nimmermeer beminnen
Den vuylen achterklap, of lichtelijck sijn sinnen
Begeven, om wel hier te segghen yet wes quaad,
Dat sijnes naastens eer, end goeden naam aangaat.
Maar wederom soo sal hy rond uyt derven spreken,
Als hy sijn naasten siet van vromigheyd geweken,
Hier sal hy worden vry, end spreken uyt de mond,
Op dat hy hem moght sien ontslaghen van de sond.
Hier in soo sal hy niet sijn vrienden selfs verschoonen,
Maar dees soo wel, als die haar ongelijck betoonen,
Foy! sulck een die alleen sijns vriends betraffingh laackt,
End klapt van boven neêr wanneer 't een ander raackt.
De slaghen die een vriend u sal uyt vriendschap geven,
Sijn beter als een kus van die u staat naar 't leven,
Een vriend bestraft uw quaad om dat hy u bemind,
Een Crocodil die schreyt als hy een mensch verslind.

Tu doce, tu percipe.

Wanneer een meester leert om prijs,

End 't kind veel hoort, soo word het wijs.

S Oo haast twee speelders in de baan
 Tot spelen bey nu veerdigh staan,
 De eene op het geven let,
 De ander naar den bal hem fet,
 De een ontfanght, de ander geeft,
 End beyd dit doend' het spel dan leeft:

Wanneer men in een schole tracht
 Naar wijfheyd, diemen hooghe acht,
 Soo moet de meester aan sijn kant
 Sijn leere passen naar 't verstand
 De leerlingh moet oock aan sijn zy
 Sijn oore leenen strax daar by;
 Wel hooren, end wel leeren maackt
 Dat 't kind aan rijpe wijfheyd raackt.

Verà amicitia est quæ virtute copulatur.

*De vriendschap die met dueghd geschied
 Blijft vast geset, end eyndicht niet.*

D Rye soorten loopen in mijn sin
 Van vriendschap, end van menschen-min,

De eerste

De eerste word gemaackt om lust
 Vermaack, end 's weerelds valsche rust,
 De tweede soeckt profijt, end geld
 Waar van sy altijd spreeckt, end meld,
 De derde die bestaat in dueghd
 End om haar dueghd in ware vrueghd ;
 De jongheyd houd het met de eerst,
 Een Koopman soeckt de tweed' om seerst,
 Die vroom sijn houden voor haar best
 Dat sy haar voughen by de lest,
 De eerste met de tweede sijn
 Van valsch, end opgepronckten schijn,
 Want als de wellust, end gewin
 Vergaan, terstond vergaat de min,
 De leste blijft, want hare grond
 De dueghd, bestaat niet in de mond,
 Maar in een hert, een sin, een wil
 Eendraghtigh, vreedsaam, ende stil,
 Van dese drye de lest my dient :
 Heer, geeft my altijd sulck een vriend !

Op de woorden des Propheet's Iesaiæ

Cap. xl. versu 6.

*Alle vleesch is hoy, ende alle sijne heerlijckheyd
 als e n bloeme op den velds.*

HEt leven van de mensch, end hare korte streken,
 Die worden by het hoy, end bloemkens vergeleken,
 Het gras staat eerst wel groen, end toont een schoon koluer,
 Het gras verdort tot hoy, end gaat seer haastigh duer.

Ons leven staat om hoogh, gelijk een bloem, verheven,
 End toont een meerder glants als eenigh dingh kan geven,
 Gelijk een bloem die spruyt soo koomt ons leven aan,
 Gelijk een bloem die valt soo sal het weêr vergaan.
 Een bloem die geeft vermaack, al koomt sy uyt der eerden,
 De mensch soo langh hy leeft schijnt groot te sijn van weerden,
 Een wind, een worm, de koud', de reghen velt de bloem,
 Wanneer de mensche sterft soo valt daar al sijn roem.

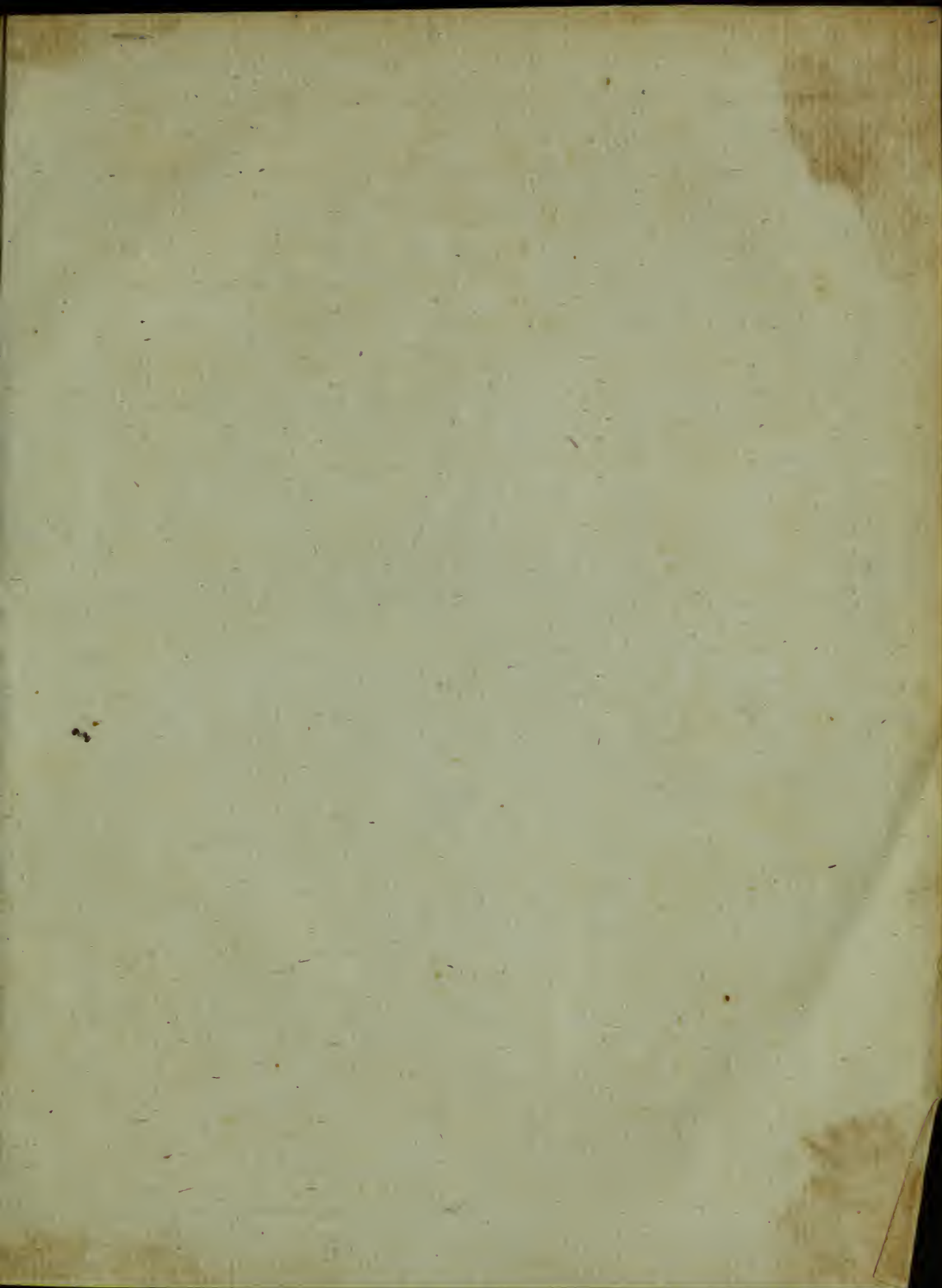
Op de vvoorden Pauli 1. Cor. cap. 10. vers. 31.

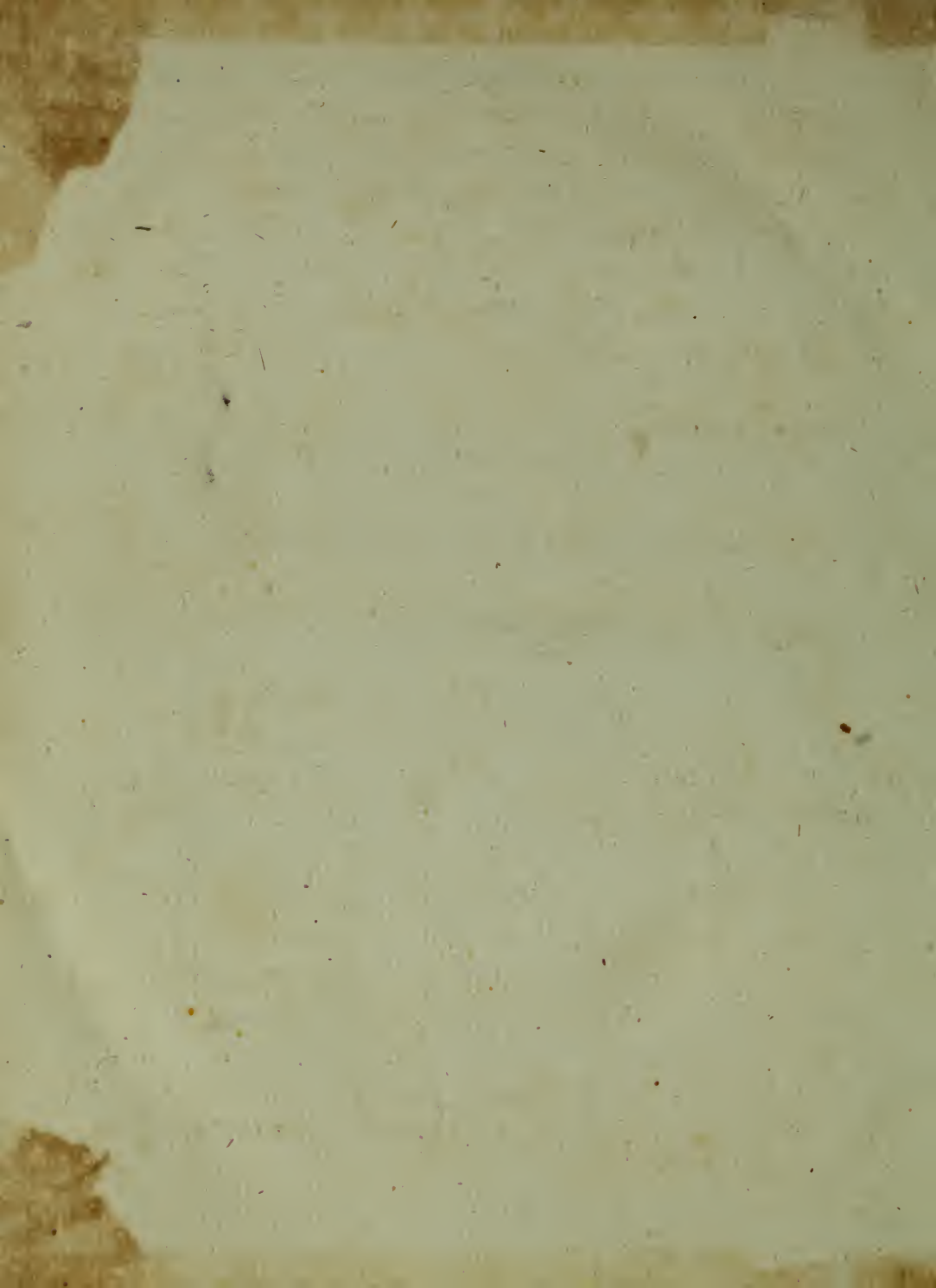
Doet het al ter eeren Gods.

Tot een besluyt.

DE passer die rontsomme gaat
 Op 't eyghen stip in 't leste staat,
 End' met sijn circkel loop hy ras
 Om 't stipken dat in 't midden was,
 Het jaar dat word oock omgement,
 End weêr tot sijn beginsel wend :
 Soo moet een mensch in al sijn doen
 Van God beginnen, end' hem spoen
 Om tot Gods eere voort te gaan
 In d'aangevanghen wegh, end' baan,
 Oock moet sijn leven op het lest
 Steeds blyven in den Heer gevest.

E Y N D E.

p. 20: Scribanius.

p. 77 Epizemion statue
of Duke of Alba -

p. 116 slight tear
" 139 " "

p. 348 Petr. Scriverius

1615 p. 36, 44

1617 p. 69, 80

1620 p. 92,

1621 p. 153, 1621

1622: p. 193, 202, 213, 221, 236, 258
245

1624 p. 261, 265

1625 p. 307, 311, 327

1628 p. 353, 355, 357,

1629 p. 361, 370, 378

1631 p. 380, 386-87

103. HOFFERUS, Adriaan. *Nederduytsche Poëmata*. [4], 400 pp. Engraved title-page and 21 etched emblematic illustrations. 4to., 219 x 165 mm, full contemporary Dutch vellum, blind-stamped corner tools and centerpiece. Amsterdam: Broer Jansz, 1635.
\$ 5000.00

First Edition of this rare, beautifully illustrated emblem book. The etchings, "perfect little works of art" (Benesch) include charming genre scenes, landscapes and town views. One of the plates showing children in a town garden anticipates similar scenes by Pieter de Hooch executed twenty years later (*ibid.*).

The style of these images is close to that of Hendrick Avercamp and Esias van de Velde; the title-page and five etchings have however been attributed to Crispijn de Passe II (see Hollstein). The illustrations are loosely connected to the edifying verse of the Zeeland tax collector Adriaan Hofferus (1589-1635). Only four copies in NUC. In excellent condition.

De Vries 161. Praz 370. Landwehr, *Low Countries* 217. F.W. Hollstein, *Dutch & Flemish* XVI, 186. *Nieuw Nederlandsch Biografisch Woordenboek* VI, 789-790. O. Benesch, *Rubens to Daumier in Book Illustration* 39.

Meyerpeck. The block was cut from a plank of pearwood with the grain running along the larger dimension. The woodblock here offered is the "Chamomilla" plant, with the name cut into the verso of the block, plus the identification label of Mr. Duhamel du Monceau. Many of the original woodblocks were acquired by the French agronomist, forester, and botanist Henri Louis Duhamel du Monceau (1701-1788) in the 18th century, probably from the Valgrisi printing firm. He used 154 of the blocks to illustrate his *Traité des Arbes et Arbustes* of 1755, and the entire group remained in his family until the middle of this century.

This block measures 220 x 155 mm and is 22 mm thick. There is some minute wood worming, but the image is complete and the intricate detail totally intact. The illustration of the Chamomile flower appears on page 955 of this edition. In writing about the original Mattioli woodblocks, A. Hyatt Mayor, past Curator of Prints at the Metropolitan Museum of Art in New York, stated: "Woodblocks of this high quality are rare in private collections, and particularly so outside of Europe...for technique of woodcut book illustration in its greatest century, no single group of blocks could be more instructive than this group from Mattioli's herbal" (Hunt Botanical Catalogue, 90).

Adams D-678. Nissen, BBI 1304. Arber, *Herbals*, pp. 92-97 and 221-226. Pritzel 5987. See: Mortimer, *Italian* 294 and Hunt 90 and 94.

p. 189

In Symbolum laudatissimae, & Piissimae Matronae
Dae Susannae Teylingiae Viduae,
Matris meae reverendae;
Anod sonat - Expecto meliora.

104. HOFFMANN, E.T.A. *Contes Fantastiques*.
Two volumes. 4to., 225 x 150 mm, bound in three-
quarter blue morocoo with gilt lettering and arabesque
decorations on spine. Paris: Librairie des Bibliophiles,
1883.

\$ 1250.00

A beautifully illustrated edition of the *Contes Fantastiques* with ten of the most imaginative and gruesome tales culled from the *Frères Sérapion* and *Contes Noctures* of Hoffmann, the influential German musician and writer. It includes "The Councillor Crespel," the source for Act III of Offenbach's opera "Tales of Hoffmann." Containing eleven etchings by Ad. Lalauze, this special copy on Chine contains two states of all the plates. From a total edition of only 220 copies. In very fine condition.

